

C A M P I N I A

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

3e jaargang

april 1973

nr. 9

Redactie: N. Klaasen, archivaris

Redactieadres: Torenstraat 1, Oirschot
tel. 04997 - 1424, toestel 001

De prijs voor een abonnement bedraagt f 6,-- per jaar, te storten op postgirorekening 1069032 van de gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campinia.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

Geachte abonnee,

Met meer dan 1000 lezers gaat Campinia thans de derde jaargang in. Het aantal vaste hoofdstukken is uitgebreid en de periodiek groeit geleidelijk maar zeker uit tot een algemeen Kempisch streekhistorieblad. De nieuwe vaste rubriek "De oude Kempische gilden" wil door publikatie en interpretatie van de belangrijkste gildestukken de lezers attenderen op de betekenis van het gildewezen, en de gildebroeders konfronteren met hun oude maar niet verouderde gilde-idealen. De rubriek "Kempische oorkonden" zal in de loop der jaren de oudste historische wetenswaardigheden van alle Kempische gemeenten aan het daglicht brengen en in hoofdstuk VI (oude toponymica) zullen de plaatsnaamkundige problemen van vele dorpen in Kempenland worden behandeld. De bronnen der plaatselijke en streekhistorie in de Kempen zijn legio.

Onze periodiek heeft een dienende taak. Zij wil op de belangrijkeheid der oude archieven attenderen. Zij wil de bronnen voor U toegankelijk maken en U stimuleren, de licht- en schaduwzijden van ons voorgeslacht eens zelf onder de loep te nemen, de banden van heden en verleden te bestuderen en op grond van de historische evolutie voor ons nageslacht een gezonde toekomst te plannen. Wij menen, dat dit de moeite waard is. Moge onze bescheiden bijdrage worden gevolgd door vele soortgelijke en betere in den lande. Voor suggesties uit de kring onzer lezers houden wij ons steeds aanbevolen.

Campinia wordt als het ware het kontaktorgaan voor hen, die belangstellen in de geschiedenis der oude Kempen, die hun historische kennis op velerlei gebied willen verrijken en hun eigen desbetreffende kennis gaarne aan anderen willen mededelen.

De redaktie.

**DOOR PALEOGRAFISCHE KENNIS TOT BOEIEND
POPULAIR-HISTORISCH ONDERZOEK**

De juistheid van deze bewering mochten kursisten van de te Oirschot en Veldhoven gegeven cursus in de paleografie ervaren. Een aantal van deze enthousiaste kursisten startte namelijk reeds vóór afloop van de cursus met het publiceren van diverse wetenswaardigheden uit de oude archieven. De desbetreffende oude teksten worden door hen getranskribeerd en, voorzien van een kort maar duidelijk verhaal, in het plaatselijk weekblad onder het hoofd "ARCHIVALIA" gepubliceerd. In de loop der jaren worden aldus vele kostelijke plaatselijk-historische gegevens op verstaanbare wijze onder een groter publiek gebracht. Door hun paleografische kennis zijn deze amateur-onderzoekers in staat gesteld, in groter teamverband mede te werken aan een rekonstruktie der plaatselijke historie en een heroriëntering op het verleden. Vóór elke publikatie wordt het werkstuk ter beoordeling aan de archivaris voorgelegd. Wij feliciteren deze kursisten met het behaalde resultaat en met hun enthousiaste medewerking bij het ontsluiten der oude historische bronnen. Moge dit loffelijk streven nog veel navolging vinden.

W. Klaasen

I NHOUD

I.	De brandende scheper (opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)	1
II.	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	2
III.	De notulen der vergaderingen van schepenen, burge-meesters, armmeesters, kerkmeesters, zettters en notabelen der in de dingbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen (vervolg)	4
IV.	Het jaarkeurboek van de Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot-Best (vervolg)	9
V.	a. De oorkonden van Best en Oirschot vanaf de 14e eeuw (vervolg)	12
	b. De Veldhovense oorkonden (Oerle, Meerveldhoven, Zeelst, Veldhoven, Zonderwijk) vanaf de 13e eeuw (vervolg)	14
	c. De oorkonden van Bergeijk en Westerhoven vanaf de 14e eeuw (vervolg)	16
	d. Oorkonden van Beers vanaf de 14e eeuw (vervolg)	19
	e. Oorkonden van Valkenswaard (en Waalre) vanaf de 14e eeuw (vervolg)	19
VI.	Oude toponymica	20
VII.	Genealogica (vervolg)	24
VIII.	Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twintigste eeuw	29
IX.	Capucijnen uit Oirschot en Best (door Pater Gerlach, O.F.M. Cap. hist. drs.)	29
X.	Lijst van Kempische steden, vrijheden en dorpen met opgave van het aantal woonhuizen in 1736, 1766 en 1771	34
XI.	Lezers leveren hun bijdrage	35
	1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875	
	A. De Schuurkerk	35
	2. Aanvulling op hoofdstuk VII, jaargang 2, afleveringen 7 en 8 (Par. archief St.-Caecilia, Veldhoven)	39
	3. De mannelijke lijn in de stamboom van M.F.J.N. van Cuyck, geb. 29-4-1970 te Best	40
XII.	Oirschotse leengoederen (Oirschot en Best)	41

I NHOUDvervele)

- Xiii: De kon kter v2n ;iet 2e21acht De Merel over
de lielft kge, i7, ddelbare er lage jus-
titie vn Oirschet 41
- rV. De oude Kempische 2i7den
I. irleiding 49

I. DE BRANDENDE SCHEPER

(sprookje opgetekend door Cornelius Rijken,
onderwijzer te Veldhoven, in 1930.)

Te Duisel, tusschen het gehucht "Achtereind" en het gehucht "De Drie Huizen" (waar in 1672 de z.g. "goeiege" zijn oorsprong nam) onder Knegsel lag eertijds een moerassig broekland, thans in een uitgestrekte weide herschappen; dat broekland heette het "Elzenbroek", wellicht omdat er zooveel elzenhout groeide. In dat broekland lag, niet ver van de aarden baan, die van Duisel naar Knegsel leidt, een modderige kuil "de Kattenkuil" geheeten. Die kuil stond in den volksmond bekend als zeer "vervaarlijk", want "ze" hadden er daar al zeer velen "bij de kladden gehad".

't Was op 'n schoonen, zomerschen morgen, dat een "scheper" daar met z'n kudde schapen heen en weer drentelde, toen in de verte een wagen kwam aanrollen, achterin beladen met een groote kist geld. 't Was namelijk een militaire wagen en het geld diende om de soldaten, die in de omliggende dorpen waren ingekwartierd, hun soldij uit te betalen. 't Was nl. in den Franschen tijd, in de jaren 1700 drie en vier en negentig. Door het schokken van het voertuig in de diepe heisporen, was de kist er afgetuimeld. Onze scheper had 't gezien en niet zoodra was de wagen in de bosschen van Knegsel verdwenen, of hij verborg de kist onder een hoop plaggen. De voerman bemerkte eindelijk het gemis der kist; haastig keerde hij terug en, omdat niemand in de uitgestrekte heide te bespeuren was dan onze scheper, moest deze natuurlijk de kist in bezit hebben. Maar hij ontkent ten sterkste en bevestigde zijn woorden met den eed: "Als ik de kist heb, dan mag ik lijen, dat ik heel mijn leven lang hier in vuur en vlam mag ronddolen." En zijn wensch werd vervuld: heel zijn leven lang heeft hij daar in den omtrek als een gloeiige rondgekuierd. Later is hij nog eens bij zijn baas geweest, die op het "Achtereind" woonde en Jan Fleerackers heette. De dienstmeid "zat juist onder de koei" d.w.z. zij was bezig de koeien te melken; toen zij den brandenden scheper bemerkte, heeft ze van schrik "er iets van gekregen".

N.B. Het huis van dezen Fleerackers is in 1795 door de soldaten, die er ingekwartierd waren, op 'n Zpndag onder de Hoogmis, bij ongeluk (ze waren bezig met het schieten met de geweren) in brand geraakt en in de asch gelegd. De soldaten stonden daarom eenmaand lang soldij af om den eigenaar van het afgebrande huis eenigszins tegemoet te komen.

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM.

(vervolg)

251. B. 28-12-1615 blz. 97/2 - 98/1
Het corpus van Strijp (de H. Geestmeesters Willen Janssen Boons en Jan Marcelis, de schepenen Joost Artssen, Bastiaan Corstiaens en Jan Handricx vanden Sande, de burgemeesters Peter Henricx en Marten Janssen, de kerkmeesters Bastiaan Corstiaens en Jan Wouters) heeft krachtens zekere oktrootbriëven van heer Nicolaes, bisschop van 's-Hertogenbosch, d.d. 15-12-1615 overgedragen aan Jonker Roeloff van Eijck: a) een "aangelag" met woning in de parochie van St.-Lambrecht te Blaarthem, dat de H. Geestmeesters krachtens testament van Wouter Diericx en diens vrouw t.b.v. de armen eerder hadden verkregen (belendende percelen: oost: Philips Janssen, west en noord: koper, zuid: Peter van Hessel), b) een stuk akkerland te Blaarthem (belendende percelen: oost en noord: Philips Janssen, oost en zuid: Peter van Hessel). Uit laatstgenoemde akker moet de koper jaarlijks betalen aan, de H. Geest te 's-Hertogenbosch 5 vaten rogge en aan de H. Geest te Blaarthem 4 vaten rogge. Uit het "aangelag" moet hij betalen jaarlijks aan Claes op de Halve Mijle 3 gulden en 8 stuiver. Verder moet aan het konvent van Baeseldonck jaarlijks een bedrag van 3 stuiver en 7 penningen worden betaald.
Schepenen: Jan Cläessen - Henrick Janssen
252. I. 12-10-1615 blz. 98/2
Jan Wouters heeft als man en momber van Mariken Lip Jansdr. overgedragen aan Iken, dochter van Jan Lippen en vrouw van Lip Jan Denen, het gedeelte dat Mariken van haar grootvader Jan Lijbrechts was aangestorven, verhypothekerd op het erf van Henrick Willens aan het Cobbeek.
Schepenen: Dierick van Hooff - Ariaen Janssen
253. 28-12-1615 blz. 99/1
Zeger Henricx heeft krachtens prokuratie, hem verleend door Marcelis Janssen, momber van de minderjarige kinderen van zijn broer Dierick Janssen op 20 mei 1615 t.o.v. de schepenen van Vessem, aan Jan, zoon van Lijbrecht Janssen (alias Denen) verwekt bij Ida Jans Lippen, overgedragen een rente van 14 gulden, verhypothekerd op zekere gronden, die Anthonis Matheussen aan Henrick Willens had verkocht, welke rente Heijlwich, de weduwe van Joost Wouters aan Jan Lijbrechts had beloofd volgens schepenbrief van 12-2-1578.
Schepenen: Dierick van Hooff - Ariaen Janssen
254. 4-1-1616 blz. 99/2
Zeger Henricx heeft namens zijn zoon Huijbert "super se et ernia sua" verklaard aan Jan Lijbrechts Janssen (alias Denen) schuldig te zijn een bedrag van 100 gulden tegen een jaarlijkse rente van 6 gulden en

5 stuiver. Dit bedrag was Iken, de vrouw van Lijbrecht Janssen, van haar "moeye" Leenken van Hersele aangestorven.
Schepenen: Dierick van Hooff - Ariaen Janssen

255. Zo.-V. 4-1-1616 blz. 99/3 - 100/1
Jan Fransen als momber en Peter Martens als toeziende voogd over de kinderen van Peter Francen, verklaren aan Matheeus Wouters schuldig te zijn een bedrag van 200 gulden, dat Peter Francen tijdens gebrekkige omstandigheden van Matheeus Wouters had ontvangen. Hierbij komt nog een bedrag van 21 gulden 11 stuiver, waarmede de helft van een som van 40 gulden is betaald betreffende verlopen pacht aan Jan Bartholomeus op de Scherpneringe te Oerle. De momber en toeziende voogd stellen als onderpand hiervoor de goederen van de minderjarige kinderen t.l., huis en hof te Heerie in Zonderwijck-Velthoven (belendende percelen: Jmt Wouters Goevers en Jan Teeuwens), uit welk huis en hof van de gebruikers jaarlijks een pacht van 15 gulden wordt verkregen.
Schepenen: Jacob Thielmans - Pauwels Tijssen.
256. Zo.-V. 12-1-1616 blz. 100/2
Jan Janssen Staessen heeft in erfreuil overgedragen aan Willem Artssen een stuk akkerland in de Schoterakker te Zonderwijck-Velthoven, genaamd "De Strepe" (belendende percelen: Jan Artssen alias Moren, Willem Artssen, Floris van Eijck heer te Nuenen en Jan Janssen Staessen).
Schepenen: Jacob Thielmans - Jan Jacobssen
257. Zo.-V. 12-1-1616 blz. 100/3
Willem Artssen heeft in erfreuil overgedragen aan Jan Janssen Staessen: a) een akker genaamd "Het Lijntken" in de Schoterakker te Zonderwijck-Velthoven (belendende percelen: Wouter Joris wande Dooleggen, Conegonde de weduwe van Jan Hanssen en haar kinderen, Jenneken de weduwe van Jan Henricx, Willem Artssen), b) een vaarweg van de gemene weg naar de genoemde akker (belendende percelen: Willem Artssen en Wouter Joris), c) een stuk grond van circa 5 roeden (belendende percelen: Conegonde, Willem Artssen en Jan Staessen).
Schepenen: Jacob Thielmans - Jan Jacobssen
258. 12-9-1615 blz. 101/1
Testament van Bernart Dielissen en zijn vrouw Mariken: hun eerder gemaakte testamenten worden nietig verklaard; hun 3 kinderen Frans, Willem en Anneken Bernarts ontvangen ieder na overlijden van de testateurs 50 gulden en verder zullen zij hetzelfde aandeel verkrijgen als de andere kinderen.
Schepenen: Anthonis Ariaens - Henrick Jan Rutten
259. 4-2-1614 blz. 101/2
Wouter Lodewijcx heeft aan Hendrick Wouters in erfrecht overgedragen een erfrente van 2 gulden 10 stuiver per jaar, welke rente Gerit Huijben voormaals aan Gijsbert, zoon van Jan Hacken had beloofd volgens

schepenbrief van Oerie d.d. 12-4-1527 en die tegenwoordig Margriet Arts uit haar huis en hof moet betalen.

Schepenen: Antonis Ariaens - Jan Joosten

260. 21-1-1616 blz. 101/3 102/1

Antonis Ariaens heeft krachtens prokuratie van Maria de weduwe van Gerart Wouters en haar momber Antonis Ariaen Bierens, hem verleend t. o.v. de schepenen van Waalre en Valkenswaard op 19-7-1608, overgedragen aan Willem Muijberts en Ansem Roeloffs als provisorsen van de H. Geest van Blaarthem en Gestel t.b.v. de armen dezer plaatsen een jaarlijkse rente van 2 gulden, die bovengenoemde Maria uit de goederen en onderpanden van Dirck Berdmans beurde. Voorwaarde is, dat Neeiken Berdmans tijdens haar leven deze twee gulden mag genieten. Na haar dood vervalt deze rente aan de armen van Blaarthem en Gestel.

Schepenen: Jan Claessen - Hendrick Janssen Rutten

261. Z. 1-2-1616 blz. 102/2-4

Jan Peter Ariaenzoon verzoekt Michiel Jorissen krachtens "naderschap" aan hem te willen overdragen bepaalde gronden te Zeelst, die Michiel van Peter Ariaens (vader van Jan) heeft gekocht. Jan Peter Ariaens biedt volledige restitutie aan, waarmede Michiel akkoord gaat. Jan restitueert Michiel 40 gulden 8 stuiver en 3 oort.

Schepenen: Dierick van Hooffve Adriaen Janssen

262. Z. 13-1-1618 blz. 102/5

Jan Peeters draagt over aan Michiel Jooris de gronden die hij krachtens "naderschap" van deze had verkregen.

Schepenen: Adriaen Janssen - Michiel Pauwels

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN.

(vervolg)

212. V. 24-6-1779 2/92r

Anthonij van Meurs, president, en Jacobus Fabri, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepenen Jacobus van Heijst, om op de door de kwartierschout van Kempenland uitgeschreven vergadering te Eindhoven op 5 juli 1779 te verschijnen en met de gekommitteerden van het kwartier Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: A. van Meurs, J. Fabri, sekretaris Brocx

213. Z. 25-6-1779 2/92v

Joachim Geene, schepenen, Anthonij van der Kruijssen en Huijbert van Duijsel, burgemeesters van Zeelst, kommitteren en autoriseren de sche-

pen Joost van Breda, om op de door de kwartierschout van Kempenland uitgeschreven vergadering te Eindhoven op 5 juli 1779 te verschijnen en met de gekommitteerden van het kwartier Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. Geene, iluijthert van Duijsel, Antonie van der Kruijssen, sekretaris Brocx.

214. B. 25-6-1779 2/93r

Franciscus van der Leen, schepenen, en Jan van den Heuvel, burgemeester van Blaarthem, kommitteren en autoriseren de schepenen Peter Baselmans, om op de door de kwartierschout van Kempenland uitgeschreven vergadering te Eindhoven op 5 juli 1779 te verschijnen en met de gekommitteerden van het kwartier Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: F. van der Leen, Jan van den Heuvel, sekretaris Brocx.

215. V. 1-7-1779 2/93v-94r

Jan Verhagen, meester-timmerman te Eindhoven, verklaart tegenover de regenten van Veldhoven, dat de reparaties aan pastorie en school konform het bestek zijn verricht met uitzondering van het volgende: a)

astorie: de hekken en palen moeten nog eens geveerd worden, op iedere ri el van de hekken moet nog een nagel worden geslagen, aan de schuiframen ontbreken nog ringen, volgens de predikant moeten nog enige voegen in de vloer met stopverf worden gedicht, b) school: de zolder die volgens het bestek boven de school zou blijven ~~7/5~~legd boven de keuken, een deurgebint, dat tussen school en keuken zou moeten komen, is nu geplaatst tussen de school en de goot in dezelfde muur (deze veranderingen zijn echter geschied met kantsent van de schepenen en op verzoek van de schoolmeester).

216. V. 29-7-1779 2/94v

Anthonij van Meurs en Jacobus Fabri, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepenen Jacobus van Heijst, om zich op 21 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1779 tot 30 september 1780.

Getekend: A. van Meurs, J. Fabri, sekretaris Brocx.

217. Z. 30-7-1779 2/95r

Joost van Breda, schepenen, Anthonij van der Kruijssen en Huijbert van Duijsel, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepenen Joachim Geene, om zich op 21 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1779 tot 30 september 1780.

Getekend: J.v.Breda, Anthonie van der Kruijssen, Huijbert van Duijsel, sekretaris Brocx.

213. B. 31-7-1779 2/95v

Peter Baselmans, schepenen, en Jan van den Heuvel, burgemeester van

Blaarthem, kommitteren de schepen Francis van der Leen, om zich op 21 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene midde-len aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1779 tot 30 september 1780.

Getekend: P. Baselmans, J.H. van den Heuvel, sekretaris Brocx.

219. V. 31-7-1779 2/96-97r

Extrakt uit het register der resolutiën van de Hoog 'Mogende Heren Staten-Generaal van 30 juni 1779 inzake het rekwest van de regenten van Veldhoven om een bedrag van f 500,-- te mogen negotiëren (tegen een rente van 3%) tot betaling van de reparaties aan de schoolmeesterswoning (bij publieke aanbesteding aangenomen voor f 496,--): het verzoek wordt ingewilligd onder de navolgende voorwaarden: a) jaarlijks moet f 100,-- worden afgelost, b) dit bedrag moet als ontvangst in de burgemeestersrekening van 1779 worden verantwoord, c) de gatie van het te negotiëren bedrag moet binnen één maand bij het kantoor der Domeinen van Brabant worden geregistreerd, d) ook deze resolutie moet door supplianten ter registratie worden aangeboden bij de Domeinen van Brabant en de griffier van de Leen- en Tolkamer.

Getekend: H. Fagel.

In margine: registratie van de Domeinen in Brabant, getekend Willem Cornelis Ackersdijck; registratie ter griffie van de Leen- en Tolkamer J.H. van Heurn.

220. V.Z.B. 8-4-1780 2/98v-99

Johannes Manuel Brocx toont aan president en schepenen een commissie van de Staten-Generaal, waarbij hij (sekretaris van Waalre en Valkenswaard en substituut-sekretaris van de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem) thans wordt aangesteld als tweede sekretaris van de genoemde dingbank, waardoor hij bevoegd is, alle akten, open en gesloten brieven en al hetgeen hem door de magistraten wordt bevolen, te behandelen, te tekenen en te depêtheren, en wel zonder prejudicie van de principale sekretaris Boudewijn van Beverwijk, die hij na diens overlijden zal opvolgen als principaal sekretaris.

Getekend: H, Fagel.

Op 31 maart 1780 heeft hij voor de Ho.Mo. zijn desbetreffende eed afgelegd.

221. B. 2-6-1780 2/97v-98r

Vergadering van officier, schepenen, burgemeester, zettters en armmeesters van Blaarthem, waarbij door de officier wordt voorgesteld, in verband met het afbranden van 8 huizen (waardoor het totaal aantal huizen in Blaarthem op 21 is gedaald) een rekwest om negotiatie van gelden aan de Ho.Mo. te richten ten bedrage van f 2.400,--, zijnde het zuiver vierde der waarde der afgebrande huizen (aangezien dit bedrag bij personele omslagen niet verkregen kan worden). De vergadering besluit dit verzoek aan de Ho.Mo. te richten en wel ten bate van die eigenaars der afgebrande huizen die de herbouw binnen de daarvoor gestelde tijd willen bewerkstelligen en de hiervoor vereiste eed willen afleggen. De

lening is ten laste van het corpus van Blaarthem en de rente mag de drie procent niet overschrijden. De aflossing kan pas geschieden na dat de quota in de opbouw van het raadhuis der gekombineerde dingbank is betaald. Het rekwest zal worden opgesteld door stadhouder de Jongh.

Getekend: de Jongh, P. Baselmans, F. van der Leen, J. Donkers, W.v.Baarschot, G. Baselmans, W.G. van Baarschot, sekretaris Brocx.

222. V.Z.B. 8-6-1780 2/100r

Presidenten schepenen der dorpen en dingbank Veldhoven, Zeelst en Blaarthem verklaren, dat zij Johannes Manuel Brocx, de sekretaris dezer dingbank, aanstellen als ordinaris-gekommitteerde van het kwartier Kempenland, om op alle kwartiersvergaderingen te verschijnen en de belangen der drie dorpen te behartigen. De aanstelling geschiedt voor 3 jaar en gaat in op 1 juni 1780. Met hetgeen krachtens deze aanstelling door hem zal worden afgesproken en verricht, zal men zich akkoord moeten verklaren.

Getekend: Peter Baselmans, F. van der Leen, J. Geene, J.v.Breda, J. Fabri, J. van Heijst, A.v.Meurs, president en lo-co-sekretaris.

223. B. 24-6-1780 2/100v

Peter Baselmans, schepen, en Johannes Donkers, burgemeester van Blaarthem, kommitteren en autoriseren de schepen Franciscus van der Leen, om op de door de stadhouder van de kwartierschout van Kempenland uitgeschreven jaarlijkse vergadering te Eindhoven op 3 juli te verschijnen en met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: Peter Baselmans, Johannes Donkers (kan niet schrijven), sekretaris J.M. Brocx.

224. V. 29-6-1780 2/101r

Jacobus van Heijst en Jacobus Fabri, schepenen van Veldhoven, kommitteren en autoriseren de president-schepen van de dingbank, Anthonij van Meurs, om op 3 juli a.s. te Eindhoven op de jaarlijkse door de stadhouder van de kwartierschout van Kempenland uitgeschreven vergadering te verschijnen en met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. van Heijst, J. Fabri, sekretaris J.M. Brocx.

225. Z. 30-6-1780 2/101v

Joost van Breda, schepen, Jan van Erkel en Willem Markus, burgemeesters van Zeelst, kommitteren en autoriseren de schepen Joachim Geene, om op de door de stadhouder van de kwartierschout uitgeschreven jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland te verschijnen en met de andere gekommitteerden van het kwartier te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. van Breda, Jan van Erkel, Willem Marskus; sekretaris J.M. Brocx.

226. Z.M. 30-6-1780 2/102r

Vergadering van de schepenen en de burgemeesters van de dorpen Zeelst en Meerveldhoven, waarbij na voorgaand overleg wordt goedgevonden de nieuwe brug over de Gender publiek aan te besteden. Vier vijfde der kosten zal zijn voor rekening van Zeelst en één vijfde voor rekening van Meerveldhoven. De taxatie zal worden gedaan door onpartijdige deskundige timmerlieden en moet worden betaald door Meerveldhoven.

Getekend: J. Geene, Jan van Erkel, J. v. Breda, Willem Marckus, P. Booms, Cornelis Biesen, Antoni H. Louwers, president A. van Meurs als loco-sekretaris.

227. Z. • 20-7-1780 2/102v

Joachim Geene, schepen, Jan van Erkel en Willem Markus, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om zich op 19 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1780 tot 30 september 1781.

Getekend: J. Geene, Jan van Erkel, Willem Marckus, sekretaris J.M. Brocx.

228. B. 29-7-1780 2/103r

Franciscus van der Leen, schepen, en Johannes Donkers, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Peter Baselmans, om zich op 19 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1780 tot 30 september 1781.

Getekend: F.v.d.Leen, Joh. Donkers (kan niet schrijven), sekretaris J.M. Brocx.

229. V. 31-7-1780 2/103v

Anthonij van Meurs en Jacobus Fabri, schepenen van Veldhoven, kommitteren en autoriseren de schepen Jacobus van Heijst, om zich op 19 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1780 tot 30 september 1781."

Getekend: A. van Meurs, J. Fabri, sekretaris J.M. Brocx.

230. Z.M. 30-8-1780 2/106r

Matthijs Baselmans, meester-timmerman te Zeelst, verklaart, dat hij op verzoek van de regenten van Zeelst en Meerveldhoven, de nieuwe brug over de Gender (aanbesteed op 30 juni 1780 en aangenomen door Jan Liebreys) heeft geinspekteerd en volgens het bestek in orde heeft bevonden.

231. B. 20-10-1780 2/106v-107

Aangaande het verzoek van Blaarthem, om ter betaling van een vierde der waarde van 8 afgebrande huizen (6 oktober 1779) voor de wederopbouw het benodigde bedrag te mogen negotiëren, wordt als volgt door de Staten-Generaal beslist: het verzoek wordt ingewilligd. Er mag een bedrag van f 335,-- worden genegotieerd tegen een rente van maximaal 3%. De voorwaarden zijn: 1) Zodra het kapitaal dat was benodigd voor

de opbouw van het nieuwe raadhuis binnen de dingbank Veldhoven, Zeelst en Blaarthem te Veldhoven is afgelost, moet aanstonds een begin worden gemaakt met de aflossing van het nu te negotiëren kapitaal, 2) de desbetreffende obligatie moet binnen 6 weken op het Comptoir der Domeinen in Brabant worden geregistreerd, 3) Ook deze resolutie van de Ho.Mo. moet, voordat men er gebruik van gaat maken, ten Comptoire der Domeinen van Brabant en op de Griffie van de Leenen Tolkamer te Den Bosch worden geregistreerd.

232. V. 23-3-1781 2/108

Vergadering van schepenen, burgemeesters, zettters en armeesters van Veldhoven. In verband met dagelijkse meningsverschillen tussen de ingezetenen van Veldhoven en die van Zeelst, Meerveldhoven, Blaarthem en Gestel, aangaande het gemeenschappelijk gebruik van het Broek of de Gemeente, wordt besloten, de tussenkomst van de Raad van State in te roepen en het gemene Broek onder de genoemde dorpen te verdelen. De advocaat Willem Cornelis Ackersdijck te Den Bosch wordt gemachtigd de nodige stappen te ondernemen.

Getekend: A. van Meurs, J. Mickers, Corn. van den Fijnden, H. van Nistelroeij, Hendrik van Stiphout, Goort Eisen, J. van Heijst, J. Fabri, sekretaris Brocx.

233. V. 28-6-1781 2/109r

Anthonij van Meurs, president, en Jacobus van Heijst, schepen van Veldhoven, kommitteren en autoriseren de schepen Jacobus Fabri, om op de door de stadhouder van de kwartierschout uitgeschreven vergadering te Eindhoven op 2 juli a.s. te verschijnen en met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: A. van Meurs, J. van Heijst, sekretaris Brocx.

IV. HET JAARKEURBOEK VAN DE VRIJHEID EN HEERLIJKHEID OIRSCHOT-BEST.

(vervolg)

Additie van 24-4-1655:

"Alsoo binnen dese Vrijheijt Oirschot metter nacht geschieden verscheijde straetschenderijen in het uijtslaen vande gelaesen aen de huijssen soo van den officier schepenen ende predicant als van andere particuliere personen ende dat d'auchteurs en quaetdoenders daer van mits de duijsternisse van den nacht tot nochtot niet en sijn ondeckt geworden, d'welck is een onlijdelijck quaet, dat bij alle mogelijcke middelen dient tegen gegaen, soo doen mijn heeren schouteth ende schepenen condigen dat alle wie aen den heere officier sal kenelijck maecken den genen alsulcken feijt begaen oft daer toe bij eenige middelen geholpen hebbende oft eeniéhints daer aen plichtigh sijnde voor sijn aenbrengen sal hebben ende ontfangen eene somme van tsestigh Caroli guldens ende want het gebeurde dat den aenbrenger

daer mede selffs aen plichtigh waere, dat sal hem sijn ende blijven vergeven ende sijnen naeme geswegen. Is oock geraempt ende geordineert dat al wat bij stacke oft dijergelijcke straatscheijnderijen aenden heere officier, regerende schepenen ende predicant hun huijssingen ofte goeden sal werden misdaen, aen de selve ten laste van de gemeijnte sal werden goetgedaen ende gerefundeert soo dat de selve heeren sijn onbeschadicht. Actum den 24 april 1655."

(In verband met diverse straatschenderijen zoals het inslaan van ruiten bij de huizen van de officier, de schepenen, de predikant en andere partikulieren, waarvan de daders tot nu toe in de nachtelijke duisternis niet konden worden gevonden, hebben schout en schepenen een beloning van 60 Karolus-gulden beloofd aan een ieder, die de daders aan de officier zal aangeven. Nbcht de aangever zelf medeplichtig zijn, dan zal hem zijn daad kwijtgescholden worden en zijn naam niet worden bekend gemaakt. De berokkende schade zal op kosten van de gemeijnt warden hersteld.)

Additie van 20-2-1656: IN DEN VASTEN-AVONDT-DAGHEN GEEN GANSEN TE RIJDEN:

"Den heere officier, schepenen ende die van den eede deser Vrijheijt hebben geordineert, gestatueert ende verboden aen alle ionge gesellen ende lieden, dat voortaan nijemant hem en sal hebben te vervoorderen in de vastenavondtdaeghen 't sijn voor oft naer te reijden oft te trecken met perden te werpen oft met clijpelen te slaen eenige gansen, haenen oft hinnen, oijck dat nijemant hem en sal vermommen oft tot mascaraden te maecken noch oock publieckelijck om de linde oft lanckx de straeten te dansen met pijpen, trommelen, welonsen oft dijergelijcken instrumenten op eenen pene van XXI st. bij eenen ijgelijcken te verbeuren contrarie doende, noch oock bij nacht ijemanden eenich hout t'ontdragen op peene dat deselve arbitralijck gestraft sullen worden, welcken voorsc. peene bij heeren schepenen is verclaert executabel, ende dat de ouders voor haere kinderen ende meesters voor hunne boden voor denselven pene sullen mogen aengesproken ende geëxecuteert worden. Gepubliceert den 20en februarij 1656 ter presentie van officier en schepenen."

(Officier en schepenen verordenen, dat de gezellen en jongelieden voortaan tijdens de vastenavonddagen niet meer met paarden mogen rijden of trekken en geen ganzen, hanen en kippen mogen werpen of met knuppels slaan. Vermommingen en maskeraden worden verboden. Niemand mag in het publiek om de linde of langs de straten dansen met pijpen, trommels en dergelijke instrumenten. Elke overtreding wordt met 21 stuiver beboet. Wie 's nachts enig hout ontvreemdt, zal bij vonnis worden bestraft. De ouders zijn aansprakelijk voor hun kinderen en de meesters voor hun bedienden.

Afkondigingen:

2-4-1657

14-4-1659

4-4-1660

Additie van 20-3-1661: ORDONNANTIE VAN OP SONDAGHEN ONDER DE PREDIKATIE ONTRENT DE KERCKE NIET TE SPELEN, GEENE WINCKELS OPEN NOGH GEENE GELAEGEN TE MOGEN SETTEN:

"Alsoo in ervaerentheijt comen ende meer ende meer sien gebeuren dat-ter vele ongeregeltheden ende groote insolventien geschieden bij d'ingesetenen deser Vrijheijt op den sabbadagh des Heeren, streckende tegens Godts geboth ende der kercken godtsdienst tot groote ergernisse vande goede ende vroomen ende om alle soodanige ongeregeltheden voor te coomen ende te weered, soo hebben die heeren schoutethen, schepenen ende regeerders der voorsc. Vrijheijt goet gevonden ende verstaen expresselijck t'interdiceren ende verbieden gelijk sijn doen bij dese, dat nijemant wije hij oock sijn, jonck oft oudt, voortaan op de sondaghen hem sal vervoorderen onder den godtsdienst*der kercken oft gedurende de predicatien voor oft naer middagh ontrent de kercke op oft bij den kerckhoff oft die plaetse eenich geraes te maecken met trommelen, schieten, kegelen, balslaen, caetsen oft eenige andere diergelijcke exercitien te doen oft te plegen op eene pene ende boete van sesse Carolij guldens telleken aen't officie bij ider een contrarie doende te verbeuren, ende sullen de ouders voor henne kinderen ende meesters ende vrouwen voor hare booden moeten caveren.

Item sullen de backers ofte winkeliers op sondaghen geen broedt oft eenige waeringen ten thoon voor stellen oft op hunne winckels voort doen, op eene pene van sesse gelijcke guldens aen't officie te verbeuren tleicke reijse sulcx doende.

Ende sullen de tappers ofte herbergiers op de sondaghen geen gelaegen mogen setten voor des naemiddaghs de clocke drij ueren hoe kleijn het geselschap oock soude mogen sijn, contrarie doende bij de tappers ende herbergiers te verbeuren den pene van twelff guldens ende sullen die geene daer in't gelach bevondende ijeder verbeuren ses guldens wel verstaende dat den vromden rijsenden man in dese pene exempt is ende niet begrepen sal sijn.

Welcke voorsc. penen dus geordineert ende bij heeren schepenen verclaert worden onder heerlijcke, reele en parate executie sonder eenige conniventie voor nu als voor als dan voor't officie executabel, op sondagh den 20en martij 1661 ter paije vanden raethuijse de meeste menigte van menschen vergadert sijnde gepubliceert ten bijwesen ende overstaen van schepenen excepto Doesborgh onderteekent quod attestor supscriptus secretaris P. van An del."

(In verband met ongeregeltheden rondom de kerk en het kerkhof tijdens de kerkdiensten, wordt verordend: a) dat niemand op zondagen tijdens de kerkdiensten en predikaties bij de kerk of het kerkhof met trommels, schieten, kegelen, balwerpen, etc. enig lawaai mag veroorzaken. Overtreding wordt met 6 Karolus-gulden beboet. De ouders zijn aansprakelijk voor hun kinderen en de meesters en mevrouwen voor hun dienstpersoneel. Bakkers en winkeliers mogen op zondagen geen broed of waar etaleren. Tappers en herbergiers mogen op zondagen ver6r drie uur in de namiddag geen gelag aanrichten voer gezelschappen, hoe klein deze ook mochten zijn. Tappers en herbergiers, die deze verordening negeren, zullen met

12 Karolus-gulden werden beboet. Degenen die in het gelag bevoonden worden, moeten 6 gulden boete betalen. De reizende man (vreemdeling) valt hier niet onder.)

(slot volgt)

V. a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

54. SCHEPENOORKONDE VAN 'S-HERTOGENBOSCH
8 oktober 1394

Gerardus dictus Heyssen soen legitime et hereditarie vendidit Lauren-
cio filio Theodorici dicti vanden Passche annuam et hereditariam pac-
tionem dimidii modi siliginis mensure de Oerscot solvendam anno que-
libet hereditarie in festo purificationis Marie virginis et in Oer-
scot tradendam et deliberandam ex quodam prato dicto die Scermondon-
sito in parochia de Oerscot in pastoria de Ertbruggen iuxta heredita-
tem Henrici dicti Heyssen soen fratris dicti venditoris ex uno latere
et iuxta communitatem ibidem ex alio latere ut dictus venditor dice-
bat ab eodem emptore iure hereditario possidendam et habendam dictus-
que venditor dictam pactionem prefato emptori supportavit et effestua-
cundo resignavit iure in talibus consueto, promittens dictus venditor
ut debitor principalis super se et bona sua omnia quod ipsi dicto
emptori de dicta pactione ei vendita atque ex dicto prato annuatim
solvenda ut dictum est debitam et iustam prestabit warandiam et quod
omnem aliam obligationem in dicto prato existentem excepto uno grosso
antiquo Turonensium denariorum annuatim exinde prins de iure solvendo
ut dictus venditor dicebat dicto emptori deponet omnino. Testes iuris
fuerunt scabini in Buscoducis Theodoricus ter Wout et Johannes
Stoyneck. Datum in profesto beati Dyonisii martiris anno Domini mille-
simo C^o nonagesimo quarto.

(Gerardus Heyssen heeft aan Laurentius, zoon van Theodoricus
vonden Passche overgedragen een jaarlijkse erfpacht van een
halve schepel rogge en wel uit een weiland genaamd "die Scerm-
dond" in de hertgang Ertbruggen te Oirschot (belendende percelen:
Henric Heyssen, broer van verkoper, en de "gemeijnt").)

55. OORKONDE VAN HERTOGIN JOHANNA
8 maart 1387

Authentiek afschrift van een
afschrift, Rijksarchief in Noord-
Brabant in: Archief Raad van Bra-
bant R 353 foi. 279-283, d.d.
1668.

In nomine Domini Amen. Datum per copiam.
Jehanne, bi der gratien Godts, Hertochinne van Lucemburg, van
Lothryck; van Brabant ende van Lemborch, Mercgrevinne des Heylichs
Rijcx, doen cont allen luden, dat wij, om die goede gonst die wij

draeghen tot Willem, heer van Pietersheijrn, ende om den dienst, die
ons sijn voorseten dicwile gedaen hebben, ende dien hij ons noch
doen sal, ende oic nae den waerheiten ende getuychgenissen dye wij
daeraff van ouds ende van nuwes gesien hebben, den selven Willem,
sijn oir ende naecomelingen, voir ons ende ons oir ende naecomelin-
gen, Hertoghe van Brabant, verleent, geconsenteert ende gewille -
coert hebben, verlenen, consenteren ende willecoeren mit desen brie-
ve, die punten hier naebescreven:

In den iersten, dat die vuerss. Willem ende sijn naecomelinghen, van
allen broeken ende van allen saeken, hoghen ende nederen, daer ghelt
aff coempt af toemen mach, tuitten vonnis gewonnen, off anders binnen
der Vrijheyte van Oirschot ende der banck van Hillevaerenbeke, gelijk
half ende half mit ons deilen selen, sonder argelist. Ende omdat
onse scouteten van den Bosch ende van Kempelandt voortijts dicwile
als ons getoent is, alrehande broeken voor den vonnis quijt-geschou-
den hebben, soe willen wij, dat en geen ons scouteten voirss. noch
oic onse drossete van Brabant en geen deser broeken quijt en seelen
schelden, sij en hebben ons dat selve ierst getoent, ende ten sij
met onsen wille ende gehenckenisse.

Ende weer't dat daer oic ennich gelt of goet daer af queme, daeraf
sal die voerss. Heer van Pietersheim die recht helcht hebben, als
voirss. is.

Item, geviel't dat men alle oase lant van Brabant, deer ons eene ghe-
meyne lantbeede ghave, soo sal die heer van Pietersheim ons sijn be-
de geven ende betaellen, geliyc den anderen heeren ons lants van
Brabant, ende sijn ende sijnre liede beede dair sij op geset waeren,
inbrenghen in ons stat-wissel van Bruessel, off elder daer men die ge-
mein beede ontfanghe in den naeme van ons.

Item en sal onse schoutheit van den Bosch noch van Kempelandt die
goede lude van den Vrijheden ende dorpen voerss. nyet moeghen trecken
tot enigen heerschouwinghen te doen, dan bynen haere selfs Vrijheyden
ende dorpen. Ende ghevielen daerin enige broeken, die seelen wij ende
die heere van Pietersheim gelijk deelen, half ende half.

..... (1) dat des heeren luden van Pietersheim van den voir-
ss. Vrijheyte van Oirschot ende der banck van Hilvaerenbeecke plegen
seelen als men /eenige (2) loghe/ in Brabant heeft,
alle des onse ende der ander smaelheeren lude onder ons in Brabant
hoochgerichte hebbende, in alsuicken saeken pleghen ende sculdich
sijn te doen.

Ende overmidts desen, soe bevelen wij ende gebieden onsen drossete
van Brabant ende onsen scouteit van den Bosch ende van Kempelandt, die
nu sijn off naemaels wesen seelen, dat sij den heer van Pietersheim,
noch sijn luden van den voirss. dorpen ende Vrijheden, boven de voerss.
punten ende articulen nyet en moeyen noch hinder en aoen, moer dat
sij hen derre rastelic ende vredelic doen ende laeten gebruycken in
alle der maete dat voirss. is, ende des nyet en laten op onse hulde
ende vrientsthap te behouden.

In oerconde des briefs, daer wij onsen segel aen hebben doen hanghen.
Gegeven te Bruessel, acht dage in de maent van Meerte in't Jaer Ons
Hoeren, duysent driehondert seven ende tachtentich, na costume des

hoefs van Camerijck.

Et nos, decanus et capitulum ecclesie beati Servatii Traiectensis, Leodiensis diocesis, pretactas litteras originales in manibus nostris recepimus, vidimus et legimus, ac sigillo de cera glauci coloris illustris domirae Johanne, quondam ducisse Luttemburgensis, Lotharingie, Brabantie et Limburgensis, sigillatas a), ut apparebat, sanas et integras, non viciatas, non cancellatas, non abrasas, nec in aliqua sui parte suspectas esse repperimus, et pretactas litteras cum copia huiusmodi concordare invenimus pilo addito vel mutato quod facti substantiam immutet aut nariet intellectum. In cuius rei testimonium hoc presens scriptum b) sigilli nostri fecimus appensione communiri. Datum anno a nativitate Domini millesimo quadringentesimo vicesimo primo, mensis decembris die vicesima quarta. Et erat subscriptum: Servacius Cabouten (?) notarius quoad copiam et collacionem factam per dominos decanum et capitulum supradictos cum litteris originalibus. Et erat sigillatum cum sigillo glauci coloris appendente cum simplici cauda.

a) hs sigillatam, ook de volgende participia staan in het enkelvoud; maar zij hebben duidelijk betrekking op litteras

b) hs insumptum: klaarblijkelijk verschrijving, waarschijnlijk voor scriptum (meest gebruikelijk woord in dit verband), of mogelijk instrumentum (minder waarschijnlijk)

(Johanna, hertogin van Brabant etc., oorkondt dat Willem, heer van Petershem, half-heer van Oirschot en Hilvarenbeek, voor de helft zal delen in de inkomsten van de hoge, middelbare en lage justitie van Oirschot en de bank van Hilvarenbeek.)

- (1) Volgens een andere kopie zou hier moeten staan: "Behoudelic"
- (2) Tussen de / / zou volgens genoemde andere kopie moeten staan: "een ghemeyn oirloghe".

Transkriptie J. Vriens
Gecollationeerd door M. Bruning

V. b. DE VELDHOVENSE OORKONDEN (OERLE, MEERVELDHOVEN, ZEELST, VELDHOVEN, ZONDERWIJK) VANAF DE 13e EEUW.

(vervolg)

10. OORKONDE VAN HERTOG JAN III
30 april 1331 Gemeentearchief Veldheven nr1335,
18e eeuwse kopie.

Wij Jan bij der gratie Godts hertoge van Lothringen van Brabant ende van Limburch doen condit allen den geene die dese letteren sullen sien

ende hooren leesen, dat wij hebben vercocht wittelijck ende wael onse luyde van Zeelts ende haeren naecomelinge erfelijcke ende emmermeer een gemeijnte die sij voirmaels plegen te houden daer af sij egeene briefffen en hadden noch vestinge van ons noch van onsse voirderen van der welcker gemeijnte zij ons plegen te geven jaerlijcx ten chijnse vijfftien oude groote tournoijse van der welcker gemeijnte onse voorseijde luyde van Seelts ende die geene die met hen daer toe hooren sullen ons geven twee pont oude groote tournoijse te voorlijve ene vijftien oude groote tournoijse te chijnse ons ende onse oir erfelijcke te Sinte Baefs dach, voirt is te wetene, dat wij hen oock hebben vercoft erfelijcke eenen plack heijden die gelegen is bijder voirsc. gemeijnte van welcken plack sij ons geven sullen een pont oude groote tournoijse te voorlijve ende vijf oude groote tournoijse te chijnse jaerlijcx tot elcke Sinte Baefs daege, ende is te wetene, willen onse luyde van Strijp gelden haer gelande vanden voirlive ende van den chijnse die ons onse luyde van Zeelts geven sullen vander voirsc. piacke dat sij dien plack voirsc. met hen gesamelijck sullen mogen oirbaren, van der welcker gemeijnte die eerste paelstede is t goet te Kerckhoven ende gaet van daer tot ten van Oirle ende van daer tot ten huijse van Berct, ende alsoo voirt tot ten Meermans grave ende voirt ten dieswege tot ten Eene Boonre toe ende voirt tot s' Heere gerichte toe van Cranendonck, ende van daer tot Achtmere toe, voirt ten uijtersten hornink van Welpschot, voirt ten goede Ter Heijde dat Liprechts was ende van daer weder ten yersten paele van Kerckhoven, ende al dat binnen is gelegen dat ons is ende ons toebehoirt ende is onse wille ende wij oirloven onse voirseijde luyde van Zeelts van Strijp ende die hen toebehooren dat sij mogen maken uijter voorseijde gemeijnte allen haren chijns dien sij ons jaerlijcx geven ende gelden sellen gelijk dat voirseijt is ende niet meer, ende consenteren ende oirloven willecoeren onse voirseijder luyde van Zeelts van Strijp ende die daer behoren ende haren naecomelinge erfelijck ende ummermeer dat onse richtere die nu daer is ofte naemaels sijn sal Bette enen schuttere van onsen wegen ende van onse naecomelinge wegen die mechtich sij te schutten en te pande alle andere vreemde beeste, ende van andere dorpe tomende op die voirseijde gemeijnte over vijf schillinge zwarte tournoijse den ouden groote tournoijse voor XVI denier gerekent alsoe dickwille als hijse daer op sal vijnden, ende van dien boete die daer af toemen sellen, sullen wij ende onse naecomelinge altoos hebben vier schillinge ende die voirsc. schuttere XII denier voir sijnen loon. In oirconschappe van welcken dinge wij hebben onse voirseijder luyde gegeven dese letteren besegelt met onsen segele. Dit was gedaen en gegeven te Brussele in meijavont in den jae - re ons Heeren duijsent drie hondert ende dertich ende een.

(Uitgifte van gemene gronden door hertog Jan III van Brabant aan de ingezetenen van Zeelst en Strijp met aan deze gronden gelegen heideveld tegen een jaarlijkse erfcijns en een "voorlijf". De genoemde gemene gronden liggen tussen de volgende paalsteden: het goed Kerckhoven, Oerle, huize van Berct, Meermansgrave, ten Eene Soone, het gericht van Cranendonck, Achtmeer, de uiterste hoek van Welpschot, het goed Ter Heijde van Liprechts en wederom het goed Kerckhoven. Tevens staat de hertog hun toe een schutter aan

te stellen.)

V. c. DE OORKONDEN VAN BERGEIJK EN WESTERHOVEN VANAF DE 14e EEUW

3. NOTARIELE AKTE VAN JOHANNES VAN VINSSEKE
6 april 1326 (Archief Abdij Tongerlo, charter nr. 443)

In nomine Domini, amen.
 Per hoc publicum instrumentum pateat universis quod anno a nativitate eiusdem M' CCC' XXVI°, indictione nona, pontificatus sanctissimi in Christo patris ac domini Iohannis, divina providentia pape XXIIIdl anno X°, mensis aprilis die sexta, in mei tabellionis publici et testium subscriptorum ad hec specialiter vocatorum et rogatorum comparens et constitutus presentia, discretus vir dominus Albertus, investitus parochialis ecclesie de Eyckerberghe, presbyter Leodiensis dyocesis, sua libera ac spontanea voluntate, non inductus ac ad hoc non coactus nec compulsus, prout publice affirmavit et asseruit in verbis et per verba veritatis, sed pacis tranquillitatem et veram concordiam habere et gustare volens et cupiens in perpetuum cum ecclesia Virginis gloriose monasterii de Thongerloe, Premonstratensis ordinis, Cameracensis dyocesis, ac presidentibus eidem dominis abbatibus et canonicis habitantibus in eadem, sub regulari obedientia Domini eiusque beatissime genitricis in humilitatis spiritu servientibus in eadem, qui pro tempore fuerint recognovit suo et nomine ecclesie sue pure

(ad] simpliciter se nichil iuris habere nec etiam habuisse in locis infrascriptis quantum ad decimasfructuum seu bladorum vel leguminum cuiuscunque generis, aut etiam speciei videlicet in decima de Eyke, in decima de Westerhoven, decima de Ghestele, decima de Berkle, decima de Rijchoven, decima de Witrijc, decimis erga Jordanum de Reenden, erga Henricum dictum Nestellard et erga Arnoldum de Scaren acquisitis, ac aliis quibuscumque decimis antiquis et novalibus maioribus et minutis, quas domini abbates disti monasterii de Tongherle ac magistri doms de Postela ad ecclesiam Floreffiensem spectantis conjunctim vel divisim infra limites dicte parrochie de Eykelbergha jam acquisierunt et quas possessione juris vel quasi pacifica et quiete ab antiquis temporibus legitime pre se ferunt, prout sibi constare dicebat dictus investitus ad plenum per informationem proborum seniorum et fidedignorum hominum parrochianorum suorum, habita super hoc cum inquisitione plenaria debita et matura, testimonium insuper perhibentium quod antecessores dicti investiti, qui fuerunt pro retroactibus temporibus a quinquaginta annis citra in memoratis decimis nichil juris habuerunt nec etiam perceperunt, sed jus decimandi in predictis locis dictis dominis abbatibus et magistris cessit et tedere debuit solum et in solidum per transacta tempora et similiter in futurum; qui dominus Albertus investitus promiset in manu mei tabellionis, corporaliter stipulantis in verbo sacerdocii per appositionem proprie manus ad pectus, quod super decimis locorum supradictorum in futurum percipiendis per dictos dominos abbates de Tongherloe ac magistros de Postela, qui pro temporibus futuris erunt ac ipsorum successores prout ad

ipsos seu ipsorum quemlibet dinoscitur conjunctie: vel divisim per se vel per alium, suo seu ecclesie sue nomine directe vel indirecte nullatenus impetet vel vexabit nec etiam super possessione ipsarum decimarum inquietabit, molestabit seu quovis modo alio perturbabit, sub pena sententie suspensionis et excommunicationis in ipsum ferendarum, netnon quinquaginta librarum Turonensium parvorum ab ipso investito solvendarum et tardendarum, partim curie Leodiensi, et partim dictis dominis abbatibus et magistris, una cum interesse et dampnis seu expensis, si quod vel que incurrere contigerit dictos dominos et magistros ob defectum et negligentiam, inuno dolurn et culpain dicti investiti si secus egerit in premissis; renuncians insuper dictus investitus quantum ad premissa expresse omnibus et singulis exceptionibus et defentionibus juris tam ecclesiastici ac civilis et facti, deceptionis, et lesionis, vis, metus, doli mali, fraudis, cavillationis, privilegii libertatis, imniunitatis impetrati vel impetrandi, crucis assumpte vel assumende, et quibuscumque aliis generalibus et specialibus quibus dictus investitus seu etiam successores ejusdem contra dictos dominos abbates et magistros ac distas ecclesias et domos in aliquo super premissis valent aut possunt se defendere vel tueri, renuncians etiam exceptioni et juri dicenti generalem renuntiationem non valere.

Acta sant hec in abbacia predicta de Tongherloe sub spina, in presentia religiosi venerabilis ac discreti viri domini Huberti abbatis, presentibus ibidem dominis Henrico de Beckenvoert priore, Johanne de Oestrout, Ilenrici de Diest, canonicis ecclesio Tongrensis ac fratre Gerardo preposito et canonico ecclesie Grimbergensis, Premonstratensis ordinis, dicte Cameracensis dyocesis, domino Johanne ex Ligno presbytero, Mathia Bac clerico, Nicholao famulo dicti prepositi, Ghiselberto vanden Vekene, Theodorico de Thilborch, Johanne de Stappen, magistro Johanne Lathomo, Johanne dicto Pomus, Johanne dicto Heerinck, Henrico dicto Brassard. et aliis testibus ad premissa vocatis specialiter et rogatis.- Ego Johannes dictus de Vinsbeke, presbyter Cameracensis dyocesis, sacri Romani imperii publicus ac metropolitane sedis Remensis auctoritate tabellio quia premissis omnibus et singulis prout suprascribuntur una cum prenomnatis testibus presens interpui, hoc publicum instrumentum inde confectum per manup Johannis dicti de Aqua clerici dicte Cameracensis dyocesis alids corpraliter impeditus conscribi feci, cui propria manu mea hic me subscripsi et signis meis consuetis signavi, rogatus in testimonium premissorum. J. de Vinsb(eke) s(cripsi).

- a) vrijwel onleesbaar;er staan op deze plaats twee woorden, vermoedelijk tweemaal Domini, waarvan het laatste doorgehaald
- b) achter pure een onleesbaar woord, blijkbaar synen::em met pure
- c) onleesbaar woord, blijkbaar synoniem met generis er speciei

(Notaris Johannes van Vinsbeke getuigt, dat Albertus, investiet en priester in de parochie van Bergeyk, verklaard ::eert geen recht te hebben op bepaalde goederen onder Bergeyk en =streken zoals de tienden van de oogst, van bossen en peulvruchten, te Bergeyk, Westerhoven, Berkel, Riethoven, de tienden verworven van Jordanus van [leenden, Henricus Nestellard en Arnoldus van Scaren en andere oude en nieuwe, grote en smalle tienden.)

4. OORKONDE VAN DE ABT EN HET CONVENT TE TONGERLO

26 oktober 1346

Archief: Abdij Tongerlo, charterar. 898.

Universis presentes litteras inspecturis, abbas et conventus ecclesie beate Marie Tongerlensis, Premonstratensis ordinis, Cameracensis dyocesis, necnon provisor seu magister domus de Postele, eiusdem ordinis, Leodiensis dyocesis, salutem in Domino, cum notitia veritatis. Noverint universi, quod nos tenore presentium recognoscimus et profiteamur, quod medietas decime tam grosse quam minute de Eykelberghe, dicte Leodiensis dyocesis, quam dudum habuit et legitime possedit Johannes de Ghemert; quam quidem decimam predictam Johannes de Ghemert predictus acquisierat et obtinuerat ab Henrico dicto Boyfays, filio quondam Gerardi de Eykelberghe dicti de Hove, imperpetuum tenendam et possidendam, ad provisorum seu magistrum domus de Postele, ad opus domus sue de Postele pertinuit, pertinet et legitime pertinebit pacifice possidenda, conditione taai interveniente, quod magister de Postele seu provisor qui est in presenti et qui pro tempore futuro erit, semper in sui prima institutione seu creatione infra primum annum sue institutionis predictae, predictam medietatem decime a nobis abbate Tongerlensi, qui jam est et qui pro tempore futuro erit, jure feudali relevet et relevabit; et eciam nobis in festo beati Andree apostoli singulis annis seu proposito nostro Tongerlensi quinque lopinos pagabiles siliginis etensure de Eykelberghe, quos nos abbas predictus redemimus seu deposuimus de medietate decime predicta, persolvat et persolvere tenebitur ex conducto; non obstante tamen quod fittere seu carte super hujusmodi decima per nos abbatem et conventum predictos dumtaxat sint confectae; insuper nos abbas et conventus predicti promittimus bona fide dicto magistro seu provisorio de Postele, qui nunc est, ejusque successoribus qui pro tempore futuro erunt, cum litteris et cartis nostris super dicta decima confectis, debitum adjutorium prestare in expensis tamen ipsius provisoris contra quoscumque injuriatores suos medie partis prescriptae, si qui, quod absit, fuerint in futurum. In cujus rei testimonium et munimen, nos abbas et conventus predicti ac ego provisor de Postele presentibus litteris sigilla nostra duximus apponenda. Datum anno Domini 14° CCC° quadragesimo sexto, die vicesima sexta mensis octobris.

(De abt en het konvent van Tongerlo en de provisor of magister van Postel oorkonden, dat de helft van de grote en kleine tiende te Bergeyk, die Johannes van Ghemert van Henricus Boyfays, zoon van Gerardus van Eykelbergh, genaamd van Hoof, had verworven, toekomt aan de prior van Postel, en wel op voorwaarde, dat deze en zijn opvolgers het eerste jaar van hun benoeming verhef doen bij de abt van Tongerlo en dat elk jaar 5 lopen rogge aan de abdij van Tongerlo uitgekeerd worden.)

V. d. OORKONDEN VAN BEERS VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

2. SCHEPENOORKONDE VAN 'S-HERTOGENBOSCH

31 januari 1320

Archief Abdij Tongerlo, Cart. A fol. 233)

Nos Danyel de Aggere, Elyas Panniscida, Theodericus Roveri et Rutgherus de Lapidea Via, scabini in Buschoducis, notum facimus universis, quod cum Tienritus de Zonne et Petrus de Lapidea Via tempore quo officium collectionis reddituum dicti locis de Buschoducis tenerent et parte et nomine loci ejusdem, bona dicta de Baest in iudicio calumpniasent, dicti Henricus et Petrus coram nobis dicta bona a detentione seu occupatione hujusmodi calumpnationis publice et manifeste quitaverunt et quita penitus proclamaverunt secundum formam et tenorem litterarum dicti loci de Buschoducis super quitationem dictorum bonorum antea confectarum, presentium testimonia litterarum. Datum anno Domini M° CCC° vicesimo, feria sexta post festum conversionis beati Pauli apostoli.

(Hendrik van Zonne en Petrus Steenwegh doen ten overstaan van de schepenen van 's-Hertogenbosch afstand van hun recht op de goederen van Baast.)

V. e. OORKONDEN VAN VALKENSWAARD (en Waalre) VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

2. SCHEPENOORKONDE VAN ANTWERPEN

7 maart 1321

Archief Abdij Tongerlo, Cart. A, foi. 264.

Andries Tucland ende Jan Bode, scepenen in Antwerpen, maken cont ende kenlijc allen den ghenen die dese letteren selen siin ende horen lesen, dat voer ons tomen is in propren persone Daniel Volkart, ende heeft bekend ende verlijt als vanden goede van Waderle, dat hem wilen toe behoerde, welke goet dabt ende tconvent van Tongerlo, vander ordenen van Premonstreit, ieghen hem hebben vercreghen omme vyftien pont groter tornoyse, ende voert van eenre tienden die de voerseide Daneel hadde liggende in die prochie van Dusele, welke tiende hi tonderpande heeft gheset den voerghenoemden gheesteliken lieden over twintech pont groter tornoyse, ghelyc bescreven is in scepenen brieven van Antwerpen, die daer op ghemaect siin, dat hem die voerghenoemde abdt ende convent die voerseide twe sommen ghelds hebben betaelt ende vergouden wittelike volcomelyc ende al te male in goeden ghetelden penninghen, vanden welken twe sommen ghelds die voerseide Daneel heeft quite ghesconden ewelike voer ons den voerghenoemden abt ende convent van Tongerlo

In orconscapen van allen desen hebben wi scepenen voerseit dese letteren beseghelt met onsen seglen vorhanghende. Ghegheven int jaer ons Heren alsmen screef dusentech driehondert ende twintech, opden saterdacht

na grote vastellavont.

(Daniel Volkart verklaart voldaan te zijn vanwege de abt van Tongerlo voor de aankoop van de goederen te Waderlee, tegen 15 pond, en dat hij nog 20 pond ontvangen heeft, waarvoor de tiende van Dui- zel tot pand staat.)

VI. OUDE TOPONYMICA

(vervolg)

41. "Veldhoven"

Na de bespreking van De Kempen (38), Oerle (39) en Oirschot (40), ligt het voor de hand dat na de oude hoofdplaatsen van de Kempen nu Veldhoven een beurt krijgt, niet omdat het de nieuwe hoofdstad zou zijn, maar daar het de grootste plaats is die ressorteert onder het streekarchivariaat "Noord-Kempenland". Bovendien is de naam Veldhoven heel geschikt om te laten zien dat taalkundigen alleen niet in staat zijn toponomie te bedrijven; zij hebben de hulp nodig van historici en geografen, anders blijven zij zich doodstaren op de taalhistorische aspecten van afzonderlijke woorden.

Taalkundig levert de naam Veldhoven niet zoveel moeilijkheden op. Het is een samenstelling van Veld en hof.

De betekenis van hof luidt volgens De Vries "Nederlands Etymologisch Woordenboek" (Leiden, 1963) p. 261: "omheinde ruimte, hofstede, adellijke woning, hof van een vorst" etc.. Het grondbegrip is "omheinde ruimte"; dat maakt het waarschijnlijk, dat het woord uiteindelijk tot de sfeer van vlecht en leemtechniek zal behoren. Dan kan men het echter vergelijken met nnd. (= nieuwnederduits) dial. hwe, oe. (oudengels) hyf (nieuwengels hive) bijenkorf, on. (oudnoors)hufr: scheepsromp, waarmee te vergelijken valt het latijns cupa, ton, kuip.

Ook Moerman "Nederlandse Plaatsnamen" (Leiden, 1956) p. 101 geeft een soortgelijke verklaring: "boerenerf, hofstee, herenhof, middelpunt van grootgrondbezit, soms gerechtsplaats".

Moerman (p. 100) e.a. achten het ook mogelijk dat hof ontstaan is uit hof (mnl. hove): boerderij, landmaat. Op dit laatste wijst ook Scheefeld: "Veldnamen in Nederland" (Amsterdam, 1949) p. 89: "hoeve, stuk land van bepaalde grootte (landmaat vaak = 16 morgen, eenheid waarop indeling van grondbezit berust". In deze betekenis noemt Gijsseling het in "Toponymisch Woordenboek" (z.p. 1960) p. 501, en hij herleidt het tot het Germaanse femininum hobo - oppervlaktemaat.

Beide betekenissen hebben elkaar natuurlijk beïnvloed.

Het woord Veld is te herleiden tot de wortel "pel" = omheinen, vlechten (De Vries, p. 769). Dit veld is dus een toevoeging uit een tijd, toen men zich de betekenis van hof niet meer bewust was, iemers veldhoven is een tautologische vorming, verondersteld ten minste, dat hof in Veldhoven de eerstgenoemde betekenis heeft. En daarvoor is alles te zeggen.

In H. Mandos, A.D. Kakebeeke "De Achtzaligheden" (:p., 1971) staat op

p. 372 een interessant kaartje van de Kempen: daaruit blijkt, dat in het westen de beroemde -seldorpen, min of meer gegroepeerd, liggen en in het oosten in een lijn n - z : Westerhoven, Boshoven, Riethoven, Broekhoven, Veldhoven, Mberveldhoven. Dit rijtje zou nog uit te breiden zijn met: Geenhoven, een ten n.w. van Valkenswaard gelegen gehucht (inmiddels door Valkenswaard opgeslokt) en met de laatste in het rijtje: Eindhoven, niet de minste onder de dorpen van de Kempen. Verdet nog Vlokhoven ten n.o. van Eindhoven en Urkhoven tussen Eindhoven en Geldrop, ten n. van het Eindhovens Kanaal.

Nu bestaat er natuurlijk verband tussen al deze benamingen met -hoven als achtervoegsel. Maar eerst dit. In het genoemde boek van Mandos-Kakebeeke geeft de laatste de historie van "De nederzettingen van de Frankische vestigingen" p. 331-352 en een aanvulling "Ons gebied tijdens het Hertogdom Brabant" p. 353 - 369. In deze bladzijden is voldoende stof te vinden die het aannemelijk maakt, dat bedoelde -hoven te herleiden zijn tot de eerste betekenis. Ik wijs slechts op: "De Herenhoeve. Het bestond uit twee gedeelten, een kern en een rand ... Het erf was omheind met schabben of vlechtwerk aan palen. De Lex Salica noemt deze onderdelen uitdrukkelijk (p. 348)."

Wat nu te denken van dat verband.

Dit is een geografisch-historisch interessant genoeg om te onderzoeken en verlokkend tot fantaseren, ... maar dat doe ik dan vanuit:

42. "Valkenswaard"

Moerman (p. 243) zegt van Valkenswaard: eerst

- 1) Weert op den dries, daarna
- 2) Verckensweert, en
- 3) later als Valkeniersdorp: Valkenswaard.

Nadere verklaringen geeft hij niet.

ad 1) Weert op den dries

Het toponiem Weert is te herleiden tot het Germaanse wari a- m. riviereiland, tussen rivieren gelegen land (zie o.a. Gijsseling T.W. p. 1054, en Mberman, p. 258). Gijsseling merkt naar aanleiding van het Limburgse Weert op, dat deze taalkundige verklaring op geografische bezwaren stuit. Voor de benaming Weert voor Valkenswaard zouden die geografische bezwaren minder gelden, daar Valkenswaard i.c. Weert, ligt tussen de Tongelreep en de Dommel, maar hier zijn weer taalkundige moeilijkheden (zie verder).

De combinatie van Weert met dries is niet erg duidelijk, daar dries betekent: (slechte) weide, braakland, het is in het algemeen een woord om ongekultiveerde gronden aan te duiden. (M. Schiinfeld "Veldnamen in Nederland", Amsterdam, 1949).

ad 2) Verckensweert

Moerman geeft geen vindplaats van dat woord, ook geen jaartal. Dat vercken ons woord varken is lijdt geen twijfel. In zijn reeds genoemde "Veldnamen" wijst Scheinfeld erop, dat er talloze veldnamen zijn die naar (lichaamsdelen van) dieren en mensen genoemd zijn. Zou Verckens-

weert jonger zijn dan Valkenswaard dan zouden we een volksetymologisch "verckens" voor valkees niet uit behoeven te sluiten. Het zou dan een scheldnaam voor de bewoners kunnen zijn, gegeven door die van de omliggende dorpen. Op een andere kaart heb ik gevonden: "Wedert op den dries ofte Werkenweert". Op Wedert kom ik nog terug, het is in ieder geval hetzelfde woord als Weert.

Werkhem is kennelijk een -heimnaam. Vercken kan dus een volksetymologie van Werkhem zijn. Dit ligt meer voor de hand dan van valken daar "werkhem" ouder is. (Werk kan betekenen versterking.)

ad 3) Valkenswaard

Het eerste lid van deze samenstelling levert geen enkele moeilijkheid op, het is de vogelnaam valk (cf. Valkenburg, Valkenisse) en in deze plaatsnaam erg jong. Bij het tweede lid doet zich de moeilijkheid voor of we uit moeten gaan van het achtervoegsel -swaard of -waard. Gaan we van dit -waard uit, dan levert de s moeilijkheden op, of we zouden het af moeten doen met: het is een gewone verbindings-s, eufonisch, want een genitief-s kan het niet zijn. Waard is hetzelfde woord als Weert, zie onder ad 1). Het (oude) Weert zou dus later voorzien zijn van valk, toen het dorp valkeniersdorp geworden was.

Het achtervoegsel -swaard is verwant met zwaard, zwerd, seurt en heeft als betekenis graskant langs de wegen, grasplein (zie Dr. J. Lindemans "Plaatsnamen", Brussel, 1925). Hiermee komen we weer in de buurt van de betekenis dries, (zie ad 1) slechte weide, braakland, maar voor dat -swaard zijn mij geen parallellen bekend, terwijl ik het alleen bij Lindemans als achtervoegsel ben tegengekomen.

In zijn "Toponymisch Woordenboek" vermeldt Gijsseling op p. 994 onder Valkenswaard: Wederde, Wederze le kwart 13E, Echternach, terwijl hij naar Waalre verwijst, waaronder we aantreffen: 704 Waetriloe, 712 Waderlee (p. 1030). Onder Waalre verwijst hij dan weer naar Valkenswaard. (n.b. voor Waalre, zie Campinia, 2e jaargang, juli 1972, nr. 6, p. 71) Een verklaring voor Waetriloe, Waderloe en Wederde, Wederze geeft Gijsseling niet. Die samenhang zouden we dan moeten zoeken in de woorden "weder" en "weder" : die afwisseling a-e komt in het Nederlands meer voor. (Ablaut?) Gijsseling schijnt dus te veronderstellen, dat Waalre en (Valkens)waard beide teruggaan op wader - weder. Kunnen we nu van Waderloe tot Waalre en van Wederde naar Weert komen? De overgang van Waderloe naar Waalre levert geen moeilijkheid op (n.b. bij de verklaring van Waalre in genoemde Campinia-aflevering is hierop niet gewezen): het is de Noordbrabantse omzetting van rl>lr cf. Nisterle>Nistelre>Nistelrode, Tongerlo>Tongelre, Winterle>Wintelre. Zo ook Waderlo>Wadelre (n.b. deze vorm komt voor op o.a. een schepenzegel uit de 13e eeuw> Waalre. (n.b. De syncope van de d in de positie r liquidae is een normaal verschijnsel, vergelijk: wederweer, vederweer, e.a..) Evenmin levert de overgang Wederd0Weert veel moeilijkheden op: weer een syncope van de -d- en na wegvallen van de e in de auslaut werd de d in de auslaut volkomen regelmatig t. (Op een vroeg middeleeuwse kaart, afgedrukt in Dr. G. Bannenberg: "St.-Willibrord in Waalre en Valkenswaard" (Boxtel, 1962) p. 7, komt de vorm Wedert voor! Ook op reeds genoemd schepenzegel uit de 13e eeuw.)

Het tweede lid in Valkenswaard is dus niet waard4reerd, ontstaan uit

het Germaans wari a (zie ad 1) en betekent dus niet eiland in een rivier, of land tussen rivieren. Deze "waarden" horen geografisch thuis bij de grote rivieren. Evenmin is het afkomstig van -swaard, zie hierboven, maar het is ontstaan uit Wederde.

Valt er over de betekenis Wader in Waderloe (Waalre) en Weder in Wederde iets te zeggen? In de reeds genoemde Campinia wordt De Vries aangehaald (er is geen bronvermelding) die veronderstelt, dat Waalre, indien de oudste vorm "Waetriloe" juist is, "waterige bosweide" zou betekenen. Dan zou ook Wederde iets in de geest van waterig land moeten betekenen, maar De Vries zegt, dat de overgang >d moeilijk verklaarbaar is en twijfelt aan de vorm Waetriloe. Dat de etymologie niet vaststaat, blijkt al uit het feit dat Gijsseling die niet geeft. We zullen het bij veronderstellingen moeten laten.

In 704 schenkt een zekere Aengilbald aan Sint-Willibrord een domein, liggend in het midden van de Taxandergouw in de Dommelvallei; het grondgebied van deze eerste schenking in de Kempen strekte zich uit tussen de riviertjes Dommel en Tongelreep, in het noorden begrensd door Aalst, in het zuiden door Borkel en Schaft. Op dit gebied ontstond de allodiale grondheerlijkheid Waalre en Valkenswaard! (Bannenberg, passim en p. 30-31). De verwantschap wader - weder vindt dus bevestiging in de "politieke" eenheid. In de schenkingsakte is sprake van Waderloo, gelegen aan de rivier Dutmala (= Dommel), het blijkt dus dat aanvankelijk het hele gebied Waderlo genoemd is. Pas in 1326 worden Waderle en Wedert samen genoemd. Op grond nu van dat "gelegen aan de rivier Dutmala" uit de schenkingsakte van 704, waag ik het te veronderstellen, - iets wat Bannenberg ook doet - dat "kader" te maken heeft met waden, m.a.w. Waderloe betekent doorwaadbare plaats in (bij) een bos en 71575k ^{ons} wedert>weert betekent dus doorwaadbare plaats. In Kakebeeke-Mandos p. 339 wijst Kakebeeke erop, dat bij de Kempische akkerdorpen altijd een "gewad" een doorwaadbare plaats was.

Dat er taalkundige moeilijkheden blijven, daarvan ben ik me bewust, t.w.: wader - weder : 1) de afwisseling a-e 2) de r in beide woorden. Heeft die r te maken met de r in het Nederlands die de richting ergens heen aangeeft? (hier, ginder, noorder?) 3) de betekenis van -de- in Wederde (Wederze) en 4) de s als verbinding tussen Valken-s-waard (zie hiervoor).

De verklaring Waderloe = waterige bosweide vindt nauwelijks ergens steun, terwijl de doorwaadbare plaats (bij een bos) dat wel doet tegen het geheel van de geschetste historische achtergrond. Een nadere bestudering van de vorm van de dorpen, beide gelegen aan een beek, bij beide een watermolen, met beide ongeveer dezelfde pleinen (vergelijk ook Loon), zou ook in verband met de toponymica interessant zijn. (Zie Kakebeeke-Mandos)

Dan, tenslotte de onder Veldhoven beloofde fantasie. Het is zeker, dat het gebied Waderlo-Wedert een belangrijk gebied is geweest in het bezit van een grootgrondbezitter. Is het nu gewaagd te veronderstellen, dat vanuit deze plaatsen de genoemde -hoven, nederzettingen gesticht zijn?

Ten westen van dit gebied vinden we dan om te beginnen Westerhoven en aan de uiterste noordgrens Eindhoven. Bij Wedert ligt Geenhoven waarin

geen (Moerman p. 70) een vorm van het lidwoord de is, zodat Geenhoven betekent de hof, de oudste van de hovens, want **Ha** had nog geen nadere aanduiding nodig, bovendien ligt het 't dichtst van alle hovens bij waderloe en wedert.

Nogmaals, dit laatste is fantasie, wie wil mag er ook hypothese voor lezen, dat klinkt in ieder geval wat wetenschappelijker en is geschikter ter aansporing tot verdere studie.

Oerle, februari 1973
J.A.J. van den Bosch

VII. GENEALOGICA

1. HET GESLACHT KUIJPERS te (Gegevens, verzameld uit registers van Veldhoven, (vervolg)	veldhoven vanaf 1674 de doopboeken respectievelijk geboorte- chronologisch geordend per ouderpaar.)		
CHRISTIAAN CUIJPERS 20- 9-1811 Adriaan	X	WILHELMINA SENDERS get. 14. van de Boom, F.van Nieulant	V.
CHRISTIAAN KUIJPERS 30-10-1811	X	ANNA COUWENBERG get. Antoin de Wit, Jan van Rooij	2.
WILIEFTMUS KUIJPERS 9- 9 -1823 Francijna 19- 8-1826 Hendriena 30- 9-1829 Johannes 20-10-1832 Francijna 18- 2-1835 Hendrik	X	ANNA MARIA VAN KEMENADE get. A. Somers, J.F. Somers " J.F. Somers, L. Somers " H.v.d.Linden, A.Schippers H.v.d.Linden, G. Geevers H.v.d.Linden, A.v.d.Sanden	V.
HENDRICUS KUIJPERS 16- 2-1833 Godefridus 30-10-1834 Johanna 27- 2-1837 Johanna 11- 7-1838 Johannes 24-10-1839 Petrus 3- 9-1843 Lambertus 8- 4-1845 Elisabeth	X	MARIA CATHARINA VAN DER WEIJDEN 2. get. G. de Wit, P.v.Cronenburg G. de Wit, J. van Rooij " J. van Rooij, J.F. Lodewijks J. van Rooij, J.F. Lodewijks " H. Vlijmincx, J.F. Timmers P.J. Timmers, W. Timmers " H.v.d.Ven, G. Beijsens	2. Z. V.
CHRISTIAAN KUIJPERS 24-10-1834 Elizabeth 28- 5-1836 Catharina 19- 9-1838 Godefridus 7- 3-1843 Hendricus 6- 3-1846 Linderdiena 14- 1-1850 Johannes	X	ADRIANA SMULDERS get. J. de Wit, J. van Rooij " H.v.d.Linden, A.v.d.Sanden " H.v.d.Linden, A.v.d.Sanden " J. de Pon, P.v.Gerwen " J. de Pon, H.v.d.Linden " H.v.d.Linden, A.v.d.Linden	2. Z. V.
GERARDUS KUIJPERS 6- 7-1835 Christina	X	HENDRIEN VAN KEULEN get. J.v.Rooij, J.F.Lodewijks	Z.

15- 8-1836 Jacobus 29- 1-1838 Hendriena 2- 9-1839 Christianus 25- 8-1842 Anna 22-12-1843 Jacobus 12- 9-1845 Christiaan		get. J. van Rooij, J.F.Lodewijks J. van Rooij, J.F.Lodewijks Chr. Eliens, W.v.d.Watere C.v.d.Berg, Chr. Eliens C.v.d.Berg, J.F.SmULDERS H.v.d.Ven, G. Beijsens	Z. Z. Z. Z. Z. Z.
JOHANNES KUIJPERS 27-12-1839 Anthonetta 7- 1-1842 Aldegonda 4-11-1844 Willenajna 13- 2-1848 Lambertus 9- 1-1852 Wilhelmus	X	MARIA THERESIA SMOLDERS get. W. de Bont, P.F.v.d.Ven A.v.d.Sanden, J. de Pon " H.v.d.Linden, J. de Pon A.v.d.Sanden, P.v.Gerwen " J.v.Hout, J.v.Wel	O. V. V. V. O.
JOHANNES KUIJPERS 3- 8-1857 Maria Elisabet	X	HENDRIENA VAN DE KERKHOF get. A. Coppelmans, H. Roogers	V.
WILLEM KUIJPERS 19- 9-1862 Peter Johannes 29-10-1864 Hendriena	X	ANNA CHRISTINA MOORS get. J.v.Esbeek, E.v.d.Ven A.v.d.Linden, S.v.d.Hurk	V. V.
GODEFRIDUS KUIJPERS 12- 4-1865 Henricus 2- 3-1867 Henricus 27-10-1869 Maria Catharina 26- 7-1868 Alexander 21- 6-1883 Maria	X	MARIA SLEDSENS get. Chr. de Greef, P.v.Lippen Chr. de Greef, F. Bazelmans " Chr. de Greef, G. Habraken " Chr. de Greef, G. Habraken " A. Maas, H.A.Habraken	Z. Z. Z. Z. Z.
JOHANNES KUIJPERS 17- 8-1865 Hendrikus 17- 5-1867 Johannes wilhelmus	X	JOHANNA MARIA VAN DE SANDEN get. E.v.d.Ven, J.v.d.Ven E.v.d.Ven, J.v.d.Ven	V. V.
HENRICUS KUIJPERS 6- 4-1869 Christiaan 27- 3-1872 Maria 5-10-1873 Martinus 3- 2-1875 Alexander 24- 7-1878 Alexander	X	PETRONELLA SLEDSENS get. G. Habraken, C. de Greef G. Habraken, C. de Greef " G. Habraken, C. Habraken G. Habraken, A. Maas " H.A.Habraken, A. Maas	Z. Z. Z. Z. Z.
JOHANNES KUIJPERS 19-10-1869 Antonius 4- 4-1872 Maria Catharina 14-11-1874 Johanna	X	FRANCISCA HCOGERS get. G. Habraken, C. de Greef G. Habraken, C. de Greef " G. Habraken, A. Maas	Z. Z. Z.
PETER KUIJPERS 9- 7-1877 Peter 22-10-1878 Maria Catharina 30- 3-1880 Johanna 30- 3-1880 Hendrica 2-12-1881 Johanna	X	CORNELIA CHRISTINA BIJNEN get. H.A.Habraken, A. Maas H.A.Habraken, A. Maas " H.A.Habraken, A. Maas " H.A.Habraken, A. Maas	Z. Z. Z. Z.
LAMBERTUS KUIJPERS 15-10-1879 Maria Catharina Francisca 2-12-1880 Petronella	X	WILHELMINA C,rPELMANS get. H.A.Habraken, A. Maas H.A.Habraken, A. Maas	Z. Z.

29- 8-1882 Uendrica	get.	H.A.Habraken, A.Maas	Z.
28- 2-1886 Franciscus		H.A.Habraken, A.Maas	Z.
23- 8-1890 Johanna Catharina		A. Maas, W. de Vries	Z.
JOHANNES KUIJPERS			
5-11-1880 Christiaan	X	ELISABETH SANDERS	
7- 5-1883 Arnoldus	get.	H.A.Habraken, A.Maas	Z.
22- 8-1885 Adriana		H.A.Habraken, A.Maas	Z.
24- 2-1888 Johannes		H.A.Habraken, A.Maas	Z.
28- 9-1890 Johanna		J. de Vries, A.Maas	Z.
JAN JACOB HUBERT CUIJPERS			
13- 4-1885 Johannes Cornelis Jacobus	X	SUSANNA MARIA PETRONELLA DRIESENS	
17- 2-1888 Cornelis Hubertus Jacobus	get.	H.A.Habraken, D.v.Lottringen	Z.
7-12-1890 Maria Henriette Hubertine		H.A.Habraken, A. Maas	Z.
	"	W. de Vries, A. Maas	Z.
MARTINUS KUIJPERS			
27-12-1905 Martinus Christiaan	X	DINGENA SNELDERS	
4-11-1908 Ardina Cornelia	get.	J.Coppelmans, L.Toonders	Z.
23- 5-1907 Henricus Christiaan Cornelius		H.Donkers, M.v.Oorschot	Z.
		H.Donkers, M.v.Oorschot	Z.
CHRISTIAAN KUIJPERS			
25- 5-1909 Carolina Henrica Cornelia		MARIA ELISABETH BASELMANS	
21- 1-1911 Elisabeth Catharina Cornelia	get.	J.B.Moeskops, Joh.Jos.v.d.Ven V.	
	**	J.B.Moeskops, P.Seegers	
2. Aanvulling op hoofdstuk VII, jaargang 2, afleveringen 7 en 8 (door Th.A.Kuypers, pastor te Veldhoven)
Zie: Hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz. 39
3. DE MANNELIJKE LIJN IN DE STAMBOOM VAN M.F.J.N. VAN CUYCK, geb. 29-4-1970 te Best, Oranjestraat 54, Best.
(Samengesteld door N.J.M. van Cuyck, Bestseweg 3 te Oirschot)
Zie: Hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 3, blz. 40
4. DE MANNELIJKE LIJN IN DE STAMBOMEN VAN a) PAUL MAARTEN VAN DE WAL ⁴, geb. 10-12-1957 te Casablanca (Marokko), wonende te Sao Paulo (Brazilië), Caixa Postal 8681, b) HENRICUS LAMBERTUS MARIA VAN DE WAL*, geb. 26-11-1954 te Oirschot, wonende Wilhelminakade 10 te Oirschot, c) JOHANNES ALPHONSUS GERARDUS MARIA VAN DE WAL, geb. 11-5-1949 te Oirschot, wonende Notel 21 te Oirschot

- ELF GESLACHTEN VAN DE WAL ⁷ (,;ASCPIJ) ¹⁷³;
- I. CORNELIS
gedoopt: omstreeks 1615
gehuwd : omstreeks 1638 met Elisabeth Gerrits
- II. JOHANNES, zoon van Cornelis en Elisabeth (Spoordonk)
gedoopt: 3-2-1640 te Oirschot
gehuwd : 10-5-1671 met Maijke, dochter van Jan Meusen (van Straten) te Oirschot
- III. JOHANNES, zoon van Johannes en Maijke
gedoopt: 9-1-1674 te Oirschot
gehuwd : met Anna, dochter van Adriaen Kemt
- IV. ADRIANUS, zoon van Johannes en Anna
gedoopt: 14-10-1705 te Oirschot
gehuwd : 20-1-1743 met Anna Maria, dochter van Gerardus van Nunen
- V. CORNELIA, dochter van Adrianus en Anna Maria
gedoopt: 26-9-1746 te Oirschot
- VI. JACOBUS, buitenechtelijk kind van Cornelia van de wal, verwekt door Jacobus Merckx, die gehuwd was met Anna Maria, dochter van Jan Blanckers
gedoopt: 17-8-1768 te Oirschot
gehuwd : 3-8-1788 te Oirschot met Petronella, dochter van Hendrik van Roij en Ida Sutrix
- VII. a) Kinderen uit huwelijk VI
Adrianus Ida Jacoba Anna Maria Hendrina Jean
24-10-1788 11-3-1791 29-3-1793 5-8-1797 1799
Thomas Adriana Johanna
1802 23-6-1805 22-4-1808
⁴⁰
- b) ADRIANUS *, zoon van Jacobus en Petronella
gehuwd: 16-10-1814 met Petronella Schoenmakers te Oirschot
- VIII. a) Kinderen uit huwelijk VII, b
Jacobus Martina Petrus* Cornelis Adriaan
4-4-1815 8-4-1817 25-4-1819 25-8-1821 1-1-1824
Johannes Hendrikus^{#°}
4-10-1826 17-2-1829
- b) 1. PETRUS*, zoon van Adrianus en Petronella (Schoenmakers)
gehuwd: 12-5-1844 te Oirschot met Adriana van Beers
2. MENDRIKUS ^{#°}, zoon van Adrianus en Petronella (Schoenmakers)
gehuwd: 30-7-1859 te Oirschot met Franciska van Hout
- IX. a. 1. Kinderen uit huwelijk VIII, b, 1
Elisabeth Adriaen Adriana Hendrikus Adriaen
4-10-1844 7-6-1846 12-7-1847 23-11-1849 27-10-1851

Petronella Jacoba Maria Petrus
6-1-1854 12-12-1855 4-6-1858 2-2-1861

Hendrikus*
14-9-1863

2. Kinderen uit huwelijk VIII, b, 2
Adrianus Petrus Marinus Petronella Maria
18-11-1859 29-6-1862 21-7-1864 5-1-1867

Peter ————— Adriana Wilhelmina Joanna
29-11-1869 13-12-1872 13-1-1877 14-5-1878

Hendrikus#
12-2-1883

- b. 1. HENDRIKUS **, zoon van Peter en Adriana(van Beers)
gehuwd: 14-10-1919 te Oirschot met Lucia van Beers
- 2. PETER , zoon van Hendrikus en Franciska (van Hout)
gehuwd: 10-6-1896 te Oirschot met Paulina van de Voort
- 3. HENDRIKUS # zoon van Hendrikus en Franciska (van Hout)
gehuwd: 30-8-1909 met Clara Theunissen

X. ~~a.~~ 1. Kinderen uit huwelijk IX, b, 1
Adriana Lutgardis Adriana Maria Johannes Petrus*
10-3-1921 16-6-1922 30-6-1924

2. Kinderen uit huwelijk IX, b, 2
Johanna Francisca Anna Henrica Henrica
9-4-1894 8-10-1896 18-10-1898 18-10-1898 9-10-1900

Hendrina Maria Joannes Martinus Henrica Cornelis
3-2-1903 27-7-1904 29-6-1906 9-8-1908

Cornelia Maria Petrus Paulus .
28-7-1913 7-12-1919

3. Kinderen uit huwelijk IX, b, 3
Anna Henrica Maria Rika Theodora Maria
2-6-1910 16-6-1911

Theodora Francisca Maria Francina Cornelia Maria
4-5-1913 2-12-1914

Maria Catharina Theodorus Petrus Maria Netty Clara Maria
28-8-1918 1-8-1921 18-4-1923

Henri C.M. Clara Agnes Anna Maria
4-12-1927 21-1-1932

- b. 1. JOHANNES PETRUS*, zoon van Hendrikus en Lucia (van Beers)
gehuwd: te Oirschot
- 2. PETRUS PAULUS , zoon van Peter en Paulina (van de Voort)
gehuwd: 7-5-1947 te St. Oedenrode met Martina van Roos

3. HENRI COR: ,ILIS 4.ARIA #, zoon van Hendrikus en Clara (Theunissen)
gehuwd: 3- -1953 te Eindhoven met Elisabeth J.M.Verkuijden

XI.

a. 1. Kinderen uit hJwelijk X, b, 1
Henricus Lambertus Maria*
26-11-1954 te Oirschot
wonende: Wilhelminakade 10 te Oirschot

2. Kinderen uit huwelijk X, b, 2
Peter Johannes Alphonsus Gerardus Marie Paulus
1-5-1948 11-5-1949 te Oirschot 14-6-1950
wonende: Notel 21 te Oirschot

Margareta Raymundus Alphonsus Franciskus
11-11-1951 18-7-1955 22-11-1961 22-11-1961

3. Kinderen uithuwelijk X, b, 3
Paul Maarten
10-12-1957

b. 1. HENRICUS LAMBERTUS MARIA VAN DE WAL*
geboren: 26-11-1954 te Oirschot
wonende: Wilhelminakade 10 te Oirschot

2. JOHANNES ALPHONSUS GERARDUS MARIA VAN DE WAL
geboren: 11-5-1949 te Oirschot
wonende: Notel 21 te Oirschot

3. PAUL MAARTEN VAN DE WAL #
geboren: 10-12-1957 te Casablanca (Marokko)
wonende: e/o S.A. Philips de Brasil, Caixa Postal 8681, Sao Paulo, Brasil.

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW.

Deze rubriek wordt in de volgende aflevering voortgezet.

IX. CAPUCIJNEN UIT OIRSCHOT EN BEST

Nadat in 1585 Italiaanse Capucijnen zich te Antwerpen hadden gevestigd en de sympathie van het volk hadden gewonnen, werden steeds meer jongelui, door hun levenswijze gesticht, ertoe gebracht hun levenswijze na te volgen. Vanuit meerdere steden kwamen ook aanvragen om een klooster te stichten. Hnnen hun muren. Zo ontstonden er al vrij spoedig kloosters te H99), Mechelen (1599), maar ook te Maastricht (1609), (1611), Hasselt (1619) en te Gelder (1619) bij Kevelaer. er ook in 1620 een aanvrage vanuit Oirschot te Antwerpen bij de il,. gere overste binnen om aldaar een klooster te krijgen.

Helaas bezitten we niet meer de originele brief, die Florentius van Merode, Baron van Duffel en Heer van Oirschot aan de bisschop van Den Bosch, Mgr. Zoes, had geschreven om zijn bemiddeling in deze zaak aan te wenden. De bisschop schreef hierover naar de Provinciaal der Capucijnen te Antwerpen en het antwoord hierop berust nog in het Bisschoppelijk archief te Den Bosch. We weten daaruit, dat de Provinciaal erg in zijn schik was met deze aanvraag en dat hij de kwestie ook met zijn Definitoren of raadsleden had besproken. Ook dezen waren met het aanbod zeer vereerd, maar oordeelden, dat men gezien de onzekere tijden er moeilijk op kon ingaan en dat het weinig zin had enkele Paters naar Oirschot te sturen om te gaan kijken.

We weten, dat in 1620 juist het zgn. Twaalfjarig bestand op zijn einde liep en men kon nog niet voorzien of er een vredesverdrag zou tot stand komen tussen de Aartshertogen in het zuiden en de Staten van het noorden. We weten nu achteraf, dat in 1621 de strijd werd hervat en dat zelfs in 1629 de stad es-Hertogenbosch door Frederik Hendrik werd veroverd en sindsdien de Staten praktisch in de Meierij de macht in handen hadden. Het is de tijd van de ontluistering niet alleen van de Hertogstad maar ook van het noordelijk deel van het oude hertogdom Brabant.

Intussen hadden de Capucijnen zich na de inname van de stad door Spinola in 1625 te Breda gevestigd, maar in 1637 werd de stad weer Staats en moesten de Capucijnen vluchten zoals ze in 1629 ook uit Den Bosch waren weggetrokken. In 1647 is er zelfs sprake van de stichting van een klooster te Boxtel, maar een jaar later viel ook deze stad de Staatsen in handen en was ook deze stichting van de baan (1).

Intussen werden er in de Zuidelijke Nederlanden steeds nieuwe Capucijnenkloosters gesticht: in 1623 te Lier, in 1626 te Maaseik en in 1662 te Velp bij Grave. Hier hadden zich al sedert 1645 Capucijnen gevestigd, die klandestien in Den Bosch of in de omgeving daarvan waren achtergebleven. In het vrije gebied van Ravenstein, dat niet onder de Hollandse Staten ressorteerde, maar bezit was van een buitenlandse vorst, konden ze zich eindelijk definitief in 1662 een blijvende woning opbouwen. Ook in Tienen werd in 1669 een klooster gebouwd, in 1686 te Aarschot en in 1687 te Meerseldreef. Vanuit de diverse kloosters bezochten de Capucijnen ter prediking de Brabantse steden en dorpen, zodat ze bekend waren onder het volk en door hun verschijning ook jongelui wisten te winnen voor hun ideaal van Francaanse armoede en versterving.

Zo kwam het dan ook dat enkele jongens uit Oirschot en Best in de 17e en 18e eeuw Capucijn werden.

De eerste was Pater Gratianus, in de wereld Everardus Cornelius Eekerschot, zoon van Cornelius en Petronilla van den Dyck. Hij werd 11 juli 1656 als Capucijn gekleed, ontving 15 maart 1658 de tonsuur en kleinere Orden te Antwerpen, werd 2 april 1661 te Brussel diaken gewijd en op 3 juni 1662 te Mechelen priester. Hij woonde toen in het klooster te Brussel. Over zijn apostolisch werk is ons niets bekend; we weten dat hij geen biechtjurisdiktie had, maar uit het feit dat hij op 11 april 1669 te St.-Truiden bij de verpleging van pestlijders stierf, mogen we toch besluiten dat hij een verdienstelijk man is geweest en dat Oirschot er groot op mag gaan (2).

In 1784 op 14 juni meldde zich een tweede kandidaat uit Oirschot aan, namelijk Pater Domipicus, in de wereld Robertus Rodulfus Coehorn van Houwerda. Hij werd 17 augustus 1759 te Oirschot gedoopt. Zijn vader heette Thomas en zijn moeder Catharina van Altena. Op 22 september 1785 werd hij te St.-Truiden ingekleed als Capucijn en een jaar later deed hij daar zijn professie. Toen hij te Hasselt in het klooster woonde ontving hij op 22 december 1786 te Luik de tonsuur. In 1788 moet hij priester gewijd zijn, maar we weten niet waar. Wel is het bekend, dat hij op 4 juli van genoemd jaar zijn Eerste H. Mis opdroeg in de kloosterkerk te Velp. Ter gelegenheid daarvan gaf J. van Heurn, professor en advocaat in Den Bosch 24 gulden voor een traktatie (3). Hij was de zoon van de bekende geschiedschrijver Johan Hendrik van Heurn (+ 1777), 6 maart 1751 te Den Bosch geboren, 30 oktober 1772 te Utrecht bevorderd tot doctor in de beide rechten en 3 augustus 1776 benoemd tot hoogleraar in de rechten aan de doorluchtige school van zijn vaderstad. In 1786 werd hij tweede griffier van de Leen- en Tolkamer; hij was ook kanunnik van het opgeheven kapittel van Oirschot en als zodanig zal hij wel betrekking hebben gehad met de ouders van Pater Dominicus Coehorn van Houwerda (4). Vandaar dat hij hem bedacht bij het feest van zijn Eerste plechtige H. Mis. We weten niet waar hij priester werd gewijd, maar uit het bovenstaande blijkt dat het in het jaar 1788 is geweest. Hij woonde bij de opheffing van het Capucijnenklooster in 1796 in ieder geval in Maastricht en op 9 Vent6se XI (= 11.2.1802) getuigde hij, dat hij sedert de suppressie van zijn klooster nooit enige onderstand had genoten (5). Pater Dominicus stierf te Maastricht in de ouderdom van 49 jaar op 2 december 1808, om 4 uur. Hij woonde in een partikulier huis op de Grote Markt. De aangifte van zijn overlijden werd gedaan door Pater Andreas van Maastricht (6).

De derde Capucijn uit Oirschot of Best was Broeder Joannes, in de wereld Theodorus de Roy; hij werd te Best gedoopt 18 juni 1761 en was de zoon van Joannes Gisbertus en Maria Joanna Mickers, beiden uit Best.' Hij werd als Capucijn gekleed te St.-Truiden'op 15 mei 1788 en juist eenjaar later geprofest'. Hij stierf te Velp op 11 april 1809 (7).

Waarschijnlijk is Broeder Joannes familie van Broeder Philippus, in de wereld Arnoldus de Roy, zoon van Gisbertus en Petronilla Schepens, beiden uit Best afkomstig. Hij werd op 24 oktober 1755 te Best gedoopt. Zijn inkleding als Capucijn had plaats in het klooster te Leuven op 1.4 juli 1781. Een jaar later werd hij te St.-Truiden geprofest op 18 juli. We weten niet waar en wanneer hij is gestorven. Vermoedelijk is hij na de suppressie van zijn klooster in 1796 naar zijn familie teruggekeerd of heeft hij elders een onderkomen gezocht (8). Ik acht het niet uitgesloten dat hij in Oirschot of Best is gestorven, maar aangezien hij niet meer voorkomt in de Orderegisters, zal hij zijn laatste jaren wel als leek in de wereld hebben gesleten. Dat is alles wat we over Oirschotse of Bestse Capucijnen kunnen zeggen. Rest ons nog als bijlage de bovenvermelde brief van de Provinciaal Heliodorus van Brussel uit 1620 weer te geven.

Aantekeningen:

1. P. Hildebrand, De Kapucijnen in de Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, V, p.201, Antwerpen, 1950
Hildebrand, a.w., VII, p.325, nr. 2270
3. Archief der Capucijnen te 's-Hertogenbosch: Conventnalia: Velp, nr, 109
4. A.F.O. van Sasse van Ysselt, De vebrname huizen en gebouwen van 's-Hertogenbosch, II, p.354, Dén Bosch, z.j.
5. Rijksarchief te Maastricht: Franse arch. 1996, nr. 15 en 16
6. Hildebrand, a.w., VII, p.224, nr. 1539; Rijksarchief Maastricht Franse arch. 1996, nr. 7
7. Hildebrand, a.w., VII p. 386, nr. 2715
8. Hildebrand, a.w., VII p. 537, nr. 3885

Reverendissime Iomine. Pax Christi
 Litteras quas Rev.V.D, dighatus eát nobis scribere, explicantes pium desiderium Nobilis viri ac Baronis de Duffel, concedendi ac aedificandi nobis conventum in municipio de Oirschot, Patres serio et nature considerarunt; ac imprimis summa cum animi gratitudine'acceptant oblationem dicti Domini. Ceterum, judicant presentis.tenporis conjecturam et incertitudinem continuendarum indiciarum vel pacis ineundae inter Principes nostros et Status Hollandiae penitus te-fragari ac impedire ne certi aliquid possint statuere vel spondere dicto Domino quoad effectum et actuaalem executionem sui desiderii. Judicantes tempore quidempacis dictumloCuM commedun Oidem mode futurum habitafioni fratrum-nostrorum, sed tempore belli, quoniam patet hostium excursionibus nullo modo consultum fore frátres ibidem commorari, adeo ut ex futuro rerum'eventu pendeat plane huius negotii executio vel intermissio. Unde et in presentiarum videtur superfluum aliquos deputare qui locum inspiciant, acturus ipsemet de hoc negotio latius cum Rever.V.D. cum Buscoducum venero (quod brevi futurum spero) viáitandi gratia. QUam'rogo, Detis Opt. Max. diu nultumque nobis ac Ecclesiae suae'serVet incolumen.-
 Datum Bruxellis in Conventu fratrum Capuccinorum 3 sept. 1620.

Reverendissimae D.V.
 humillints in Christo servus

w.g. frater Heliodorus Pro(vincialis)
 fratrum CapucinorumProvinciae flandriae

29 sept. 1620
 Brux.

(Op de achterzijde het adres:) Reverendissimo Domino
 Domino Nicolao Zoeseo

Episcopo Sijlvaeducensi
Sijlvaeducum

(Archief Bisdom Deh Bosch:
V I II Decanatus Hilvarenbecanus. art. XV Oirschot no. XXXI)

LIJST VAN KEMPISCHE STEDEN, VRIJHEDEN EN; DORPEN MET OPGAVE VAN
HEI AANTAL WOONHUIZEN IN 1736, 1766 EN 1771.

	1736	1766	1771
Oirsnot-Best	900	912	912
Eindhoven	300	300	300
Wpense	347	347	348
Gestel	112	108	107
Strijp	171	154	154
Stratum	62	62	62
Eckart	23	22	23
Waalre	138	134	136
Aalst	100	90	93
Bergeijk	320	319	320
Riethoven	119	115	119
Westerhoven	115	114	115
Borke	56	43	56
Schaft	42	42	42
Vessem	97	104	101
Winterre	69	69	62
Knegsel	46	38	39
Oerle	122	122	135
Meerveldhoven	45	45	39
Oostelbeers	76	76	71
Middelbeers	58	69	61
Lommel	340	334	340
Dommelen	58	66	58
Veldhoven	161	161	149
Zeele	170	194	185
Blaarhem	36	36	36
Hoogeloon	115	115	121
Hapert	72	78	79
Lasteren	41	48	48

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De parochie van de M. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875.
(door Th. A. Kuypers)

A. De Schuurkerk

Toen pastoor G. Verhoeven in 1826 te Veldhoven aankwam, was de in 1790 gebouwde schuurkerk zijn parochiekerk. De eerste schuurkerk was in 1695 gebouwd. De voorgevel lag naar het noorden aan de Straat en het altaar stond zuidwaarts gericht. Vanwege haar vervallen toestand werd deze schuurkerk in 1790 afgebroken en werd op ongeveer dezelfde plaats de nieuwe schuurkerk gebouwd. Alleen het altaar stond nu oostwaarts gericht. Van de inventaris van de oude schuurkerk verhuisden naar de nieuwe schuurkerk slechts de preekstoel en de bovenbouw van de twee kleine altaren.

Op 1 september 1789 was tot pastoor benoemd Joannes Staessens. Deze begon aanstonds met de voorbereidingen. Vijf menden of ongeveer 65.000 stenen werden gebakken. Het hout hiervoor werd door de parochianen gratis geleverd en ook de arbeid daarbij werd voor niets ge-

leverd. Het pastoraat van deze pastoor duurde maar kort. 17 Mei 1790 werd hij gekozen tot abt van de Abdij van Postel. Tijdens zijn bestuur werden de witheren uit Postel verdreven. Zwak Van zinnen stierf hij bij zijn zuster 11 juni 1818 in zijn geboorteplaats Dommelen en werd aldaar begraven.

27 Mei 1790 werd Josephus van den Bril (of Briel) pastoor te Veldhoven. Spoedig na zijn benoeming werd hij ziek en stierf reeds 1 augustus van hetzelfde jaar. Zijn opvolger werd Jacobus Antonis, Witheer en laatste pastoor van de Abdij van Postel. Hij was geboortig uit gooien, was bij zijn benoeming 40 jaar en bleef tot aan zijn dood, 36 jaar later, pastoor van Veldhoven.

In de zomer van 1790 werd met het bouwen van de nieuwe schuurkerk begonnen. De Staten-Generaal hadden de hoogte van de muren bepaald op ongeveer acht voet. De balken, schuurgewijs gebouwd, moesten zichtbaar blijven. Omdat volgens hun oordeel het plafond wat te rond was uitgetimmerd, moest het veranderd worden. Heel het houtwerk voor kap, gebinten, ramen, deuren en graden van het plafond werd door de Abdij geleverd. Prelaat Staessens was zijn oude parochie niet vergeten. De bouw vorderde snel, en reeds in hetzelfde jaar werden er de godsdienst-oefeningen gehouden. Ondanks de beperkende voorschriften van de Staten-Generaal was de kerk "vrij evenredig gebouwd en in die tijd een der fraaiste schuurkerken in onze Meierij". (Groot Rekenboek, p.238) Gebouwd met het altaar naar het oosten gericht had de schuurkerk een lengte van 75 voet en een breedte van 34 voet, buitenwerks gemeten. Uit zuinigheidsgronden waren de muren slechts éénsteen gebouwd. Aan beide zijden waren zes vierkante ramen aangebracht en in de twee sakristieën bevond zich ook een raam. Het dak was met stro gedekt en droeg geen torentje. Binnen in de kerk waren aan weerskanten vijf ko-

* Hij werd begraven te Postel,

lommen-In 1791 werd de schuurkerk van binnen afgewerkt. De vijf kolommen waren "eenvoudig, toch fraai, volgens het toscaansche order bepleisterd (= geschilderd namaakmarmor). Het plafond, alhoewel zonder lijsten, maar met panelen afgemaakt, was redelijk wel gewerkt" (Groot Rekenboek, ibidem). Het bezetten der muren, het bewerken der kolommen en het afwerken van het plafond kostte met de benodigde spijkers en latten, de kalk uitgezonderd, 400 brabantse guldens. Als grote weldoenster moet vermeld worden mejuffrouw Moretus uit Antwerpen, die het aanzienlijke bedrag van f 1.500,-- schonk.

Andere weldoeners uit deze tijd waren:

- a) Elisabeth van de Eijnden, 24 april 1768 gehuwd met Joannes van Don. Zij schonk in 1791 30 pettakons (= 75 gulden), waarvan in 1792 het zilveren schenkbord gemaakt werd, dat nu nog steeds gebruikt wordt. In het blad staat gegraveerd: J. van Don en E. van Don. 1792.
- b) Eveneens in 1791 schonk Maria Elsen f 50,--.
- c) De gever van het tabernakel met tomba van het altaar (kosten f 200,--) is niet bekend.
- d) Het hoogaltaar werd geschonken door mejuffrouw Stevens uit Antwerpen. Tevens gaf zij **nogeenwittekazuifel**, te gebruiken voor de grote feestdagen, en een kazuifel van groene zijde, een van zwarte zijde en een van rood fluweel.
- e) In 1799 schonk Hendrik van den Enden f 50,--.
- f) Wouter van den Enden, gewezen kerkmeester, gaf in 1807 251 el fijn linnen voor het maken van twee alben en vier amikten.
- g) Mejuffrouw Anna Hubero, geestelijke dochter te 's-Hertogenbosch, schonk in 1816 een kommuniëkleed van rood zijden damast, een met kant afgezet wit boven-kommuniëkleed, een zwarte kazuifel en een blauw kleedje voor 0.1-Vrouw. In 1834 gaf zij nog een hardstenen mortier ten geschenke. Deze vijzel was eigenlijk bestemd voor doopvont, maar werd omdat hij ongeschikt bleek, later weer verkocht.
- h) Pastoor J. Anthonis schonk in 1823 een nieuwe kommuniëbank, die met kleuren en vernissen gekost had f 270,--. Bij zijn afsterven vermaakte hij f 100,-- aan de kerk.
- i) De dienstbode van pastoor Anthonis, Anna Geenen, bleef niet achter. In 1823 gaf zij f 25,-- en drie ellen fijn linnen.

Tot zover de lijst van milde gevers en geefsters (zie: Memorieboek p. 12s).

In 1793 werden er nieuwe banken gemaakt. In 1800 werd men wat dapperder. Op het dak werd een torentje gebouwd met daarin een klein klepklokje. Op 3 september 1804 heeft Mgr. Joannes Baptista van Velde - de Melroy, gewezen bisschop van Roermond en wonende te Grave, hier het vormsel toegediend aan vormelingen uit Veldhoven, Zoelst en Valkenswaard. Het hoogwaardig gezelschap bleef op de pastorie eten. In 1807 werd voor f 72-13-8 een nieuwe zilveren ciborie gekocht.

In 1815 werd het schip van de oude parochiekerk in Dekker (in 1798 aan de katholieken teruggegeven, maar niet meer in gebruik genomen) afgebroken. De bouwvallige kerk leverde gevaar op. De afbraak van leien, steen, ijzer, houtwerk, etc. bracht ongeveer f 1.300,-- op. Voor dit geld werd een nieuw rieten dak gelegd, dat met arbeid en verteringen der vrachten, gratis door parochianen gedaan, alsook het verhogen der beide gevels van de kerk en andere reparaties f 800,--

costte. Ook werd een nieuw klokje, wegende 147 oude ponden, gekocht, wat met hangen mee f 200,-- kostte. Ten slotte werd de kerk van binnen en van buiten geverfd en gewit en ook de altaren werden geverfd, alles tesamen voor f 174,-- (Groot Rekenboek, p. 239). De grafsteen van pastoor Gerardus Verhebbelen (1556 - 1559) kreeg een eervolle plaats voor het hoogaltaar.

Langzaam begonnen de katholieken zich te onttrekken aan de druk van een ruim 150-jarige protestantse overheersing. In 1818 kreeg Veldhoven zijn eerste katholieke onderwijzer in de persoon van Joannes Sloots. Men wilde graag een nieuwe echte kerk hebben of men wilde op zijn minst de bestaande schuurkerk vergroten en verfraaien. De kerk werd het symbool van een groeiend katholiek zelfbewustzijn. Ook het aantal parochianen werd steeds groter. Er was maar één grote moeilijkheid. Geld om te bouwen was er niet.

Uit de weinige documenten, die uit die tijd in het Archief bewaard zijn gebleven, valt op te maken, dat de jaarlijkse inkomsten (kerkeschaal ruim f 60,--; huur van den dries bij de kerk f 10,--; huur van een stukje land in het D'Ekker f 1-7-0 en huur van de "gestoeltjens" f 22-1070) ongeveer f 90,-- bedroegen. Het traktement van de pastoor bedroeg f 250,--. Dit traktement werd betaald uit de kersegelden, die voor iedere kommuniëkant 45 cent bedroegen, maar door vele onvermogenen niet betaald werden. Daarom moest jaarlijks uit de kerkeschaal bijgepast worden "het een jaar 25, het ander 30 of meerder guld". Voor de kerk bleef ieder jaar dus ongeveer f 60,-- over, waarvan ieder jaar betaald moesten worden "f 6,-- aen kerkemeijd voor schueren en vagen, f 10,-- aen koster, f 4,-- aen misbrood (= hosties) en f 20,-- voor leveren van wijn en wasschen (= het wassen van het kerkelinnen)". Voor onderhoud van kerk en pastorie, en voor aanschaf van nieuwe paramenten en inventaris was men veelal aangewezen op giften of bijzondere kollekten (zie: Kerekenboek, p. 13, linkerzijde).

De gedachten gingen daarom uit naar het vergroten en verfraaien van de bestaande schuurkerk. Tevens moest de pastorie verbouwd worden. Aan Gerardus Verheijden, bouwmeester uit Meerveldhoven, werd opdracht gegeven om een begroting, te maken voor de verbouwing van de "pastorijhuizinge" en schuurkerk. Zijn deklaratie is in het Archief bewaard gebleven. Aangaande de schuurkerk schreef hij:

" 1819 21 februarij.

" Op ordre als boven (= den Eerwaarden Heer n.n. Antonisen, Pastoor te Veldhoven), vizitatie gedaen aen de schuurkerk te Veldhoven, de zelve in alle haere bezondere deelen op genieeten, de nodige veranderinge aen de zelve geregeld.

" De kosten deswegens berekend, zo in matrialen als arbeidsloonen, zamen ten bedragen van f 1810-6-0. Daer van een spesefique lijst geformeerd, den zelve (: op ordre van Eerra. Heer voert.:) aen J.F. de Wit (= burgemeester van Veldhoven en Meerveldhoven)

" ter hand gesteld, op dato voors.

" Voor welke vizitatie, opmetinge, regelen der nodige veranderinge, berekenen der kosten zo van matrialen als arbeidsloonen, formeeren van spesefique lijst etz. mij komt agtien guldens,

" dito f 18-0-0. "

In 1825 werd een nieuwe soortgelijke opdracht verstrekt aan P.Klessens

uit Eersel. Zijn plan en begroting zijn niet bewaard gebleven. Waarschijnlijk was het wel wat voordeliger, want in 1828 werd hem voor al zijn moeite maar f 4,-- uitbetaald.

Minstens twee rekesten werden door het kerkbestuur ingediend bij "de Directeur-Generaal voor de zaken van den Katholijken Eeredienst voor het koninkrijk der Nederlanden en het Groot-Hertogdom Luxemburg" om subsidie te verkrijgen uit 's Rijks schatkist. Het antwoord op een rekest is nog te vinden in het Archief. Het is gedateerd: Brussel 27 maart 1826 en luidt als volgt:

" Gezien een adres van Pastoor en Kerkmeesters der R.C. Gemeente

" te Veldhoven, in Noord-Brabant, daarbij met herinnering aan

" een vroeger rekwest, verzoekende om onderstand te bekomen ter

" herstelling der Kerk aldaar,

Gelast ter kennis te brengen van de rekwestanten dat wanneer de reden welke Zijne Majesteit tot nog toe niet veroorloofd heeft op het algemeen rapport van de Directeur-Generaal nopens de verbetering van R.C. Kerkgebouwen te beschikken, zal hebben opgehouden te bestaan, er ten aanzien van het vroegere verzoek der Rekwestanten eene nadere voordragt aan den Koning zal worden gedaan.

Zullende afschrift dezer aan hun worden gezonden tot narigt. "

Bij afwezigheid van de Directeur-Generaal was de brief ondertekend door de sekretaris bij het Departement P.J. L'Ortije. Op een fraai ambtelijke wijze kreeg het kerkbestuur "nul op het rekest".

Bij alle plannen maken en het wachten op subsidie gebeurde er niets. Pastoor Antonissen was de zeventig gepasseerd. De Abdijs van Postel was opgeheven. Grote steun van de veelal arme parochianen was niet te verwachten. Noodzakelijke reparaties bleven achterwege en de schuurkerk raakte onderkomen.

Op 29 juni 1826 stierf pastoor Jacobus Antonissen. Hij werd begraven op het kerkhof bij de oude toren in het D'Ekker. De beide kerkmeesters Henricus van den Wildenberg en Josephus van Esbeek-togen naar Schijndel om aan Antonius van Alphen, vikaris apostolicus van het voormalige Bisdom 's-Hertogenbosch mee te delen, dat Veldhoven vakant was. Tevens vroegen zij aan de vikaris verlot om volgens het plan van P. Klessens schuurkerk en pastorie te mogen verbouwen. Dit verlot werd gegeven.

18 Juli 1826 arriveerde Gerardus Verhoeven te Veldhoven, priester van het Vikariaat van 's-Hertogenbosch en benoemd tot pastoor van de H. Caecilia-parochie. In Rekening en Verantwoording van het jaar 1826 schreef hij: "onze ellendige schuurkerk".

Verschillende deskundigen adviseerden hem niet tot verbouwing van de schuurkerk over te gaan. De éénsteen muren zouden waarschijnlijk te zwak zijn. Heel de verbouwing zou een hoop geld kosten. Dit geld was beter besteed aan de bouw van een geheel nieuwe kerk. Met goedkeuring van Vikaris A. van Alphen werd het plan van P. Klessens nu verworpen en besloot het kerkbestuur definitief tot het bouwen van een nieuwe kerk over te gaan. Het zou nog jaren duren voor pastoor G. Verhoeven op 23 oktober 1835 de eerste H. Mis in zijn nieuwe kerk kon opdragen.

Op 19 oktober 1829 werd door het kerkbestuur het eerste rekest ver-

zonden naar Koning Willem I om subsidie te vragen voor het bouwen van een nieuwe kerk. Als motivering werd gezegd:

" dat er te Veldhoven tot uitoefening van den R.C. Godsdienst

" geoccupeerd wordt eene Schuurkerk, welke tot dat einde teene-maal ongeschikt is, als zijnde te klein, te laag, te zwak, te rumathiek en uit hoofde van haar rieten dak zeer veel aan ge-vaar van brand blootgesteld, te meer daar zij van met stroo gedekten huizen omringd is; bovendien is zij geheel versleten in vloer, glazen en ramen, daar de ondervinding heeft doen zien, dat zij binnen de tien jaren tweemaal is uitgestolen ge-worden. Dat om tot vernieuwing der kerk over te gaan, als welke uit hoofde harer zwakte, kleinte en laagte niet gerepa-reerd, ten deelen vernieuwd nog vergroot kan worden, het de supplianten aan fondsen ontbreekt, en zij geensints hunne hoop op de geldelijke bijdragen der ingezetenen kunnen vestigen, als bestaande deze voor het grootste gedeelte uit geringe land-bouwers en wevers, wiens vermogen niet toelaat de vernieuwing¹⁹ te kunnen doen daarstellen. " (Groot Rekenboek p. 242)

Het is een trieste beschrijving van de schuurkerk, die eens "tot de fraaiste schuurkerken in onze Meierij" gerekend kon worden. De eerste schuurkerk van Veldhoven had 95 jaar dienst gedaan, de tweede schuurkerk was reeds na 45 jaar rijp voor de sloop.

Aanhalingen uit:

- 1) Kerckenboek van de Catolijcke Kerck van Sonderwijck-Velthoven.
- 2) Algemeen Kerkereken- en notitieboek.
- 3) Memorieboek.
(Archief Pastorie St. Caecilia Veldhoven)

**2. Aanvulling op hoofdstuk VII, jaargang 2, afleveringen 7 en 8
(Par.archief St.-Caecilia, Veldhoven)
(door Th.A.kuypers, pastor te Veldhoven)**

JOANNES CUIJPERS 7-12-1686 Antonius	X	JOANNA
ARNOLDUS CUIJPERS 13- 3-1694	X	AEGYDIA
JOANNES NICOLAUS CUIJPERS 1- 3-1721 Nicolaus 22- 2-1723 Henricus 17- 8-1727 Maria 25- 4-1730 Balthazar	X	MARIA ADRIANI VAN BEEK (Verbeek)
BALTHAZAR CUIJPERS 11- 2-1781 Joanna Maria	X	JOANNA MARIA VERKODWEN
CORNELIUS CUIJPERS (ex Ges- tel) 2- 1-1800 Nicolaus	X	HENRICA V.D. SANDEN (ex Veldho- ven)

3. DE MANNELIJKE LIJN IN DE STAMBOOM VAN M.F.J.N. VAN CUYCK, geb. 29-4-1970 te Best, Oraniestraat 54, Best.
(door W.J.M. van Cuyck, Bèstseweg 3 te Oirschot).

- I. THEODORUS
geboren: p.m. 1575
- II. JOANNES, zoon van Theodorus
a. geboren: p.m. 1600
b. gehuwd met Paula
- III. PAULUS, zoon van Joannes en Paula
a. gedoopt: 11-5-1625, Oirschot
b. gehuwd op 20-2-1650 met Mariken, dochter van Hendrik Vlem-
minex
- IV. JOANNES, zoon van Paulus en Mariken
a. gedoopt: 19-10-1650, Oirschot
b. gehuwd op 3-9-1679 met Maria, dochter van Willem van de
Velde
- V. PAULUS, zoon van Joannes en Maria
a. gedoopt: 8-10-1688, Oirschot
b. gehuwd op 29-1-1713 met Maria, dochter van Willem Snel-
laerts
- VI. CORNELIS, zoon van Paulus en Maria
a. gedoopt: 16-1-1717, Oirschot
b. gehuwd op 6-5-1736 met Willemijn, dochter van Martin Snel-
laerts
- VII. WILHELMUS, zoon van Cornelis en Willemijn
a. gedoopt: 2-10-1742, Oirschot
b. gehuwd op 14-5-1769 met Johanna Huiskens
c. Overleden 19-4-1816
- VIII. NICOLAAS, zoon van Wilhelmius en Johanna
a. gedoopt: 25-12-1772, Oirschot
gehuwd op 31-10-1802 met Clara, dochter van Lijmhert Snel-
laerts
c. overleden: 13-5-1830
- IX. PETER, zoon van Nicolaas en Clara
a. geboren: 20-5-1811, Oirschot
b. gehuwd op 4-2-1858 met Johanna Maria van de Ven
c. overleden: 31-7-1888
- X. NICOLAAS, zoon van Peter en Johanna Maria
a. geboren: 2-1-1859
b. gehuwd op 6-11-1885 te St.-Oedenrode met van Genugten
c. overleden: 9-2-1925
- XI. FRANCISCUS ANTHONIUS, zoon van Nicolaas en Maria:
a. geboren: 7-3-1897, Oirschot
b. gehuwd op 2-2-1926 te Tilburg met Anna Maria Adriana Telesen

- XII. MARTINUS FRANCISCUS MARIA, zoon van Franciscus Anthonius en
Anna Maria Adriana
a. geboren: 21-1-1935, Oirschot
b. gehuwd op 6-2-1961 te Oss met Franciska Johanna Maria
Megens (geb te Berghem)
- XIII. MARTINUS FRANCISCUS JOSEPMUS NICOLAAS, zoon van Martinus Fran-
ciscus Maria en Franciska Johanna Maria
geboren: 29-4-1970 te Best

XII. OIRSCHOTSE LEENGOEDEREN (OIRSCHOT EN BEST)

Wordt in de volgende aflevering voortgezet.

XIII. DE KONFLIKTEN VAN HET GESLACHT DE MERODE OVER DE HELFT VAN DE
HOGE, MIDDELBARE EN LAGE JUSTITIE VAN OIRSCHOT.

(door J. Vriens)

Op het RijkSarchief in Noord-Brabant bevinden zich in het Archief van de Raad van Brabant drie dikke banden en een groot aantal losse processtukken, die alle handelen over de procedures die de half-heer van Oirschot, tevens half-heer van Hilvarenbeek, voerde tegen de hertogen van Brabant, later de Staten-Generaal, en tegen het korpus ende inwoners van Oirschot (1). Zoals bekend, was Oirschot verdeeld tussen de heer van Oirschot en de hertog van Brabant. Enerzijds was Oirschot dus een heerlijkheid, anderzijds een hertogsdorp. Dat was vanouds al zo. Reeds in 1298 vinden we in een oorkonde: "Jan II, hertog Van Brabant, en Daniël, ridder van Oirschot, beurte- lings petroons van de kerk en de prebendale beneficijs van Oirschot, bevestigen gezamenlijk de statuten van het kapittel van Oirschot van 12 november 1293." (2) Met tweeën iets bezitten schijnt om moeilijkheden te vragen, vooral als de ene wat hoger geplaatst is, zoals in Oirschot, waar eeuwen over de jurisdictie is geprocedeerd. Op 14 april 1320 verkocht Wouter (Walter) 'van Oirschot, zoon van ridder Deniken van Oirschot, voor schepenen van 's-Hertogenbosth, de halve heerlijkheid van Oirschot aan Rogier van Leefdael met de hoge, middelbare en lage justitie, voor zover die zijn helft bedroeg want het andere deel was van de hertog (3). Na deze koop heeft Van Leefdael, met akkoordbevinding van hertog Jan van Brabant, het schependomszegel gewijzigd, omdat Van Leefdael de jurisdictie van Oirschot nevenschikkend aan de hertog bezat en niet onder hem. Althans zo meende hij. Het schependomszegel van Oirschot kwam er aldus uit te zien: Een rondeel met aan de rechterkant van het zegel, de wapenen van de

door de aartshertogen teruggekocht met het geld van de ingezetenen van Oirschot, die kennelijk niet zoveel op hadden met Floris van Merode, zoon van de laatstgenoemde Richard. In de oorkonde van 24 november 1614 zeggen Albertus en Isabella, dat zij in 1606 al een rekest van de inwoners van Oirschot hebben ontvangen, waarin deze verzoeken om vanwege "genegenheid" voor de hertogen, onder diens onmiddellijke gehoorzaamheid te mogen terugkeren. Tot dat doel hebben de inwoners van Oirschot aan de hertogen 3000,-- gulden aangeboden, in de lichte en kinderlijke veronderstelling dat de tresorier van Brabant de rest zou bijpassen van de schuld van 5958 gulden en 13 stuivers die het hertogdom had inzake het pandschap van de half-heer van Oirschot over de hertogelijke helft. Dat ging natuurlijk niet door, Want de hertogen wilden hiervoor geen cent uitgeven.

Omdat de inboorlingen van Oirschot echter zeer verlangden om onder het gezag van de hertog terug te keren zijn zij geweldig gaan sparen, alhoewel zij bevreesd waren voor "de verontwaardiging van haar heer Pandheer". In 1614 waren zij in staat om het gehele bedrag van het kapitaal van de verpanding van 1558 in te lossen.

Hierover en over de genegenheid en trouw van die van Oirschot waren de aartshertogen zeer verheugd en ze namen het geld dan ook dankbaar aan om de hertogelijke helft van Oirschot te verlossen van de heer Van Merode. Aangezien de termijn van de verpanding pas verliep in 1618 beloofden de hertogen nooit meer iets te verpanden van hun deel van Oirschot:

..... Ende voor dank der toegenegenheid van die van Oirschot, ende den dienst die sij Ons sullen doen in dit geval, beloven wij hier voor Ons, ons hoiren(sici) en successeuren, hertogen en hertoginnen van Brabant, van niet te verkopen, te veraliëneren (= vervreemden) oti meer te verpanden de Heerlijkheid en dependentiën in het geheel (sic!) off ten deele.

Item willen en bevoelen (wij), dat alle en eenieder der ingezeetenen en bewoonderen van Oirschot en appendentiën, genieten vreedelijk van haere privilegiën, costuymen en oude observantiën."

Verder wordt bepaald, dat de schout van Kempenland en de schepenen, gerworenen, kerkmeesters, Heilig-Geestmeesters van Oirschot de "denominatie" zullen hebben van drie personen die bekwaam zijn voor het ambt van sekretaris of klerk van de schepenen, bovendien zullen zij de denominatie hebben van zes personen voor de twee vorsterschappen. Uit deze denominaties zal de hertog, of degene die daarvoor aangewezenen zal worden, moeten kiezen.

Voorts wordt bepaald, dat de schout van Kempenland, in casu Francois Prouveur, "officier absoluut zal wezen in Oirschot" in kriminele en civiele zaken zonder enige bemoeienis van de hoog- en laagschout van 's-Hertogenbosch (3).

Niet in de oorkonde staat, maar het is later wel zo voorgesteld in een advies aan de Staten-Generaal, dat door deze ontlening de schepenen werden afgezet en bij hun nieuwe inauguratie de eed moesten afleggen op de naam van de hertog van Brabant alleen.

Zo benoemde de hertog alleen uit de voordracht en het was de schout en schepenen dus niet meer toegestaan om te staan over akten die van Floris van Merode zouden uitgaan. Op deze manier werd ook belet dat

de schout gerechten hield in de naam van Floris, als mede-heer van Oirschot. De facto werd Floris, vanwege het verlies van het pandschap over de hertogelijke helft, ook nog buiten het bezit gesteld van zijn halve heerlijkheid die hem rechtens toekwam (9).

Floris van Merode liet dit natuurlijk: niet zonder meer passeren en na enige scherpe stukken over en weer tussen hem en het officie-fiscaal van Brussel, diende hij op 9 september 1619 een rekest in bij de Raad van Brabant te Brussel. Hierin zegt Floris, dat hij en zijn voorvaderen eeuwenlang in het vredig bezit zijn geweest van de uitoefening van de hoge, middelbare en lage justitie met alles wat daarbij hoort, de inkomsten uit heerlijke rechten, de kollatie en de prebende van de parochie van Oirschot. hij beroept zich hierbij op de uitgiftebrief van 1387 van hertogin Johanna van Brabant, die hier elders al is aangehaald. Floris geeft in zijn rekest wel toe dat Albert en Isabella, waarschijnlijk door onwetendheid, de officier-fiscaal van Brabant opdracht hebben gegeven de wet in Oirschot te verzetten, omdat de hertogen natuurlijk niet met de eigenaardigheden van ieder leen op de hoogte kunnen zijn. Hij verzoekt echter om weer in het bezit van de helft van de justitie van Oirschot te worden gesteld en met alles wat daarbij hoort (10).

De prokureur-generaal van Brabant laat het er echter ook niet bij zitten. Hij dient een reskriptie in mede namens de schout, schepenen en andere regeerders van Oirschot voor zover het hun geheel of gedeeltelijk aangaat. De prokureur zegt in deze memorie van antwoord op het rekest van Floris, dat het proces in feite niet voor de Raad van Brabant gevoerd mag worden, doch dat het heeft te dienen voor het Leenhof, omdat de heerlijkheden, dus lenen, worden gehouden van de hertog. Dat verder volgens de insteektie van de Raad van Brabant geen proces gevoerd kan worden dat zowel over possessoire als petitoire zaken tegelijk wil handelen (11).

Possessoir gaat over bezit en petiteir over het blote eigendomsrecht (12). Bezit en eigendaTijjn twee verschillende Wi'lppen. In hoeverre de prokureur-generaal over petitoir kan spreken is niet duidelijk. De zaak is possessoir omdat zowel de halve-heerlijkheid als de heerlijke rechten daarin, lenen zijn en dus belit vormen maar nog geen eigendom.

Men blijft echter het recht van Van Merode op de halve jurisdictie betwisten. De reskribenten zeggen dat de officieren, die de heer Van Merode meent te hebben in Oirschot "stomme" officieren zijn. Hiermee bedoelen zij dat de dienaren van de heer Van Merode eigenlijk niets anders zijn dan rentmeesters of toezieners voor zover het de helft van Van Merode betreft ten aanzien van de inkomsten uit de boeten. De ambtenaren van Van Nierode hebben zich nooit bemoeid met de administratie en andere regering van Oirschot.

Voorts menen zij dat de kopie van de uitgiftebrief d.d. 1387 door hertogin Johanna geen deugdelijk bewijs is, maar slechts een simpele kopie die zelfs niet geautoriseerd is. In totaal voeren de reskribenten 99 artikelen aan in hun geschrift waarmee zij de rechten van Van Merode trachten te betwisten (13).

Intussen was het volop oorlog en vanwege de verwarde toestand in de Meierij, die nu eens Spaans en dan weer ten dele Staats was, sleepte

het proces zich, mede door de slechte verbindingen, voort tot 1650 (14)

Op 21 februari 1650 geeft de Raad van Brabant sententie in deze zaak. De raad zegt hierin, dat hij "na rijpe deliberatie" tot de slotsom is gekomen dat aan Floris van Merode de helft van de hoge, middelbare en lage justitie toebehoort met al den aankleve van dien en dat de justitie "...sijnen schouteth ende alle andere officieren ende die-naeren van justicye peyselijk ende vredelijk mogen excerceeren." (15) De moeilijkheid was nu, dat de sententie gegeven werd door een hof van een inmiddels vreemd geworden mogendheid na de vrede van 1648 te Munster. De executie van het vonnis van een nu "buitenlands" hof kon niet ten uitvoer worden gebracht. Zo zat de heer van Oirschot nog zonder resultaten!

Het korpus van Oirschot, de grenzen verzet ziende, had inmiddels in 1649 bij de Staten-Generaal, die nu in de rechten traden van de hertog van Brabant, om een onderzoek verzocht naar de vreemde toestanden in Oirschot.

In een resolutie van 23 december 1649 zeggen de Hoog »ogende Heren Staten-Generaal dat zij het rapport gelezen hebben van de heer Bronchorst, eerste gedeputeerde van de Staten-Generaal waar het de zaken van de Meierij betreft. In dit rapport staat het onderzoek dat de advocaat-fiscaal van de Raad van Brabant, nu te 's-Gravenhage, gedaan heeft over de privilegies van die van Oirschot. De Staten-Generaal komen nu tot de konklusie dat over deze zaak door de Oirschotse inwoners verschillend wordt gedacht, speciaal in de boezem van het bestuur van Oirschot. De heer Bronchorst en zijn mede-gedeputeerden is in ieder geval gebleken, dat hertogin Johanna bevolen heeft dat ieder jaar haar schout (van Kempenland) naar Oirschot zou gaan om samen met de aftredende schepenen, zeven nieuwe schepenen aan te stellen en te beëdigen. Tevens dat deze schepenen het volgende jaar, dus na hun aftreden, de gezworenen zouden zijn; tegelijk werden dan de achtmannen aangesteld voor de acht gehuchten van Oirschot, benevens de kerk- en Heilig-Geestmeesters, die met z'n allen de regering van Oirschot zouden uitmaken. De Staten-Generaal beslissen dat de "regering" van Oirschot zo zal worden vastgesteld en dat hiermee het privilege van hertogin Johanna zal worden nagevolgd. Ze beslissen verder, dat als de "wet tot Oirschot zal worden verset", dat wil zeggen: als er nieuwe schepenen etc. komen, dat dan Hendrik de Bergaigne (van Vladeracken) voor deze keer tot schepenen zal aanstellen: jhr. Oeffele van Merode: president-schepenen, Cornelis Eckerschot, Goyart Bijmers en Hendrick Hobbelen op Spoordonk: schepenen, en tot gezworenen: Jan Diercx. van Dommelen, Aert Rutgers de Leest, Hendrick Dirx van Vluet en Jan Peters van Boxel. En dat verder dan gezorgd zal worden voor bekwame lieden, van de nieuwe religie, voor de andere posten (16). Intussen zat Floris van Merode niet stil om de sententie van 21 februari 1650, door de Raad van Brabant te Brussel gegeven, te doen executeren. Hij richt een rekest aan de Staten-Generaal in 1650 waarin hij zijn moeilijkheden uiteenzet en uitlegt waarom de sententie van de zijde van de Raad van Brabant te Brussel zo laat kwam en dat, omdat nu de oorlog voorbij is, het uitvoeren van het vonnis niet meer kan geschieden door Brussel. Daarom verzoekt hij om brieven van at-

tache (17). Dit wil zeggen dat hij om papieren vraagt die aan de Brusselse sententie gehecht worden, zodat de sententie van het hof van Brussel door een ander gerechtshof, in casu de Raad van Brabant, bekrachtigd kan worden en executie mogelijk is (18).

De Staten-Generaal vragen hierover op 22 maart 1650 advies aan de Raad van Brabant te 's-Gravenhage (19). Deze antwoordt bij apostille d.d. 14 februari 1651 aan de Staten-Generaal dat hij, alvorens te kunnen adviseren, alle stukken die betrekking hebben op het proces gezien moet. hebben en hij aan Van herode exhibitie van alle stukken heeft gevraagd (20).

Inmiddels is heer Floris van Merode overleden op 14 april 1652 (21). Zijn zoon Maximiliaan gaat nijver verder in de voetsporen van zijn vader. In 1655 richt hij een rekest aan de Staten-Generaal waarin hij zegt, dat wijlen Floris, vanwege de apostille van de Raad van Brabant van 14 februari 1651, in Brussel is geweest en uit de kanselarij de stukken heeft gelicht en deze overgebracht heeft naar de Raad van Brabant in Den Haag, zodat de advocaat en prokureur-fiscaal de stukken zouden kunnen bestuderen. Door de Raad. te 's-Gravenhage is nog steeds geen advies uitgebracht (22).

Op 2 januari 1655 of 1656, dat is niet helemaal duidelijk, verzoeken de Staten-Generaal opnieuw om advies bij genoemde Raad (23). Het advies blijft maar uit en de Staten-Generaal proberen het opnieuw op 1 juni 1658, want steeds opnieuw rekestreert Maximiliaan om de eerder genoemde brieven van attache (24).

Tenslotte geeft de Raad van Brabant advies aan de Staten-Generaal op 12 november 1658. In dit advies staat dat de sententie van 1650 vanwege de hertog van Brabant door de Raad van Brabant te Brussel gegeven op het rekest van wijlen Floris van Merode wel en degelijk gemotiveerd is en dat de uitvoering ervan kan geschieden (25).

De Staten-Generaal verlenen dan op 14 november 1658 de brieven van attache waardoor de Brusselse sententie van kracht wordt (26).

Onmiddellijk na het van kracht worden van het vonnis ontstaan er moeilijkheden in Oirschot. Maximiliaan heeft meteen van zijn rechten gebruik gemaakt en is een paar weken nadat hij de brieven van attache gekregen heeft, het raadhuis van Oirschot binnengestapt en heeft de benoeming verlengd van alle vanwege de Staten-Generaal (als andere half-heer van Oirschot) aangestelde schepenen, zoals dat eerder geregeld was door de hier aangehaalde resolutie van 23 december 1649. De schout van Kempenland schrijft hierover meteen naar de Staten-Generaal waarbij hij de gang van zaken uit de doeken doet om zelf niet in moeilijkheden te komen. Hij zegt dat aan Van herode, als half-heer van Oirschot, slechts een "stommen schouteth" ter beschikking staat "ter ontfangen van de helft der civiele en crimenele boeten en breucken". De processen in Oirschot worden echter door de schout van Kempenland aangespannen en deze doet ook alle verdere verrichtingen. Hij verzoekt daarom de Staten-Generaal dat zij hem instructie zullen geven wanneer het komende jaar de wet in Oirschot verzet wordt (27). Deze vragen op 25 december 1658 weer om advies aan de Raad van Brabant, die dit op 29 december van hetzelfde jaar verstrekt. In dit advies vertelt de Raad niets nieuws,, hij haalt de hele sententie van 1650 aan, waarop in 1658 brieven van attache zijn verleend, en onderlijnt het feit dat de

schout van Kempenland en de andere regeerders van Oirschot "peyselijck ende vredelic" hadden te gedogen dat de half-heer van Oirschot van zijn rechten op de helft van de justitie van Oirschot gebruik maakte (28). De heer Van Merode verstond hieronder ook het aanstellen, op toerbeurt, van schepenen en andere bedienaren.

Van Merode had geweldige kosten gemaakt in de talrijke processen die hij gevoerd had en deze kosten wilde hij nu verhalen, zoals het vonnis hem toestond, op de Prokureur-Generaal van de Raad van Brabant te Brussel en de regeerders van Oirschot, maar ook van Hilvarenbeek, waar een soortgelijk proces speelde. Hij kan dat verhaal alleen maar doen als hij de stukken die in het proces gediend hebben ter beschikking heeft. In zijn rekest vraagt hij deze zolang terug (29). Op 9 februari 1661 willigen de Staten-Generaal dit verzoek in (30). Het vervelende is nu echter dat de stukken zoek zijn. De trossier-generaal Van Burgh verklaart op 23 november 1668, dat hij al zijn stukken heeft nagezien maar dat hij echter alleen gevonden heeft de kopieën van de sententie van 1650 en van de uitgiftebrief van 8 maart 1387 van hertogin Johanna (31). Op 9 maart 1671, als het te laat is, komen de stukken uit de boedel van de zwager van de overleden griffier Gillis van de Raad van Brabant weer voor de dag (32).

Door en vanwege al deze zaken komt het zover dat in 1672 de halve heerlijkheden Oirschot en Hilvarenbeek gerechtelijk verkocht worden op verzoek van Catharina Stevens, weduwe van Hendrik de Gort, die sekretaris van de Raad van Brabant te Brussel was (33).

De halve heerlijkheid komt nu aan de familie Sweërts de Landas, die onmiddellijk weer aan het procederen slaat over de rechten in hun halve heerlijkheid. In een later artikel hoop ik hierop terug te komen.

J. Wiens

Noten:

1. R.A.N.B.: Archief van de Raad en Leenhove van Brabant (verder af te korten als R.v..B.) inv. nrs. R 351-R 353.
2. H.P.H. Camps: Oorkondeboek van Noord-Brabant (in bewerking) akte 1298 april 17
3. "Oirschotse Oorkonden", in: Campinia, jaargang 1, blz. 42
4. R.A.N.B.: Archieven van de Tiendkommissies, inv. nr. 1251a en R. v.B. inv. nr. R 351, fol 2
5. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr. R 352, fel 79
6. J.A.J. Becx: "Een Oirschots heerlijkheidswapen en de Meierijse Historie", in: "Brabants Heem", jaargang XVIII (1966) blz. 74 e.v.
7. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr. R 352 fel 607-611
8. R.A.N.B.: Ibidem fol. 615-619
9. R.A.N.B.: Dokumentatie, Hoofdstuk VI, map Oirschot 2

10. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr . R 351 fol 2-5
11. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr. R 353 Lol .199
12. R.A.N.B.: Notities Drs'. H. Jacobs
13. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr. R 353 fol 497-540
14. R.A.N.B.: Dokumentatie, Hoofdstuk VI, map Oirschot 2
15. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr . R 351, fel 1-28
16. R.A.N.B.: Ibidem fel 82
17. R.A.N.B.: Ibidem fol 29-31
18. Karel Stallaert: Glossarium van verouderde rechtstermen, kunstwoorden en andere uitdrukkingen uit Vlaamsche, Brabantsche en Limburgsche Oorkonden. (Leiden 1890) Eerste deel, blz. 103-104
19. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr . R 351, fol 88
20. R.A.N.B.: Ibidem
21. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr . R 353, Lol 403
22. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr . R 351, fel 48
23. R.A.N.B.: Ibidem, fol 46
24. R.A.N.B.: Ibidem, fol 92
25. R.A.N.B.: Ibidem, fol 157
26. R.A.N.B.: Ibidem, fol 134
27. R.A.N.B.: Ibidem, fol 51-52
28. R.A.N.B.: Ibidem, Lol 215-216
29. R.A.N.B.: R.v.B. inv. nr . R 352, fol 135 e.v.
R.v.B. inv. nr . R 351, fel 257-258
31. R.A.N.B.: Ibidem, fel 243
32. R.A.N.B.: Ibidem, fel 469
33. R.A.N.B.: Ibidem, fel 557 en: J.A.J. Becx: a.w.

XIV. DE OUDE KEMPISCHE GILDEN

1. Inleiding

Zoals in de laatste aflevering aangekondigd, zullen wij gedurende de komende 3 á 4 jaren in onze periodiek een hoofdstuk wijden aan de publicatie van de oude stichtingsoorkonden, reglementen en de wetenswaardigheden uit de nog aanwezige oude memorieboeken onzer Kempische gilden. Wij doen dit om onze lezers te attenderen op de historische

importantie en betekenis van het gildewezen en om de 20ste-eeuwse gildebroeders via de oude formulering en door moderne interpretatie vanuit de oude maatschappelijke en religieuze achtergronden te confronteren met hun oude en nieuwe gilde-idealen van broederschap, van protektie der zwakken en armen, van verdediging van recht en vrijheid en van de dienst aan God en de mensen. Het gilde heeft in ons ruimtevaarttijdperk niet enkel een folkloristische bestaansgrond. Het is juist de geest der oude christelijke gilde-idealen die, in nieuwe vormen gegoten, door alle tijden heen modern blijft. Het gildewezen is een der schoonste tradities in ons mooie Brabantse land. Deze geest uit een grijs verleden is blijven leven tot in onze dagen, zij het dan ook hier en daar latent, vaak alleen waarneembaar op schuttersdagen en tijdens gemeensthappelijke maaltijden van de broeders. Het is echter verheugend te kunnen konstateren, dat ook in onze tijd een groot aantal gilden zich bewust is geworden van de oude en moderne dienende en kulturele taak en van een bezielende rol te kunnen spelen in deze komputermaatschappij.

Een historisch onderzoek aangaande ons gildewezen in de oude archieven en de publikatie van alle desbetreffende wetenswaardigheden kunnen een uitstekende bijdrage leveren voor een reveille onder de gilden zelf en voor nog grotere belangstelling onder het publiek. Om deze reden hebben wij besloten, een aparte vaste rubriek in onze periodiek te openen, waarin de bronnen der Kempische gilden volledig en nauwkeurig worden getranskribeerd en geëxpliceerd.

Het GILDE is oeroud en omvat in het verre verleden geheel het zedelijk en stoffelijk leven der oude maatschappij. Be oorsprong lag in de heilige bossen van onze Germaanse voorouders, die het GEBILDE sloten, d.w.z. het verbond van vrije mannen tot onderlinge hulp en trouw, tot gezamenlijke offerande en gemeenschappelijke offermaaltijden. Dit karakter van het gilde is door alle eeuwen heen tot heden bewaard gebleven. Reeds spoedig werd het oorspronkelijke offergilde ook een strijdgilde (schuttersgilde) en het devies van de schuttebroeders was: "eer de goden en wees dapper". Godsdienstigheid en wapenbroederschap waien de krachtigste vormen van het openbare leven. In de middeleeuwen werd het gilde gekerstend. Het behield zijn godsdienstig karakter, koos zijn beschermheilige, onderhield zijn altaar in de kerk en vierde met uitbundigheid de jaarlijkse maaltijd op zijn patroonfeest. Het oude gildepatroon van de Germaanse tijd was ook in het christelijke gilde duidelijk te herkennen. Een geheel andere groep middeleeuwse gilden waren de ambachtsgilden. Mannen van eenzelfde bedrijf of ambacht sloten een verbond tot bevordering en bescherming van hun handwerk. Net het opkomen der vrije steden namen deze gilden toe in getal en aanzien. Ook hier weer het oude Germaanse patroon: godsdienstig ideaal, gezamenlijke maaltijden, militante geest. Zo nodig vochten zij, elk gilde onder eigen banier, aan de zijde der schuttersgilden voor altaar en haardstede. In de gildehuizen zetelde de kracht en de kern van de burgerij. Zaken van Stad, Vrijheid en Land werden hier met ijver behandeld en menige omwenteling werd in het gildehuis voorbereid. De gilden maakten als het ware de maatschappij. Hun programma was gebaseerd op broederschap, godsdienstigheid en strijd ter verdediging van recht en vrijheid.

In de 17e en 18e eeuw zien wij de grote neergang der gilden als gevolg van de geestelijke woelingen in deze periode. Het huidige gilde is vaak een historische herinnering, een folkloristische groep, en de gildebroeders zijn 20ste-eeuwers in een middeleeuws kostuum. Gelukkig valt er in de laatste jaren een enthousiaste herleving te bespeuren. Wij hopen, dat het oude idealisme in nieuwe vormen zal herleven. Naar het mag niet enkel een historische herinnering blijven. Zijn grondpatroon van onderlinge saamhorigheid en wederzijdse erkenning, van strijd voor recht en vrijheid, kan ook in onze moderne tijd grote idealen doen herrijzen. Het gilde van de 20ste eeuw kan een grote bijdrage leveren om de *modus vivendi* van onze tijd in goede banen te leiden door de oude gilde-idealen in nieuwe vormen voor te leven. Mogen onze komende publikaties hiertoe een bescheiden bijdrage leveren. (wordt vervolgd)

W. Klassen

CAMPINIA

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

3e jaargang

juli 1973

nr. 10

Redactie: W. Klaasen, archivaris

Redactieadres: Torenstraat 1, Oirschot
tel. 04997 - 1424, toestel 001

De prijs voor een abonnement bedraagt f 6,-- per jaar, te storten op postgirorekening 1069032 van de gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campinia.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

Geachte abonnee,

Bij de tiende aflevering van ons blad kunnen wij U mededelen, dat nog steeds nieuwe aanmeldingen binnenstromen. Het is voor ons en al onze medewerkers een grote voldoening, dat de interesse voor CAMPINIA in onze regio en daarbuiten (zelfs overzee) sterk is toegenomen. Dit is voor ons een aansporing om op de ingeslagen weg voort te gaan.

Zoals reeds eerder aangekondigd, willen wij onze abonnees gaarne in de gelegenheid stellen, tegen een bescheiden vergoeding een personen- en zakenindex op de eerste 5 jaargangen van Campinia te **stellen**, d.w.z. een volledige alfabetische lijst in de vorm van een boekje van alle in Campinia gememoreerde personen, toponiemen, zaken en onderwerpen, verwijzende naar jaar, aflevering, hoofdstuk en bladzijde van onze periodiek, annex een verklarende lijst van middel nederlandse woorden. Dit boekje zou dan in de tweede helft van 1976 kunnen worden afgeleverd. De definitieve vervaardiging van deze omvangrijke index willen wij echter doen afhangen van de graad der belangstelling onzer abonnees. Mocht U dus op deze index willen inschrijven, dan verzoeken wij U ons spoedig een desbetreffende mededeling te doen toekomen, zodat wij bij voldoende belangstelling nu reeds kunnen starten met de vervaardiging ervan. Voor Uw aanmelding kunt U gebruik maken van ingesloten inschrijvingsformulier.

Zoals U in aflevering 9 heeft gezien, hebben wij op het einde van ons blad enige advertenties opgenomen, om onze stijgende kosten beter te kunnen bestrijden. Aan de zeer spontane adverteerders willen wij onze oprechte dank betuigen voor hun belangrijke materiële steun. Wat deze advertenties aangaat kunnen wij U mededelen, dat deze mogelijkheid enigermate kan worden uitgebreid. Mochten zich onder onze abonnees zaken of bedrijven bevinden, die in CAMPINIA tegen een bepaald tarief zouden willen adverteren, dan zijn wij gaarne bereid, deze geheel volgens wens aan onze lezers te presenteren.

De redactie.

I. LEGENDE VAN DEN OEIENBOSCH (tussen veldhoven en Knegsel)

(opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)

Op de grens ongeveer van Veldhoven, Steensel en Knegsel liggen uitgestrekte bosschen, die den naam dragen van "Oeienbosch". Daar stond in de vroege middeleeuwen een sterk kasteel, bewoond door ridder Albrecht met de Edelvrouwe Machteld.

Albrecht was een wreed en hardvochtig man, die zijn lijfeigenen onmenselijk behandelde. Behalve zware opbrengsten in vee en veldvruchten moesten zij nog op zijn eigendommen den zwaarsten arbeid verrichten.

Machteld daarentegen was een edele vrouw, die hare hoorigen een goed hart toedroeg en bij afwezigheid van den heer haar slot verliet om een bezoek te brengen aan de hutten der armen en daar hulp en troost te brengen.

En hoe vaak zij haar gemaal ook bad en smeekte medelijden te hebben met het arme volk, 't mocht niet baten.

Geen wonder dat de ruwe edelman diep werd gehaat, de vrome Machteld daarentegen de achting en liefde genoot van allen.

In 't jaar 1096 toog ridder Albrecht met zooveel andere ridders en met vele zijner dienstbaren ter kruisvaart. 't Was niet zijn vroomheid, noch 't idealisme het H. Land gezuiverd te zien van de Turken, doch 't was zijn vechtlust slechts, die hem daarheen dreef.

Voor 't landvolk, dat achterbleef, was nu 'n betere tijd aangebroken en velen wenschten in stilte hun heer nooit weer te zien.

Vier jaren verliepen. Daar komt het bericht, dat 't Leger der Kruisvaarders op den terugweg was en dat Albrecht spoedig op zijn kasteel zou wederkeeren. Albrecht keerde terug, maar verbeterd was hij niet.

En 't leven ging weer zijn ouden gang. Nog meer dan vroeger werd 't arme volk **verdrukt. Bij jachtpartijen vertraptten vurige paarden** den oogst van vrijen en onvrijen en hoe ook Machteld en het landvolk bad en smeekte, de ridder bleef onvermurwbaar.

Er zou redding komen.

Weer werd een groot jachtfeest gegeven. Op den aangegeven dag en plaats van bijeenkomst kwamen van heinde en verre ridders met hun rossen en jachthonden en wilddrijvers toegestroomd en 't jachtbedrijf ving aan.

Daar, op 'n kale plek, aan den voet van 'n zwaren eik, te midden van 't woud vond Albrecht een oud man slapende op een vunzig pak, "Luilak" zegt de ridder, "wat doe je hier in mijn bosch, op mijn eigendom? Scheer je weg!"

De man rees langzaam op en wilde heengaan.

"Wat draag je daar in dien zak, zeker vlooiën?"

En hij steeg van het paard om den bedelaar te lijf te gaan.

"Ja zeker, vlooiën, maar vlooiën voor Albrecht!"

Meteen hij zoo sprak, maakte hij het pak open en duizenden en nogmaals duizenden vlooiën sprongen bij zwermen er uit en bedekten het gansche lichaam van den ongelukkigen ridder.

Plof! - daar valt hij neer en sterft. En de bedelaar streek zijn hand over 't lijk en al de vlooiën verspreidden zich in 't bosch

I N H O U D (vervolg)

XIII.	Toespraak van de streekarchivaris van Noord-Kempenland op de slotavond van de door hem gegeven paleografische cursus	106
XIV.	Archivalia aangaande de oude Kempische gilden	109
	Een gemeentelijk veldhovens museum: "Het oude Slot", Zeelst	118

en verdween.
Sindsdien heette het woud: D'n Oeienbosch.

(Het Oeienbosch, gelegen ten Z.O. van Knegsel tussen Veldhoven en Knegsel, aan het einde van de z.g. Moormanlaan, heeft zijn naam te danken aan de familie Geien, afkomstig uit België, die zich omstreeks 1750 te Veldhoven vestigde en aan wie het vermelde bos in eigendom toebehoorde. "Oeienbosch" is dus geen verbastering van "Vlooiën-bosch".)

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEN.

(vervolg)

263. Z. 3-2-1616 blz. 103/1-2

Roeloff Wouters. draagt over aan Michiel Jorissen en diens zonen Jan en Anthonis een groesland, weiland en akkerland met daarop staande woning in het Muggenhool te Zeelst (belendende percelen: Jan Janssen Staessen, Andreas Henricx, Roeloff Wouters, de halve Wal en de gemene straat) tegen de som van 225 gulden, te betalen half maart a.s. over drie jaar en een jaarlijkse rente van 6 gulden en 5 stuiver, eerste vervaldag half maart over een jaar. Bovendien mag Michiel Jorissen elk jaar midden maart 25 gulden of meer aflossen van zijn schuld, opzeggingstermijn een kwartaal tevoren.

Schepenen: D. van Hooffve - Ariaen Janssen

264. Z. 3-2-1616 blz. 103/3-5

Peter Wouters., broer van Roeloff (zie nr. 263), verzoekt Michiel Jorissen op grond van naderschap, het gekochte erfgoed aan hem over te dragen tegen vergoeding van alle door deze gemaakte kosten. Mi-
chiel erkent de naderschap en stemt toe, waarna Peter Wouters., aangezien hij de goederen niet kan betalen, Michiel geheel en al in zijn plaats stelt en afstand doet van deze goederen.

. Schepenen: Dierick van Hooffve - Ariaen Janssen

265. B. 6-2-1616 blz. 104/1

Anthonis Ariaen Smomers verklaart aan Goijardt A. (12mss vanden Buel schuldig te zijn een bedrag van 100 gulden en wel tegen een jaarlijkse rente van 6 gulden uit a) huis, hof en schuur te Blaarthem in de Broeckstraet (belendende percelen: Dierick Janssen, Peter Janssen), b) een beemd genaamd "De Groenstraet-Beempt" (belendende percelen: Dierick Peters, Dierick Janssen).

Schepenen: Jan Claessen Henrick Jan Rutten

266. 8-2-1616 blz. 104/2

Anthonis Willemssen verklaart aan Catharijne dochter van Corstiaen

van Balen tot Lichtmis j.l. over drie jaar schuldig te zijn een bedrag van 50 gulden tegen een interest van 3 gulden en 21 stuiver, opzegtermijn één maand tevoren.

Schepenen: Ariaen Janssen - Dirck van Hooff

267. 12-2-1616 blz. 104-107

Rekening en verantwoording van Willem Janssen Steijmans als momber en van Abraham Dirck als toeziende voogd van de minderjarige Henrick Vaessen.

Schepenen: Jan Jacobssen - Pauwels Mathijssen.

268. Zo. -Ve. 13-2-1616 blz. 107/3-4

Jan Henricx heeft verkocht en overgedragen aan zijn zwager Anthonis Anthonissen een stuk land in de Heijberch te Zonderwijck, dat hem van zijn ouders was aangestorven. Anthonis verklaart hiervoor schuldig te zijn 64 gulden, waarvan 20 gulden direkt en de rest op de Boxtelse kermis a.s..

Schepenen: Jan Jacobs - Paulus Tijssen

269. Zo. -Ve. 29-12-1615 blz. 107/5

Lenart Diericks heeft als man en momber van zijn vrouw Sophia aan zijn zwager Jan Lenarts in erfrecht overgedragen een huis, schuur, bakhuis met het gehele "aangelach" aan het Broeck te Zonderwijck (belendende percelen: Dierick Hermans, Everart Artssen, de gemene straat, Anna Janssen en haar kinderen). De goederen zijn bezwaard met een jaarlijkse rente van 3 gulden 15 stuiver, te betalen aan de kinderen van Jacop Gerits en een half vat rogge aan de kerk van Veldhoven.

Schepenen: Jacob Tielmans - Jan Jacobs.

270. Z.-Ve. 29-12-1615 blz. 108/1

Jan Lenartssen verklaart voor deze overdracht (zie nr. 269) aan Dierick Lenartssen schuldig te zijn de som van 136 gulden.

Schepenen: Jacob Tielmans - Jan Jacobs
{voldaan 9 maart 1617}

271. 1-2-1616 blz. 108/2

Wouter Henricx verklaart aan de minderjarige kinderen van Nijs Nijsen en hun momber schuldig te zijn een bedrag van 100 gulden, af te lossen Lichtmis over drie jaar. De jaarlijkse rente bedraagt 6 gulden en 5 stuiver.

Schepenen: Pauwels Tijssen - Jan Jacobs

- 1-2-1616 blz. 10V3

Henrick Peters verklaart aan de minderjarige kinderen van Nijsen en hun momber schuldig te zijn 50 gulden, af te lossen Lichtmis over drie jaar. De jaarlijkse rente bedraagt 6 gulden en 8 stuiver per honderd.

Schepenen: Pauwels Tijssen - Jan Jacobs

273. 1-2-1616 blz. 108/4

Heijlwich, de weduwe van meester Jan Lijben, en Rut Rutten, verklaren aard de kinderen van Nijs Nijssen of aan hun mombor schuldig te zijn 100 gulden, af te lossen Lichtmis over drie jaar. De jaarlijkse rente bedraagt 6 gulden en 5 stuiver.

Schepenen: Pauwels Tijssen - Jan Jacobs

274. 2.-Ve. 10-9-1615 blz. 108/5

Dierick Jacobs heeft aan Jacop Tielmans in erleen overgedragen een akker genaamd "de Zoeacker" in Zonderwijck (belendende percelen: Dierick Jacobs, aan den Zoe Jan Jacobs, Joost Bessens (?), Jonker Floris van Eijck). Dierick kan echter deze belening wederom lossen met 25 gulden.

Schepenen: Jan Jacobs - Pauwels Mathijssen
(de belening werd 25-10-1625 teniet gedaan met 25 gulden door Dierick Jacobs)

275. 2-11-1615 blz. 108/6-109/1

Jan Laureijssen heeft overgedragen aan Willem Henricx een losbrief van 2 Bossche mudden rogge, die hij in koop had verkregen van Lineus Jan Eelkens.

Schepenen: Jan Jacobs - Jacop Tielmans

276. 7-1-1616 blz. 109/2

Dierick Jacobs verklaart voor Dierick Peters een jaarlijkse pacht van 3 gulden te zullen betalen aan de Ulenborch op het klooster in Den Bosch, welke pacht Dierick Peters thans uit zijn erf moet betalen.

Schepenen: Jan Jacobs - Pauwels Mathijssen

277. 7-1-1616 blz. 109/3

Dierik Jacobs verklaart voor Dierick Peters te Den Bosch een jaarlijkse rente van 7 vaten rogge aan het kapittel te zullen betalen uit een meerdere van 8 mudden rogge welke rente Dierick Peters thans aan het kapittel betaalt, zodat Dierick Peters en zijn goederen onbelast zullen blijven totdat Dierick Jacobs aan Dierick Peters een bedrag van 50 gulden zal hebben betaald. Eerste vervalddag van de pacht is Lichtmis 1617.

Schepenen: Jan Jacobs - Pauwels Mathijssen

278. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 109/4

De schepenen van Oirschot: Pauwels Mathijssen, Jan Jacobsen en Jacob Tielmans, de burgemeesters Michiel Nijssen en Jan Henricx, de kerkmeesters Jan Nijsen en Goijart Martens, de H. Geestmeesters Corstiaan Laureijssen en Jan Willemsen, presenterende het corpus van Veldhoven,

hebben beloofd aan de H. Geestmeesters (Corstiaan Laureijssen en Jan Willemsen) ten behoeve van de armen een jaarlijkse rente van tien gulden (eerste vervalddag Lichtmis a.s.) van een kapitaal verschuldigd aan de kinderen van Nijs Nijssen ad 275 gulden, met welke betalingsbelofte een vroegere schuld van 100 gulden d:d. 12-5-1608 is gekasseerd.

279. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 110/1

Wouter Lijbertssen heeft aan de provisoren van de armen beloofd een jaarlijkse rente van 3 gulden en 21 stuiver (eerste vervalddag Lichtmis a.s.). Deze rente is aflosbaar met 50 gulden, en hiermede is gekasseerd een belofte d.d. 18-2-1612.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd 2-2-1665)

280. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 110/2

Henrica (dochter van Dierick Henricx, weduwe van Art Jacobs) en Jan Jacobs, mombor van haar kinderen, hebben aan de provisoren der armen beloofd en wel op de goederen van de genoemde onmondige kinderen een jaarlijkse rente van 2 gulden, vervallende op de feestdag van St.-Jan Baptist. Deze rente kan worden gelost met 32 gulden. Hiermede is een belofte van 5-6-1608 gekasseerd.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs.

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN.

(vervolg)

234. Z. 29-6-1781 2/109v

Joachim Geene, schepen, Dirk Senders en Remisius Tops, burgemeesters van Zeelst, kommitteren en autoriseren de schepen Joost van Breda, om op de door de stadhouder van de kwartierschout van Kempenland uitgeschreven vergadering te Eindhoven op 2 juli a.s. te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. Geene, Dirk Senders, Remisius Tops, sekretaris
Brocx.

235. B. 30-6-1781 2/110r

Franciscus van der Leen, schepen, en Jacobus van Baarschot, burgemeester te Blaarthem, kommitteren en autoriseren de schepen Peter Baselmans, om op de door de stadhouder van de kwartierschout van Kempenland uitgeschreven vergadering te Eindhoven op 2 juli a.s. te verschijnen en met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: Jacobus van Baarschot, F. van der Leen, sekretaris Brocx.

236. Z.B.M. 10-7-1781 2/110v-111r

Vergadering van de regenten der dorpen Zeelst, Blaarthem en Meerveldhoven te Zeelst, waarbij naar aanleiding van het rekwest van Veldhoven aan de Ho.Mo. om het Broek van Veldhoven tussen deze gemeente en de gemeenten van Zeelst, Blaarthem, Meerveldhoven en Gestel te verdelen, wordt besloten een antidotaal aan de Ho.Mo. te presenteren.

Getekend: J. Geene, J. v. Breda, A. Booms, Cornelis Biesen, Peter Baselmans, F. van der Leen, Remisius Tops, G. van Breugel, Jan van Nunen, Hendricus van der Heijden, Jan Baselmans, Hendrik van Dinter, Jacobus van Baarschot, W. van Baarschot, Hendrik van Dommelen, Jan van Bers, Dirk Senders, sekretaris Brocx.

237. V. 21-7-1781 2/111v-112r

Vergadering van president, schepenen, burgemeesters, zettters en armmeesters van Veldhoven inzake de verdeling van het Broek van Veldhoven onder de dorpen Veldhoven, Zeelst, Meerveldhoven, Blaarthem en Gestel. 'lr. Willem Cornelis Ackersdijck te 's-Hertogenbosch, die gemachtigd was om het bewuste rekwest aan de Ho.Mo. op te stellen, werd intussen benoemd om het Comptoir der Domeinen van Brabant waar te nemen en zou uit dien hoofde bedenkingen kunnen hebben om het rekwest te koncipiëren. Door de vergadering wordt de schepenen van Heijst aangewezen, zich ten spoedigste naar Mr. Ackersdijck te begeven, alle desbetreffende papieren van hem over te nemen en deze kwestie door een andere advokaat naar zijn keuze te doen afhandelen. Er wordt op spoed aangedrongen.

Getekend: A. van Meurs, J. van Heijst, J. Fabri, Jan Liebregts, A. van der Linden, C. v.d. Eijnden, J. Mickers, J. v. Zon, sekretaris Brocx.

238. V. 3-8-1781 2/112v

Anthonij van Meurs en Jacobus van Heijst, schepenen te Veldhoven, kommitteren hun medeschepenen Jacobus Fabri, om zich op 25 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen over Veldhoven aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1781 tot 30 september 1782.

Getekend: A. van Meurs, J. van Heijst, sekretaris Brocx.

239. Z. 10-8-1781 2/113r

Joost van Breda, schepenen, Dirk Senders en Remisius Tops, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepenen Joachim Geene, om zich op 25 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen over Zeelst aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1781 tot 30 september 1782.

Getekend: Remisius Tops, J. v. Breda, Dirk Senders, sekretaris Brocx.

240. B. 11-8-1781 2/113v

Peter Baselmans, schepenen, en Jacobus van Baarschot, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepenen Franciscus van der Leen, om zich op 25 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch aan te dienen als pachter der gemene middelen voor de periode van 1 oktober 1781 tot 30 september 1782.

Getekend: Peter Baselmans, Jacobus van Baarschot, sekretaris Brocx.

241. V.Z.B. 30-5-1782 2/114

Vergadering van president en schepenen der dingbank van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, naar aanleiding van de resolutie van de Ho.Mo. van 13 mei j.l. om maandelijks een bidstonde te houden, om de wapen-zegen af te smeken in deze oorlog tegen de vijanden der republiek. Besloten wordt, deze bidstonde vast te stellen op de eerste woensdag van de maand, te beginnen met 5 juni a.s. en de predikanten van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem hiervan in kennis te stellen. De bidstonde zal worden gehouden van 5 tot 6 uur na de middag. Gedurende dit uur is het verboden enig handwerk, nering, tappen, balspel (e.d.) te doen.

Getekend: A. van Meurs, Peter Baselmans, F. van der Leen, J. Geene, J. v. Breda, J. v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

242. V. 27-6-1782 2/115r

Jacobus van Heijst en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren en autoriseren Anthonij van Meurs, president-schepenen van deze dingbank, om op de ordinare jaarlijkse vergadering op 4 juli a.s. te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. van Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

243. Z. 28-6-1782 2/115v

Joost van Breda, schepenen, Corstiaan Eliëns en Hendricus Coppelmans, burgemeesters van Zeelst, kommitteren en autoriseren de schepenen Joachim Geene, om op de jaarlijkse kwartiersvergadering van Kempenland te Eindhoven op 4 juli a.s. te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. v. Breda, H. Coppelmans, C. Eliëns (kan niet schrijven), sekretaris Brocx.

244. B. 29-6-1782 2/116r

Peeter Baselmans, schepenen, en Mattijs Krooijmans, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepenen Franciscus van der Leen, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland te Eindhoven op 4 juli a.s. te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: Peter Baselmans, M. Krooijmans, sekretaris Brocx.

245. V.Z.B. 1-7-1782 2/116v-117

Jacobus Fabri toont aan president en schepenen der dingbank Veldhoven, Zeelst en Blaarthem een commissie van de Staten-Generaal, waarbij na het verzochte en verkregen ontslag van Joost Hendrik Fabri als vorster en gerechtsbode der dingbank van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, als opvolger van deze wordt aangewezen Jacobus Fabri, wonende te Veldhoven, zijnde (zoals vereist) van de Gereformeerde religie, vroom en bekwaam. De voorgeschreven eed dient hij af te leggen in handen van de hoogschout der Meierij of diens substituut. De hoogschout en die van Blaarthem, Veldhoven en Zeelst worden verzocht de nieuwe oorster en gerechtsbode te aanvaarden en in de uitoefening van zijn ambt niet te hinderen.

246. V. 29-8-1782 2/118r

Anthonij van Meurs en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Jacobus van Heijst, om zich op 2 september a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter van de gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1782 tot 30 september 1783.

Getekend: A. van Meurs, H. Ross, sekretaris Brocx.

247. Z. 30-8-1782 2/118v

Joachim Geene, schepen, Corstiaan Eliëns en Hendricus Coppelmans, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om zich op 2 september a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen voor Zeelst aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1782 tot 30 september 1783.

Getekend: J. Geene, Hendrik Coppelmans, Corstiaan Eliëns (kan niet schrijven), sekretaris Brocx.

248. B. 31-8-1782 2/119r

Franciscus van der Leen, schepen, en Matthijs Krooijmans, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Peeter Baselmans, om zich op 2 september a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1782 tot 30 september 1783.

Getekend: F. van der Leen, M. Krooijmans, sekretaris Brocx.

249. B.G. 26-10-1782 2/119v-120r

Vergadering van officier en schepenen van Blaarthem met de schepenen van Gestel als provisoren der parochiale kerk van Blaarthem. Aangezien het verval van kerk en toren te Blaarthem toeneemt, waarvan het onderhoud voor twee derde voor rekening van Gestel en voor een derde voor rekening van Blaarthem komt, en de onwilligheid van tiendheffers te Blaarthem (zijnde Willibrordus van de Ven, schepen te Eindhoven als testamentair-executeur des boedels Franciscus Hiacinthus Baron de Dongelberge, de erven Maria Magchtilda Baronesse de Bausel Douarière de Heusch en Matthijs van den Oever) ondanks aanmaningen tot het doen van reparaties blijft bestaan, wordt besloten een desbe-

treffend verzoek bij de Raad van State in te dienen, om de tiendheffers te gelasten konform het plan en bestek van architect Francis van de Weijs de nodige reparaties te doen verrichten.

Getekend: J.W.D. de Jongh, Peter Baselmans, J.H.Fabri, L. Greeve, F. van der Leen, sekretaris Brocx.

250. V.Z.B. 31-10-1782 2/120v-121r

Vergadering van president en schepenen der dingbank van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem inzake te houden bidstonden. De bidstonde wordt vastgesteld op de eerste woensdag van de maand van 9 tot 10 uur 's morgens, te beginnen op 6 november 1782. Niet alleen de predikanten zullen worden in kennis gesteld, maar alle ingezetenen via publicatie.

Getekend: A. van Meurs, J. Geene, J. v. Heijst, H. Ross, J. v. Breda, F. van der Leen, sekretaris Brocx.

251. V. 4-11-1782 2/121v-122r

Vergadering van officier, schepenen en sekretaris van Veldhoven inzake het sluiten en opnemen der rekening van Jacobus van de Ven als kollekteur der gemene middelen van 1 oktober 1778 tot 30 september 1779. Genoemde heeft het voordelige saldo van 129 gulden en 9 stuivers 6 penningen nog niet aan zijn opvolger Willem Jan Heijmans overgedragen. Hij wordt alsnog verzocht dit op 5 november a.s. te doen en wel op het raadhuis te Veldhoven. Blijft hij in gebreke, dan zal het bedrag door de deurwaarder gerechtelijk worden ingevorderd.

Getekend: J.W. de Jongh, A. v. Meurs, J. v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

252. V.Z.B. 14-11-1782 2/122r-124r

Propositie van Hendrik Ross, schepen der dingbank van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, gedaan in de vergadering van het schepenkollege op 31 oktober 1782. Hendrik Ross werd herhaaldelijk door ingezetenen te Veldhoven verzocht zijn invloed te doen gelden, om het Broek van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem niet langer te laten uitdurven en bederven door het steken van turf en het bederven van het beste gras voor het vee. Tot zijn verwondering heeft hij vernomen, dat de onverschilligheid van zijn medeschepenen hierin was gelegen, dat zij niet in het bezit waren van het desbetreffende reglement van den Soeverein d.d. 25-9-1732 ten aanzien van de vroente van Veldhoven, Steensel, Sittert en Wolfshoeven. De Soeverein heeft zelfs enige soldaten op de vroente laten kwartier maken om de dieverij tegen te gaan. De schuld ligt volgens Hendrik Ross bij de regenten zelf. Hij ziet zich genoodzaakt, de vergadering te verzoeken de nodige maatregelen te nemen en de desbetreffende reglementen van de Soeverein in handen te krijgen. Hij stelt voor een commissie uit deze vergadering hiervoor te machtigen en eist, dat zijn propositie woordelijk te boek wordt gesteld. De vergadering besluit deze propositie te registreren en in advies te houden.

Getekend: A. v. Meurs, J. v. Heijst, F. van der Leen, J. Geene,

J. van Breda, sekretaris Brocx.

253. V.Z.B. 28-11-1782 2/124r-125r

Vergadering van Anthonij van Meurs, president, en de schepenen der dingbank Veldhoven, Zeelst, Blaarthem: Peeter Baselmans, Franciscus van der Leen, Joachim Geene, Jacobus van Heijst en Joost van Breda aangaande de propositie en beschuldiging van Hendrik Ross. Gesteld wordt, dat het Hendrik Ross niet onbekend zal zijn, dat reeds voor zijn aanstelling als schepen door de vergadering aan de sekretaris opdracht werd gegeven, bij de rentmeester-generaal der domeinen een kopie van de bewuste reglementen aan te vragen. Herhaaldelijk werd in de vergadering van de schepenen getracht een middel tegen deze praktijken te vinden. Men is er tot nu toe nog niet in geslaagd. Dat de vergadering onverschilligheid wordt aangewreven, kan echter niet worden geduld. Men besluit Ross op het matje te roepen om zich nader te verklaren. Een extrakt uit deze notulen zal aan Ross worden toegezonden.

Getekend: A. v. Meurs, Peter Baselmans, F. v.d. Leen, J. Geene, J. v. Heijst, J. v. Breda, sekretaris Brocx.

254. V.Z.B. 12-12-1782 2/125v-128r

Tweede propositie van de schepen Hendrik Ross aan zijn medeschepenen inzake het ruineren van de vroente te Veldhoven. Hij neemt van zijn woorden van 31 oktober j.l. niets terug. Volgens hem heeft zijn eerste propositie geen verdere explikatie nodig. Hij heeft niemand willen beledigen en acht zijn kollega's brave regenten en mannen van eer. Maar zij hebben zich volgens hem inzake de vroente werkeloos en onverschillig gedragen. Indien deze houding niet verandert, zal hij persoonlijk een rekwest aan de Soeverein richten. Hij verzoekt zijn kollega's zeer dringend, deze zaak ten spoedigste ter hand te willen nemen. Deze tweede propositie verzoekt hij ook woordelijk te willen inboeken en hem een kopie ervan te doen toekomen.

Getekend: H. Ross.

255. V.Z.B. 14-1-1783 2/128v-129r

Vergadering van de schepenen der dingbank Veldhoven, Zeelst en Blaarthem: Peter Baselmans, Franciscus van der Leen, Joachim Geene en Joost van Breda, binnen Zeelst, inzake de tweede propositie van de schepen Hendrik Ross over de vroente van Veldhoven, Zeelst, Meerveldhoven en Blaarthem. De sekretaris mag op kosten van Hendrik Ross alle op de vroente betrekking hebbende stukken voor genoemde kopiëren. Het zal de vergadering verder aangenaam zijn, indien de heer Ross de reglementen van de Soeverein inzake het gebruik van de vroente, die aan de vergadering niet bekend zijn, zou willen kommuniseren, om volgens diens propositie de nodige maatregelen te kunnen nemen. Door schepenen, burgemeesters, zettters en armmeesters van Zeelst en Blaarthem is besloten, met betrekking tot hun gemeenten aan de Ho.Mo. Raad van State een rekwest in te dienen inzake het advies van de heer Ross.

Getekend: Peter Baselmans, J. Geene, J. van Breda, A. Borgers,

Hendrik van Dinter, 14. van Baarschot, M. Krooijmans, Hendrik van Dommelen, Jan van Nunen, Hendrik Coppelmans, Corstiaan Eliëns, sekretaris Brocx.

IV. HET JAARKEURBOEK VAN DE VRIJHEID EN HEERLIJKHEID OIRSCHOT-BEST.

(vervolg)

Additie van 1664

Alsoo tot nogh toe veele ongeregeltheden sijn ende worden gepleeght op den sabath des heeren en die niet naer behooren en wordt geviert, ende onderhouden, ende ten alderhooghsten nodich geacht wordt daer tegens te worden versien, soo wordt van wegens mijne heren schouteden ende schepenen deser Vrijheijt Oirschot bij desen wel expresselijck verboden, dat voortaan geen herbergiers, brouwers, tappers, brandewijnvercoopers ofte eenige anderen en sullen venlloggen des sondaeghs onder ofte gedurende de predicatien, eenige gelaegen te setten, wijn, bier, brandewijn ofte andere drancken te tappen onder wat pretext het oock soude mogen wesen op eereen peen van ses Carolus guldens t'elcke reijse te verbeuren bij die gene die het selve sullen komen te doen.

Ende sullen alle die gene die des sondaeghs onder de predicatien worden gevonden, in herbergen ofte plaetsen, daer men wijn, bier, ofte brandewijn tapt, ende aldaer wijn, bier ofte brandewijn drincken verbeuren ider drie gulden, sonder dat sij lieden voor excuse ofte uijtvlught sullen mogen bijbrengen, dat zij lieden vanden weerdte ofte weerddinne oft imandt anders sijn ofte werden beschoncken, waer mede oock weerden oft weerddinnen, haer niet en sullen mogen behelpen ofte ontschuldigen, wel verstaende niet te min dat de reijsende ofte passerende persooenen van buijten de Vrijheijt incomende, hier onder niet en worden begrepen.

Sullen mede voortaan. geene winckéliers, backeren ofte andere persooenen eenige neringe doende des sondaeghs vermogen op haere vensters ofte thoonbancken voor stellen, ofte ten thoon setten, eenigerhande waeren, ofte kremerijen, broodt, vruchten ofte andere, die sij lieden te coop ofte veijl hebben, maer sullen gehouden veeßen, hare winckels ende thoonvensters den geheelen dagh geslooten te houden op pene van ses Carolus guldens t'elcken reijse bij de contraventeurs te verbeuren.

Wordt mede bij desen wel expresselijck verboden dat voortaan des sondaeghs, gedurende de predicatien nochte onder de geboden niemant hem sal vervoorderen te kaetssen ofte den bal te slaen, te kegelen, negen kwijlen, met den bol te schieten, te trommelen ofte eenige andere geraes te maecken, op pene dat een ijder, die daer tegens compt te doen, sal verbeuren ses Carolus guldens ende sullen de ouders ende vooghden, voor haere kinderen, ende meesteren voor haere dienstboden, moeten instaan, mits sullen dat vermogen van haere hueren af te trecken.

Wordt mede hier benevens een ider kennelijck gemaect, dat niemant woonende binnen dese Vrijheijt, ofte.in de naeburige plaetsen (12PT. buijten, voortaan en sal vermogen des sondaeghs te coop te brengen ende onder de leijnde veijl te setten, eenigerhande waeren, vruchten ofte koopmansschen, hoe die oock souden mogen werden genaempt, op een pene van twelf Carolus guldens, máer die iets te koop ofte veijl heeft sal dat te merckt ende te coop brengen op den saterdagh als wanneer het daer toe den gewoonlijcken dagh is.

Ende op dat alle dese voorsc. penen te beter ter executie sullen konnen werden gebracht soo verclaeren mijn heeren schepenen die selve penen soo nu als dan die sullen comen te vervallen bij desen executabel ten behoeven van het officie.

Aldus geordonneert, gearresteert bij 't collegie van heeren schepenen, voor't officie verclaert de pene executabel volgens de voorsc. articulen, ende ten overstaen van heere schouteden en schepenen, den volcke meest onder den gebode vergadert sijnde, ter paije vanden raethuijse distinctelijck opgelesen ende vercondicht op den lesten dach der maendt november ende geaffigeert den sesden daer aen volgende, ende tot Best door den voster Felix Soetens gepubliceert ende geaffigeert opten sevenden dagh der selver maendt in desen jaere XVII. vier ende sestigh.

(Aangezien de dag des Heren door vele ongeregelhdheden niet meer naar behoren wordt gevierd, wordt door de schepenen verordend, dat herbergiers, brouwers, tappers en brandewijnverkopers zondags tijdens de predikatie geen drinkgelag mogen doen houden of wijn, bier, brandewijn en andere dranken mogen tappen. Overtreding wordt met 6 Carolusgulden bestraft. De drinkers (vreemdelingen of reizigers uitgezonderd) moeten een boete van 3 gulden betalen. Winkeliers, bakkers en anderen moeten zondags hun etalages gesloten houden. Overtreders van deze bepaling worden eveneens met 6 Carolusgulden beboet. Tevens is verboden, tijdens de predikatie te ballen, te schieten, te trommelen en ander lawaai te veroorzaken. Ook hierop staat een boete van 6 Carolusgulden. Ouders en voogden zijn aansprakelijk voor hun kinderen en meesters voor hun dienstboden. Ten slotte mag op zondag onder de linde niet worden verkocht of geveild. Een desbetreffende overtreding wordt met 12 Carolusgulden beboet.)

Afkondigingen:

1667 - 1670 (elk jaar april)

Additie 1672: ACTE ENDE ORDONNANTIE VAN GEEN SCHAPEN OFT BEESTEN IN DE LUIJDEN HAER VELDEN TE HOEDEN OFT WEIJDEN SONDER BILLET VANDE EIJGENAER. ENDE VANDEN EEDE:

Alsoo verscheijde klaghten wegen de schutteren deser Vrijheijt worden gedaen dat sij luijden niet worden gemainteneert, ende als sij eenige beesten hebben geschudt, datter als dan dickmaels tegen de waerheijt wort geseijdt datter permissie was vande eigjenaers om al-

daer de schaepen ofte beesten te hoeden etc., soo is 't goet gevonden bijde regeringe om daer tegens te versien, dat soodanige permissien niet en sullen valideren, ten waere deselve sChrifftelijek te vorens waeren gegeven bijde eigjenaers ten bijwesen van twee geloofweerdige getuigen, ofte van dijen vanden eede, welcke permissie den scheper oft hoijder bij sijn sal moeten hebben aenstonts te verthoonen aen den schutter, ofte sal dobbel schudtgelt verbeuren, sonder conniventie. Item soo wanneer eenen schutter met eenen gesworen ofte ijmant vanden eede kan bewijsen datter schaepen oft beesten in een andermans landt oft veldt worden gedreven oft passantschewijse in't gaen oft weijden, schoon dije voorsc. schaepen oft beesten niet op der daet geattrapeert en worden maer ontiaeght worden, sulcx datse op dien selven tijdt al is't op haer eijgen lapt sijn gevluucht, soo sullen niet te min verbeurt hebben het schudtgelt, ende daer en boven moeten betaelen en voldoen de schaede aende gebueren gedaen. Actum ende ter paije vanden raethuijse bij den voster Felix Soetens gepubliceert den 3en april 1672 ende alsoo als voorsc. goetgevonden, geraemt ende geordonneert bij heeren officier, schepenen en die vanden eede meest alle present.

(Naar aanleiding van klachten der schutters, dat door veehouders bij het schutten van hun vee de leugenachtige verklaring wordt gegeven, dat de eigenaars der gronden permissie zouden hebben gegeven, om op hun grond schapen en koeien te hoeden, wordt thans verordend, dat een dergelijke permissie van nu af tevoren schriftelijk door de eigenaars moet zijn gegeven. Tevens wordt bepaald, dat ook voor vee, dat niet op heterdaad wordt betrapt, maar wel op of over andermans grond was gedreven en verjaagd, schutgeld zal worden gedist.)

Afkondigingen:

1679 (april)

1681 - 1687 (elk jaar in april)

1701 - 1743 (maart of april of mei)

1762 - 1765

1780 - 1791

HUN HOOGMOGENDE APPROBATIE OP VOORSC. JAARKEURE

De Staten Generaal der Vereenigde Nederlanden allen den geenen die deezen zullen zien ofte hooren leezen salut. Doen te weeten, dat wij ontvangen hebben de ootmoedige supplicatie aan ons gepresenteert uit naam en van weegens de Regenten van de Vrij- en Heerlijkheid Oirschot quartiere van Kempeland, majiorije van 's Bosch, te kenre geevende, dat voor reele honderde van jaeren herwaarts bij de drie stoe-len, kerk ende Heilige Geest-meesteren derzelve Vrij- en Heerlijkheid genoempt en gearresteert is zeeke jaarkeurboek aan ons ver-toond vervattende veele keuren en politieke ordonnantie, die van im-memoriale tijden en als noch alle jaeren in de maand maart of april bij publicatie werd verkondigt strekkende tot goede politie en om de

gemeente te bewaaren bij hunne geregtigheden en privilegien en om te straffen en tegen te gaan alle misbruiken die ter contrarie zoude moogen gepleegt worden met verzoek van onze approbatie en ratificatie op de voorn. jaarkeuren op derzelver auchimentatie (?) additie en veranderinge daar inne van tijd tot tijd na gelegendheid van saaken gemaakt, wesen aangemerkt, soo is't dat wij naar voorgaande advies van den Raad van Braband resideerende alhier in den Hage den 12 october 1718 hier op geformeert, en deliberatie daar op gevolgt goet gevende hebbe de voorsc. jaarkeuren te approbeeren en te ratificereen gelijk wij dezelve approbeeren en ratificereen mits deezen, in soo verre dezelve niet contrarieeren aan de order resolutie of placaten door ons ofte voor den Raad van Staate geemaneert ofte nog te emanereen, wille wij verstaan dat agtervolgt moeten worden, voor soo verre de voorsc. keuren daar meede niet overeen en koomen, lastende en beveelende daaromme allen ende een iegelijken die het zoude moogen aangaan hun hier na te reguleren sonder eenige oppositie ter contrarie op peene te incurreeren onze hoogste indignatie, want wij zulks bevonden hebben alsoo te behooren. Gegeven in den Hage onder het cachet van den Staat, de paraphure van den heer preesideerende in onze vergadering en de signature van onzen griffier op den 26 october 1700 en agtien. Was getekend G.V. bussen. Lager stond ter ordonnantie van de hoog gemelde heere State Generaal, was getekend: F. Fagel.

(Goedkeuring van de jaarkeuren der Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot door de Staten-Generaal in 1718.)

Hiermede mogen wij thans dit hoofdstuk over de oude jaarkeuren der Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot-Best afsluiten. Onder hoofdstuk IV van CAMPINIA zullen in de komende 4 afleveringen worden behandeld de oude landrechten, het gewoonterecht en de gebruiken der Vrijheid van Oirschot-Best. Daarna kan aan belangstellenden op hun verzoek tegen een kleine geldelijke tegemoetkoming een alfabetische naam- en onderwerpsklapper aangaande deze jaarkeuren en landrechten worden geleverd annex een verklarende lijst van voor de leek minder verstaanbare Middelnederlandse woorden, verwijzende naar jaar, nummer en bladzijde der betreffende aflevering van CAMPINIA.

- V. a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW
- b. DE VELDHOVENSE OORKONDEN (OERIE, MEERVELDHOVEN, ZEELST, VELDHOVEN, ZONDERWIJK) VANAF DE 13e EEUW
- c. OORKONDEN VAN BERGEIJK VANAF DE 14e EEUW
- d. OORKONDEN VAN BEERS VANAF DE 14e EEUW
- e. OORKONDEN VAN VALKENSWAARD (en Waalre) VANAF DE 14e EEUW

Dit hoofdstuk wordt in de volgende aflevering voortgezet.

VI. OUDE TOPONYMICA

(vervolg)

43. "Beers - Beerze"

in Oostel-, Westel- en Middelbeers en Beerze als de naam van het riviertje.

Hoewel bovengenoemde plaatsen buiten het rayon van het streekarchivariaat "Noord-Kempenland" vallen,, wil ik ze in deze aflevering toch als eerste bespreken. Ik heb daar diverse redenen voor. De eerste is het hierna te behandelen toponiem Spoordonk, en de tweede maar voornaamste reden is, dat ik wat verdere bekendheid wil geven aan wat A.P. de Bont hierover geschreven heeft in "Mededelingen van de vereniging voor naamkunde te Leuven en de commissie voor naamkunde te Amsterdam" (jaargang 40, 1968 3-4, p. 197-200). Daar de loop van de Beerze bij de behandeling van zowel Beerze als Spoordonk belangrijk is, laat ik er hier een schetsje van volgen:

- Spoordonk

3 Landgoed "De Baest"

De grote Beerze
(De grote Stroom)

kleine Beerze
(et klæe Streumke)

- 1) Westelbeers
- 2) Middelbeers
- 3) Oostelbeers

De Bont wijst de etymologieën van Weijnen (barnende = het kokende water van de rivier) en die van Schemlfeld van de hand. Scheinfeld ("Nederlandse Waternamen", p. 104) wil als eerste lid mnl. bere = modder, slijk, ndl. "beer = mest" zien. Hij zegt: "Dit Noordbrabantse water is klaarblijkelijk genoemd naar de modder of de mestkleur." De Bont geeft hiertegen de volgende argumenten:

- 1) Het woord beer = mensendrek is in de Kempen weinig bekend, het gewone woord was "huiskesmes". Voor modder heeft men andere woorden.
- 2) Scheinfeld houdt geen rekening met het feit dat de ee in Beerze dialektisch niet ee re./ maar ae [\$.], een klank tussen de ee en

aa in, klinkt. Dit is op zich al een voldoende bewijs, dat Beerze niets met beer te maken kan hebben.

De Bont verklaart -beers, Beerze als een dialektische ontwikkeling uit berne, een van de vele varianten van borne = bron: born, borren, boorre, Berne, bern, barn. In berne d.i. bgine rekte klinker voor r + dentaal. Van deze rekking van a voor r + dentaal bestaan vele voorbeelden, de Bont noemt er geen, maar in Schtinfelds "Historische Grammatica" p. 65 staan als parallellen Gotisch garda (=stal) gaard; Gotisch daura-wards>deurwaarder.

De overgang tarne:>Marn is hiermee verklaard.

In het Kempisch dialect bestaat nog een andere klankwet die in Mrne>beers gewerkt heeft, namelijk rn>rz(rs) in auslaut. Ook hiervan bestaan parallellen. De Bont noemt ze op pag. 170 van zijn "Dialect van Kempenland" I: kerne (=steen van steenvrucht)>ktrs mv. Iderze(n); twernen>twarze(n), (twijnen) en b.v. nog Deurre (pin)>. Dijrze.

Van deze ontwikkelingen bron>berne>be.rnt>be.rs>PIn Middelbeers etc. geeft de Bont een bijzonder treffende parallel uit het Engels. In zijn "English Placename Elements" (1956) geeft Smith als betekenis van het oudengelse burna: "a spring a stream". Als voorbeelden van dat burna in plaatsnamen noemt hij: Eastburn, Westbourne en Melbourne (mei e middel).

Toen eenmaal de naam van de rivier De Beerze op de nederzettingen was overgegaan, had men nieuwe benamingen voor het water nodig en ontstonden: "De grote Stroom" en "De kleine Stroom". Van deze overgang bestaan talloze voorbeelden, zie o.a. "Campinia" lste jaargang, april 1971, p. 46, waar gewag gemaakt wordt van de Oerlese gehuchten "De grote en De kleine Vlut" die hun naam ontlenen aan de Vliet (=Vlut), later De Loop genoemd. Zie verder onder Spoordonk.

44. " Spoordonk "

45. " Langdonk "

Even ten noorden van de plaats waar op het landgoed "de Beest" De kleine Beerze en De grote Beerze samenstromen, ligt aan de Beerze: Spoordonk (gemeente Oirschot).

Over de donknamen is veel geschreven. Ook in "Campinia" is al eens een donknaam behandeld namelijk Elsdonk (zie "Campinia" eerste jaargang, juli 1971, p. 88, no. 7) en daar is dit in het zuiden veelvuldig voorkomende achtervoegsel eigenlijk al voldoende toegelicht. Gijsseling "Toponymisch Woordenboek" I, p. 279, geeft, zoals de meeste anderen, als betekenis: "germ. m. dunga: zandige opduiking in moerassig terrein". Het is echter interessant te wijzen op de betekenisontwikkeling van het woord donk, zoals de Vries "Nederlands Ethymologisch Woordenboek" p. 126 die geeft: "en moet uitgaan van mest, mesthoop (mnl. donge, donge = mest, vuil). Tacitus bericht in zijn "Gérmánia" en ook Plinius doet dat in zijn werk, dat de Germanen onderaardse vertrekken als voorraadruimten voor de warmte met mest bedekten. Deze ruimten werden ook voor het weven gebruikt en zo kon de betekenis "vrouwenvertrek" (rnnl. dons) optreden. Op het erf

tekende zich dit halfonderaardse vertrek als een heuveltje af; naar voorbeeld hiervan kon men ook lage zandopduikingen in een venig gebied op dezelfde wijze benoemen. De betekenis moeras die donc ook heeft, kan beïnvloed zijn door een ander woord, namelijk "dank" dial. dunk = vochtig."

De oudste vindplaats (zie Gijsseling I p. 279) van een donknaam is in een kopie van een dokument uit 741, namelijk van Donk bij Hasselt. Dit donk wordt in latere geschriften genoemd insula reëiland) Donc : ecclesia de Dunek, ... locus in quo stat solitarius est et amenus, utpote circumfluente eum aqua navigifera, et arcentibus ab eo latis paludibus omnem viam, excepta ma studio potius quam natura facta.

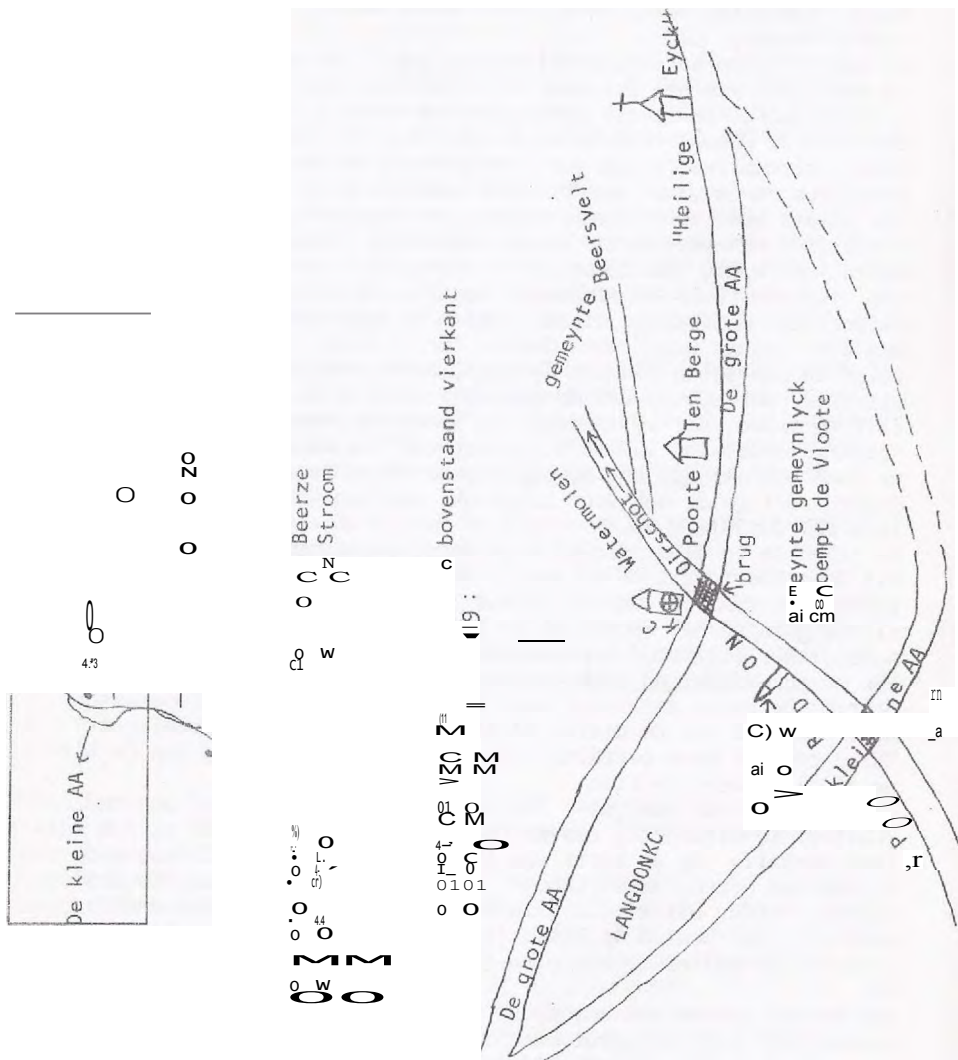
(De plaats waar ze staat is eenzaam en lieflijk, want die plaats wordt door een bevaarbaar water omgeven en uitgestrekte moerassen maken iedere weg vanaf die plaats onmogelijk met uitzondering van een, die meer door mensenhanden dan door de natuur gemaakt lijkt.) Ik geef dit uitvoerige citaat, omdat de oude situatie van Spoordonk aan dit "insula Dunc" doet denken. Er is namelijk in het rijksarchief in Den Bosch een met de hand, zeer primitief, getekende kaart uit 1619. Met behulp van de gegevens op deze kaart is het aannemelijk te maken, dat we in donk van Spoordonk, natuurlijk met een "zandige opduiking in moerassig terrein" te maken hebben, maar dat we toch ook als bij het bovengenoemde "Donc" aan een eiland mogen denken. Dit geldt ook voor Langdonk, waarvan het eerste lid natuurlijk wei duidelijk is.

De tekening op bladzijde 69 moge de situatie verduidelijken. Uit deze kaart valt af te lezen, dat er tussen De kleine AA en De grote AA sprake is van een eiland. En dat Langdon geheel op dat eiland gelegen is. Spoordonk is het gebied langs de weg naar Oirschot, maar ligt voor een gedeelte in ieder geval op dat eiland. Wie 1 4 een wandeling probeert te maken op de linker oever van de Beerze (De grote AA) loopt vast in de drassige weiden (moerassen) maar bespeurt van De kleine AA niets meer. Ook op een stafkaart: "Eindhoven 51 Door overdruk gereproduceerd in 1886" is van De kleine AA niets meer te zien.

Op een kaart van kort na + 1650 staat huize "Ten Bergen genoemd het "Casteel te Oirschot", tussen De grote en De kleine AA" op het eiland derhalve. Op de kaart van 1619 ligt op het eiland "Hoeve de Vloete des Heren van Oirschot". Let ook op de kapel van "De Heilige Eijck". Verder blijkt uit deze kaart dat Spoordonk "verhuisd" is en meer naar het oosten is komen te liggen. De oorsprong van Spoordonk echter ligt bij en op het eiland donk tussen De grote en De kleine AA.

Wat nu het eerste element Spoor betreft het volgende. Het woord spoonceidg* sp(h)er wordt omschreven als "met de voet wegstoten" voor het geren. misschien eerder "zich zijwaarts afzetten": ik geloof dat met deze betekenis hier alleen maar te fantaseren valt. De Vries "Nederlands Ethymologisch Woordenboek" p. 682 zegt er verder van, dat het woord thuishoort in de bedrijvigheid van het bouwen en verwijst dan naar spar (p. 672) e balk.

Het woord duidt oorspronkelijk het gevorkte einde van een boomstam,

aan waarin de dakvorst rustte, en bij verbeterde bouwtechniek het spantenpaar. Het idg* sp(h)er schijnt dan ook bijzonder voor werkaeze, ileden in het primitieve bos- en bouwbedrijf gebruikt te zijn. rnee zonder twijfel Spoorndk vanuit Oirschot is "gesticht", getuige de vele bezittingen aldaar van de heren van Oirschot lijkt me de verklaring: "het eiland of de hoogte waarop gebouwd werd" niet onmogelijk.

Onder Beers (43) staat te lezen, hoe de behoefte ontstond beken en rivintjes waarvan de namen op de nederzettingen waren overgegaan, opnieuw te benoemen. Op nevenstaande kaart treffen we een "gemeynthe" aan Beersvelt, als die naam ontstaan is zoals Oostel-, Westel- en Middelbeers ontstaan zijn, dan zijn de namen De grote AA en De kleine AA gegeven aan de riviertjes, zoals De grote Stroom en De kleine Stroom aan de Beerze, maar zeker is dat niet.

Op de eerste plaats kan Beersvelt ook wel naar analogie van het naburige Middelbeers benaamd zijn. Ik geloof dit te meer daar de waternaam AA<gotisch alt latijn aqua = water, "het meest typische grondwoord is": Schtinfeld "Nederlandse Waternamen" (p. 139). De algemene verbreiding wijst op hoge ouderdom.

Het is dus helemaal niet onmogelijk, dat AA hier ouder is dan Beerze. We weten echter niet hoe oud de naam Beerze is en waar die ontstaan is. De namen van beken verschillen sterk van plaats tot plaats. Zo komt op de genoemde stafkaart naast de naam Beerze voor: De grote Stroom, of Smal Water en Stroom zonder meer. Een ding is zeker, dat deze kaart een grote en kleine AA toevoegt aan de verzameling van Schönfeld. Op p. 139 zegt hij: "Voorbeelden van thans verdwenen A's in de middeleeuwen zijn de "Spoordonkse AA" noemt hij daarbij niet.

Ten slotte blijft er nog een moeilijkheid en dat is de naam "Vloote" is Vliet. Ook onder Beerze is geweest op het overgaan van deze beeknaam op de nederzetting aan de oever (Oerle : De Vlut). Dit zou er dan weer op wijzen, dat de eerdere benaming voor de AA de Vliet geweest moet zijn! De oplossing van deze puzzel is alleen mogelijk als we beschikken over meer gegevens.

Op genoemde kaart uit 1619 kom ik in latere afleveringen nog terug.

46. "Zonderwijk" (gemeente Veldhoven)

In het eerste nummer van "Campinia" (april 1971) p. 10, in zijn artikel "Enige facetten uit het verleden van Veldhoven" bespreekt W.K. ook Zonderwijk. Dij zegt daarvan: "De bakermat van Veldhoven was waarschijnlijk Zonderwijk. V66r 1650 sprak men alleen van Zonderwijk-Velthoven en in een oude akte van 1297 is er alleen sprake van "Sonderwijk". Deze naam komt in zeer van elkaar afwijkende spellingen voor. Als derde lettergreep treft men aan: wijt, wiijc, wik, wick, viic, vic etc.. Deze lettergreep wordt afgeleid van het Latijnse woord "vicus", hetgeen betekent gehucht of wijk."

Hierbij enige toelichtingen.

Gijsseling "Toponymisch Woordenboek" acht "wika" (m) ontstaan uit het Latijnse vicus = straatdorp. De betekenis ontwikkelt zich tot

handelsnederzetting. Het is zeer aannemelijk dat we in Zonderwijk met deze laatste betekenis te doen hebben. Immers in het oude Zonderwijk kwamen de wegen naar Den Bosch en Antwerpen samen. De straatnamen Antwerpse baan en Bosse baan herinneren daaraan nog.

Een bijzonderheid is het eerste lid "Sunder", dat Moerman "Nederlandse Plaatsnamen" p. 214 vertaalt met "gereserveerd bos, banwoud", terwijl hij ook wijst op Sunder (ohd) = zuiden. Mijns inziens heeft Scilkinfeld (Historische Grammatica p. 26) wel bewezen dat Zonder de oude vorm van zuid is en een uitzondering op de klankwet die luidt, dat het Nederlands in tegenstelling tot het Engels de nasalen voor s, d en." handhaaft. Vergelijk:

engels : mouth - nederlands: mond
 ether - ander
 tooth - tand
 goose - gans

Naast South zouden we dus moeten verwachten sad. We treffen deze vorm alleen aan in plaatsnamen b.v. Zundert, Zonderveld. Het sterkste argument van Schemifeld dat we in Zonder met zuid te doen hebben, is de Duitse parallel Kalten - Sundheim naast Kelten - Nordheim. Misschien heeft Zonderwijk het element zuid te danken aan het feit, dat het ten zuid-oosten van het belangrijke Oerle lag. Waarschijnlijk lijkt me, dat het te maken heeft met de ligging aan de weg N-Z Den Bosch-Antwerpen.

Oerle, mei 1973
 J.A.J. van den Bosch

VII. GENEALOGICA

1. HET GESLACHT VAN DOOREN van 1686 af
 (Gegevens, verzameld uit de doopboeken respectievelijk geboorteregisters van veldhoven, chronologisch geordend per ouderpaar.)

JOANNES JACOBI VAN MOREN	x	ADRIANA GIJSBERTI SENDEPS
2-10-1686 Joanna	get.	Chr.Gijsbers, Jacomina van Dooren
14- 6-1690 Joannes		Andreas van Dooren, Joanna Senders
21- 2-1692 Joanna		Jeannes Lucas, Ida Gijsberts
9- 2-1694 Catharina		Mathias Driessen, Joanna Jacobs
THEODORUS FRANSSEN VAN DOOREN X		HELENA THEUNIS
31-10-1692 Joanne	get.	Laurentius Dircks, Maria Theunis
12- 5-1695 Laurentius		Fr. Theod. van Dooren, Cath. Peters
16- 7-1697 Marinus		Antonius Tielens, Margar. Franssen

LeANCISCUS THEODOR' VAN WO-		
W	X	MARGARETHA JANSSEN
11- 3-1694 Jeannes	gat.	Joannes Fr. Janssens, Maria Peters
11- 3-1694 Christina		Jeannes Fr. Janssens, Maria Peters
6- 6-1695 Joannes		Jodocus Franssen, Cecilia Janssen
7- 3-1697 Cuilielmus	"	Hubertus Claessen, Maria Peters
5-10-1700 Franciscus	"	Petrus Adams, Maria Dircks
ARNOLDUS MARCELLI VAN DOREN X		CATHARINA JOANNIS JANSSEN
8-10-1694 Maria	get.	Henricus Marcellisse, Guilielma Cornelissen
3-12-1696 Gisberta		Reijnirus Peters, Cath. Hendricx
22- 1-1700 Walterus	"	A.J. Joosten, Cath. Theunissen
9-12-1703 Guilielmus	"	Corn. Janssen, Maria Franssen
28- 6-1707 Marcellis	"	Marc. Hendricks, Merg. Pauwels
JOANNES FRANCISCI VAN DOREN X		JOANNA JOANNIS BASELMANS
26- 1-1697 Elisabeth	get.	Petrus Rijckaarts, J.Fr.v. Doren
23- 4-1699 Antonia	"	Guil. Mart. Simons, G.J. Beijsen
12-10-1701 Joanna		A.J. Baselmans, Maria Pauwels
23- 2-1704 Franciscus	"	J.Guil senders, J.F.v. Doren
JACOB VAN DOREN	X	JACOBA
25-12-1704 Anton	get.	Michael Arnolds, IJken Th. Tops
26- 9-1711 Elisabeth	"	Jan van Doren, IJken E.v. Vessel
8- 2-1714 Johanna	"	J.B. Cleijmans, Anna Simons
20- 2-1715 Francisca	"	IJken Thomassen, Anneken Hijmans
20- 2-1715 Johanna		Jan Cleijmans, Frans Cornelissen
8- 5-1718 Anna		Jan Goijngens, Francisca Jacobs
JACOB VAN DOREN	X	WILHEIMA
27- 1-1709 Petronella	get.	W.F. Cornelissen, J A.J. v. Vossen
..... Jacobus	"	Arnold v.d., Elisabeth Aerts
ARNOLDUS MARCELLI VAN DOREN	X	ELISABETHA JANSSEN
21-10-1713 Joanna	get.	G. Theunissen, Maria Driessen
JOANNES JOANNIS VAN DOOREN	X	ELISABETHA DRIESSENS
5- 6-1713 Joanne	get.	G. Heijmans, Engelberta Driessens
7- 5-1715 Alegunda		Aegidis Driessen, Cath. J. Heijmans

3- 5-1717 Joannes		get.	Petrus Driessen, Maria Peters
27- 5-1719 Aldegundis		"	Joannes Driessen, Catharina Jans
14- 7-1721 Andegrisina			Joannes Senders, Helena Senders
17-10-1723 Henricus			Antonius Senders, Helena Heijmans
20-10-1728 Theodorus			Marcus Verbeek, Maria v. Knegsel
ROLAND (RUDOLPH) VAN DOREN	X		MARIA
9- 6-1714 Mechtildis		get.	Corn. Sijverecks (?), M. v. Doren
15- 5-1717 Peter			Godfried Arnoldi, M. Severex
28- 2-1720 Christofora			Corn. v. Poppel, Elis. v. Deuren
JAN PETRI VAN DOREN	X		PEIRCNILLA VAN THOOR
22- 8-1716 Peter		get.	Wouter v. Thoir, w.P. van Doren
2- 8-1718 Mechtildis			Dries v.d. Boomen, Elis. v. Thoor
28-10-1720 Barbara			Jan Willems, Jacoba Kerkhofs
16-11-1722 Helena			Wouter v.d. Boom, El. Klaasen
PETRUS JAN VAN DOREN	X		ELISABETHA VAN MAREN
3- 7-1717 Anthonius		get.	Joannes v. Mare, Aleg. Chr. Senders
12- 4-1720 Joanna Maria		"	Joannes v. Doren, Aldeg. v.Emen
3- 9-1722 Joanna		"	Barthol. v. Doren Egelmeers
12- 3-1725 Catharina		"	Joannes Senders, Maria v. Maren
16-10-1727 Adriana		"	Guilielms Schampers, J. Senders
JAN VAN DOREN	X		MARIA
21- 1-1722 Joanna Elisabeth		get.	Hendrik van Hooff, J. Wiracks(?)
MARCELLUS VAN DOREN	X		HELENA LINDERS
8-11-1722 Aldegundis		get.	Henricus van Zon, Mis. Linders
14- 5-1724 Leonardus			Anthonius Linders, Aldeg. v. Doren
13- 7-1726 Henrica		"	Marc. v. Doren, Elis. Verschueren
5- 9-1728 Jacoba			Adr. Moescops, Anth. Scheirders
27- 4-1730 Leonardus			Joannes Eisen, Joanna Hendrixx
17-12-1738 Anthonius			Henr. Adriaens, M.A. van Roy
JOANNES VAN DOREN	X		ELISABETHA LIASENBOSCH
30- 5-1726 Aegidius		get.	Petrus Martens, Cath. Hasenbosch
JACOB VAN DOOREN	X		MARGARETHA VERHOEVEN
10- 6-1727 Jacobus		get.	Theodorus Tops, Maria Verhoeven
24-10-1728 Johannes			Jan v. Doren, Maria J.Verhoeven
29- 9-1730 Hendrik		"	Hendrik v. Mol, Maria van Dooren
30-10-1732 Maria			Arnold Verschuere, M.Verhoeven

24-12-1734 Johanna		get.	Jan Janssen, M.J. v. Dooren
4- 2-1737 Catharina			Adriaen Tops, Hendrika v. Dooren
28- 3-1739 Jacoba			Anton v, Dooren, Petr. Jansen
23- 4-1742 Johannes			Adriaen Tops, Cath. Anthonissen
6- 2-1744 Frans			Jan Peters, Anna van Dooren
FRANCISCUS VAN DOREN	X		HELENA BEIJSSENS
9-12-1727 Adrianus		get.	Anth. v.d. Veken, Joanna Bijsens
27- 3-1730 Joanna			Joannes Bij sens, Magdalena Bijsens
17-11-1732 Joannes			Jacobus Bijsens, Elis. Bijsens

(wordt vervolgd)

2. Genealogie BEERENS en LEENHOUWERS
(Samengesteld door A.A.F.M. Beerens, Ruijs de Beerenbrouckstraat 51, Vlissingen)
Zie: Hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 3, blz.94

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW.

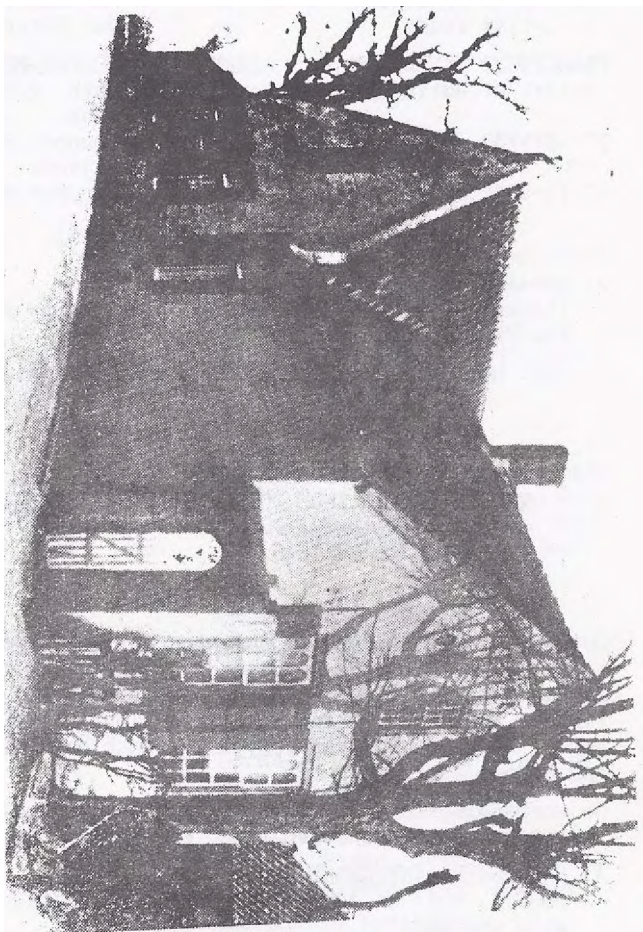
(vervolg)

17. "Klooster Bleijendael"

De lijst van onroerende monumenten der gemeente Oirschot geeft omtrent dit klooster de navolgende omschrijving: "Tot het Carmelitesenklooster Blij endaal behorend ouder huis met topgevel met vlechtingen; ramen met kleine roedeverdeling, het huis wellicht nog XVIIe eeuw. Fraai gebouw van eenvoudige doch harmonische architectuur en van oudheidkundige waarde."

De verpondingsregisters van de hertgang Kerkhof uit de 17de, 18de en 19de eeuw vermelden de volgende eigenaars respectievelijk bewoners.

A. SILVESTER LINTERMANS	1644
"Huijs, hoff en aenstede, alwaer de religieusen in zijn woonende"	
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.	
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fol. 80 B	
B. MR. AERNOLT FEIJ (door verkrijg van silvester Lintermans)	1672
"Huijs, hoff en aenstede mette huissingen, daer de religieusen in gewoons hebben"	
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.	
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fol. 53 B	
C. JOHANNES VAN WANEL (gehuwd met Maria Feij)	
"Huijs, hoff en aenstede mette huissingen, daer de	

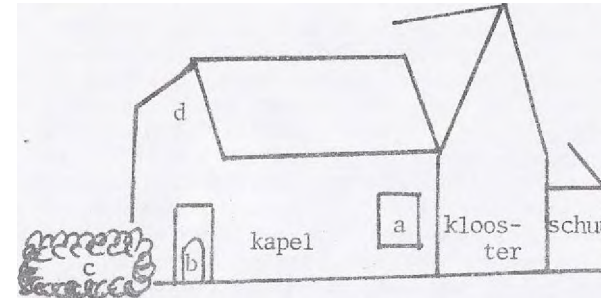
o

- religieusen in gewoont hebben"
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fol. 53 C •
- D. MEVROUW VAN WP'MEL (Maria Feij)
"Huijs, hoff en aenstede nette huissingen, daer de
religieusen in gewoont hebben"
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fel. 53 C
- E. ARNOLDUS VAN %WEL (zwager van Maria Feij, overlijdt
1732 kinderloos)
"Huijs, hoff en aenstede nette huissingen, daer de
religieuzen in gewoont hebben"
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fol. 53 C
- F. ANTHONIJ DE HEE (zoon van Anthonij de Hee en Allegonda
van Wanel) 1732
hoff en aenstede nette huissingen, daer de
religieuzen in gewoont hebben"
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.
verpondingsboek Kerkhof ar. 2, fol. 49
- G. JANNA MARIA, ALDEGINDA NEATRICX, en BEATRICK ELISABETH, 1753
kinderen van Anthonij de Hee tot S' Bosch
"Hijs, hofe en aenstede nette huissingen, daer de
religieuzen in gewoont hebben"
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.
verpondingsboeken Kerkhof nr. 3 fol. 100 en nr. 4 fat. 72
- Fl. JANNA MARIA en BEATRICK ELISAWIE (bij versterf van hun 1773
zuster Aldegunda Beatrinx), kinderen van Anthonij de Hee
"Huijs, hoff en aenstede zette huissingen, daer de
religieusen in gewoont hebben"
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.
verpondingsboeken Kerkhof nr. 3 fol. 100 en nr. 4 fol. 72
1. BEATRICK ELISABETH DE HEE (bij versterf van Janna Maria, 1789
haar zuster)
**"1-hrijs, hoff en aenstede nrtte huissingen, daer de
religieuzen** in gewoont bebl'en"
grootte: 10 lopen, aanslag 5 g.
vepondingsboeken Kerkhof ar. 3 fol.):0 en nr. 4 lol. 72
- J. FRMCISCUS AND{}NIOS LOIJENS en zijn vrouw THERESIA VAN 1798
DER MEER (bij testament van Deatric.x Elisabeth de Pee)
"De huijsingen, ho H en nenstede"
grootte: 10 lopen, aanslag 15 g.
verpondingsboeijc Kerkhof nr. S lol. 73 v
Van deze 10 lopen aan Anthone Fran.ciscns Solsius 7 lopen.
blijft over: 3 lopen ("huijsingen, hoff en aasstede, van
outs geneent t'Clooster")

- K. MR. PAULUS EMANUEL DE LA COURT (door koop) 1802
"Huijsingen, hoff en aenstede, van outs genoemd het
Clooster"
grootte: 3 lopen
verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 74 v
- L. CORNELIS ARNOLDUSSEN VAN HECK (bij transport) 1809
"Huijsingen, hoff en aenstede, van outs genoemd het
Clooster"
grootte: 3 lopen
verpondingsboek Kerkhof nr. 6, fol. 73
- Wij vervolgen de rij der eigenaars respektievelijk bewoners aan de
hand van de kadastrale leggers.
- M. CORNELIS VAN HECK EN GONS.
"Huis en erf", groot 8 roeden 50 ellen
sektie F 568, art. 200/10
- N. HENDRIK NUIJENS (bakker), bij koop 1873
"Huis en erf", groot 8 roeden 50 ellen
sektie F 568, art. 1326/45
- O. JOSEPHUS LUDOVIGUS en KAREL ALPHONS NUIJENS (bij
successie) 1884
"Huis en erf", groot 8 roeden 50 ellen
overgebracht naar art. 1326 volger. 51 en 52
later: sektie F 2524: huis, schuur en tuin, 7 roeden 7 ellen
sektie F 2523: tuin, 7 roeden 7 ellen
uit art. 200/11 bij: 5 roeden 50 ellen
in 1888 splitsing: art. 1326, F 2902, 35 ellen
F 2903, 1 roede 55 ellen
F 2904, 13 roeden 50 ellen
- P. FAMILIE DE KROON (bierbrouwers), bij koop 1931
idem, art. 4125/88-89-90
- Q. STICHTING VAN ONZE LIEVE VROUW VAN DE CARMEL (bij koop) 1931
art. 5553/5-6-7
F 2902 ged. klooster en erf, 35 CA
F 2903 ged. klooster en erf, 1 A 55 CA
F 2904 ged. klooster en erf, 13 A 50 CA
1932 bijbouw, 1934 vereniging met bouwland, F 3026
thans: klooster en tuin, F 4644, 70 A 70 CA

**Aantekeningen over klooster Bleijendael, overgenomen van de zusters
Carmelitessen te Oirschot. (Zie tekening op blz. 78.)**

Het klooster had in 1658 een laag afhangend strooien dak. De kapel
daarentegen was met leien bedekt. De schtالر rechts was oorspronke-
lijk een paardenstal. Raam a was een kamertje apart, behoorde niet
bij de kapel. Deze kapel bouwde Lintermans veel later, juist toen
alle kapellen van staatswege werden gesloten. Vandaar dat er geen
ramen en geen deur aan de straatkant waren. Door het tuinpoortje b

**Potloodtekening, gevonden bij de nalatenschap
van de schrijfster van "Een lichtende lamp in
donkere tijden".**

kwam men langs een dubbele kornoeljehaag aan de achterzijde van de
kapel. De haag c was hoog om alle ongewenste inkijk op kapelramen
onmogelijk te maken. Het kamertje d was de cel van Moeder Maria-
Margaretha. Het geheel lag indertijd verscholen tussen hoge bomen.
Na 1663 kreeg ook het klooster een leien dak. In genoemd jaar werd
op bevel van de Staten-Generaal het lijk van Moeder Maria-Margaretha
weggehaald. Een zekere Hartog Moerkercken omsingelde in de nacht het
klooster met 100 ruiters en 60 man voetvolk. Men rammeide de deur
open, sloeg tegen de luiken, kroop door de dakvensters en vernielde
het strooien dak.

**18. "Den valck" (Koestraat 30)
(door Th. van de Sande)**

Zie: Hoofdstuk XI, Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz.90

IX. DRIEVOUDIG 17de EEUWS PORTRET VAN DOKTOR ARNOLOUS FEIJ

(Archief - schilderij - gedicht)

"L'Emperique van de Meijorije van 's-Hertogenbosch", zo noemde koning
Lodewijk XIV van Frankrijk eens deze befaamde Oirschotse arts uit de,
17de eeuw. En inderdaad, hij bezat de eigenschappen van een empiricus
en maakte deze materieel en geestelijk rendabel.
Arnoldus of Aert Feij werd in het begin der 17de eeuw te Oirschot
geboren als zoon van meester Aert Feij en diens vrouw Maria, 'de doch-
ter van Johan Niclaessen. Vader Aert Feij vestigde zich in 1611 reeds
als geneesheer te Oirschot en volgde als zodanig meester Jacob Lin-

ternans op, wiens zoon Philips Lintermans een artsenpraktijk te Oirschot aanvaardde. Oirschot was echter inmiddels in de 16de eeuw reeds een middelpunt van medische belangstelling geworden, toen Daniël van Vlierden, die te Bologna de doktorstitel behaalde, als dorpsgeneesheer van Oirschot fungeerde. Deze was wegens zijn buitengewone bekwaamheid in en buiten Nederland zeer gezien en werd ten slotte door Maria van Oostenrijk tot haar lijfarts uitverkoren. Maar Arnoldus Feij spande de kroon. Hij begon als kleermaker en harnasmaker, dus niet als barbier. In een brief van zijn tijdgenoot L. Saen, attaché bij het Nederlands gezantschap te Londen lezen wij als volgt: "Meester Feij was aanvangs maer een kleermakersgast, daerbij hij dan het harnas maken, daerdoor kennisse kreeg van die accidenten 't welck hem aenlijding gaf om op die saeke te studeeren ende wat na te vorschen ende eenige middelen daertcgen te versionen ende te probeeren, waerdoor hij eindelijk tot sulck een beroemde meester in de kunst is geworden." Van heinde en ver togen in de tweede helft der lide eeuw armen'en rijken, katholieken en protestanten, leken en religieuzen uit geheel Nederland, uit Frankrijk, Duitsland, Engeland en andere Europese landen naar Oirschots vermaarde wonderdokter, om hun kwalen door hem te laten behandelen. Het is bekend, dat hij niet alleen chirurg was, maar ook oogarts en internist. Onder zijn patiënten behoorden de koningin-moeder van Frankrijk, de kinderen van raadpensionaris Johan de Wit, de keurvorst van Brandenburg, gravin Amalia van Solms en andere prominente persoonlijkheden. Geen wonder, dat hij naast roem ook grote rijkdom vergaarde. De gravin van Solms liet voor Feij uit dankbaarheid voor haar genezing in de Koestraat te Oirschot het bekende "Hof van Solms" bouwen, thans het Franciscushof der zusters Franciscanessen. Van Silvester Lintermans, broer van de eerder vermelde geneesheer Philips Lintermans, verkreeg hij na de vlucht van de Oirschotse Carmelieten "Huijs, hoff ende aenstede nette huisingen daer de religieusen in gewoont hebben", een perceel van in totaal 10 lopen. Feij was bovendien eigenaar van een aantal respectabele huizen en landerijen. Van het Franse hof ontving hij een zware gouden keten met medaille en een ivoren Christusbeeld, belegd met edelstenen, en een doos, versierd met vele diamanten. De Franse koning benoemde hem bovendien tot ridder in de orde van St.-Michiel. Frederik Willem, keurvorst van Brandenburg, verhief hem ten slotte tot heer van Kranenburg in Duitsland. De groten van zijn tijd wedijverden als het ware om de vriendschap en gunst van de grote meester. De regenten van Oirschot hebben hem herhaaldelijk de plaatselijke heerlijkheid aangeboden. De ingezetenen van de hertgang Kerkhof boden hem eens 8000 gulden aan, om de halve heerlijkheid van Hilvarenbeek en het kasteel Ten Bergh te Spoordonk te kunnen kopen. Meester Feij bleef echter pertinent weigeren. Wel heeft hij enige keren op verzoek van de Oirschotse schepenen met sukses bij het Franse hof gepleit voor remissie der Oirschotse belastingen in verband met misoogsten en inkwartiering van troepen.

Wie het prachtige portret van Arnoldus Feij heeft gezien (waarvan het origineel Momenteel in het bezit is van de familie Mulders-van Bremen, Dr. Schaepmanstraat 2a te Tiel), ontkomt niet aan de indruk,

ARNOLDUS FEIJ

dat de 17de-eeuwse kunstenaar die het gemaakt heeft voor een uiterst markante figuur moet hebben gestaan, waarin zich weerspiegelden een scherpe, bruuske, berekenende en doortastende geest en sublieme kennis, vermengd met bijna lompe spot. Zijn attestaties aangaande allerlei sterfgevallen (gemeentearchief Oirschot) zijn met uiterste precisie geformuleerd en ademen een koud zakelijk realisme. Doktor Arnoldus Feij was een uitstekend chirurg en arts, een zelfbewuste strever en een koppige boer in edelmanskleren. Mijns inziens korrespondeert het beeld van Arnoldus Feij, zoals wij dit kennen uit de Oirschotse archivalia geheel en al met de figuur op het doek van de nog onbekende kunstenaar uit de 17de eeuw. Hierbij moge ik thans nog voegen een soortgelijk portret, dat een zekere Coenraad Droste, die Feij heeft bezocht, door volgende "dichterlijke ontboezeming" heeft uitgebeeld:

"De Meijerij is vol van diergelijcke slooten,
In wiens streek, voor en naer, ik heb vermaek genooten,
Wanneer mijn waerde Moeij haer oogen pellen liet,
Hetgeen door Meester Feij tot Oirschot is geschiedt.
Wij waren daer geweest twee jaeren van te vooren,
Meer hebben van den reijs d'onkosten doen verlooren,
Omdat niet rijp genoeg hij nog de schellen vond,
Dus onverrigter saek hij Moeij naer Dordtrecht sondt,
Die daer en daer, weerom tot Oirschot is gekomen,
Alwaer deselfde man het werk heeft ondernomen,
Nadat zij met gedult de tijd had afgewacht,
Dat in bequamen staet de vliesen sijn gebracht.
Heer susters sijn bij haer veel daegen toen gebleven,
En om haer dienst te doen, haer nichten ook en neven:
Daer wij vermeerderden de menschen saem vergaert,
Omdat die man alom door heelkunst was vermaert.
Elk spoedde zich daerheen, die kwaelen kwam te lijden,
Den kanker uijt een borst kon niemant beter snijden:
De wennen als een bult bondt hij van't lighaam af.
Al was hij lomp en boers, hij wist sich te doen gelden
Door menschen, die de sieckte of ongemacken knelden.
Gesonden sijn daer ook veeltijds na toe gegaen,
Of uijt vermaek of om hun vrienden bij te staen.
Men leefde met malkaer gemeensaem sonder duchten
Verdrijvende den tijd eenvoudig door genuchten.
De vrouw van Barendrecht bekwaam weer haer gerecht
Van't eene oog: 't ander was soo wel als dat gelicht,
Meer mits sij niet een week was stil int bed gebleeven
Hadt d'afgestreckte schel voor d'appel sig verheven,
En sij, reeds oud, die dus haer selfs behelpen kon,
Wouw des niet dat den Boer sijn hantwerk weer begon.
Die had volkomen eer duet **willen door** behelen,
Dog sij genoeg voldae liet hem zijn loon betaelen
En trok met ons terug in Hollants eerste stad,"

Ook hieruit blijkt, dat Arnoldus Feij geen zachte heelmeester is **ge-**
weest, Hij Wist, wat hij ging doen en eiste Vffil zijn patiënten vol-
ledige overgave. Mij **ging** echter nooit **over één /Inent ijs. Voord-**

gaande aan zware operaties liet hij de zieken ten overstaan van de Oirschotse schepenen een verklaring afleggen, dat zij met de ingreep volledig akkoord gingen en hem bij een eventuele mislukking niet aansprakelijk konden stellen.

Feij was dus bij al zijn doortastendheid en ondanks zijn vaak lompe manieren een zeer voorzichtig man, wanneer het erom ging zijn eigen persoon juridisch te beveiligen. Maar hij was dan ook voor Oirschot en de gehele Kempen de grote geneeskundige weldoener, die van zijn gaven arm en rijk liet profiteren.

Na zijn benoeming tot heer van Kranenburg heeft Feij zijn geboorteplaats niet meer teruggezien. Ondanks zeer aantrekkelijke aanbiedingen bleef hij een terugkeer naar Oirschot afwijzen. Hij overleed in 1679 te Kranenburg alwaar hij in de kollegiale kerk werd begraven. Maar de zerk van de grote heelmeester bevindt zich thans in de St.-Pieterskerk te Oirschot achter het hoogaltaar. Oirschotse patriotten hebben deze met behulp van de geallieerden na de tweede wereldoorlog "vreedzaam" uit de kerk van Kranenburg "geroofd". Wat de 17de-eeuwse Oirschottenaren niet hebben kunnen bereiken, namelijk de terugkeer van hun wonderdokter, werd eindelijk toch na 300 jaar zij het dan in zekere zin symbolisch door hun nazaten verwezenlijkt. Zijn zerk heeft een ereplaats gekregen in de oude St.-Pieterskerk, die circa 60 levensjaren van de grote meester van zeer nabij heeft kunnen bezien en beluisteren.

Gedurende de inventarisatie der oude Oirschotse archieven zullen in de komende jaren alle archivalia, die enigszins betrekking hebben op de persoon en het werk van Arnoldus Feij, in de plaatselijke bladen en in Campinia worden gepubliceerd.

W. Klaasen

X. LIJST VAN KEMPISCHE GEMEENTEN MET OPGAVE VAN HET GETAL INWONERS, HUISGEZINNEN EN OPPERVLAKTE OMSTREEKS 1840.

	inwoners	huisge- zinnen	huizen	oppervlakte
Oirschot	4200	833	748	5848 bunder
Eindhoven	3000	570	556	
Bergeijk	1800		345	5141 bunder
Stratum	1320	254	202	775 bunder
Strijp	1040	213	132	939 bunder
Zeelst	1220	242	178	1314 bunder
Veldhoven-Meerveldhoven	1190	200	196	1350 bunder
Bladel-Neterseel	1200		225	3242 bunder
Reusel	860	180	165	3129 bunder
Riethoven	670	126	115	1707 bunder
Westerhoven	700	116	114	1081 bunder
Eerseel	900	179	171	
Oostelbeers Westelbeers Middeibeers	900			
Hoogeloon Hapert Cas te ren	1370	275	243	4033 bunder
Oerle	650	151	130	1672 bunder
Vessem Wintelre Knegseel	1200	231	218	4806 bunder
Duizel-Steenset	600	109	105	
Waalre	840	137	125	1359 bunder
Aalst	500			
Gestel Blaarthem	1400	264	240	657 bunder
Woenseel Eckart	3340	618	570	2901 bunder
Best	1900		30	4537 bunder

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875.
(door Th. A. Kuypers)

B. De nieuwe kerk

1. Voorbereidingen - Financiering - Bouw - Miserie met de toren
Wilde zwam - Aflossing van de schulden.

Toen eenmaal het besluit gevallen was de schuurkerk niet te verbouwen, maar in plaats daarvan een geheel nieuwe kerk te bouwen, ging het kerkbestuur met voortvarendheid te werk. Plannen maken is één ding, plannen ten uitvoer brengen is een ander ding.

Bouwen kost geld. De eerste grote zorg was dan ook wegen te zoeken om aan geld te komen. 19 Oktober 1829 ging een eerste rekest uit, gericht aan Koning Willem I, waarin de motieven werden aangegeven, waarom het kerkbestuur meende voor subsidie in aanmerking te komen. Het rekest begint met de deplorabele toestand te beschrijven van de schuurkerk. Van dit gedeelte is reeds melding gemaakt in het hoofdstuk over de schuurkerk. Het verzoekschrift gaat dan verder (Groot Rekenboek, p. 242-5):

"Dit is, Sire, den toestand van de R.C. Kerk ter deze plaatse, alsmede van derzelve ingezetenen, welke met uitzondering van twintig geheel tot deze kerk behoren. Wel is waar, dat tengevolge der constitutie van den jare 1798 de oude parochiale kerk aan het R.C. Kerkgenootschap alhier bij transactie in eigendom is gekomen, doch welk gebouw door de fransche troepen in den jare 1794 zoodanig was vernield, dat hetzelfde buiten staat was om betrokken te kunnen worden, terwijl gebrek aan fondsen en bovengemeld onvermogen der ingezetenen hetzelfde kerkgenootschap verhinderde de hoognodige reparaties daar te stellen; zoo dat gemeld gebouw hoe langer hoe meerder in verval geraakte, en eindelijk aan geen opbouw meer te denken was, daar destijds het Dombin geensints vervulde de verpligting, welke op hetzelfde als geestelijke diendeffer, in gevolge het plaacet van den 10 januarij 1778 berustte. Hieruit blijkt dan ook ten duideliykste, dat de oorzaak van verval der kerk geensints aan het R.C. Kerkbestuur kan worden toegeschreven, maar aan het Domein, terwijl het afbreken derzelve alsmede niet beschouwd kan worden haar werk te zijn, aangezien die afbreking noodzakelijk en zijdelings bevolen wordt, uit hoofde er andersints eene opbouw of digtmaking der kerk had moeten plaats hebben, daar er tusschen deze en den toren eene opening bestond, en wel van dien aard, dat den commissaris van het Arrondissement Eindhoven bij missive van den 30 november 1814 het R.C. Kerkbestuur aanschreef om die opening digt te maken door het leggen van eene sterke muur.

Bet is er verre af dat deze digting iets tot in standhouding van de kerk zoude hebben bijgedragen, neen Sire! deze was zoodanig ontzet en bouwvallig, dat ook de ruimste maat van reparaties daar aan ten

koſte gelegd dezelfs inſtorting niet zoude hebben kunnen wederhouden, en aan welke reparatien uit hoofde van den minvermogene toestand der ingezetenen ook niet te denken was, zoodat het kerkbeſtuur deſtijds zich genoodzaakt heeft gevonden om auctorisatie tot het afbreken der kerk te verzoeken ten einde aan bovengemelde aanschrijving te voldoen, het welk ten gevolge heeft gehad, dat hetzelfde bij beſluit van het gouvernement dezer provincie van den 12 december 1814 is geauctoriſeerd geworden om voorgezegde kerk te doen afbreken onder verpligting om vervolgens in de digting tuſſchen kerk en toren door het leggen van eene ſterke muur te voorzien, welk een en ander in het jaar 1815 leeft plaats gehad.

Weinige jaren later wordt ten uitvoer gebragt Uwer Majesteijts beſluit, waarbij het beſtuur der Domeinen als geestelijke Tiendheffer gelast is geweest om met de onderscheidene kerk- en gebeentebesturen transactien te ſluiten omtrent den afkoop van de verpligtingen der Domeinen tot het herstellen en onderhouden van derzelve parochiale kerken en torens: alle onze naburen ontvingen ten gevolgen dier transactien belangrijke ſommen uit 's Rijks kasse, en wierden daarenboven in bezit geſteld van ſchuld, zoo dat het R.C. Kerkbeſtuur alhier de gegronde hoop koesterde van eene gelijke uitnoodiging om met het Domein-beſtuur deswegens in onderhandeling te treden, te zullen ontvangen, tmeer daar zij geïnformeerd wierden, dat in het naburig Woensel, alwaar het vervallen parochiale kerkgebouw even zoo als hier was afgebroken, en welken afbraak aldaar niet zoo zeer uit noodzakelijkheid of order eener hoogere auctoriteit was geſchiedt, maar uit eigene beweging na alvorens daartoe van Uwe Majesteijt de noodige auctorisatie verzocht en verkregen te hebben, het R.C. Kerkbeſtuur met het Domein-beſtuur een accoord heeft getroffen nopens bovengemelde verpligting, en nadat dit accoord door Uwe Majesteijt was goedgekeurd ook eene aanzienlijke ſom in kantanten en kapitaal werkelijke ſchuld heeft genoten.,

Deze uitnoodiging Sire, om met het Domein-beſtuur in onderhandeling te treden is dan ook, nadat de ſupplianten praedecesseuren deswegens een vertoog aan de Heeren gedeputeerde ſtaten hadden ingediend, en nadat den Heer Directeur der Registratie en Domeinen was aangekomen, verſchenen; en hierop is dan ook onder hoogere definitieve goedkeuring den 12 januarij 1822 op de gebruikelijke wijze het accoord van aankoop getroffen, volgens welk het beſtuur der Domeinen als geestelijk Tiendheffer in plaats van de verpligting, welke op hetzelfde in gevolge het placeat van den 16 Januarij 1778 beruſtete met betrekking tot het onderhouden der parochiale kerk in eens bij wijze van uitkoop zoude betalen 1. eene ſom van zeventien honderd guldens in contanten 2. een kapitaal van twee duizend vijf honderd guldens werkelijke ſchuld ten laſten van het Rijk, welk op naam van het Fabriek der kerk te Veldhoven zoude worden ingeſchreven. Het heeft later Uwe Majesteijt behaagd te bepalen, dat hoogſt derzelve geene termen had gevonden om gezegd accoord te approberen, uit hoofde de parochiale kerk was afgebroken.

Zie daar Sire, een naauwkeurig verhaal wegens het R.C. kerkgebouw binnen deze gemeente; en ſupplianten durven hetzelfde Uwe Majesteijt aanbieden in het vol vertrouwen, dat hoogſt dezelfs ten volle over-

tuigd zal wezen, dat zij buiten hunne ſchuld beroofd zijn gebleven van een genot, het welk andere, die met hen in omſtandigheden gelijk ſtaan, in ruime maten is toegewezen geworden.

In dit vertrouwen Sire, en de gegronde hoop, dat Uwe Majesteijt het bovenſtaande in overweging zal gelieven te nemen, hebben de ſupplianten in de eerste plaats derzelve ingezetenen uitgenodigd om, uit hoofde hier bovengemeld, er van hunne zijde aan geene geldelijke bijdragen te denken is, eene verklaring te teekenen, dat zij door het verrigten van karrevrachten en arbeid aan den opbouw der kerk de behulpzame hand zouden bieden, het welk zij met bereidwilligheid hebben gedaan; en in de tweede plaats een plan, teekening en begroo- ting van koſten van een nieuw kerkgebouw door twee deskundigen doen opmaken, welke een en ander zij aan deze hebben gehecht, hopende, dat het Uwer Majesteijts goedkeuring zal wegdragen, en waar uit hoogſt dezelfs zal bemerken, dat er voor den opbouw eener nieuwe kerk eene ſom van 11.085 guldens vereiſcht wordt, terwijl door de- zelve deskundige het oude kerkgebouw geſchat is op eene ſomma van 300 guldens, zoodat er voor de vernieuwing eene ſom van 10.785 gul- dens zal benooidigd wezen:

de ſupplianten nemen de vrijheid zich met eerbied daarom tot Uwe Ma- jesteijt te wenden, en hoogſt dezelfs ootmoedig te ſmeeken, dat het Uwe Majesteijt moge behagen 1. am alhier eene nieuwe kerk te doen opbouwen volgens plan en teekening hiervoor gemeld, ofwel om aan de ſupplianten goedgunſtiglijk toe te kennen eene ſom van 10.785 gul- dens waarmede zij gezegd kerkgebouw zullen oprigten, 2. om alsmede aan de ſupplianten toe te kennen een kapitaal van 2500 guldens wer- kelijke ſchuld ten laſten van het Rijk ten einde met de daarvan ko- mende intereſſen de nodige reparatien jaarlijks te kunnen doen daar- ſtellen, ofwel zoodanige gunſtige diſpoſitie als Uwe Majesteijt ten behoeven der ſupplianten zal gelieven te bepalen.

	Het welk doende	
	C. Verhoeven Pastor	
(was geteekend)	H. van den Wildenberg	Kerkmeesters. ;,
	J. van Esbeek	

Bij dit rekest waren volgende bijlagen geveegd:

1. een intekenlijſt, waarop bijna alle parochianen verklaarden gra- tis vrachtwerk en arbeid te verrichten (deze toezegging is later ge- trouw nagekomen);
 2. tekening van de te bouwen kerk. De twee deskundigen die het plan ontwierpen, waren een zekere Aalders, Mr. Timmerman uit Eindhoven, die hiervoor f 15,-- ontving (zie: Rekening en Verantwoording van het jaar 1831) en vermoedelijk Martinus Kluitmans, eveneens uit Eind- hoven, die in 1833 een nieuw plan maakte en daarvoor e 40,-- uitbe- taald kreeg;
 3. een begroting van de bouwkosten, totaal belopende f 11.085,--.
- Op dit rekest kwam geen antwoord binnen. De koning had het druk ge- noeg met de opſtand in België en de ſtrijd koſtete handen vol geld. Drie jaar werd gewacht voor een nieuwe poging aangewend werd. In de- ze tijd voelde de pastoor zich niet goed. In Groot Rekenboek (p.241) ſtaat vermeld, dat vanwege de "onpaſſelijkheid van de pastoor" hier

assistent was Wilhelmus Oppers uit Veghel van september 1830 tot juni 1831. Intussen werd de toestand van de schuurkerk steeds kritieker. Noodzakelijke reparaties bleven uit. Er moest verandering komen. La september 1832 richtte het kerkbestuur zich opnieuw met een rekest tot de koning met volgende inhoud:

" Aan Den Koning
Sire!

Geven met diepen eerbied te kennen pastoor en kerkmeesters der R.C. gemeente te Velthoven provincie Noordbrabant, dat de supplianten in de maand october 1829 de vrijheid genomen hebben zich tot Uwe Majesteijt te wenden, en met eene beschrijving van hunne kerkelijke aangelegenheden eerbiedig verzocht hebben, dat het Uwe Majesteijt goedgunstig zoude mogen behagen dezelve in hunne hulpbehoevenden toestand ten deze te gewet te komen.

Dat de supplianten de niet afdoening van voormeld verzoek aan de tijdsomstandigheden toeschrijven, en nog zeer gaarne met een ander verzoek aan Uwe Majesteijt zouden vertragen, indien hunne behoefte niet dringender was en nog dagelijks toenam.

Dat de supplianten in afwachting van een gunstig besluit van Uwe Majesteijt geene kosten tot het gebrekkelijk in staat houden van het kerkgebouw hebben gemaakt, welke uitgaven zij als verloren moesten beschouwen, aangezien hetzelfde als zeer slecht en te klein zijnde aanmerkelijke kosten zoude vorderen, zonder dat in de behoefte voorzien zoude wezen.

Dat de supplianten nog nader aan Uw Majesteijt durven voorstellen de hardigheid, die voor hunne gemeente daarin gelegen is, dat zij niet hebben mogen jousseren van de weldadige bepaling Uwer Majesteijt volgens welke het Domeinbestuur was geautoriseerd om schikkingen te maken tot afkoop der verpligtingen, die volgens het placeat van den 16 januarij 1778 op de Domeinen als Tiendheffer in deze gemeente berust.

Dat de verpligtingen van den tiendheffer door het afbreken der kerk in 1815, welk ten gevolge van het niet onderhouden door denzelven bijna geheel was ingevallen, niet hebben komen op te houden, zoo als het Domeinbestuur in de gemeente Woensel en elders zelfs erkend heeft. Dat de supplianten even'twel hiervoor niet willen uitweiden maar hunne belangen en de voorziening in hunne behoeftens geheel aan de edelmoedigheid van Uwe Majesteijt overlaten.

Dat de supplianten. des te meer met vrijmoedigheid ten deze tot Uwe Majesteijt zich durven wenden, daar zij in deze tijden, zoo door hun gedrag als door de huisvesting en verzorging der troepen, die tot verdediging van Uwe Majesteijt en oud Nederland zijn ingetrokken, blijken van opregten trouw en gehechtheid aan Uwe Majesteijt gegeven hebben.

En vermits het dagelijks meer dringender wordt, dat door de bouwing van eene nieuwe kerk voor de uitoefening van hunnen Godsdienst gezorgd worde, het welk thans op eene verschuldigden eerbiedige wijze niet meer kan worden gedaan, en den toestand nog dagelijks staat te verergeren, zoo wenden de supplianten zich andermaal tot Uwe Majesteijt met ootmoedig verzoek, dat het Uwe Majesteijt goedgunstiglijk moge behagen hun hiervoor aangehaald adres benevens dit in nadere

overweging te willen nemen en dezelve met een voordeelig besluit te willen vereeren."

Het welk doende
(volgt ondertekening van pastoor en kerkmeesters)

(Groot Rekenboek, p.245-6)

Wat vorm en woordkeus betreft is dit rekest duidelijk anders dan het eerste. Vermoedelijk is het niet opgesteld door pastoor Verhoeven. Het is ook moeilijk aan te nemen, dat hij, die op verschillende plaatsen in zijn geschriften klaagt over het moreel verval dat de inkwartiering met zich bracht (zie: Statistiek), juist als argument aan zou halen de goede zorgen, hier aan de militairen besteed. Hoe dan ook: hij heeft er wel zijn handtekening onder gezet.

Met dit rekest had het kerkbestuur meer succes. In mei 1833 ontving het een schrijven van de Directeur-Generaal van het Departement voor de zaken van den R.C. Eerendienst, De Pelichy. Hierin bracht hij ter kennis een koninklijk besluit van 27 april 1833, waarbij aan het kerkbestuur toegekend zou worden f 1.700,-- in contanten en f 2.500,-- werkelijke schuld, waarvan de jaarlijkse interest besteed moest worden voor onderhoud van de kerk.

Tevens zou het kerkbestuur ontvangen een gift van f 5.000,-- op voorwaarde, dat 1. de hoofdingenieur van de Waterstaat plan, begroting en bestek zou goedkeuren; 2. dat de uitvoering van het plan zo zuinig mogelijk moest gebeuren onder toezicht van de Waterstaat; 3. dat het bedrag pas betaald zou werden, nadat eerst door pastoor en kerkmeesters een verklaring getekend was, waaruit zou blijken, dat alle verdere onkosten door hen gedragen zouden worden en dat ook in de toekomst geen beroep meer op 's Rijks schatkist gedaan zou worden; 4. dat binnen 6 maanden na voltooiing van de bouw Rekening en Verantwoording gedaan zou worden aan de gedeputeerde staten van NoordBrabant; 5. dat het kerkbestuur de zorg op zich zou nemen voor het onderhoud der kerk alsmede voor het uitbetalen en aflossen der schulden en jaarlijks daarvan rekenschap zou afleggen aan de geestelijke overheid van het district.

Tot zover de inhoud van het koninklijk besluit. De Directeur-Generaal herinnerde er nog eens aan, dat naar aanleiding van dit koninklijk besluit een definitief plan van de kerk met begroting opgesteld moest worden, tegelijk met de verklaring, dat voortaan het kerkbestuur zorg zou dragen voor het onderhoud en geen enkel beroep meer zou doen op de schatkist. 's Gravenhage den 6 Meij 1833. (Groot Rekenboek, p. 246-9)

Het kerkbestuur had nu de toezegging van f 6.700,--. Met spoed werd door M. Kluitmans een tweede plan gemaakt, maar daar kalk, stenen en leien in prijs gestegen waren en het beter geoordeeld werd de kerk met drie ned. ellen te vergroten, liep de begroting op tot f 14.53d,--. Er bleef dus een tekort van ongeveer f 8.000,--. Dit geld moest op andere manieren bijeengebracht worden.

"Den 2, 3, en 4 december 1833 hebben wij dan pastoor en kerkmeesters eene intekening aan de gemeentenaren voorgesteld." (Groot Rekenboek, p. 250-1) Zevenenzestig personen tekenden hierop in. De totale op-

brengrst was f 1.305,--. Een tweede manier om de kosten van de nieuw te bouwen kerk te bestrijden was een akkoord met het gemeentebestuur over de afbraak van de oude toren in het D'Ekker. Na ruggespraak met en advies van Mgr. H. den Dubbelden werd het volgende akkoord gesloten (Groot Rekenboek, p.251-2):

"Tusschen de ondergeteekenden Henricus de Wit Burgemeester, Jan Roelof Herzei en Hendrik van Stiphout Assessoren, Jan Smits en Willem van den Berg leden van den Raad der gemeente Velthoven en Meer-velthoven uitmakende het bestuur dier gemeente als zoodanig ten eene, en Gerardus Verhoeven R.C. priester en pastoor en Henricus van den Wildenberg en Joseph van Esbeek kerkmeesters, uitmakende het R.C. kerkbestuur van Velthoven en ten deze in die kwaliteit stipulerende, is, onder goedkeuring der daar toe bevoegde auctoriteit de volgende overeenkomst getroffen:

Art. 1. De contractanten ter eene staan bij deze af aan de contractanten ter andere zijde den opstal der parochialen toren met de daarin hangende klokken, onder bepaling, dat denzelven ten kosten van laatstgemelden zal worden afgebroken, en de daar van komende materialen aan het bouwen der nieuwe kerk en toren te gebruiken.

Art. 2. De contractanten ter andere zijde zullen de bij het afbreken van den toren voortkomende materialen ten spoedigsten moeten doen wegvoeren, het kerkhof behoorlijk effen maken en zorgen dat de graven ongeschonden blijven.

Art. 3. De contractanten ter andere zijde zullen aan de contractanten ter eene moeten uitbetalen de som van honderd vijftig Guldens, ten einde daar van zoodanig gebruik te maken als door hen nader bepaald zal worden.

Art. 4. De contractanten ter andere zijde verbinden zich om op de door hen te bouwen kerk eenen behoorlijken toren te zullen bouwen, daarin twee goede klokken te zullen hangen, en ten gerieve der ingezetenen daar op een goed uurwerk te zullen plaatsen, zoo mede om gemelde toren, klokken en uurwerk, waarover zij den eigendom en beheer hebben ten allen tijde in eenen behoorlijken staat te zullen onderhouden.

Art. 5. De contractanten ter eene zullen te dien einde die ter andere zijde tegemoet komen in het voorschreven onderhoud en de kosten van het opwinden der horologie 's jaarlijks aan denzelven uitbetalen de door de gemeente genoten wordende in rensen van een kapitaal groot veertien honderd Guldens nationale werkelijke schuld a 21 percent en zulks na aftrek der kosten van incassering, perceptie, enz

Art. 6. De contractanten ter eene zullen de bevoegdheid hebben om bij plegtige gelegenheden, feesten, brand, alarm of in buitengewone gevallen, wanneer zulks noodig zal wezen, van de klokken gebruik te maken of dezelve te doen luiden.

Art. 7. Bij het begraven van lijken zal van het gelui der klokken tegen betaling van de door de contractanten ter andere zijde aan te stellen luiers kunnen worden gebruik gemaakt.

Art. 8. en zal van deze overeenkomst eene acte in triplo worden opgemaakt door de wedereidsche partijen onderteevend, en door tusschenkomst van den Heer Connissaris van het district Oirschot ter appro-

batie aan de Heeren gedeputeerde Staten der provincie Noordbrabant worden ingezonden.

Te Velthoven den 17 februarij 1834."

En met de ondertekening van dit stuk door alle daarin vermelde personen was het lot van de oude toren bezegeld. Een tekening uit 1788 van kerk en toren is slechts bewaard gebleven.

Als laatste middel om aan geld te komen besloot het kerkbestuur om de oude schuurkerk met aangrenzend land, de z.g. kerkendries, en een stukje land in het D'Ekker te verkopen. De waarde werd op f 1.300,-- geschat. De afbraak van de schuurkerk leverde f 983,52 op voor de nieuwe kerk. De vier linden voor de ingang van de kerk gingen voor f 10,-- van de hand. De publieke verkoop van de kerkendries en het perceeltje land in het D'Ekker bracht f 288,-- op. De gehele opbrengst van schuurkerk en land (de linden waren buiten de koop gehouden) was dus f 1261,52.

Tevens zou verkocht worden een kapitaal groot f 2.000,-- á 21% nationale werkelijke schuld. Dit kapitaal was, tegelijk met f 500,-- in kontanten, verkregen uit een overeenkomst van het Domeinbestuur met het kerkbestuur op 8 februari 1820, waardoor de onderhoudsplicht van de pastorie werd afgekocht. De geschatte waarde van dit kapitaal was f 1.000,--, de werkelijke opbrengst f 998,48. Voor de verkoop van een en ander werd aan de koning verlof gevraagd en verkregen. Hiermede was alles, wat de kerk maar enigszins bezat, te gelde gemaakt. Een bouwplaats mankeerde nog. Men vond een geschikt bouwterrein aan de andere zijde van de Straat, centraal gelegen en dicht bij de pastorie. Dit stuk land was eigendom van de weduwe Catharina de Groot-Rijkers. Zij was "dienstmeid" geweest op de pastorie en bewoonde nu de hoeve "De Kroon" (later verkocht aan Lambertus Klessens en door diens erfgenamen verkocht aan het kerkbestuur in 1897 voor f 4.275,-- en in 1898 afgebroken. Op deze plaats werd in 1899 begonnen met de bouw van de tegenwoordige pastorie.). Het bouwterrein kostte f 100,-- en eerst in 1844 werd de koopsom betaald (Rekening 1844). Bij de koop werd door het kerkbestuur bedongen het recht van een voetpad over haar land recht naar de achterdeur van de sakristie. Ook andere mensen maakten van dit voetpad gebruik. Tevens verkreeg het kerkbestuur het recht op een strook grond rondom de kerk "ten einde aan de ramen, muren en dak van de kerk behoorlijk te kunnen voorzien." (Groot Rekenboek, p. 272). In 1855 werd in verband met de nieuwe steenweg door het dorp een nieuwe overeenkomst met haar gesloten. Zij woonde toen in Hasselt (B.).

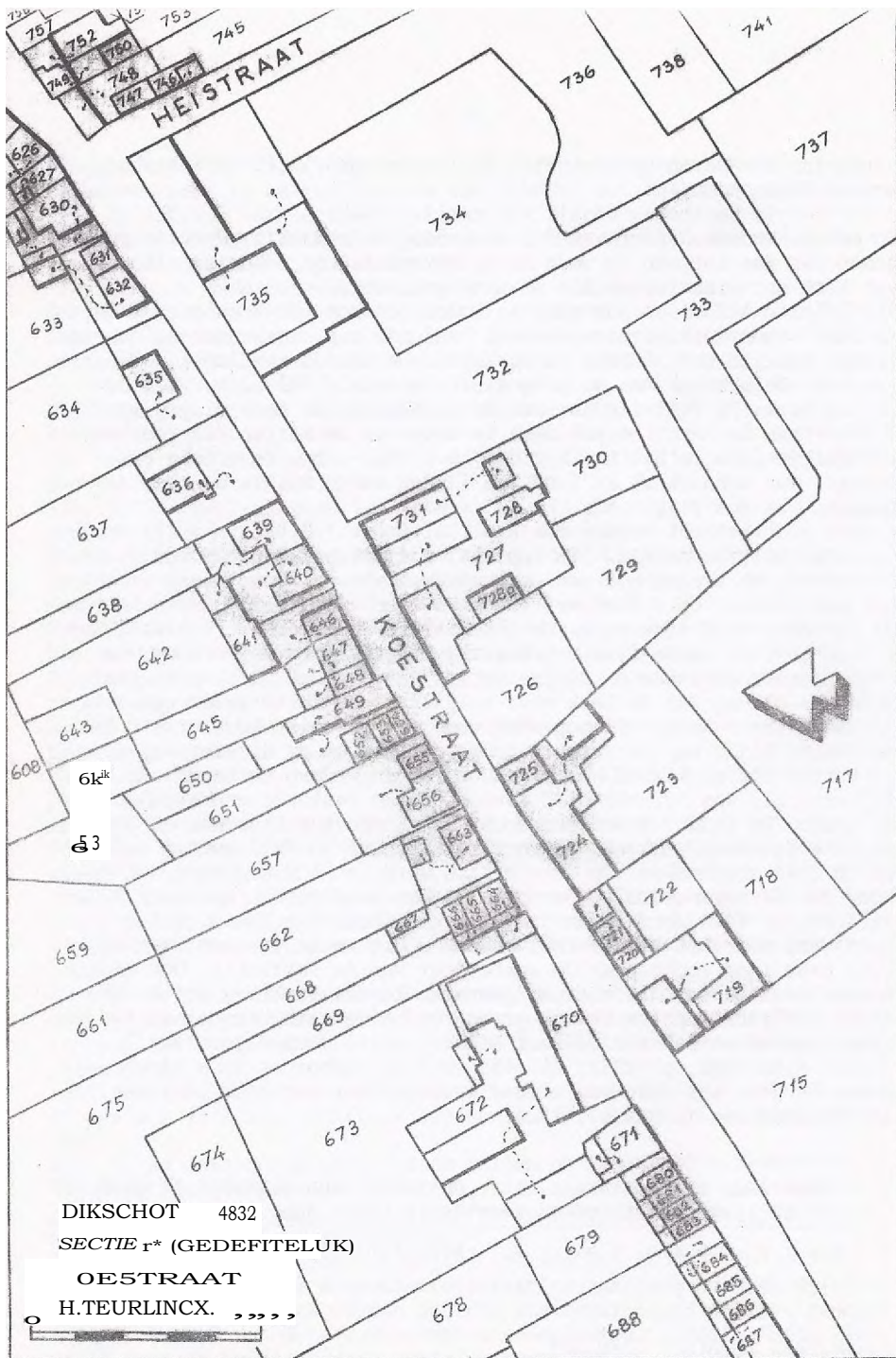
2. (Behorende bij hoofdstuk VIII: HUIZEN EN HUN BEWONERS TE DIRSCHOT VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW) door Th. v.d. Sande.

18. H u i s "Den Vaick", Koestraat 13, Oirschot

De Oirschotse verpondingsregisters vermelden de volgende eigenaars respectievelijk bewoners:

A. WIJNANT FRANCIEN VERRIJDT

"Huijs en heff", Kerkhof 1, fol. 594

DIKSCHOT 4832
 SECTIE r* (GEDEFITELUK)
 OE STRAAT
 H. TEURLINCX. >>>>

Behoort bij Huis "De valck", sectie F, nr. 630

-92-

Huis "De valck"

- grootte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 4 st. 4 p.
- B. Joffrouw ANNA MALCODT, weduwe van WIJNW1' FRANCKEN VERRIJDT
 "Huijs en hoff", Kerkhof 1, fol. 59
 grootte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 4 st. 4 p.
- C. De Heere GHIJSBERT VAN GRINSVEN, en als gebruiker
 DIRCK THOMAS BOELANTS
 "Huijs en boff, genoempt DEN VALCK", Kerkhof 1,
 fel. 59 A
 grootte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 1 st. 4 p.
- P. 1. VORELIS 1) IELIS MOESCOPS
 "Huijs en hoff, genoempt DEN VALCK", Kerkhof I,
 fol. 59 AY

v66r 1077

101-

- grootte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 4 st. 4 p.
- E. MARTEN VANDEN MDRSELAER, bij koop 1703
"Huijs enhoff, genoempt DEN VALCK", Kerkhof 1,
fol. 59 A
grootte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 4 st, 4 p.
- F. MARIA, weduwe van MARTEN VANDEN MORSELAER
"Huijs en hof, genoempt DEN VALCK", Kerkhof 2,
fel. 39
grOotte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 4 st. 4 p.
- G. JAN RUTTEN VAN OOLLENBORGH EN FRANCIS VANDEN MORSELAER 1719
"Huijs en hof, genoempt DEN VALCK", Kerkhof 2,
fol. 39
grootte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 4 st. 4 p.
- H. WILLEM VAN ROOIJ 1719
"Huijs en hof, genoempt DEN VALCK", Kerkhof 2,
fol. 37
grootte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 4 st. 4 p.
- I. CHRISTINA VAN DE MORSELAER, weduwe van WILLEM VAN ROOIJ 1744
"Huijs en hof, genoempt DEN VALCK", Kerkhof 3,
fol. 69
grootte: 4 roijen, aanslag: 2 g. 4 st. 4 p.
- J. JAN, PEETER, JOHANNA, MARIA en MARIA ANNA, kinderen
van WILLEM VAN ROOIJ en van CIIRISTINA VAN DE MOR-
SEIER 1762
"Huijs en hof DE VALCK", Kerkhof 3, fol. 69 en
Kerkhof 4, fol. 47
grootte: 10 roijen (in 2 percelen), aanslag: 3 g.
- K. LEGNARDUS DE ROIJ, door koop 1783
"Huijs en hof DE VALCK", Kerkhof 4, fol. 57
grootte: 10 roijen, aanslag: 3 g.
- L. JAN PEETER NUIJENS, bakker, door koop 1784
"Huijs en hof DE VALCK", Kerkhof 4, fol. 47,
Kerkhof 5, fol. 45, Kerkhof 6, fol. 43
grootte: 10 roijen, aanslag: 3 g.
- De oude kadastrale leggers van 1832 vermelden eveneens als
eigenaar JAN PEETER NUIJENS
Sektie F 629, art. 480, tuin: 2 roeden 88 ellen
Sektie F 630, huis, schuur en erf: 2 roeden 83 ellen
- M. PETER MAXIMILIAAN NUIJENS, houtzager, en MARIA
THERESIA NUIJENS, vroedvrouw, door koop 1334
Sektie F 629, art. 878, tuin: 2 roeden 88 ellen
Sektie F 630, art. 1364, huis, schuur en erf: 2 roe-
den 83 ellen

- D. KAREL ALPHONSUS NUIJENS, bakker, MAXIMILIAAN
NUIJENS en MARIA THERESIA NUIJENS, door koop 1872
Sektie F 629, art. 2637, tuin: 2 roeden 88 ellen
Sektie F 630, huis, schuur en erf: 2 roeden 83 ellen
Na overlijden van genoemden ging het vruchtgebruik
over aan HENDRIK NUIJENS en zijn vrouw JUSTINA DOMEN
- O. JOSEPHUS LUDOVICUS NUIJENS, HENDRIK NUIJENS en KAREL
ALPHONSUS NUIJENS
Sektie F 629, art. 1326, tuin: 2 roeden 88 ellen
Sektie F 630, huis, schuur en erf: 2 roeden 83 ellen
- P. MARINUS JOSEPHUS VAN DE SANDE, bakker, door koop 1920
"Huis, bakkerij, stal, bergplaats en erf"
grootte: 5 A 80 CA
1930: vernieuwing
1935: koop van schuttershof van St. Sebastianus-
gilde 1 A 60 CA
thans: 7 A 60 CA
- Q. BERNARDUS JOHANNES MARIA VAN DE SANDE, bakker,
door koop
"Huis, tuin en bakkerij", sektie F 3802, art.
grootte: 7 A 60 CA
3. GENEALOGIE: BEERENS en LEENHOUWERS
(door A.A.F.M. Beerens)
- A. Genealogie: Beerens
- I. Berijs Anthonis Corn. Beris
huwt op 27-2-1629 te Tilburg
Peterken Adriaen Nico. Hendr. Peter Aerts
overl. Tilburg 7-6-1666
- II. Hermanus Beris
geb. Tilburg 5-4-1631
overl. Tilburg 4-12-1717
huwt 4-6-1672 te Tilburg
Anna Jan Hendriks
- III Peter Harmen Barents
geb. Tilburg 9-6-1681
overl. Tilburg 25-1-1729
huwt 3-10-1706 te Tilburg
Catharina de Cort
geb. te Oosterwijk
overl. Tilburg 19-11-1736
- IV. Johannes Peter Beres
geb. Tilburg 19-9-1719
overl. Tilburg 14-8-1802

- huwt 30-4-1747 te Tilburg
 Petronilla de Meyer
 geb. Tilburg 13-12-1729
 oven. Tilburg 13-2-1777
- dochter van Arnoldus Ludovicus de
 Meijer en Adriana van der Burght
- V. Petrus Beerens
 geb. Tilburg 2-2-1748
 oven. Tilburg 6-5-1799
 huwt 3-5-1778 te Tilburg
 Elisabeth Cornelis Schalken
 geb. Tilburg 31-1-1745
 oven. Tilburg 22-9-1795
- dochter van Cornelis Schalken
 en Maria van Mest
- VI. Antonius Beerens
 geb. Tilburg 16-9-1784
 huwt 24-4-1811 te Tilburg
 Anna Barbara de Bont
 geb. Tilburg 7-12-1788
- dochter van Cornelis Adriaen de
 Bondt en Maria Elisabeth W. van
 Ierland
- VII. Adriaen Beerens
 geb. Loon op Zand 17-12-1828
 overl. de Moer 1-9-1910
 huwt 11-4-1861 te Loon op Zand
 Catharina de Kok
 geb. Loon op Zand 21-3-1836
 overl. de Moer 11-12-1909
- dochter van Johannes Norbertus
 de Kok en Catharina Zwolefs
- VIII. Lambertus Beerens
 geb. Tilburg 24-1-1862
 overl. de Moer 15-1-1940
 huwt 18-11-1886 Loon op Zand
 Anna Kroot
 geb. Loon op Zand 25-12-1863
 overl. de Moer 30-1-1905
- dochter van Peter Kroot en
 Johanna Schoenmakers
- IX. Adrianus Antonius Beerens
 geb. Loon op Zand 27-3-1896
 overl. Tilburg 26-1-1926
 huwt 8-5-1920 te Oirschot
 Antonia van Genechten
 geb. Oirschot 3-12-1890 ;
 overl. Tilburg 3-7-1963
- dochter van Franciscus van Genech-
 ten en Antonia Roosen
- X. Franciscus Joh. Maria Beerens
 geb. 11-5-1922
 huwt 10-5-1947 te Tilburg
 Anna Maria van de Lisdonk
 geb. Tilburg 28-1-1923
-] dochter van Antonius Hendrikus
 j van de Lisdonk en Anna Maria
 Smolders
- XI. Adrianus Ant. Franc. M. Beerens
 geb. Tilburg 19-5-1948
 huwt 11-12-1970 te Tilburg

- wilhelmina Theresia M. Leenhouders) dochter van Petrus Joh.
 geb. Tilburg 28-1-1950 3 Maria Leenhouders en
 wilhelmina Theresia Maria
 Bertens
- B. Genealogie Leenhouders
- I. Cornelis Joost Leenhouders
 geb. te Tilburg ca. 1684
 huwt 20-11-1712 te Tilburg
 Adriaentje Jans de Jong
 geb. Tilburg ca. 1688
- II. Norbertus Cornelis Leenhouders
 geb. Tilburg 25-5-1714
 huwt te Tilburg
 Nicola Luybens
- III. Dionisius Leenhouders
 geb. Tilburg 22-9-1747
 oven. Tilburg 11-8-1804
 huwt 16-4-1780 te Tilburg
 Maria de kok
 geb. Tilburg 20-12-1759
- dochter van Danielis de Kok en
 Adriana Hamers
- IV. Nicolaes Leenhouders
 geb. Tilburg 5-11-1789
 huwt 19-6-1816 te Tilburg
 Anna Maria Smits
 geb. Tilburg 28-5-1796
-] dochter van Adriaen Smits en Anna
 3 van Ierland
- V. Johannes Baptist Leenhouders
 geb. Tilburg 26-6-1817
 huwt 20-7-1848 te Tilburg
 Hendrika Staps
 geb. Tilburg 25-1-1825
- 4 dochter van Johannes Staps en Maria
 j Theresia Klijssen
- VI. Adrianus Leenhouders
 geb. Tilburg 30-7-1849
 oven. Tilburg 1929
 huwt 17-7-1873 te Tilburg
 Maria Catharina Meis
 geb. Tilburg 21-9-1848
-) dochter van Peter Franciscus Mals
 j en Maria Elisabeth Wijsjes
- VII. Gerardus Adrianus Leenhouders
 geb. Tilburg 8-8-1881
 overl. Tilburg 1-8-1948
 huwt te Tilburg
 Theresia Huberta van den Hout
 geb. Tilburg 20-11-1883
 overl. Tilburg 31-12-1956
- VIII. Petrus Johannes Maria Leenhouders
 geb. Tilburg 23-7-1913

hmt 11-9-1934 te Tilburg
Wilhelmina Theresia Maria Bertens
geb. Tilburg 17-8-1913

dochter van Johannes Ber-
tens en Maria Anna van de
Wouw

IX. Wilhelmina Theresia Maria Leenhouders

geb. Tilburg 28-1-1950
hmt 11-12-1970 te Tilburg
Adrianus Ant. Franc. M. Beerens
geb. Tilburg 19-5-1943

zoon van Franciscus Joh.
j Maria Beerens en Anna Ma-
ria van de Lisdonk

Een ieder die mij verdere inlichtingen kan verstrekken omtrent bovenstaande genealogieën of die in het bovenstaande een aansluiting ziet op eigen genealogisch onderzoek, verzoek ik vriendelijk met mij kontakt op te nemen.

Graag zou ik ook kontakt willen hebben met mensen die iets weten omtrent de families van Genechten en/of Roosen (Rosen, Rooien, Rozen) afkomstig uit Oirschot, Best en Wintelre.

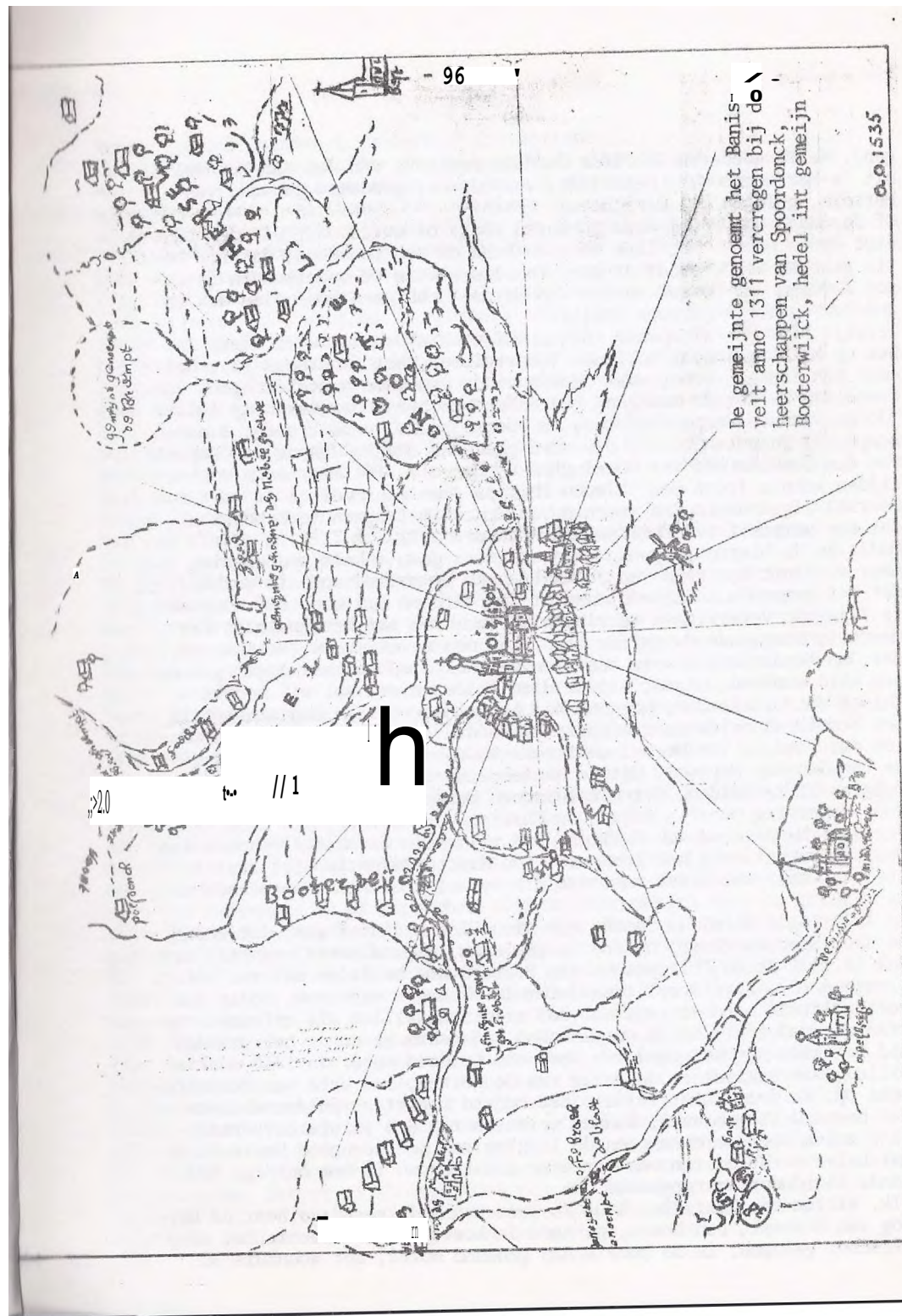
A.A.F.M. Beerens
Ruijs de Beerenbrouckstraat 51
Vlissingen.

XII. OIRSCHOTSE LEENGOEDEREN (OIRSCHOT EN BEST) 4

(door A.M.C. Zom)

HET LEENGOED HERSELLE

:0 het eeuwenoude volksvermaak, dat doorgaans de zondagswandeling wordt genoemd, ook in de Middeleeuwen omstreeks 1300 als zodanig heeft gegolden, dan hebben inwoners van Oirschot beslist hun schreden weleens gericht naar de buurtschap "ten Notele" (1) en daar uitgekeken over de akkers en weiden, waaronder die van het leengoed Herselle, dat volgens oude leenregisters in die buurtschap gelegen was. De naam Herselle komt in de loop van de geschiedenis in tal van vormen voor in de archieven. Enkele voorbeelden zijn: Hersel, Herzei, Heersel en Heerzel. Een oude aantekening (2) betreffende dit leengoed treft men aan in het oudste leenregister van de hertogen van Brabant, het Latijnboek (3), dat in 1312 werd aangelegd door de toenmalige griffier van hertog Jan III en waarin deze aantekening hield van de lenen, die door zijn heer werden uitgegeven. In dit leenregister vindt men namelijk: "Jordanus, filius Johannis de Hersel de Oorschot, gnedam bona jacentia apud Straten, cum XII bonariis terre et una decima, II hemagiis et XXIII censuariis. Que bona idem Jordanus acquisivit eega Johannem de Neynsel de Busco Ducis. Item, idem, bona dicta de Hersele, jacentia apud Oorschot." (4). (Jordaan, zoon van Jan van Hersel uit Oirschot, zekere goederen gelegen bij Straten, met 12 bunders grond en één tiende, 2 manschappen en 23 laten (hori-

gen). Welke goederen dezelfde Jordaan verkreeg van Jan van Neynsel uit 's-Hertogenbosch. Hetzelfde, vervolgens, goederen genaamd van Hersele, gelegen bij Oirschot.)

Of Jordaan van Hersel deze goederen kocht of erfde valt uit de tekst niet op te maken. Het ligt voor de hand om aan te nemen, dat het bezit gekocht werd, omdat er geen familierelatie te onderkennen is tussen Jordaan van Hersel en Jan van Neynsel, hetgeen bovendien ook in andere registers nergens blijkt.

Terwijl hier dus al sprake is van enige onzekerheid, wordt deze in het op het Latijnboek volgende leenregister, het Stootboek (5), helemaal ten top gedreven, want daarin vindt men twee aantekeningen, die kennelijk ditzelfde leengoed betreffen. De eerste aantekening luidt: "Johan Vrancke Crupelandssone, 12 buenre lands, eene tiende, 2 manscape, 23 late te Orscot, die werd ghecocht cheghe Jhanne van Neysel van den Bossche met der woeninghen te Herzel." (6) Maar enkele bladzijden verder leest men: "Jacob Philips zoen van Heersel 't goit van Heersel liggende in die prochie van Orscot met sinen toebehoirten dat hem verstarf van Philips sinen vader." (7)

Omdat in de hierop volgende leenregisters geen enkele aantekening meer voorkomt ten name van Johan Vrancke Crupelandssone in verband met het genoemde leengoed, maar er daarentegen wel een vrij constante lijn van verervingen te vinden is ten name van het geslacht Van Heersel, aangaande datzelfde leen, kan men redelijkerwijs aannemen, dat Jan Stoot deze eerste aantekening maakte op een maandagmorgen na een wild weekend, of dat hij te dien tijde in een wat wij noemen "Mack out" verkeerde, hetgeen bij het zien van zijn handschrift in het Stootboek zelfs zeer acceptabel wordt. Kortom, men mag concluderen dat Jordaan van Hersel omstreeks 1300 het leengoed kocht of erfde van Jan van Neynsel. Uit de aantekening in het Stootboek is vervolgens af te leiden, dat het leengoed }erse' tussen 1312 en 1340 door vererving over is gegaan op Philips van Heersel, een zoon van Jordaan. Na de dood van Philips deed zijn zoon Jacob Philipszoen van Heersel verhef over het leengoed. Een exacte datum is niet vast te stellen, maar wel staat vast dat dit verhef plaatsgehad moet hebben na 1350.

In 1376 legde Nirolaus Specht een nieuw leenregister aan, dat onder de naam Spechtboek (8) bekend is gebleven. Hierin wordt vermeld, dat ook in 1376 Jacob Philipszoen van Heersel nog bezitter was van het leengoed (9). Zijn overlijdensdatum is eveneens onbekend, zodat men moet volstaan met het gegeven, dat zijn zoon Willen als erfgenaam optrad en, nadat hij hulde en manschap had gebracht en de heergewaden had betaald, met het goed van Heersele beleend werd. In 1440 maakte Willem, waarschijnlijk op gezag van de hertog, een akte van denombrement op. In deze akte (10) uit het oudste register van denombrementen dat bewaard is gebleven, kunnen we ons eerst een juistere voorstelling maken over de omvang en de ligging van het leengoed Heersel. Gemakshalve wordt daarom een verkorte tekst ervan in het huidige Nederlands hieronder weergegeven.

"Ik, Willem van Heerzele, houd in leen van mijn genadige heer de Hertog van Brabant, een hoeve, genaamd de hoeve te Heerzele in het dorp Oirschot gelegen, in de buurtschap genaamd Natel, met woonhuis en

schuur, groot tesamen 8 bunders of daaromtrent (11), Vervolgens 9 bunders heide- en weidegrond of daaromtrent, genaamd 't Rot (11). Deze goederen zijn belast met twee achterlenen en met een erfrente aan Thomas van Audenhove " Zo het zich laat aanzien hield Willem van Heersel dus twee afzonderlijke stukken grond in leen, namelijk de hoeve te Heerzele en 't Rot. Over de erfrente volgt later nog meer. Verder lezend in het Spechtboek ziet men dat Willem van Heersel omstreeks het einde van het jaar 1445 is overleden, want op 15 februari 1446 deed zijn zoon Jacob van Heersel verhef over de nagelaten goederen (12, 13). Vermoedelijk heeft Jacob mede voor zijn broer Lodewijck van Herzele hulde en eed gebracht over het leengoed, want merkwaardigerwijs vererfde het leengoed na het overlijden van Jacob in 1461 niet op diens zoon Philips, maar op zijn broer Lodewijck, die op 25 april 1461 het goed in leen ontving, nadat hij op die dag verhef had gedaan (14, 15). Anderzijds moeten we ook bedenken, dat het erfrecht in de late middeleeuwen een heel ander karakter droeg dan ons huidige erfrecht. Lodewijck heeft het leengoed ruim zestig jaren in bezit gehad. Toen hij ten slotte in 1523 de laatste adem uitblies, vererfde het goed op zijn zoon Willem van Heerzele, die er verhef van deed op 13 of op 23 juni 1523 (16). Het "Leenboek van 't Shertogenbosch" geeft een vrij beknopte omschrijving van het goed, namelijk: " 't goet van Herzele liggende in der prochien van Oersschot mit eengin erfwege gaende van den selven goeden ter heijden toe ter plaetssen geheiten ten Vennen, groot in ackerlant 8 buenderen ende in heijden ende weijden 9 buender ende is een volle leen." Twee jaar later loste Willem van Heerzele de erfrente af die zijn grootvader in 1440 op het leengoed gevestigd had. In de akte van denombrement van juli 1440 (17) verklaarde deze laatste immers dat het leengoed belast was met een erfrente. Deze erfrente bestond uit 3 mud rogge per jaar aan Thomaes (Maes) van Audenhove. Deze Thomaes had op 18 augustus 1441 verhef van deze rente gedaan bij de hertog (18, 19). Na zijn overlijden in 1468 bracht zijn zoon Goessen van Audenhove hulde en eed over de erfrente op 5 januari 1469. Zoals te doen gebruikelijk is, stierf ook deze Goessen van Audenhove, waarna zijn erfgenaam Thomaes Goessens van Audenhove op 23 september 1495 de heergewaden over de erfrente betaalde. Strick Grefier (20) vervolgt deze rij van verervingen met "Hendrik Claes Thomaess van Audenhove 13 februari anno 15 bij doode Claes Thomaess van Audenhoven sijns vaders." Dit impliceert dat na het overlijden van Thomaes Goessens van Audenhove nog twee opvolgers in het bezit van deze erfrente zijn geweest. Onmiddellijk rijst er dan een vaag vermoeden dat de opvolgers van de grif-fier Strick, die deze aantekeningen maakten, niet precies geweten hebben, hoe de vork in de steel zat, want het lijkt niet waarschijnlijk, dat tussen 1495 en 1525 drie generaties deze erfrente in bezit hebben gehad. Ten slotte tekende men in Strick Grefier aan: "Deze navolgende drie mudde rox sijn gelost bij Willem van Heersele soo hij seeght aan Thoemaesse Goessen ondergeschreven anno 1525." Dit zou inhouden, dat er na Thomaes Goessens van Audenhove geen erfgenamen in het bezit van deze erfrente gevolgd zijn (21). De juiste toedracht in deze kwestie blijft dan enigszins onzeker.

In de maand april van het jaar 1531 maakte Willem van Heerzele, evenals zijn grootvader dat in 1440 had gedaan, een akte van denombrement op (22), waarvan de tekst luidt: "Hierna volgen alsulcken gueden ende erfenissen als Willem zoen wijlen Loywijcks van Herzele te leen houdende is van mijnen alder doerluchtichsten hoichsten vermoigensten ende alder genedichsten heere den keijssere als hertoge van Brabant.

Inden irsten een huijs, schuere, scaepscoeije, hoff, bogart, hopvelt, eckerlant, heijtvelden ende weijvelden 't samen aan een gelegen genoempt die hove te Herzele tsamen houdende vijf buenre lants ende vijf loopensaet, een luttel min off meer inder parochie van Oerschot inden hertganck van der Notelen gelegen. Noch een huijs, hoff, eckerlant, heije ende weije tsamen aen een gelegen inder prochien ende hertganck voers(creven) genoempt dat Roth, sesse buenre groet of een luttel min ofte meer

Item dese voergescreven erffenissen zijn los en vrij zonder ennigen commer daer uuijt te vergelden (23).

Item Willem Loijwijckssoen voirs(creven) heeft onder hem zekere manscappen te weten Philipsen zone wijlen Jacops van Herzele, Goijarden zone wijlen Gijsbrecht Dirck Hoppenbrouwerszoen ende Dircken zone wijlen Dielis Scremers, welcke mansmannen voirs(creven) te lene houden dese naebescreven erfenisse onder hem Willem voirgenoept sorte rende.

Item Philipszoen wijlen Jacops van Herzele als mansman voirscreven is houdende te leen een huijs, schuere, hoff, bogart, eckerlant ende weijlant tsamen aen een gelegen twee buenre ende twee lopensaet ende 't derdendeel van eenen lopensaet groet zijnde of een luttel min ofte meer. Inden prochie van Oirschot inden hertganck van der Notelen gelegen

Item deze voerscreven erffenissen zijn los en vrij van alle commer. Item Goijartzoen wijlen Ghijsbrecht Dirck Höppenbrouwerssoen als mansman voerscreven is houdende te leen een huijs, hoff ende eckerlant daer aen gelegen omtrent drie lopensaet groet zijnde, geheijten Moessenoeimer inder prochien van Oerschot inden hertganck van Strathen gelegen

Item Dirck zone wijlen Dielis Scremers als mansman is houdende te leene eckerlant omtrent drie lopensaet groet zijnde geheijten Maes Oemer daer hij een huis en schure op getimmert heeft, gelegen onder die parochien van Oerschot inden hertganck Strathen

Item deze voerscreven erffenissen zijn los ende vrij van allen commer

In oirconden tsgeens voerscreven is soe heb ik Willem Loijwijckssoen van Herzele mijnen properen eijgenen zegel beneden opt spatium van deze gedruet opten dach der maent aprilis int jair ons heeren duijsent vijfhondert een ende dertich."

Vergelijkt men hier de afmetingen van het leengoed in dit denombrement met de afmetingen in het denombrement van 1440, dan valt op dat in 1440 de omvang van het leengoed ongeveer 2 bunder groter aangegeven werd, voor zover men zich hierbij kan richten op de maten die men in de litteratuur vindt (24). Bovendien had het leengoed in 1531 drie achterlenen, waaronder de neef van Willem van Heerzele, Philips.

Van de tiende (25), die in het Latijnboek en in het Stootboek vermeld werd, wordt in beide denombrementen met geen woord gesproken. Vermoedelijk is deze tiende als zelfstandig leen voort gaan leven. Erg lang heeft Willem van Heerzele niet van zijn leengoed genoten. Misschien is de oorzaak hiervan het feit, dat zijn vader Lodewijck het goed zo lang in bezit hield. Een diepgaand onderzoek naar een testament van Willem in de protocollen (26) van de schepenbank van Oirschot leverde niet het gewenste resultaat op, maar bracht wel aan het licht, dat het leengoed Heersel niet zijn enige bezittingen vormde. In de jaren 1524 - 1531 geeft hij herhaaldelijk erfrenten uit aan verschillende mensen, op goederen, die niet onder dit leengoed vielen, zoals een stuk erf te Best aan het St. Odulphuspad (27), een huis met erf en toebehoren te Best aan het Capeleijnd (28), 't Baggertvelt (29) enz. Daarnaast wees dit onderzoek ook uit, dat Willem van Heerzel in 1525 schepen is geweest binnen de Vrijheid van Oirschot (30). In 1531 of 1532 verwisselde Willem van Heerzel het tijdelijke met het eeuwige. Hij liet twee dochters na, die hem in zijn rechten opvolgden, te weten Maria Johanna en Lijsbeth. Hoe de nalatenschap onder deze twee dames verdeeld werd is moeilijk vast te stellen. Op 31 januari 1532 werd door hen verhef gedaan over het leengoed (31). Daarnaast verheft Lijsbeth op 24 maart 1541 een erfrente van 51 mud rogge ten laste van het goed Hersel, die haar naar inhoud van een schepenbrief van 's-Hertogenbosch toekwam (32). Wel is duidelijk, dat met de dood van Willem van Heerzel het leengoed werd gesplitst in twee delen. Een deel vererfde op Maria Johanna en het andere deel op Lijsbeth. Een honderdtal jaren later ziet men beide delen van het leengoed weer in één hand verenigd. De meest praktische wijze om de verdere ontwikkeling van dit leengoed na te gaan lijkt dan, de beide afzonderlijke takken te volgen tot aan die hereniging.

Maria Johanna van Heerzel was gehuwd met Cornelis Thomaes Pauwelszoon. Van hen kocht Arnt Arnt Jacopssoene een stukje grond, groot 5 lopensaet, waarover hij op 22 oktober 1541 verhef deed (33). Na de dood van Arnt Arnt Jacopssoen viel dit stuk grond ten deel aan zijn zoon Jacop Arnt Arnt Jacopssoen, die er op 26 mei 1546 mee beleend werd en waarmede dit deel voorgoed van het leengoed Heerzel werd afgesplitst.

Uit het huwelijk van Maria Johanna en Cornelis Thomaes Pauwelszoen werd een zoon, Philip Cornelis Thomaes, geboren, die na het overlijden van zijn moeder in 1559 op 26 mei van hetzelfde jaar dit deel van het leengoed verhef (34). Philip Cornelis Thomaes stierf reeds in 1562. Vermoedelijk was hij ongehuwd en liet bijgevolg geen kinderen na, want na zijn overlijden werd zijn bezit verdeeld onder zijn nicht Anna Robbrechts de Lempri van Heersel en zijn neven Herten Thomaes van Beke en diens broer Jan. Anna Robbrechts werd op 26 oktober 1562 met het haar toegevalven deel beleend (35). Daarnaast was zij ook eigenaresse van het andere deel, dat aan haar moeder Lijsbeth van Heersel had toebehoord. Merten Thomaes van Beke deed verhef op 27 november 1562, mede voor zijn broer Jan van Beke, over "die heelicht van den twee 't derden deel van de goeden van Hersele" (36). Hieruit valt af te leiden, dat Philip Cornelis Thomaes 2/3 deel van het

gehele leengoed Heersel bezeten had. Doorredenerend is men dan geneigd aan te nemen, dat de verdeling van het leengoed onder de dochters van Willem van Heerzel, Maria Johanna en Lijsbeth, had plaatsgevonden in de verhouding van 2/3 voor Maria Johanna en 1/3 voor Lijsbeth, die daarnaast ook nog een erfpacht verwierf. Het overgebleven 1/3 deel, dat in bezit was van Merten Thomaes van Beke werd na diens dood verheven door zijn zoon Hendrik Mertenszoen Thommaess op 3 september 1608 (37) en nadat ook deze overleden was door diens zoon Aert Hendricxsen (Mertenszoon) Buckingh op 10 mei 1616 (38). Wanneer deze laatste kwam te overlijden is niet bekend. Wel vindt men dat het 1/3 deel in leen wordt verheven door Hendrik van Sevender, schout van Roosendaal, mede voor zijn broer Philips van Sevender, zodat elk van beiden bezit kreeg over 1/6 deel (39). Hendrik en Philips van Sevender hielden samen ook het andere 2/3 deel van het leengoed Heersel in leen. Hiervoor moet men echter terugkeren naar Lijsbeth van Heersel, die in 1523 na de dood van haar vader Willem 1/3 deel erfde.

Lijsbeth verkocht in 1547 een erfrente van 3 karolus gulden aan Mr. Jan van Wailhem en zijn echtgenote Jacomina van Ghestele, die op 17 februari 1547 met deze erfrente beleend werden (40). Deze erfrente was veronderpand op 8 mud rogge naar Oirschotse maat. Na het overlijden van Mr. Jan van Wailhem ging dit recht over op zijn dochter Jacomijna. Van haar is verder niets bekend. Haar zoon Meichior Charles erfde op zijn beurt de erfrente waarover hij op 17 oktober 1591 leenverhef deed (41). Bij dit verhef trad hij tevens op namens zijn broer Johannes Jaspas Charles, die op 26 juni 1623 de leeneed opnieuw aflegde, waardoor de erfrente aan hem ten deel viel (42). In het register bevattende extracten uit het lopende register van het kwartier van Antwerpen, begin 17de eeuw, vindt men echter de aantekening:

"Cassée Jaspas Charles 26 juni 1623 bij doode Johanna Jacomine van Wailhem eene rente van 12 ponden en noch drie rhins gulden op de goede van Hersells in de prochie te Oirschot" (43). Klaarblijkelijk werd de erfrente in 1623 gecasseerd, wat inhoudt, dat deze verviel of afgekocht werd. Wel is in deze aantekening sprake van twee erfrenten, namelijk een van 12 ponden en een van 3 rijnsguldens. De eerste erfrente van 12 ponden had Mr. Jan van Wailhem reeds in 1546 gekocht van Maria Johanna van Heersel en hiermee was hij op 10 februari 1546 beleend (44). Deze erfrente ter kwijting van een lening van 200 karolus gulden was gevestigd op de goederen van Heersel.

Lijsbeth was gehuwd met Robbrecht de Lempri. Uit dit huwelijk stamde een dochter Anna Robbrechts (de Lempri van Heersel), die na het overlijden van haar moeder in 1562 de erfpacht van 51 mud rogge en 1/3 deel van het leengoed erfde. Zij werd op 11 augustus 1562 (45) met deze goederen beleend. Anna Robbrechts huwde met Dieric van Zevender en werd moeder van 2 zonen. Deze zonen erfden volgens een testament dat op 21 november 1611 was opgemaakt voor de schepenbank van Andel, al haar bezittingen uit het leengoed Herselle, welke bezittingen op 26 oktober 1562 niet een 1/3 deel waren uitgebreid door de erfenis uit de nalatenschap van Philip Cornelis Thomaes (46).

Op 16 oktober 1614 verhef Philips van Zevender deze goederen in leen, mede namens zijn broer Hendrik van Zevender (47).

De leeneed werd op 13 maart 1634 opnieuw afgelegd door Hendrik,

schout van Roosendaal, nu mede namens zijn broer Philips. Bij de aantekening over deze eedvernieuwing wordt voor het eerst vermeld dat deze handeling 2/3 deel van het leengoed Heersel betrof, hetgeen het vermoeden over de verdeling van het leengoed onder de twee dochters van Willem van Heersel extra versterkt (48).

In hetzelfde leenregister vindt men ook aantekeningen over het verhef van de Hersselse Tiende door Anthonis van Grevenbroeck. Vermoedelijk is dit de tiende die in het denombrement van 1440 ontbrak. In wiens handen deze tiende al die tijd geweest is, is niet bekend en voor de verdere lotgevallen ervan raadplege men het schema, dat in de volgende uitgave bij het vervolg geplaatst zal worden, want in de beschrijving van het leengoed Herselle past deze geschiedenis niet langer, omdat deze tiende geen deel uitmaakt van het leengoed (49).

(wordt vervolgd)

Noten:

1. De huidige Notel
2. Bij het onderzoek werden geen oorkonden van oudere data betrokken.
3. Het oorspronkelijke register dat in het Algemeen Rijksarchief in Brussel berustte is na 1865 verloren geraakt. In 1865 werd een kopie van dit boek in druk uitgegeven onder de titel: "Le livre des Feudataires de Jean III, Duc de Brabant" door L. Galeslout.
4. L. Galeslout: a.w. pag. 180
5. Het Stootboek, zo genoemd naar de klerk van hertog Jan III, Jan Stoot, die dit register omstreeks 1340 - 1350 aanlegde. Het origineel berust in het A.R.A. te Brussel. Een fotokopie van dit register is opgenomen in de Collectie Schaduwarchieven van het Rijksarchief in Noord-Brabant onder nr. 2 A.
6. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 2 A, folio 48
7. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 2 A, folio 49 verso
8. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nrs. 4 A en 4 B
9. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 4 B, folio 211
10. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 7, folii 209 en 209 verso
11. Hierna volgt in de originele tekst een opsomming van de aangrenzende percelen en de bezitters ervan.
12. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 4 B, folio 211
13. Ook het Eda-boek, aangelegd door Jan van Eden in 1132 - 1433 maakt melding van dit verhef. Collectie Schaduwarchieven nr. 9, folio 407 verso. Voorts R.A.N.B. Archief Raad van Brabant, inv. nr. 1323 folio 508: "Jacob van Heersel heeft op den 15 februari 1446 verheven mits dode van Willem van Heersel sijnen vader."
14. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 13 B, folio 315

15. Ook in het leenregister "Strick Grefier" vindt men dezelfde aantekening. Collectie Schaduwarchieven nr. 21 A, folio 298 verso.
16. Het "Leenboek van 't Shertogenbosch", 1423 - 1528 (Collectie Schaduwarchieven nr. 13) geeft op folio 315 de datum 13 juni, terwijl "Strick Grefier" op folio 298 verso als datum van verhef aangeeft: 23 juni. De aantekening 13 juni is de oudste.
17. Zie noot nr. 10
18. R. A. N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 9, folio 407 verso
19. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 13 B, folio 315, verso
20. R. A. N. B. Archief Raad van Brabant, inv. nr . 1322, folio 299
21. In het schepenprotokol van Oirschot d.d. 1525 (R. Oirschot 129 folii XIX verso en XX) staat aangetekend, dat er een geschil gezezen was tussen Willem van Heerzel en Thomaes Goessens van Audenhove, betreffende een achterstallige rentebetaling van 14 mud rogge. Ter oplossing van dit geschil werd een arbitragecommissie ingesteld die de volgende uitspraak deed: "Willem van Heerzele moet de bestreden 14 mud rogge aflossen in geld, waarbij de waarde van een mud vastgesteld werd op 2 rijnsgulden. Deze aflossing mocht in termijnen geschieden. Voorts kreeg Willem van Heerzele het recht om de gehele erfrente af te lossen met een kapitaal van 112 rijnsgulden."
22. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 14, folio 164 verso t/m 165 verso
23. M.a.w. een vol leen
24. Zie: Onderrichting aangaande de nieuwe maten en gewichten. ('s-Hertogenbosch 1812)
25. Tiende of tiendrecht was het zakelijk recht, d.w.z. een recht dat gebonden was aan een zaak en niet aan een persoon, om een bepaald gedeelte, vaak een tiende gedeelte, van de oogst of opbrengst van een stuk grond te mogen heffen.
26. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nrs. 129 - 131
27. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 130 (1527) folio 65 verso
28. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr . 130 (1526) folio 65 verso
29. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr . 130 (1527) folio 57
30. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 129 (1525) ongenummerde folio bij de aanvang van het jaar.
31. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant, inv. nr. 1322, folio 298 verso
32. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 18, folio 437
33. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant, inv. nr . 1322, folio 298

34. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1322, folio 298 verso en inv. nr. 1323, folio 507
35. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1322 folio 298 verso
36. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1322 folio 299
37. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr, 1322 folio 299
38. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folio 204, nr.35 N.B. In Archief Raad van Brabant inv. nr . 1323 folio 509 wordt vermeld dat Aert Henrick Mertens verhef deed over dit leen op 22 augustus 1615, "bij dode Henrick Mertens sijns vader".
39. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1325 folio 204 nr.35
40. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 18 folio 437 verso
41. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 18 folio 437 verso
42. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 18 folio 437 verso
43. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 15 folio 711
44. R.A.N.B. Collectie Schaduwarchieven nr. 18 folio 437 verso
45. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1322 folio 298 verso
46. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1322 folio 298 verso
47. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1322 folio 298 verso Collectie Schaduwarchieven nr. 18 folio 437 vermeldt echter: "Johannes Henrick ende Philips van Zevender gebroeders 12 november 1618 bij doode wijlen Jonfr Anna Robbrechts hunne moeder . . . en Archief Raad van Brabant inv. nr. 1323 folio 507 verso: "Philips van Zevender 16 oktober 1614 versregen bij dode en volgende den testament van Anna Robbrechts hunder moeder onderschreven".
48. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folio 203
49. De bronnen voor de gegevens over deze tiende zijn:
Archief Raad van Brabant inv. nr . 1325 folio 141 en 141 verso
Archief Raad van Brabant inv. nr. 1334 folio 27.

XIII. TOESPRAAK VAN DE STREEKARCHIVARIS VAN NOORD-KEMPENLAND OP DE SLOTAVOND VAN DE DOOR HEM GEGEVEN PALEOGRAFISCHE KURSUS.

(Op verzoek van de kursisten)

Het is verheugend te kunnen konstateren, dat vooral in onze regio de interesse voor bronnenstudie, historisch onderzoek, toponymie en genealogie in de laatste twee á drie jaren enorm is gestegen. Dit mogen wij in alle bescheidenheid voor een klein gedeelte toeschrijven

aan diverse activiteiten van het streekarchivariaat, zoals aan historische tentoonstellingen, de driemaandelijke uitgave van CAMPINIA, diverse lezingen over plaatselijke historie en heemkundige vraagstukken en de door ons gegeven paleografische kursussen. Het is in onze tijd vol vraagtekens, kritiek en problemen inderdaad een verheugend verschijnsel.

Ik mag aannemen, dat het reeds lang tot U is doorgedrongen, dat het terrein van de bronnenstudie en van de archivalica überhaupt zeer boeiend is. Het ambt van de archivaris heb ik al vaak een betaalde hobby genoemd. Dat wil niet zeggen, dat een archivaris tijdens de uitoefening van zijn ambt zijn eigen heer en meester is. Ook hij dient zich nauwkeurig aan de voorschriften en instructies van zijn overheid te houden. Maar mijns inziens is de uitvoering van al deze instructies interessant en boeiend. Het is een zeer speciale hobby van elk goed archivaris, om aan anderen zoveel mogelijk van zijn eigen bescheiden kennis mede te delen, belangstellenden te stimuleren, in zekere mate een historische evolutie te willen mee beleven door zelf op onderzoek uit te gaan in een ver of recent verleden en de les der historie bewust te ondergaan door zelf de oude premissen met oorzaak en gevolg te rekonstrueren en uit deze premissen een hedendaagse konklusie te trekken. Hadden de wereldlijke en geestelijke leiders in onze wereld maar meer historische onbevooroordeelde kennis of wilden zij maar luisteren naar goede raadgevers, die deze kennis wel bezitten, dan zag deze wereld dunkt mij er anders uit. "Modern" is al meer dan 200 jaar een gevleugeld woord, vaak gebruikt door geesten, die wars waren van elke goede en eerlijke progressie. Men legt de les van het verleden terzijde en verloochent elke organische continuïteit. Maar is leven zonder organische continuïteit mogelijk? Elke geestesgeboorte is een soort wedergeboorte. Ware wijsheid is meestal oude wijsheid. Een vrucht van de geest uit het niets halen is onlogisch en onmogelijk. Elke goede nieuwe verworvenheid is uit een goede oude getrokken. Alleen halfwetters verklaren het gehele verleden wereldgebeuren als overwonnen. Maar wie het einde der dingen met hun begin verbindt, herstelt de kringloop van het leven en bevordert en bespoedigt de ontwikkeling van de mensheid.

Het "nieuwe denken" op vele terreinen van ons moderne leven is geheel niets nieuws. Vanaf 1789 reeds dateren de breuk met de grote tradities, de algemene gelijkheid der mensen zonder enige gradatie in waarde en geest, de brutalisering van het openbare leven en een soort liberalisme, dat volledige vrijheid predikt, maar in werkelijkheid verslaving is. De steen van 1789 is blijven rollen. De massamedia, vaak in handen van een dominerende minderheid, zorgen voor de nodige begripsverwarring. Er wordt objectiviteit gehuicheld en tendentius gespekuleerd op een bepaalde uitwerking bij de massa. Het zuiver economisch belang en een ongebreidelde genotzucht spelen de grote rol. De *mens* wordt op het altaar verheven. "Dem Reinen ist alles rein." Op grond van "modern-wetenschappelijke studies" werden rationalisme en immoraliteit gepredikt. Er worden muggen gezift en kamelen verslonden. De grote "moderne" twijfelaars, die al het metafysische

willen loochenen, nemen alle kleur uit onze wereld weg. Er blijft dan vaak slechts een bleek doodsgesicht over, omdat het leven zelf, het levensprincipe of de ziel met voeten wordt getreden. Er is een grote antichristelijke tendens. Deze geest - vanouds genoemd antichrist - waart rond, geraffineerder dan ooit tevoren. Het is juist zijn grote sukses, dat een deel der mensheid niet meer aan zijn bestaan gelooft. Dit is de vruchtbaarste grond voor de geestelijke hoogmoed der halfwetters en voor de "religie" der losbandigheid en verslaafdheid. Deze antichristelijke tendens, deze geest spreekt herhaaldelijk door radio en televisie, in dagbladen en boeken. Hij doet zijn invloed gelden in regerings- en parlamentsgebouwen, in bioscopen, etalages en boetieken. Hij spreekt soms als de grote verdediger van de vrede op aarde en als de voorvechter van een oekumene. Hij staat dikwijls ook op het preekgestoelte en hij is vooral de opvoeder, godsdienstleraar (of maatschappijleraar), die de wetten van Christus uit zogenaamde "christelijke liefde" met een charmante zachtheid buiten werking stelt. Hij is de milde rechter, dié. laat leven en genieten. Zo tracht hij overal zijn adviezen voor de oplossing van 's mensen probleemh ingang te doen vinden. En vele misleide mensen verloochenen hun Schepper, verloochenen het wonder en al het grote. Zij geselen en honen Christus overal waar zij Hem werkelijk ontmoeten. De steen van 1789 rolt verder. De talloze heidenen van onze eeuw zijn in wezen hopeloos ouderwets in de slechtste betekenis van het woord. Het verschil tussen de oude en de moderne heidenen bestaat alleen daarin, dat de laatstgenoemden eerst christenen waren, maar op den duur hun christendom niet meer konden handhaven tegen hun zinnelijkheid, hun hoogmoed en hun zucht naar geld. - De steen rolt nog steeds. Men bouwt weer aan de toren van Babel. Het gouden kalf wordt weer meer en meer aanbeden en de steden van Sodoma en Comorra leven en genieten weer. Vanzelfsprekend wil ik onze cursus niet besluiten als dominee of pastoor. Ik wilde U alleen nog eens attenderen op de grote importantie van de studie en de les der historie. Ik tracht in de goede zin van het woord progressief en conservatief te zijn. De kombatatie van de goede verworvenheden der oudheid met de goede vernieuwingen van onze tijd lijkt mij een ideaal geestelijk huwelijk. Men moet het goede oude blijven waarderen en het goede nieuwe met blijdschap aanvaarden. Ik begroet vele vernieuwingen van onze tijd, omdat ik deze uitstekend vind. Bepaalde oudere toestanden en methoden zou ik voor geen geld ter wereld meer terug willen hebben. Maar ik zie deze goede vernieuwingen dan ook zeer duidelijk als de ideale continuïteit van goede oude verworvenheden. De weg naar computer, ruimtevaart en moderne beschaving in de goede zin van het woord loopt door de eeuwen heen. De grote mathematici der oudheid, de Romeinse rechtsgeleerden, de grote kunstenaars en denkers der middeleeuwen, hebben de basis voor onze ontwikkeling gelegd, en de man van Nazareth gaf ons het zicht op geheel het wereldgebeuren, het begrip voor het "waarom" en "waarheen" door de laatste 20 eeuwen. "L'histoire se repète". Laten wij thans uit de geschiedenis leren. Laat ons duidelijk de historische evolutie onderkennen door nauwer contact met het verleden, door confrontatie vooral met het geschreven

verleden. In de afgelopen kursus hebben wij samen getracht, de oude geschriften te ontcijferen. De meesten onder U kunnen zelfs de inhoud (dus niet alleen de letters en woorden) van oude teksten achterhalen. Voor het opsporen van genealogische en toponymische gegevens in de oude stukken bent U allen gewapend. Uw kennis is verrijkt met de theorie en praktische toepassing der paleografie. Zelfstandig historisch onderzoek behoort tot de mogelijkheden. U kunt op alle archieven terecht en het onderzoek is voor U niet meer kostbaar. Door publikaties van de resultaten Uwer archiefonderzoekingen en van eventuele historische opstellen kunt U medewerken, de importante les der historie in bredere kringen te doen meespelen en zodoende een gezond geestelijk klimaat te scheppen voor een heroriëntatie op de organische continuïteit van de historische evolutie tot heil van onze tijd, en deze waarlijk moderne geest door te geven aan ons nageslacht. Erezijn plenty mogelijkheden. Als wij doordrongen zijn van de grote les der historie, kunnen wij allen zonder onderscheid medewerken aan de opbouw van onze maatschappij en aan de voorbereiding van een gezond klimaat voor ons nageslacht.

W. Kinasen

XIV. ARCHIVALIA AANGAANDE DE OUDE KEMPISCHE GILDEN

(Het ligt in de bedoeling onder dit hoofdstuk gedurende de komende jaren de oude stichtingsoorkonden van alle Kempische gilden en daarnaast bijzondere desbetreffende wetenswaardigheden uit de rechterlijke archieven en andere oude registers te publiceren.)

1. ST.-JORISGILDE, OIRSCNOT

SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT d.d. 17 september 1539, houdende de vernieuwing van het reglement der "Oude Scutten van St.-Joris".

"Allen den ghenen die dese letteren zullen worden gethoent: Saluijt! Wij Jaspas van Esch, Goessen Scepens, Jan vanden Schoet, Willem de Cort, Peter Jansen, Bartholomeeus Dirck Corstiaenss vanden Velde ende Jan Goessens, schepenen in der Vrijheijt van Oirschot, doen kondt eenen ieghelijken, dat voor Nârchelissen Walraven, stadthelder des Schoutens van Kempenlant, in de naem ende van weegen der Keijserlijcker Maiesteijt ende Hoocheijt ende voer Renrieken Goijarts, Schouthet van weegen Jonker Ricalth van Wrede, Heer tot Oirschot, ende voor ons schepenen voirscreven sijn gecompareert vele goede mannen innegesetenen der Vrijheijt van Oirschot voirsc., genoempt oude scutten, affectie en liefde draegende totten edelen voetboege, hebben bij foute ende gebreecken van hender charten, dije in 't ongereet comen is, met volcomen consente vanden heeren voirsc. am een minnelijck geselschap ende scutterije ter eeren Godts ende den heiligen Ridder Godts ende martelaer St.-Joris met malcanderen te hebben ge-

maeckt ende geordineert dese naebeschreven punten ende articulen dewelcke die voirsc. goede mannen aen des heeren handen ende aen malcanders handen op naebesc. penen ende breucken gelooft hebben te onderhouden, nae te geen ende metten werck te volbrengen op hen ende op allen hene goederen nu hebbende ende vercrijgende sullen mogen."

(Ten overstaan van Marcellis Walraven, stadhouder van de schout van Kempenland, Flenrick Goijarts namens Jonker Ricalth van Meroede, en de schepenen van Oirschot, hebben ingezetenen van Oirschot, genoemd "De Oude Scutten", die interesse en liefde hebben voor het hanteren van de voetboog, verzocht wegens het ontbreken van een gildekaart, die in het ongereede was geraakt, het navolgende reglement op de hierbij voorgestelde boeten als hun gildereglement verplichtend te mogen aanvaarden en wel onder pandstelling van al hun goederen.)

1. "inden iersten is geordineert, dat soo wie van nu voortaan inde voirsc. galde ende scutterije sal begeeren te comen schuldigh sal sijn bij hem selven of ijemanden anders in sijnen naemen daerom te bidden den hooftman coninck ende dekens om ontfange te mogen werden ende sal schuldigh sijn voirsc. breucken te betaelen tot reparatie des altaers van St.-Joris: een pont wasch ende elcken deken een halven stuver ende daertoe verbonden sijn, alle lasten in dijen jaere gedaen te helpen betaelen."
(Wie lid van het gilde wenst te worden, moet zelf of door een ander namens hem een desbetreffend verzoek bij hoofdman, koning en dekens indienen. Bij zijn intrede is hij verschuldigd voor reparaties aan het St.-Jorisaltaar één pond was te betalen en aan elke deken een halve stuiver. Bovendien is hij verplicht de lasten van het lopende jaar te helpen betalen.)
2. "Ten anderen is geordineert, dat soe wie inder voirsc. scutterije sal ontfangen worden sculdich sal sijn te doen eenen eedt, die hem die hooftman staven sal in presentie vanden coninck, dekens ende eensdeels vande guldebroeders, dat hij sal onderhouden dese tegenwoordige charte in allen heure articulen soe lange hij inder mensheijt leven sal ende binnen de Vrijheijt van Oirschot woonachtich is ten weere bij ongeluck, misbruijcke ofte andersints dat nijet mogelijk en weere."
(Wie in het gilde wordt opgenomen, zal in aanwezigheid van koning, dekens en guldebroeders indden van de hoofdman de eed moeten afleggen, dat hij, zo lang hij binnen de Vrijheid Oirschot leeft, alle artikelen van dit reglement zal naleven, behoudens bij ongeluck of om andere wettige redenen.)
3. "Ten derden is geordineert, dat elck guldebroeder ende scuttere sculdich sal sijn te hebben binnen negen weken opten scietdaege eenen scietboege alsmen die papegaeij scieten sal eenen scutterlijcken boege met sijnder toebehoerten omme opwärts ende op te joelen te scieten op Sint Joris daegen inde processie op Sinte Sacramentsdaegen ende op die kermis, contrarie doende sal breucken teleken reijse een pont was ende elcken deken eenen halven stuver."
(Iedere guldebroeder moet op de schietdag, wanneer de papegaai

wordt geschoten, een schuttersboog met toebehoren bezitten, om tijdens de feesten op de St.-Jorisdagen te kunnen schieten en tijdens de processie op Sakramentsdagen en op kermisdag te dragen. Overtreding van dit artikel wordt telkens beboet met betaling van 1 pond was en van een halve stuiver aan elke deken.)

4. "Ten vierden is geordineert, dat een ijegelijck guldebroeder ende scuttere sculdich sal sijn te doen maeken eenen statelijcken scutterstabbaert, tallen vijer jaeren in alsulcke verwen gelijk bij hooftman, coninck, dekens ende eensdeels vande gemeijne guldebroederen opten ijersten verzwoeren maendach nae d'octaevae vande Paessen gedraegen sal worden, welcken tabbaert een ijegelijck sculdich sal sijn aen sijn lijf te hebben op St. Joris dach daer naestvolgende ofte ten lengsten opten scietdach daer naestcomende den welcken hij sculdich sal sijn aen te hebben op Sinte Sacramentsdaegen, op St. Joris daegen ende op kermisdaegen opten scietdaegen ende op alle andere daegen van eenen dagh dije voirs. guldebroeders gecelebreert sullen worden, op welcken tabbaert hij sculdich sal sijn te hebben op elcken mouwe: silver tsaemen werdts zijnde eenen Philippus gulden oft op eenen mouwe alleen van der werden voirscreven, contrarie doende sal breucken telcker reijse anderhalf pont wasch ende aen elcken deken een halven stuiver."

(De guldebroeders zijn verplicht om de vier jaar een statige schutterskleding te laten maken, zoals hooftman, koning, dekens en de guldebroeders op de eerste maandag na het oktaaf van Pasen zullen verordenen. Deze kleding moet worden gedragen op St.-Jorisdagen, kerndsdagen en op alle andere dagen, die door de guldebroeders gevierd zullen worden. Op beide mouwen moet samen zilver ter waarde van één Philipsgulden bevestigd zijn of op één mouw zilver ter waarde van het genoemde totaal. Overtreding wordt beboet met betaling van 11 pond was en van een halve stuiver aan elke deken.)

5. "Ten vijfsten is geordineert, dat soe wanneer ijemandt vanden voirs. guldebroeders bij den wille Godts aflijvig worden is, soe sullen sijne erfgenaemen sculdich sijn dat silver te brengen in handen vanden dekens ofte daervoor XII st. eens, waervoor die voirscreven dekens verbonden sullen sijn te betaelen die Vigilie ende Missen van Requiem diemen voordien aflijvigen guldebroeder doen sal ende des daer over blijft sal men leggen tot reparatie des altaers ende beelddt van St. Joris, tot weleker missen ende alle andere missen, die welcke de guldebroeders sullen doen doen, allen die guldebroeders sculdich sullen sijn te comen in hennen propren persoon met henne scutterstabbarden ten offeren soe dat behoirt, ten waere, dat ijemandt ten dijen daege buijten Oirschot weere ofte dat hem andere merckelijcke nootsaeken overquamen, ende hij alsoe, soe sal hij seijnee eenen andere man in sijne plaetse, aenhebbende sijnen scutterstabbart, dewelcke sal mogen doen allettgheen dat hij selve soude mogen doen uijtgenomen, dat hij nijet opwarts en sal mogen scieten, ende men sal den dach, dat men dije misse van Requiem doen sal, doen kundigen inder

kercken opten preeckstoel ofte metten knecht vander scutterije opten gemeijnen last, contrarie doende sal breucken telcker reijisen twee stuijvers."

(Bij overlijden van een guldebroeder zijn de erfgenamen verplicht het zilver aan de dekens te overhandigen of in plaats daarvan 12 stuiver, waarmede de dekens de vigilie en de requiemmissen voor de guldebroeders moeten betalen. Wat daarna overblijft, zal voor de reparaties van altaar en beeld van St.-Joris worden besteed. De guldebroeders moeten tijdens het requiem en de andere missen, die door het gilde zullen worden besteld, persoonlijk in hun kiedij aanwezig zijn, tenzij dat iemand op deze dagen buiten Oirschot vertoeft of om andere dringende redenen niet aanwezig kan zijn. In het laatste geval moet hij een plaatsvervanger zenden, die dan zijn gildekleding moet dragen en alles mag doen wat hij zelf zou mogen doen met uitzondering van het schieten. De dag van het requiem zal vanaf de preekstoel of door de knecht van de scutterij worden afgekondigd.)

6. "Ten sestien is geordineert, dat alle aflijvige guldebroeders of hene erfgenaemen nae hen verbonden sullen sijn voor die levende guldebroeders te betaelen een tonne biers dewelcke zij tsaemen verteeren sullen ten selven daege als men die misse van requiem voor den aflijvigen guldebroeder gesongen sal hebben."

(De overleden guldebroeders of hun erfgenamen zijn verplicht voor de levende guldebroeders een ton bier te betalen, die op de dag van de requiem zal worden verteerd.)

7. "Ten soevensten is geordineert, dat alle guldebroeders ende scutteren sculdich sullen sijn te comen met hene scutterlijcke tabharden ende boegen des maendachs nae Pinxtdaeghe goetstijds onder die Vespers voor de herbergen, omme voort te gaen ter molen ende den vogel te scieten ende daer sal een ijegelijcke verwachten sijn mael en behoirte van scieten sonder te maeken enige confusie ende den vogel afgeschoten sijnde tsaementlijck eerlijcken te gaen ter kercke ende van daer ter herbergen, soe dat behoirt, ende aldaer sal men bijeen blijven sonder andere herberge om wijn te drincken te versuecken, maer men sal aen den werdt verdingen elcken guldebroeder ijerst te maeken een mengelen wijns ofte andersins, soe dat den hooftman, coninck ende dekens goetduncken sal en des anderen daegs des smorgens sullen alle guldebroederen wederom sculdich sijn te comen in derselver herbergen oft ijemanden anders in hene plaetse senden, ende of sij aldaer nijet en (.:)men ofte nijemanden in hene plaetse en seijnden sullen, nochtans so veel moeten geven als de andere guldebroeders geloeft hebben, contrarie doende sal breucken telcker reijisen een pont wasch ende voor elcken deken een halve stuijver."

(Op maandag na Pinksteren onder de vespers moeten de guldebroeders in hun schutterskledii voor de herberg verschijnen om war de molen te gaan en de vogel af te schieten. Een ieder zal zonder herrie te maken zijn beurt én orde afwachten. Na hét schieten -allen allen gezamenlijk naar de kerk gaan en vandaar naar de herberg, waar men bijeen zal blijven. De kastelein zal aan

iedere gildebroeder een mengel wijn verstrekken, zoals hoofdman, koning en dekens zullen overeenkoten. De volgende ochtend zullen alle gildebroeders wederom bij de herberg verschijnen of een plaatsvervanger zenden. In elk geval zullen allen zoveel moeten geven als de gildebroeders hebben beloofd. Overtreding wordt wederom beboet met betaling van een pond was en van een halve stuiver aan elke deken.)

8. "Ten achsten sullen die dekens in tijde wesende sculdich sijn te verleggen voor die absente guldebroeders hen gelaech daer sij op gesteld sullen worden of daer af hebben den moet vanden werdt ofte der werdinnen 'twelck sij der absenten guldebroeders sullen kundigen in presentie van twee andere guldebroeders aldaer verckerende hoeveel sij voor hen betaelt hebben ende dat gedaen sijnde sal alsulcke guldebroeder 't selve terstont opleggen ende betaelen ende oft hij des nijet en doet binnen acht daegen daer naestcomende soe sal hij dobbel sculdich sijn te geven waer aff dije dekens hebben sullen dije twee deelen voor hen moeijten ende verleggen ende St. Joris dat derde gedeelte."
(De tijdelijke dekens zijn verplicht, voor de afwezige gildebroeders het bedrag voor hun vertering voor te schieten, hetgeen de afwezige gildebroeders zal worden medegedeeld in aanwezigheid van twee andere gildebroeders. De schuld moet dan terstond worden betaald. Wanneer dit binnen 8 dagen nog niet is geschied, zal de schuldige gildebroeder het dubbele bedrag moeten betalen, waarvan de dekens twee derde voor hun moeite ontvangen en St.-Joris één derde.)
9. "Ten negensten is geordineert, dat den coninck inden jaere dat hij den vogel scutterlijcke afgeschoten sal hebben, los ende vrij sijn sal van allen costen, die hij met sijnder tamelijcken fandlien die hij brengen sal mogen bij de guldebroeders tallen tijden als sij sullen vergadert sijn, meer sal alleenlijck gehouden sijn voor dat jaer tot reparaties des silveren vogels te geven thijen stuver eens."
(De koning zal tijdens het jaar, waarin hij de vogel heeft afgeschoten, vrij zijn van alle kosten, die hij met zijn familie zal maken, welke hij te allen tijde op de vergaderingen van de gildebroeders mag meenemen. Hij is alleen verplicht, voor de reparatie van de zilveren vogel een bedrag van 10 stuiver te geven.)
10. "Ten thijensten is geordineert soe wije ten tiende ende daegen, als die guldebroeders vergadert sullen sijn in dieherbergen ofte opde doelen, spreeckt eniche blasphemie oft sweert quade eeden oft hanteert eniche andere onmanierlijcke boevereijen oft vrijlijcheijt, dije sal staen ter correcties des hooftmans, coninck ende dekens."
(Wie op vergaderingen in de herbergen of op de doelen vloekt, valse eden zweert of zich onfatsoenlijk gedraagt, zal door de hoofdman, koning en dekens worden bestraft.)
11. "Ten elfsten is geordineert, dat egeen guldebroeder van St. Joris en sal mogen scieten in ennige andere scutterijen vanden voet-

booge binnen der Vrijheijt van Oirschot, ende contrarie doende sal breucken telcker reijssen seven stuijver ende elcken deken een halven stuijver."

(Een gildebroeder van St.-Joris mag in geen enkel ander voetbooggilde binnen de Vrijheid Oirschot schieten. Overtreding wordt met 7 stuiver beboet, terwijl elke deken bovendien nog een halve stuiver ontvangt.)

12. "Ten twelfsten is geordineert, dat men inde voirsch. gulde nijet meer dan tussen XL ende vijftich persoenen en sal mogen ontvangen, die buijckvast binnen der Vrijheijt van Oirschot wonachtich sijn, ende als ennige guldebroeders sterffen ofte metterwoon buijten Oirschot trecken, soe sal men andere guldebroeders in henne pleetse mogen ontvangen."
(Het gilde mag niet meer dan 40 of 50 personen tellen, die hun vaste woonplaats in Oirschot hebben. Bij overlijden van gildebroeders zal men anderen in hun plaats mogen aannemen.)
13. "Ten dertiensten is geordineert oft gebeurde dat hooftman, coninc, dekens ende die gemeijn scutteren bescreven ende ontboeden worden om in ennige plaetsen te coaten scieten, soe sal men ordineren bijden hooftman, coninck, dekens ende eensdeels scuttere twee, drie oft vier vanden scutteren die ten schietspole trecken, sullen op dije costen ende lasten vande gemeijne guldebroeders dije welcke de gewonnen prijzen oock hebben ende behouden sullen."
(Wanneer hoofdman, koning, dekens en de gildebroeders uitgenodigd worden om elders te komen schieten, zullen op order van dezen twee, drie of vier gildebroeders naar het schietspel trekken en wel op kosten van het gilde, dat de prijzen dan ook mag behouden.)
14. "Ten viertiensten is geordineert oft ennige scutteren van buijten Oirschot alhier quamen scieten soe sal men ovontueren opten gemeijnen last ende op gemeijn winninge twee horens gulden."
(Wanneer enige schutters van buiten Oirschot hier komen schieten, zal men op rekening van 't algemeen 2 horens-gulden verdedden.)
15. "Ten vijftiensten is geordineert, dat men alle jaer op St. Jorisdach kieser sal twee guldebroeders tot dekens, waere aff die coninck sijnder officien verlaeten sijnde een wesen sal, weleke dekens sculdich sijn dat jaer den last vander gulden aen te nemen ende henne rekeninge van henne ontfanck ende uijtgeven daer af te doen in 't eijnde van den jaer op St. Jorisdach."
(Elk jaar op St.-Jorisdag worden 2 gildebroeders tot deken gekozen, van wie de aftredende koning er één zal zijn. De dekens zijn verplicht de last van het gilde op zich te nemen en op het einde van het jaar op St.-Jorisdag van hun ontvangsten en uitgaven rekening af te leggen.)
- n"). "Ten zestiensten is geordineert, dat soe wanneer ennich guldebroeder gecomen sal sijn tot tseventich jaeren, soe en aal hij nijet langer gehouden sijn, dese voirsch. ende naebescreven ordinantien ende articulen te onderhouden, maer sal blijven guldebroeder en helpen dije onderhouden nae sijnen vermogen, ende wanneer hij

tegnwordich is in maeltijden oft andersints, soe sal als dan medegelden gelijk een andere guldebroeder."

(Wanneer een guldebroeder 70 jaar oud is geworden, zal hij niet langer verplicht zijn dit reglement na te leven. Hij blijft echter guldebroeder en zal naar vermogen helpen de voorschriften te onderhouden. Bij gezamenlijke maaltijden of andere bijeenkomsten zal hij meetellen als een andere guldebroeder.)

- 17."Ten seventiensten is geordineert oft iemand in bovennoemden tijden den vogel scutterlijcken met sijn eijgen handen afscoet drie jaeren lanck deen dender sonder end doet volgende, dije sal voortaan so lange als hij guldebroeder is los vrij ende ongehouden sijn van allen teringe ende montkosten, meer andersints sal hij sculdich sijn te onderhouden dese voirsch. ende naebescreven ordiantien ende den silveren vogel sal der gulden blijven."
(Wanneer iemand drie achtereenvolgende jaren eigenhandig de vogel afschiet, zal hij zijn leven lang vrij blijven van alle kosten van vertering. De voorschriften moet hij echter blijven onderhouden. De zilveren vogel blijft eigendom van het gilde.)
- 18."Ten achtiensten is geordineert oft in toekomenden tijden wanneer die gemeijne guldebroederen als sij vergadert weesen, gebuerde, welck Godt door die verdienste des heilighen martelaers St. Joris verhueden moge, enniche gevechten, twist oft dergelijcken sonder lijf oft lit, dat sal worden nedergeleet ende geordineert bij hooftman, coninck, dekens ende vier vanden scutteren, dije sij vierthijen daegen te voren sullen daegen, so wel die eendrachtelijck daer af uijtspreecken, sullen sij partijen dat sculdich sijn te onderhouden ende oft iemand waer, dije dat nijet en wilde achtervolgen, dijen sal men seijnden tot den hooftman, coninck, dekens ende ouderen vanden ouden scutten der stadt van den Bosch om aldaer gecorrigeert ende gestraft te worden nae gelegentheijt der saeken."
(Gildebroeders, die tijdens de vergadering twisten en vechten, zullen door de hoofdman, koning en dekens en vier guldebroeders worden berispt, aan wier eendrachtige uitspraak de schuldigen zich hebben te houden. Mocht de een of ander hiermede niet willen akkorderen, dan zal men hem tot de hoofdman, koning, dekens en ouderen van de Oude Schutten te Den Bosch zenden, om aldaer berecht en bestraft te worden.)
- 19."Ten neghentiensten oft geviele dat ennige scutteren of guldebroeders wittelijcken houwelijck deden oft heen kinder bestaeden in die gemeijn guldebroederen beede tot sijnen eerlijcken dach, sullen in dien gevalle die gemeijn gesellen sculdich sijn te compareren elck met hem ander oft hem belieft en comen metten bruijdegom eeten ende geven deselven so vele als men eendrachtelijck(overdraegen sal ende dies so sullen die dekens sculdich sijn te verleggen voor die absente guldebroeders opten peen voirsch. ende dese gesciet, soo sal dije bruijdegom sculdich sijn wederom te schencken den gemeijnen scutteren ten ijersten als sij vergaderen een tonne biers of soo veele als dije scutteren sament-

lijck overdragen sullen."

(Wanneer een guldebroeder een wettig huwelijk aangaat of zijn kinderen uithuwelijkt en het gilde op deze luisterrijke dag uitnodigt, zijn de guldebroeders verplicht op deze dag te verschijnen en met de bruidegom aan tafel te gaan zitten, aan wie een ieder zijn aandeel zal geven, zoals eendrachtelijk overeengekomen is. De dekens zijn verplicht voor de afwezige guldebroeders voor te schieten. De bruidegom neemt dan de verplichting op zich bij de eerstvolgende vergadering van de guldebroeders dezen op een ton bier te trakteren of zoals de guldebroeders zijn overeengekomen.)

- 20."Ten twintichsten is geordineert of enigenscutteren belieffden uijter gulden te geen, die sal verbonden sijn alle voorgedaen casten te helpen betaelen ende daer en teijnden tot behoeff vanden gemeijnen scutteren te betaelen voor sijne uijtganck twee Karolus gulden of die werde daervoor."
(Wanneer een broeder uit het gilde wil treden, is hij verplicht alle tot dan gedane kosten te helpen betalen. Voor zijn uittreden moet hij ten behoeve van het gilde twee Karolusgulden betalen.)
- 21."Ten eenentwintichsten is geordineert dat alle keuren ende breucken dije onder die gemeijn guldebroeders vallen gedeijlt sullen worden in twee deelen, deen helft tot behoeff des voirsch. altaers ende dender helft voor die gemeijn guldebroeders."
(Het bedrag van alle boeten, die onder de guldebroeders zullen worden geheven, wordt in tweeën gedeeld, waarvan een deel is bestemd voor het St.-Jorisaltaar en het andere deel voor de guldebroeders.)
- 22."Ten tweeendwintichsten is gestatueert off hem nemend rebel maekten ende niet en woede gehoorsam sijn der uijtpendigen, di men op hem oft op sijn goederen soude mogen doen ter saeken van ennige breucken oft andersints voor ennige lasten ende casten, dien sal men seijnden totten ouden scutten der stadt van den Bosch, om daer van sijnder ongehoirsamheijt gecorrigeert te worden ende nijet te doen voorts nae inhoudt van dese charten te procederen op hem ende op sijne panden."
(Wanneer een guldebroeder weerspannig wordt en t.o.v. te betalen boeten, lasten en kosten de desbetreffende verpanding van zijn goederen niet wil toestaan, zal men hem ter berechting naar de Oude Schutten in Den Bosch zenden.)
- 23."Ten drieendwintichsten is geordineert oft gebuerden datter ennige scutteren weeren die inden voirsch. oft ennige andere saeken der scutterijen aengaende ongehoorsam weeren oft ennige leIneke oneerlijcke feijten gedaen bedden, dije welcke dije gemeijn scutteren in hun geselschap nijet langer en belieften te houden, dije sal men metten scutterlijcken knecht seijnden een oirt stuijver ende daer mede sal hij blijven uijten geselschap vanden guldebroeders voorgenoemt ende nochtans verbonden sijn alle, voorgedaen tosten ende lasten te helpen betaelen, weleke alle voer-

gescreven tosten, penen, boten ende breucken dije scutteren ende guldebroederen voorgenoempt voor dije heeren ende ons scepenen voirsc. geloeft hebben ende geloven mits desen betaalen op heerlijcke executie oft sij met vonnis ende met recht verwonnen weeren met egenen rechte daer tegen te seggen ijerst hantvullinge ende namptisatie ende daer en theijnden recht behoudelijcken altijd in allen den voirsc. punten ende articulen den heeren hun heerlijckheijt ende eenen ijegelijcken sijnen goeden rechte."

(Gildebroeders, die men wegens hun ongehoorzaamheid, oneerlijkheid of andere ondeugden niet meer in het gilde wenst te handhaven, zal men door de gildeknecht een "oirt stuvers" (vierde deel van een stuiver) laten overhandigen en daarmee zal hij uit het gilde zijn gestoten. Hij is echter verplicht, alle tot dan gedane kosten te helpen betalen.)

In oirkonden hebben wij scepenen voorscreven onsen gemeijnen scepenomssegel hier onder aen desen brief uijtgehangen. Gegeven inden jaer ons Heeren geboorte duijsent vijfhondert negen ende dertich opten soeventiensten dach der maent septembre.

2. ST.-BARBARAGILDE, OIRSCHOT

De stichtingsoorkonde van het. St.-Barbaragilde zal te zijner tijd onder dit hoofdstuk worden gepubliceerd. Genoemd gilde werd op Sakramentsdag 1491 (2 juni) ten overstaan van de schepenen van Oirschot en doop gehouden. In verband hiermede zijn de navolgende aantekeningen uit het Bosch Protokol, ons door drs. Pater Gerlach bereidwillig toegezonden, zeer interessant.

a) R 1260, fol. 58, 26 maart 1491:

"Zander Pieck had aengenomen te maecken eene taefel gestoffeert met beelden der gulden van Sunte Barbaren inder kercken collegiaal van Sunte Peters inder Vriiheijt van Oerscot ende die opten altair van Sunte Barbaren te leveren, staende opten Sonnendach vair onser liever Vrouwendach assumptionis naeste tomende. Woutgher Geritss bekent van die gulde uit handen van Mr. Arnt vander Meijden ontvangen te hebben tot behoef van Zander 18 rijnsgulden."

Verder lezen wij in dezelfde tekst, dat Woutgher :ie 18 gulden zal teruggeven aan het gilde, indien Zander de genoemde tafel niet op de afgesproken tijd levert.

b) R 1260, fol. 301, 28 juni 1491 De inhoud van deze tekst is als volgt:

De timmerman Gerit Arntss. bekent ontvangen te hebben van W. Arnt vander Meijden van het St.-Barbaragilde te Oirschot ten behoeve van Sander Pieck 18 rijnsgulden voor een tafel "gestoffeerd" met beelden van het St.-Barbaragilde, op het St.-Barbara-altaar in de St.-Pieter te Oirschot, welke tafel Zander Pieck op zondag voor O.L.Vr. Assumptionis klaar moet hebben. Mocht de tafel dan niet door hem zijn afgeleverd, dan krijgt Arnt het geld terug.

Blijkens de stichtingsakte van het St.-Barbara-beneficie d.d. 23-1-1491 bestond het St.-Barbara-altaar reeds v66r 1491. Daniël vander Meijden, kollekteur der inkomsten van de Luikse bisschop Ludovicus van Bourbon in het aartsdiakonaat Kempenland, die het St.-Barbara-altaar reeds vroeger had gebeneficieerd, lag op genoemde dag op zijn sterfbed en stichtte toen een tweede beneficie verbonden aan dit altaar. Aangezien nu volgens bovenstaande aantekeningen een zekere Mr. Arnt vander Meijden (zoon van Daniël vander Meijden) een der medestichters (misschien initiatiefnemer ?) van het St.-Barbaragilde was, is de naamkeuze van ons gilde verklaarbaar geworden. Het is namelijk begrijpelijk dat een vander Meijden St.-Barbara als patrones van zijn voetbooggilde adviseerde.

De bovenvermelde opdracht aan Zander Pieck werd in eerste instantie v66r de officiële stichtingsdatum (2 juni 1491) namelijk op 26 maart 1491 gegeven. Op 28 juni van hetzelfde jaar, dus na de stichtingsdatum volgt bovenstaande verklaring, dat het bewuste retabel (e altaarblad, versierd metsel- of timmerwerk, waartegen het altaar steunt) op zondag v66r Maria Hemelvaart (dus op 14 augustus 1491) moet afgeleverd zijn. Of het retabel ook inderdaad op die datum is afgeleverd, onttrekt zich aan onze kennis. Indien Pieck het retabel wel heeft geleverd, rijst de vraag: waar is deze "gestoffeerde taefel" dan gebleven? Een zeer logische vraag. Maar voor de beantwoording ontbreken ons de premissen. Er hebben binnen de St.-Pieter in de loop der eeuwen veel veranderingen plaatsgehad. Mogelijk kunnen verdere nasporingen in de Oirschotse archivalia hieromtrent nieuwe gezichtspunten opleveren. Wij houden ons voor het doorspelen van desbetreffende vondsten ten zeerste aanbevolen.

XV. EEN GEMEENTELIJK VELDHOVENS MUSEUM: "HET OUDE SLOT" TE ZEELST.

Op 23 maart 1973 installeerde de burgemeester van Veldhoven de "Commissie Museum 't Oude Slot". De simpele, haast niet opgemerkte geboorte van dit museum had echter reeds negen jaar eerder plaats en wel op 21 mei 1964. De moeder van het borelingske was de enigszins nieuwsgierige historische belangstelling van enthousiaste amateurs, en de vader was een publikatie in Groot-Eindhoven, d.d. 14 mei 1964, waarin sprake was van "de oude versterkte kloosters SEVERIJNT en HET OUDE SLOT" te Zeelst. De tussen aanhalingstekens geplaatste woorden zijn mijns inziens zeer bevreedend. Er waren namelijk te Zeelst wel kloosterbezittingen, maar geen kloosters. In verband met de opzet van dit artikel willen wij hierop niet nader ingaan. Van belang is in elk geval het gevolg van de gememoreerde publikatie in Groot-Eindhoven en de grote interesse van genoemde amateurs, namelijk de opgravingen en vondsten te Zeelst, die allen betrekking hadden op het oude adellijke huis of het Slotje. Dit was het begin. Bij mijn eerste bezoek ter plaatse kon ik konstateren, dat de opgravers enthousiaste amateurs waren, uit het goede hout gesneden en vooral taaie doorzetters, die heemkunde bedreven niet met woorden maar met

dadens in dienst van de gemeenschap en van de wetenschap. Het was mij toen reeds duidelijk, dat een dergelijke aanpak grote beloften voor de toekomst inhield, en ik besloot, als kontaktman tussen gemeente en Het Slot te fungeren en de activiteiten rond Het Slot bij de overheid warm aan te bevelen. Wat zich thans uit dit simpele begin binnen acht jaar in het kader van een vrijetijdbesteding heeft ontwikkeld, is mijns inziens zeer respektabel. In samenspel met het archivariaat hebben de initiatiefnemers niet alleen gepland, maar daadwerkelijk met grote opofferingen hun plannen uitgevoerd.

Met zijn a) unieke, wetenschappelijk geleide prehistorische afdeling, b) de oudheidkamer met een rijke verzameling van oude boerenwerktuigen, oud keukengerei, oude kledij, gereedschappen van het oude ambacht, etc., c) de afdeling vondsten rond het adellijk huis en d) ten slotte een ruimtevaartafdeling, is het museum "Het oude Slot" een oudheidkundig centrum in onze streek geworden. Er worden archeologische en paleografische kursussen en kursussen over ruimtevaart gegeven en van tijd tot tijd lezingen gehouden over historische, prehistorische, heemkundige en andere onderwerpen. De medewerking van het Archeologisch Instituut Groningen is toegezegd. Onder het voorzitterschap van Dr. Neweil verbonden aan het Archeologisch Instituut Groningen zal thans een deskundig bestuur, gekenmerkt door verscheidenheid aan disciplines, de werkers van het eerste uur bijstaan met financiële, bouwkundige, wetenschappelijke, administratieve en huishoudelijke adviezen, waardoor laatstgenoemden zich meer kunnen toelleggen op het organiseren en stimuleren van de activiteiten rond Het oude Slot. De grote edukatieve waarde van dit museum, gevestigd in een monumentale boerderij, Hemelrijken 14 te Zeelst, staat geheel buiten kijf. Gaarne attenderen wij dan ook onze lezers op dit unieke oudheidkundige objekt, zoals wij ook soortgelijke verantwoorde objekten elders gaarne willen propageren.

Colofon

Samengesteld en vervaardigd door:	Streekarchivariaat "Noord Kempenland"
Urviek: Oude Toponyndca:	J. van den Bosch
Lay-out, typewerk:	C. Aarts-Keesom
Offset:	Tempelaars

CAMPINIA

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

3e jaargang

oktober 1973

nr. 11

Redactie: W. Klaasen, archivaris

Redactieadres: Torenstraat 1, Oirschot
tel. 04997 - 1424, toestel 001

De prijs voor een abonnement bedraagt f 6,-- per jaar, te storten op postgirorekening 1069032 van de gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campir“a.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

N.B. Op schriftelijk verzoek kan toestemming tot overname worden gegeven.

Geachte abonnee,

Na de tiende aflevering van Campinia (julinummer) bereikten ons mondeling en schriftelijk bijzonder positieve reacties van binnen en buiten de Kempen en Brabant. Steeds komen er nog nieuwe aanvragen binnen. De twee eerste jaargangen zijn na twee herdrukken wederom totaal uitverkocht. Van de derde jaargang, waarvan op verzoek van belangstellenden een groter aantal werd gedrukt, kunnen thans nog honderd exemplaren worden geleverd.

Aangaande de door ons aangekondigde alfabetische . ingang (lijst van namen en onderwerpen) op de eerste 5 jaargangen van Campinia (te leveren in 1976) zijn tot heden 92 bestellingen binnengekomen. Gaarne **gen** wij dit aantal op 250 gebracht, om de uitgave van deze omvangrijke index in boekvorm financieel haalbaar te maken. **za-**

In de tiende aflevering van onze periodiek werd het hoofdstuk "De jaarkeuren van de Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot-Best" afgesloten. Wij laten thans in deze en de komende afleveringen onder hoofdstuk IV een publikatie van de oude landrechten van Oirschot-Best volgen (zie blz. 130).

Aangaande populair-historische publikaties van amateurs onder supervisie van het streekarchivariaat in diverse streekbladen, is hieronder een bericht opgenomen.

Aan alle lezers, die ons naar aanleiding van in Campinia verstrekte historische gegevens of data nieuwe gezichtspunten en contacten hebben bezorgd, willen wij hierbij onze oprechte dank betuigen.

De redaktie.

POPULAIR-HISTORISCHE PUBLIKATIES

Naast de bronnenpublikaties en opstellen in de periodiek CAMPINIA propageert het Streekarchivariaat Noord-Kempenland de uitgave van populair-historische bescheiden uit de oude archieven van Best, Oirschot en Veldhoven in de plaatselijke bladen van genoemde gemeenten. Amateurs die zich hebben bekwaamd in het lezen van oude geschriften en zich enigszins vertrouwd hebben gemaakt met de oude terminologie, zullen thans een- of tweemaal per maand onder supervisie van het streekarchivariaat hun vondsten in de betreffende weekbladen publiceren. Van voor publikatie in aanmerking komende oude akten worden door de archivaris fotokopieën verstrekt. De interessante wetenswaardigheden uit het verleden van deze plaatsen in een boekdeel te kunnen uitgeven, voor het archivariaat nog vele jaren vorsen en komponeren betekenen. **de**
Men wil echter nu reeds deze Kempische gemeenschap vergasten op interessante oude berichten, verhalen en andere historische gegevens. **zal** Konpetente liefhebbers van het oude heem worden gaarne bij deze activiteiten betrokken.

De archivaris.

I N H O U D

I.	"De gloeiTge" of dwaallichtjes op de Boxe-hei (opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)	120
II.	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst- Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	121
III.	De notulen der vergaderingen van schepenen, burge- meesters, armmeesters, kerkmeesters, zettters en notabelen der in de dingbank van Zeelst-Veldhoven- Blaarthem verenigde dorpen (vervolg)	125
IV.	Het oude gewoonte- en landrecht in de vrijheid Oirschot-Best	130
V.	a. De oorkonden van Best en Oirschot vanaf de 14e eeuw (vervolg)	132
	b. De Veldhovense oorkonden (Oerle, Meerveldhoven, Zeelst, Veldhoven, Zonderwijk) vanaf de 13e eeuw (vervolg)	133
	c. De oorkonden van Bergeijk vanaf de 14e eeuw (vervolg)	136
	d. Oorkonden van Beers vanaf de 14e eeuw (vervolg)	136
	e. Oorkonden van Valkenswaard (en Waalre) vanaf de 14e eeuw (vervolg)	136
VI.	oude toponymica (vervolg)	136
VII.	Genealogica (vervolg)	141
VIII.	Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeven- tiende tot de twintigste eeuw (vervolg)	145
IX.	Beerser gastvrijheid in 1683	150
X.	Lijst van Kempische dorpen met opgave van de quote der door het kwartier Kempenland te leveren 36 van de 150 wagens in het jaar 1639	151
XI.	Lezers leveren hun bijdrage	152
	1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875	
	B. De nieuwe kerk (vervolg)	152
	2. Genealogische reeks van W.J.C. Senders te Valkenswaard	155
	3. Nog eens: "De Blouwverwer" (Rijkesluisstraat 4)	1E3
	4. Pand Rijkesluisstraat 13, sektie F 3402 (geen monument)	164

I N H O U D (vervolg)

XII.	Oirschotse leengoederen (Oirschot en Best)	
XIII.	De pest in Hapert, Hoogeloon en Casteren (1656 - 1659)	
XIV.	Archivalia aangaande de oude Kempische gilden	

CORRIGENDA

Aflevering nr. 10

- bladzijde 55, nr. 278: "Oirschot" moet zijn "Veldhoven"
- bladzijde 75 : de foto van klooster Bleijendael is per abuis in spiegelbeeld afgedrukt
- bladzijde 98 : de getypte tekst "De gemeijnte genoemd Banisvelt anno 1311 vercregen bij de heerschappen van Spooronck, Booterwijck, Hedel int gemeijn" is foutief geplaatst en moet naar de linker bovenhoek worden overgebracht.

I. "DE GLOEIIGE" OF DWAALLICHTJES OP DE BOXE-HEI

(opgetekend door Meester C. Rijken, 1930)

De Boxe-hei is een gehucht van Eersel, gelegen tusschen de Straat van Eersel en de Weebosch. Daar ligt de z.g. "Zandhoef" en daar gebeurde het. De gronden van Eersel en omliggende dorpen werden in 1326 (22 Dec.) door Hertog Jan van Brabant aan de ingezetenen van die plaatsen in eigendom afgestaan. Over het gebruik van die gronden ontstond onder de eigenaars vaak oneenigheid, totdat ze in 1850 onder de rechthebbende plaatsen werden verdeeld. Maar bij verdeling achtten de bewoners van de Boxe-hei zich misdeeld en maakten nog aanspraak op een gedeelte, dat aan de Weebosch was toegekend. Een landmeter, die met de verdeling was belast, werd beschuldigd, dat hij bij die verdeling niet eerlijk zou hebben gehandeld. De bewoners van de Boxe-hei dreven hem daarom op eed en die eed moest gezworen worden op het stuk land, dat naar het oordeel van de Boxe-heiërs aan dezen toekwam. En de landmeter zwoer: "Zoo waar als de schepper van hier boven sta ik hier op Weeboschen grond!" Maar wat had hij gedaan? Hij had grond uit de akkers van de Weebosch in zijn schoenen gestrooid en een lepel (de schepper) onder zijn pet verborgen. Wegens schending van zijn eed moest hij als een gloeifge eiken nacht in den omtrek rondwalen. Een boerenknecht ging op een laten avond daar langs en in de verte zag hij een man staan, dien hij hield voor een van zijn vrienden. "Toe, zeg Dikke, geef me 'ns wat vuur!" riep hij hem toe. En de dikke veranderde in een gloeiige en achtervolgde den boerenknecht. Gelukkig kon deze nog juist bijtijds de schuur van de Zandhoef, waar hij als dienstknecht thuishoorde, openen en binnenvluchten. Maar 's anderen-daags stond op de schuurdeuren een groote, zwartgeblakerde hand, waarmee de gloeiige den knecht had willen grijpen. Die gloeiigen zijn de z.g. dwaallichtjes, ontvlamde moerasdampen boven kerkhoven en moerassige wateren. Bijgeloovige menschen houden ze voor zieltjes van ongedoopte kinderen. Als men ze toeroept: "Ik doop D allen:" dan verdwijnen ze en vliegen naar den hemel. Die lichtjes zijn zeer beweeglijk. Daarom zegt men, dat ze ons volgen, als we wegloopen maar van ons wijken, als we ze tegemoet gaan.- Vroeger waren ze vrij algemeen, maar sinds de meeste moerassen zijn herschapen in weilanden en het water overal vrijen afvoer heeft, ziet men er zelden meer.

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM.

(vervolg)

231. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 110/3

Jan Laurijs Evertssen belooft aan de armentafel een jaarlijks bedrag van 10 gulden en 71 stuiver, te betalen op Maria Lichtmis. De belofte kan worden afgelost door betaling van een som van 166 gulden. Hiermede zijn diverse beloften gekasseerd: a) van 4-2-1609 (50 gulden), b) van 1-5-1610 (100 gulden), c) van 27-6-1610 (16 gulden 16 stuiver).

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs

282. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 110/4

De kinderen en erfgenamen van Willem Anthonis en hun momber Martelijs Cornelis hebben aan de armentafel een jaarlijks bedrag van 2 gulden beloofd, te betalen op Maria Lichtmis. De belofte is aflosbaar door betaling van een som van 32 gulden. Hiermede is een belofte van 11-2-1610 gekasseerd.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs

283. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 110/5 - 111/1

Jan Jacob Wiericxs (voor zich zelf) en Winrick Henricxsen (als momber van de minderjarige kinderen) verklaren schuldig te zijn aan Jan Willemsen een jaarlijkse rente van 8 gulden, betaalbaar op St.-Jan Baptist. Deze rente kan worden afgelost door betaling van 129 gulden. Hiermede worden afgelost: a) een som van 100 gulden, die Jacob Henricx eerder aan Jan Wouters had beloofd, b) een schuld aan Crijn Alen van 29 gulden, welke geloften dateren van 31 oktober 1610.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd in 1629)

284. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 111/2

Jan Laureijs Everts verklaart schuldig te zijn aan de momber der minderjarige kinderen van Nijs Nijssen t.b.v. genoemde minderjarigen van Lichtmis j.l. tot over 3 jaar een bedrag van 100 gulden tegen een jaarlijkse rente van 6 gulden en 5 stuiver. Hiermede is een obligatie van 31 december 1609 afgelost. Jan verklaart tevens 30 gulden aan rente achterstallig te zijn.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd: 17-2-1635)

285. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 111/3

Pauwels Mathijssen, Jan Jacobs en Jacob Thielmans, schepenen, Michiel Dionijssen, Jan Henricx, burgemeesters, Jan Nijssen en Goijart Martens, kerkmeesters, en Corstiaen Laureijssen en Jan Willemsen, H. Geestmeesters, presenterende het corpus van Veldhoven, verklaren schuldig te zijn aan Aleijd, de weduwe van Dierick Peters een bedrag

van 162 gulden en 12 stuivers tegen een jaarlijkse rente van 5 gulden en 10 stuivers ten honderd, eerste vervaldag St.-Lucasdag a.s.. Aflossing mag van beide zijden geschieden, mits op Bamis tevoren wordt opgezegd. Hiermede is gekasseerd een obligatie van 10-12-1611.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd op 1-3-1621)

286. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 111/4 - 112/1

Bovengenoemde regeerders van Veldhoven (nr. 285) hebben verklaard aan Pauwels Mathijssen schuldig te zijn een som van 150 gulden tegen een jaarlijkse rente van 5 gulden en 10 stuivers (eerste vervaldag eveneens St.-Lucasdag). Aflossing kan geschieden op dezelfde voorwaarden als boven. Hiermede zijn gekasseerd twee obligaties van 10-12-1611.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd ook op 1-3-1621)

287. Zo.-Ve. 15-2-1616 blz. 112/2

Bovengenoemde regeerders van Veldhoven (nr. 285) hebben verder verklaard aan Jan Willemsen schuldig te zijn een bedrag van 32 gulden en 8 stuiver tegen dezelfde rente als hierboven. Hiermede is eveneens gekasseerd een obligatie van 10-12-1611.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd op 30-6-1621)

288. 17-8-1607 blz. 112/3

Testament van Gijsbert Gijsbertssen en zijn vrouw Maria. De langstlevende zal over alle onroerende en roerende goederen, die in de Meierij van Den Bosch bevonden zullen worden, mogen beschikken, om daarmede de kinderen te helpen en de schulden te betalen. Verder ontvangt de langstlevende de opbrengsten en pachten uit de goederen en obligatiën te Breda en omstreken. De stukgoederen en kapitalen blijven staan t.b. v. de beide kinderen.

Schepenen: Willem Laureijssen - Dierck van Hooff

289. 15-11-1615 blz. 112/4 - 113/1

Testament van Peter Adriaenssen en zijn vrouw Dingen. De langstlevende zal over alle roerende en onroerende goederen vrij mogen beschikken. De testateurs verklaren verder schuldig te zijn aan hun zoon Gerard 20 gulden en voor geleend geld aan hun zoon Tonisken 24 gulden en 15 stuivers. Vervolgens bepalen zij, dat aan hun zoon Art voor een bed vooruit zal worden betaald een bedrag van 10 gulden evenals aan hun zoon Jan. Aan hun kleinzoon Adriaen, die bij hen inwoont, legateren zij voor zijn trouwe dienst 16 gulden en aan hun zoon Willem en dochter Aelken 6 gulden voor een bed.

Schepenen: Dierck van Hooff - Ariaen Janssen

290. Z. 4-2-1616 blz. 113/2

Roeloff Wouters heeft aan Michiel Jorissen in erfelijk recht overgedragen een groesveld in het Muggenhool te Zeelst (belendende percelen:

Andries Henrick, Jan Janssen Staessen, Gerart Artssen en de koper) los en vrij met uitzondering van een jaarlijkse betaling van 8 gulden aan Roeloff Wouters (eerste vervalddag half maart 1617) welke rente Michiel altijd half maart zal mogen aflossen tegen de penning 16 en wel in twee keer, mits hij 3 maanden tevoren opzegt.

Schepenen: Dierck van Hooff - Adriaen Janssen

291. Z. 4-2-1616 blz. 113/3

Michiel Jorissen heeft in erfelijk recht aan zijn zoon Jan Gielens overgedragen een half aarsgelag met het half huis daarop staande in het Muggenhool te Zeelst en een half groesveld, zoals dat aan hem door Roeloff Wouters is overgedragen, los en vrij met uitzondering van een jaarlijkse betaling van 11 gulden en 23 oort-stuivers aan zijn vader Michiel Jorissen. Als Jan de hoofdenningen van deze jaarpacht wil aflossen, mag dit in drie termijnen geschieden tegen dé penning 16, mits hij 3 maanden tevoren opzegt.

Schepenen: Dierck van Hooff - Adriaen Janssen

292. 17-2-1616 blz. 114/1

Jan Peterssen belooft aan Peter Jan Claessen als momber van de minderjarige kinderen van diens broer Claes tegen half augustus a.s. te betalen de som van 25 gulden en 15 stuiver.

Schepenen: Dierck van Hooff - Adriaen Janssen
(gekasseerd: 18-5-1630)

293. 28-2-1616 blz. 114/2

Everart Henrick verklaart schuldig te zijn aan Peter Jacopssen van Lichtmis jl. tot over 3 jaar de som van 150 gulden tegen een rente van 9 gulden per jaar (eerste vervalddag Lichtmis a.s.). Hiermede is gekasseerd een obligatie van 24-2-1611.

Schepenen: Dirck van Hooff - Ariaen Janssen
(Voldaan: 16-6-1623)

294. 25-2-1616 blz. 114/3

Ariaen Daniels verklaart schuldig te zijn aan Jan Mathijssen en aan Elisabeth, Aertken en Aelken, wettige kinderen van Art Janssen, van nu tot over twee jaar de som van 100 gulden tegen een jaarlijkse rente van 6 gulden. Mocht een der kinderen wegens huwelijk of armoede het geld nodig hebben, dan mag de obligatie warden' opgezegd één jaar tevoren op Nieuwjaarsdag.

Schepenen: Dirck van Hooff - Ariaen Janssen

295. 30-1-1616 blz. 114/4

Michiel Hermans en Elijsabeth Gerrits, zijn vrouw, verklaren schuldig te zijn aan Jan Claessen de som van 50 gulden tegen een rente van 3 gulden per jaar, eerste vervalddag Lichtmis a.s.. Aflossing mag geschieden elk jaar op Lichtmis.

Schepenen: Henrick Janssen - Dirck van Hooff

296. Zo.-Ve. 19-3-1616 blz. 114/5 - 115/1

Mathijs Peterssen heeft verkocht en overgedragen aan Art Peterssen, zijn broeder, en Jan Peterssen, zijn zwager, al hetgeen hij voor zijn deel geërfd heeft van zijn vader Peter Artsen en zijn moeder Mariken, roerende en onroerende goederen te Veldhoven met de daarop rustende lasten en pachten, uitgezonderd een bed met toebehoren.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs

297. Zo.-Ve. 19-3-1616 blz. 115/2

Art Peters en Jan Peters als momber van zijn vrouw Anneken, verklaren schuldig te zijn aan Mathijs Peters voor de bovengenoemde transactie (nr. 296) de som van 500 gulden tegen een rente van 6%, met een halve rente voor het eerste jaar; eerste vervalddag Lichtmis a.s.. Aflossing (telkens met 100 gulden tegelijk) is mogelijk, mits 3 maanden tevoren wordt opgezegd.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(gekasseerd 27-3-1628)

298. 20-3-1616 blz. 115/3

Adriaen Janssen verklaart schuldig te zijn aan Gerart Peter Ariaenssen van Bamis a.s. tot over een jaar de som van 50 gulden tegen een jaarlijkse rente van 3 gulden en 21 stuiver, eerste vervalddag Bamis a.s..

Schepenen: Dirck van Hooff - Ariaen Janssen
(gekasseerd 15-11-1621)

299. 20-3-1616 blz. 115/4

Jan Willemsen verklaart schuldig te zijn aan Gerart Peter Ariaenssen van 1 maart jl. tot over 2 jaar de som van 50 gulden tegen een jaarlijkse rente van 3 gulden en 21 stuiver, eerste vervalddag 1 maart a.s..

Schepenen: Dirck van Hooff Ariaen Jacobs

300. 25-2-1616 blz. 115/5

Jan Stappers verklaart ontvangen te hebben van Laureijs Janssen en Jan Jansen, zijn zwagers, de som van 132 gulden, zoals hem toekomt uit de deling van goederen van hun broer Jacob Janssen in 1576, waarmede deze gelofte dus gekasseerd is. Verder verklaart zijn zoon Jan Janssen Stappers namens zijn broers Ariaen Jan Stappers en Pauwels Jan Stappers, dat de erfgenamen van Laureijs Janssen en Jan Janssen aangaande deze schuldbekentenis onbelast zullen blijven.

Schepenen: Jan Jacobs en Pauwels Mathijssen

301. 12-3-1616 blz. 116/1

Jan Artssen verklaart schuldig te zijn aan Anna, dochter van Willem van Straeten, of aan haar momber op Lichtmis a.s. de som van 50 gulden tegen een jaarlijkse rente van de penning 16.

Schepenen: Jacob Tielmans en Jan Jacobs

302. B. 29-2-1616 blz. 116/2

Lijbert Henricx heeft in erfpacht overgedragen aan Jhr. Goijart van Eijck een weiveld, gedeeltelijk bestaande uit turfputten, waarin water staat in de Cappers te Blaerthem (belendende percelen: Peter van Heessell, Barthel Henricx, de verkoper en het "Weitjen"), los en vrij. Voorwaarde is, dat Lijbert aan de koper het recht van wegen moet geven naar het genoemde perceel door het Busselen en eveneens een weg moet maken in het genoemde perceel naast het Busselen met een breedte van 8 voeten ten behoeve van de koper.

Schepenen: Jan Claessen en Henrick Janssen

303. Z. 24-3-1616 blz. 116/3

Andries Janssen Thijssen heeft aan Willem Henricx een erfpacht van 4 gulden en 18 stuiver uit een heiveld te Zeelst overgedragen volgens schepenbrief van 12-2-1597, welke pacht Jan Henricx voorheen beloofd heeft elk jaar op Lichtmis aan Lijbrecht Goijarts te betalen.

Schepenen: Dierick van Hooff - Ariaen Janssen

304. Zo.-Ve. 26-3-1616 blz. 116/4

Tielman Jacobs heeft in erfrecht overgedragen aan Jan Bastiaenssen een akker te Zonderwijk Veldhoven, genoemd "De Kerkakker" (belendende percelen: Zeelserlant, Cornelis Jan Joosten, de kinderen Jen Huijben, Pauwels Mathijssen en de kinderen Jan Janssen) los en vrij.

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Thielmans

305. Zo.-Ve. 26-3-1616 blz. 11 95 - 117/1

Jan Bastiaens verklaart aan Tielman Jacobs te betalen de som van 200 gulden, waarvan 100 gulden plus de rente van 6 gulden 5 stuiver op Lichtmis a.s. en de andere helft naar zijn believen.

Schepenen: Jan Jacobs en Jacob Thielmans.

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARMMEESTERS, KERKMEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEM VERENIGDE DORPEN.

(vervolg)

256. V. Z. B. 16-1-1783 2/129v-130v

Vergadering van officier en schepenen der dingbank Veldhoven, Zeelst en Blaarthem, waarbij de stadhouder van de kwartierschout voorstelt, ter voorkoming van verdere moeilijkheden en verder ruïneren van de vroente van Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, Meerveldhoven en Gestel, de Raad van State te verzoeken door de raad en rentmeester-generaal der domeinen van Brabant in overleg met de schepenen dezer dingbank een nieuw reglement voor het gebruik van de vroente te laten maken. Dit wordt goedgevonden.

Getekend: J.W.D. de Jongh, A.v.Meurs, Peter Baselmans, J.Geene,

F.v.d.Leen, J.v.Heijst, H. Ross, J.v.Breda, sekretaris Brocx.

257. B. 16-1-1733 2/131r-132r

Kopie gekollationeerd door sekretaris Brocx ter rekvisitie van Willibrordus van de Ven, wonende te Eindhoven: Op het rekwest van Franciscus Hijacinthus de Dongelberge, Heer van Blaarthem, die beweert, dat de twee tienden a) de Bosscher en Ommelse tienden in de Heerlijkheid Asten, b) de tiende te Blaarthem nooit in handen van geestelijke personen of corpora geweest zijn, en hij zodoende vrij is van enige bijdrage te moeten leveren voor het bouwen en restaureren der kerken ten plattelande, wordt bevestigend geantwoord door de Raad en Leenhof van Brabant te Den Haag.

Getekend: Nicolaas Hendrik van Hoorn, Willem van Laar, Frederik Willem Chion, Nicolaas Jacon Buteux, Anthonij Jan Rijgerbosch, Nicolaas Willem Hartman, Paulinus Philippus Henricus de Dompereil de Joncquieres, Anthonij Gerard Drijfhout en Daniël Jan Steijn en C.A. Maclaine.

258. Z. 27-3-1783 2/132v-133v

Vergadering van de schepenen van Zeelst naar aanleiding van een memorie van de president-schepenen Anthonij van Meurs namens zijn medeschepenen van Veldhoven, waarin de regenten van Veldhoven te kennen geven, dat zij de turf in het Broek wel gaarne zouden willen verkopen en de opbrengst ten voordele van de ingezetenen der deelhebbende gemeenten zouden willen verdelen aangezien het voordeel hiervan ruim zou opwegen tegen de schade die hierdoor veroorzaakt wordt. Veldhoven heeft namelijk aan de Dommel een menigte beemden liggen, waarvan de eigenaars jaarlijks hoge lasten moeten betalen. De wegen daarheen lopen over het Broek. Indien het Broek nu een waterpoel wordt kunnen de eigenaars geen vruchten meer uit deze beemden halen. De lasten zouden zodoende uiteindelijk voor rekening van de gemeente komen. Een deling lijkt hun derhalve het meest voordelige. De schepenen van Zeelst wijzen erop, dat, indien oktrooi wordt verkregen om de turf in het Broek ten behoeve der "Broek-gerechtigde" inwoners te verkopen, de beemden aan de Dommel daardoor niets te lijden hebben, aangezien de wegen moeten blijven en zelfs verbeterd moeten worden. Zij geven Veldhoven in overweging (om kosten en moeilijkheden te voorkomen, die de deling met zich mee zal brengen), uit ieder gezin een vertegenwoordiger hierover zijn mening te laten zeggen. De meesten te Veldhoven, Blaarthem, Meerveldhoven en Gestel, dus van alle plaatsen die tot het Broek gerechtigd zijn, zullen genegen zijn een oktrooi aan te vragen, om de turf in het Broek te mogen verkopen ten behoeve van de genoemde gemeenten. In de gehele gemeente Zeelst zijn er maar vier voor het behoud der veeweiden. Bovendien duurt de aanvoer van turf of klot van elders 5, 6 of 7 uur. Er wordt dus voorgesteld oktrooi te verzoeken om de turf in het Broek te mogen verkopen ten behoeve van de inwoners of het Broek onder de diverse dorpen te verdelen.

Getekend: J. Geene, J. v. Breda, sekretaris Brocx.

259. B. 29-3-1783 2/134r

Vergadering van de schepenen van Blaarthem naar aanleiding van de resolutie der schepenen van Zeelst van 27 maart j.l. inzake het gemene Broek van Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, Gestel en Meerveldhoven. Er wordt besloten de resolutie van 16 januari il. (genomen door de schepenen van Veldhoven, Zeelst en Blaarthem) waarbij de officier werd geautoriseerd een desbetreffend rekwes t aan de Ed.Mo. te richten, in te trekken. De officier en genoemde schepenen zullen hiervan in kennis worden gesteld.

Getekend: P. Baselmans, F.v.d. Leen, sekretaris Brocx.

260. V. 12-4-1783 2/134v-135r

Vergadering van president, schepenen, burgemeesters, zettters en arm-meesters van Veldhoven (de schepen Ross is afwezig). Het Broek is aan de dorpen Veldhoven, Zeelst, Blaarthem, Meerveldhoven en Gestel door de hertogen van Brabant gegeven om de inwoners dezer dorpen hierop hun vee te laten weiden, zowel op de hoogten of heide als ook op het laagland. Door het afturven zijn in de laatste laren twee beesten in de kuilen verongelukt en aangezien er verder ook nog langs de Dommel vele beemden van inwoners liggen, die via het Broek moeten worden bereikt en bij gebrek aan wegen zowel voor deze inwoners als ook voor de gemeente grote schade ontstaat (men moet grond ongekultiveerd laten liggen), wordt besloten een rekwes t bij de Raad van State in te dienen, om de rentmeester-generaal der domeinen van Brabant te verzoeken, in overleg met de regenten dezer dorpen een goed reglement tot konservering van het Broek op te stellen.

Getekend: A.v. Meurs, J.v. Heijst, Dirk Boogers, Dielis van Esbeek, J. Mickers, C.v.d. Eijnden, Fransis Verschuuren, sekretaris Brocx.

261. V. 26-6-1783 2/136r

Anthonij van Meurs en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Jacobus van Heijst, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op 3 juli a.s. te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: A. van Meurs, H. Ross, sekretaris Brocx.

262. Z. 27-6-1783 2/136v

Joachim Geene, schepen, en Mattijs Baselmans en Francis Coppelmans, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op 3 juli a.s. te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. Geene, Mattijs Baselmans, Francis Coppelmans (kon niet schrijven), sekretaris Brocx.

263. B. 28-6-1783 2/137r

Franciscus van der Leen, schepen, en Jan val den Heuvel, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Peter Baselmans, om op de jaar-

lijkse vergadering van het kwartier Ke npenland op 3 juli a.s. te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: F. van der Leen, Jan van den Heuvel, sekretaris Brocx.

264. Z. 25-7-1783 2/137v

Joachim Geene, schepen, Matthijs Baselmans en Francis Coppelmans, burgemeesters van Zeelst, kommittren de schepen Joost van Breda, om zich op 15 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen voor Zeelst aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1783 tot 30 september 1784.

Getekend: J. Geene, Mattijs Baselmans, Francis Coppelmans (kan niet schrijven , getuige G.H. Dolleman), sekretaris Brocx.

265. B. 26-7-1783 2/138r

Peeter Baselmans, schepen, en Jan. van den Heuvel, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Franciscus van der Leen, om zich op 16 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1783 tot 30 september 1784.

Getekend: Peter Baselmans, J. van den Heuvel, sekretaris Brocx.

266. V. 31-7-1783 2/138v

Anthonij van Meurs en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Jacobus van Heijst, om zich op 16 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1783 tot 30 september 1784.

Getekend: H. Ross, A.v. Meurs, sekretaris Brocx.

267. V. 8-5-1784 2/139

Paulus Verschuuren is uit een nominatie van president en schepenen van Veldhoven door Jan Willem Daniël de Jongh als stadhouder van de kwartierschout van Kempenland gekozen tot burgemeester van het dorp Veldhoven over de hertgang Sonderwijk en wel met ingang van 1 mei 1734 tot 30 april 1785. Aangezien hij ondanks oproep door de vorster der dingbank op 5 dezer geweigerd heeft de voorgeschreven eed in handen van de stadhouder af te leggen, zal Jacobus Fabrie, de vorster van de dingbank, namens president en schepenen van Veldhoven de gekozenen te zijnen huize persoonlijk gerechtelijk aanzeggen, dat hij op maandag 10 dezer om 3 uur op het raadhuis in Veldhoven moet verschijnen om de voorgeschreven eed af te leggen. Voor elke 24 uur die hij in gebreke blijft zal hij een boete van 21 stuiver moeten betalen.

Getekend: A. van `fleurs, J.v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

268. V. 1 5-6-1784 2/140r

Anthonij van Meurs en jawlus van fleijst, schepenen van Veldhoven, kommitteren de sehepen nendrik ;?.oss, om op de jaarlijkse vergadering van het knartier KempenianJ o i juni 1734 te Eindhoven tev,1,s7:llijnen,

om met de gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: A. van Meurs, J.v. Heijst, sekretaris Brocx.

269. Z. 17-6-1784 2/140v

Jacobus Geene, schepen, Michiel van Nuenen en Jan van Deursen, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om Op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op 21 dezer te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. Geene, Jan van Deursen, Michiel van Nunen, sekretaris Brocx.

270. B. 19-6-1784 2/141r

Franciscus van der Leen, schepen, en Matthijs van den Oever, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Jan van den Heuvel, om op de jaarlijkse kwartiersvergadering van Kempenland op 21 dezer te Eindhoven te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: F. van der Leen, Mattijs van den Oever, sekretaris Brocx.

271. V. 29-7-1784 2/141v-142r

Over Helena Maria, kind van Jan Francis Swagemakers en Elisabeth Snelers, worden na overlijden van de ouders als voogden aangesteld a) Adriaan Nagelmakers (als administrerend voogd) b) Dionijs Swagemakers (als toeziende voogd), beiden wonende te Veldhoven. Zij zijn beëdigd op het raadhuis ten overstaan van president-schepen Anthonij van Meurs, loco-officier Jacobus van Heijst en de schepen Hendrik Ross.

Getekend: Adriaan Nagelmakers, Dionijs Swagemakers (kon niet schrijven), A. van Meurs, J.v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

272. V. 29-7-1784 2/142v

Anthonij van Meurs en Jacobus van Heijst, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Hendrik Ross, om zich op 14 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1784 tot 30 september 1785.

Getekend: A. van Meurs, J. van Heijst, sekretaris Brocx.

273. Z. 30-7-1784 2/143r

Joachim Geene, schepen, Jan van Deursen en Michiel van Nunen, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om zich op 14 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1784 tot 30 september 1785.

Getekend: J. Geene, J. v. Deursen, Michiel van Nunen, sekretaris Brocx.

IV. HET OUDE GEWOONTE- EN LANDRECHT IN DE VRIJHEID OIRSCHOT-BEST

Nadat het Jaarkeurboek van de Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot-Best in hoofdstuk IV geheel is gepubliceerd en beschreven, willen wij U thans ander dit hoofdstuk de oude "costuijmen ende lantrechten" der Vrijheid Oirschot-Best presenteren. In het jaar 1570 werden deze "cestuijmen usantiën ende lantrechten" reeds genoemd als "van ouden hercommen altijs onverbrekelijck onderhouden geweest".

De hierna volgende transkriptie is een letterlijke weergave van een kopie uit het jaar 1607. Wij zullen de tekst van deze "lantrechten ende costuijmen" in 5 A 6 achtereenvolgende afleveringen van Campinia publiceren. Korte samenvattingen of resumés in modern Nederlands worden hierbij achterwege gelaten, om neerlandici en juristen of kandidaten in de rechtswetenschap onder onze abonnees in de gelegenheid te stellen deze oude teksten te vertalen respectievelijk te interpreteren. Gaarne zijn wij bereid, eventuele desbetreffende wetenschappelijke bewerkingen dezer oude landrechten in onze periodiek op te nemen.

Alsoe Haere Hoocheden bevolen ende geordineert hebben de Magistraet der Stadt van 's-Hertogenbosche ten eijnde de Cleijne Steden, Vrijheden, ende Dorpen, resorterende onder de Meijerije der voerscreven Stadt binnen seeckeren geprifeerden tijde aen de voerscreven Magistraet souden overbrengen alsulcke coustuijmen oft lantrechten, als een ijegelijck van de voerscreven Cleijne Steden, Vrijheden ende Dorpen is hebbende oft gebruijckende, oft t'gene men voer coustuijmen is houdende, ende die over te scrijven aen de voers. Stadt van s'Hertogenbosche, omme in conformiteit van de voerscreven beveelen van henne voerscreven Hoocheden alle deselve neffens de coustuijmen der voers' Stadt in de Greffie van den Raede van Brabant overgescreven te werden, soe eest dat wij schepenen, geswooren, raetslieden, kerckmeesters ende Heijlige Geestmeesters representerende t' corpus der voerscreven Vrijheijt van Oirschot obedierende de voers. beveelen van henne voers. Hoocheden de coustuijmen ofte lantrechten, oft dat coustuijmen ende lantrechten van ouden hercommen altijs onverbrekelijck sijn onderhouden geweest (ende anno vijfthien hondert t'zeventich noch eens overgesonden) mits desen sijn overseijndende, luidende van worde te worde als volcht:

COSTUIJNEN USANTIEN ENDE LANTRECHTEN BINNEN DE VRIJHEIJT VAN OIRSCHOT GEOBSERVEERT ENDE VAN OUDEN TIJDEN ONDERHOUDEN SOE ENDE GELIJCK HIER NAER IS VOLGENDE:

In den IERSTEN soe wanneer eenen heijligen banvierdach is op eenen genechtndch, dat men des anderen daechs sal moegen dingen, maer en wordt nu niet onderhouden.

Noch darmen tot allen tijden eeden sal mogen doen, nietegenstaende al waert besloten tijt.

Ten DERDEN dat men buijten personen buijten Oirschot ende in andere bancken woonachtigh sijnde, ende henne goeden met recht moeten krijgen

ende haere saecke ten eijnde moeten defenderen, dat men henlieden sal toe tauxeren allen henne tosten, vacatien ende comparitien, gelijk men deselve naer gelegentheijt der saecken sall bevijnden te behooren.

Ten VIERDEN soe wanneer den Schouteth der voers. Vrijheijt naer ouder gewoonte sijnen dingdach is leggende, dat alsdan alle schepenen schuldich sullen sijn ter bancken te comen voer den middach goets tijts om-trent thien uren.

Ten VIJFFSTEN dat die geswooren clercq alle partijen d'een voer ende d'ander nae, naeden teneur vander Rollen voerts roepen salt, maer overmits t'gebreck van Procureurs ende anderssins, soe en is niet mogelijk sulcx alhier in der Vrijheijt ende bancke van Oirschot te onderhouden, sijn daeromme tot conservatie van de Justitie deser Vrijheijt ende bancke van Oirschot bij provisie gemaect, geordineert ende geaccordeert dese naebescreven articulen, ende puntten dienen schuldich sal sijn nu voertaen te onderhouden:

Inden Iersten dat een ijegelijck van wat state qualijt oft conditie hij zij die eenen anderen ingeseten van deser Vrijheijt voers. met recht wil tijden, ticht ende aenspraecke geven, oft ij et met recht daer tegens wil attenteren, schuldigh sal sijn den selven proprietas oft gebruijckeren van den goederen te doen gedaegen, ende bij den clercq op te Rolle te doen stellen, d'welck men-sal mogen doen, soe lange die Rolle niet aff en is gescreven, plach men den clercq te geven een oort ende neemt nu drie oort.

Ten anderen is geconditioneert oft geordineert als die Rolle affgelesen is ende die clercq alle personen ingeroepen heeft, soe en sal men niemanden meer op te Rolle mogen setten, maer ijegelijck di et belieft sal mogen intomen aen de banck, ende sal door gebreecke van verschenen pachten, chijnsen, renten ende penningen sijn schepene brieven, instrumenten, registeren oft andere auctentijcke geschrifte mogen doen lesen, schepene tonden leijden, ter waarheijt hem mogen bedingen, erffpanden in den gerechte mogen brengen.

Ten derden is geordineert dat soe wie gedaecht, op te Rolle gestelt, voerts geroepen ende aengesproken is, ende op ten staenden voet eer andere partijen voert worden geroepen, hem niet en verantwoordt bij hem selven oft bij eenen gemechtichden ende naerderhandt compareert, ende wil hem noch verantwoordten voer d'opstaen warden schepenen dijen sal men ontfangen.

Ten vierden is geordineert, soe wanneer ijemant tegen eenige vonnissen, tegen eenige erffpanden, tegen eenige gerichtten, tegen eenige affgeboden, dach ende recht begeert te hebben, dijen sal de Heere oft die dienaers eens mogen stellen dach van eender saecke, soe verre alst recht is, des die gene die dach begeert, schuldigh sal sijn te geven den Heere oft den dienaers eenen stuijver ende twee oort, ende den twee schepenen daer over staende elcken eenen stuijver, soe wel in erfftael als pennincxschult.

Ten viijffsten is ten tijde van dese raminge, te weten in den jaere vier ende veertich geordineert, dat men niemants voortsaeene in contra-

dictie ontfangen en sal in saecken pennincxschult aengaende, de welcke egeene erffpenningen en sijn, hij en betaelt eerst thien stuijvers, half tot behoef van den Heere, ende half voor den schepenen, ende soe wanneer ijemant contradictie wil doen der erfftaelen aengaende, die en sal in recht niet ontfangen worden, hij en moet ierst ende vooral tot behoef van den Heere alleen namptiseren een ende twintich stuijvers.

Ten sesten is geordineert alle waarheijden te verhooren des maendachs voert genecht Dach, uijtgescheijden alst is hijlich banvierdach, dan sal mense verhoeren sanderdaechs in presentie van eenen schepen ende clercq, daer af elcke partije schuldich sal sijn den schepen voer hennen salaris te geven eenen halven stuijver, ende elcke partije die sal comen tuijgen voor henne vacatien eenen halven stuijver, uijtgescheijden buijten getuijgen, die welcke sullen vacatie hebben naer haerder qualijt die sal staen tot taxatie ende moderatie van schepenen ende clercq daer present wesende.

Ten sevensten is geordineert, dat men een ijegelijck die ter waarheijt is gewesen, schuldigh sal sijn die te leijden ende te sluijten achtervolgende der schepenen vonnisse, ende ingevalle neen, ende daerover gewesen worde een leste vonnisse, sal in die waarheijt versteecken sijn, daer toe hij gewesen was, ende niet worden ontfangen. Ende die wederpartije sal voerts mogen procederen, ende bedingen hem tot sijnder waarheijt, ende die voerts leijden mit parthijen die op wairheijt staen, daer aff die wederpartije geelijt ende gesloten heeft, ende hem niet voerts en bedingen tot waarheijt, ende daerover gewesen wordt een leste vonnisse sal in der saecken vervallen, ende versteecken sijn.

Ten achtsten is geordineert dat alle personen die ter instantien van parthijen gedaecht worden om der waarheijt getuijchenis te geven, die niet sieck oft cranck en sijn, ende die ten daege dienende binnen Oirschot sijn, ende geen oepenbaere kennelijcke nootsaecken en hebben, sullen schuldich sijn te compareren, ende der waarheijt getuijch te geven op eenen peen van seven stuijvers, ende dat tot behoef van den Heer.

Ten negensten is geordineert dat alle parthijen die hier dingachtigh sijn, van alle henne ende hender wederparthijen processen ende munimenten sullen mogen hebben copije tot hennen coste.

(wordt vervolgd)

a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW.

(vervolg)

56. SCHEPENOORKONDE VAN OIRSCHOT
1 februari 1366

Wij Jan Eckerman, Didderic Didderics Nennen zoen, Godevart van Ructe, Willem Andries zoen, Henric vander Capellen, Didderic van Westelberse

ende Macs vanden Snepsoet, scepen in Oerscot, tu .en onder onsen ghe-
 menen zeghel dat voer ons is comen Henric Arts S^o:ennen zoen swagher
 ende heeft erffeliken vercoft Danel vanden Staecker vier pont siaers
 paymens te betalen allen jaer tot Alre Heylighen misse met al alsclken
 payment altoes op den voersc. pacht dach in bursen ghenghe ende
 gheve sal wesen ute enen huus ende hofte met allen sinen roebehoerten
 ende een stuccke lands met enen hayvelt daer aen gheleghen dat Arts
 voersc. te wesen plach gheleghen op gheen eynde van Spoerdonc uet enen
 stuccke lands gheheiten die Boerecker gheleghen op dit eynde van Spoe-
 donc ende uet enen vlaslant gheleghen bi Jans Corten van Spoerdonc in
 die parochie van Oerscot. Voert heeft Henric voersproken gleloeft cp
 hem ende op siin goet voer hem ende voer siin nuwnelinghe na ham Da-
 nel voersc. ende sinen nacomelinghen na hem dees voersprolen erifenis
 te weren voer dees voernoempt vier pont siaers alsmen erve van recht
 is sculdich te weren, ende allen voercomier daer _nee af te doen son-
 der der heren tsijs vanden gronde. Ghegheven int navr ons Heren doe
 men screef dusent driehondert ende sosentsestich opden irsten dach in
 februario.

(Hersik, zwager van Aert Mennen, heeft aan Danel wanden Staecker
 in erfrecht verkocht een jaarlijkse rente van vier pond, te beta-
 len op Allerheiligen, uit een huis en hof met toebehoren, en uit
 een stuk land met daarbij gelegen heideveld te Spoordonk, dat
 eigendom van eerstgenoemde was, verder uit een stuk land genaamd
 "de Boerecker" te Spoordonk en uit een vlasland bij Jans Gorten
 te Spoordonk.)

V. b. DE VELDHOVENSE OORKONDEN (OERLE, MEERVELDHOVEN, HELST, VELD-
 HOVEN, ZONDERWIJK) VANAF DE 13e EEUW.

(vervolg)

11. OORKONDE VAN HERTOG HENDRIK VAN LOTHRINGEN EN BRABANT
 1254

Henricus Dei gratia Dux Lotharingiae et Brabantiae universis presenter
 litteras visuris salutem in domino sempiternam. Umiversitati vestre
 notum facimus, quod Ingelbertus de Olfghate miles et Helyana uxor sua
 coram sculteto nostro Wellino de Buscoducis et scabinis de Ersele ac
 aliis hominibus nostris ad opus domus de Postula rationabiliter et
 legitime emerunt omne allodium quod bone memorie Johannes miles de
 Dorne, Ida uxor sua, Maria de Molendino et liberi sui ac ani coheredes
 eorum habebant in parochia de Urle cum censu qui Sult Gerardi de Schil-
 le, ea condicione quod dicti Ingelbertus et Helyana uxor sua tempori-
 bus vitae sue percipient cum omni integritate medietatem omnium proven-
 tuum dicti allodii, et domus de Postula reliquam parten, ita quod de
 preventibus inde perceptis dicta domus persolvat dictis Ingelberto et
 Helyane singulis annis infra quatuor dies nativitatis Domini quamdiu
 vixerint decem libras Lovaniensis monete. Altero zero eorum decedente
 domus de Postula in anniversario eius persolvat conventui de Floreffia
 annuatim ad pitantiam unam marcam coloniensium seu X.XX solidos Lova-

11k irLiB L. 4174 tt tr: 15.11.7 /- ,, tra fronte
 >> 110i ettesett-e' 3144 v. P6a ere am
 GA14mm 7 V.dynet., /1J'ai-11:1 AS-1;i
 p 4"1.1 6raLér z1k5 m lTtd 4ra4110.1 477 [40-110 C...11.4 1 d1110M .18a
 7100.11 Inn rit : at.0.1 in rtuoim.1 a V74.4 4
 trr f4) fle 761.1e. 7:1, e, 71.,gett.4 fégt< urm 5e `yt
 .arre á grecj ,sale tnebbeet oltri rerbertr Sè rei.9 13 Tk/Inren
 [ca .1:1:2 4/1emil i unie refrert.5 `tor/1 1 frau; r: k:10-art
 c. 047- th b,le Ut:5fe nta lett , fr, 5...:5ttkka.jfS,
 iintro er 4 fa.4:31 ~4) itruf t 5/tt10xk [ml] 7c
 tl 0 (21g meNr "geFfni-1. 4 0.4. 14:Z-71:rwasi ruf,rez f".4 42.7.
 „2 uwi rso aha- /31;an, exi r-éu171r f31 i- tuu.g Y Z-1 tr;l portg 9 :Sa fit - 1~ eer
 th /ollukik be vridna.46711 Z Qe. +nik. at
 Eobts > au arier *z,4,11, .tio'zionltr
 dt.y. Volk.ia a `t:cik Jeu' —tAi,,,; á t v FL.,46
 muyi, om 4 "icecti,1 rk - tub. i Filurrenve
 Totm.roytLiett--Frre te, en, 4 yrètrut4 t.rtr / FL: 3/111r raè-éij. rmj) FILplio

niensium pro marca de decem libris memoratis. Residuas octo libras et dimidiam superstiti temporibus vite sue persolvendo. Onomortuo aliam marcam col seu XXX solidos Lovaniensium pro marca dicto conventui de Floreffia persolvat ad pitanciam annuatim domus de Postula de allodio supradicto. Et tunc post obitum amborum dictum allodium cum omni integritate ad domum de Postula convertetur. Et per solutionem dictarum duarum marcarum prout dictum est domus de Postula a dictis decem libris integraliter liberabitur. Abbas vero Floreffiensis nichil amplius recipiet occasione dicti allodii in ecclesia de Postula quam prius recipere consuevit. Quod ut robur obtineat firmitatis presentibus litteris sigillum nostrum cum sigillo abbatis Floreffiensis et prioris de Postula apposimus. Acta sunt hec in anno M° CC° L° quarto.

(Ridder Ingelbertus van Olfghate en zijn vrouw Helyana hebben ten overstaan van Wellinus, schout van 's-Hertogenbosch, en de schepenen van Eersel aan het konvent te Pastel verkocht het gehele vrije erfgoed, dat ridder Jan van Dorne, zijn vrouw Ida, Maria de Molendino en zijn kinderen en erfgenamen te Oerle bezaten met de cijns van Gerardus de Schille. Tijdens hun leven zullen Ingelbertus en Helyana de helft van de opbrengst uit deze allodiale goederen ontvangen terwijl de andere helft voor het konvent van Postel bestemd is, waarvan genoemd konvent echter jaarlijks 10 pond aan Ingelbertus moet betalen. Na het overlijden van één der echtgenoten moet Postel van deze 10 pond jaarlijks één Keulse mark aan de abdij Floreffie betalen. Zodra beide echtgenoten zijn overleden vervalt het gehele allodium met alle opbrengsten aan het konvent van Postel.)

12. OORKONDE VAN WILHELMUS HEER VAN BOXTEL
5 april 1289

Universis presentes litteras inspecturis nobilis vir Wilhelmus dominus de Bouxtle noticiam veritatis cum salute. Noverit universitas vestra quod nos quicquid juris nos habere credebamus in jure patronatus ecclesie de Zondrevik seu decime eiusdem totaliter damus et concedimus abbati et conventui ecclesie Floreffiensis Premostratensis ordinis Leodiensis diocesis et ipsum jus quod haberé credebamus si quod habuimus transferimus in eosdem abbatem et conventum ob remedium animarum parentum nostrorum et anime nostre et nihil juris nobis retinemus in dicto jure patronatus seu decime nobis seu successoribus nostris supplicantes reverende in Xristo patri domino Leodiensi episcopo looi diocesano ut concessionem et translationem predictis suum si necesse fuerit dignetur adhibere consensum et ipsas concessionem et translationem auctoritate pontificali confirmare abbati et conventui antedictis et hoc universis et dicto reverendo patri presentibus litteris sigilli decani concilii de Woinsele ac nostri appensione munitis significamus. Datum anno Domini M° CC° LXXX° IX° feria tertia post ramos palmarum.

(Wilhelmus, Heer van Boxel, schenkt zijn aandeel in het patroonaats- en tiendrecht van de kerk te Zonderwijk aan de abt en het konvent te Floreffie.)

13. SCHEPENAKTE VAN OERLE
18 september 1374

Wii Jan vander Meer van Knechsel ende Bartholomeus die Melter, scepene in Oerle tugen onder onse zegelen dat voer ons tomen is Jan Hermans der Kinder zoen was ende heeft die beteringe van enen huijse ende hoeve met sinen tobehoerten dat Ghisebrechts Hellincs te wesen plach ghelegen binnen Kercke-Oerle aen die strate ende die beteringe van enen stucce erves dat des vorsc. Ghisebrechts was dat ghelegen is tegen dat vorsc. huijs over aen die ander siden vander vorsc. straten tusschen t goetshuijs erve van Postel dat dat beter is dan alsolkene tsijs als men den goetshuijse van Postel daer ute gheldende is met alle dien rechte vorwarden ende brieven daer hie die mede hadde opghedragen erfleken ende overghegeven broeder Janne geheiten vanden Poele onder meester t goetshuijs van Postel tot behoef t goetshuijs vorser. ende dat die vorser. Jan helmelinghe op die vorser. beteringe van den vorser. huijse ende hoeve ende vande stucce erves heeft vertegen te ewegen dagen tot behoef des vorser. goetshuijs van Postel. Gegheven int yaer ons Heren geboert dusent driehondert tseventich ende vier op den achtiensten dach in gerstmaent.

(Jan zoon van Herman der Kinder heeft ten behoeve van het klooster te Postel de "betering" van een huis en hof met toebehoren van Ghisebrecht Hellincs aan de straat te Kerkoerle en de "betering" van een erf van dezelfde Ghisebrecht tegenover genoemd huis (d.ue z. de meerwaarde boven de pacht uit deze goederen) overgedragen aan Jan vanden Poele, onder-magister van het Godshuis van Postel.)

V. c. OORKONDEN VAN BERGEIJK VANAF DE 14e EEUW

d. OORKONDEN VAN BEERS VANAF DE 14e EEUW

e. OORKONDEN VAN VALKENSWAARD (en Waalre) VANAF DE 14e EEUW

Dit hoofdstuk wordt in de volgende aflevering voortgezet.

VI. OUDE TOPONYWICA

(vervolg)

Op 20 augustus 1973 overleed op 84-jarige leeftijd in zijn woonplaats Deventer "na een werkzaam leven" A.P. de Bont, schrijver van o.a. het tweedelige "Dialect van het Kempenland, meer in het bijzonder d'Oerse taal". De Brabantse dagbladpers heeft met geen woord gewag gemaakt van het overlijden van deze geleerde Kempenaar. Of het in de Overijsselse pers anders was, weet ik niet. Veertig jaar lang heeft De Bont gewerkt aan bovengenoemd, bil uitstekend Brabants, boek: zijn overlijdensadvertentie vermeldde één onderscheiding: "De Deventer Adelaar".

Ik heb nooit begrepen wat deze Oerleenaar van de Gender naar de IJssel heeft gevoerd.

Zijn "Vokabularium" bij "Dialect van het Kempenland" beëindigt hij met een in het dialect geschreven: "Ot m'ne jongen teed". Aan het slot van dit stuk lees ik:

"Neiw ek zeu stillekes aan op ji&re begien te komme 3n weed van de streik af woun woor ek gevild :án geb'ore ben, nelw wil et wel is gebeure, 's naachs a's ek nie slaope kan of ok wel op ander tè.ie, d.'k ingens dan dien teed trugdenk. Dan ziej-ek Oewers weer, nie zeu a's 't op den eugenblik is - nee, de geest wil a. ne.ie nie goewd opnemme nie - mar zeu a's 't war toen ek tiejn, twaalf dartien joor of nog wa meer aud war. Nog 'ens gezeid, d wa's ene schoone gelukkigen teed. " (p. 810)*

Dat hij van Oers en van zijn dialect hield, blijkt uit dit fragment overduidelijk, maar om een levenswerk tot stand te brengen als deze monografie is meer nodig dan liefde voor zijn geboortestreek, en wel liefde voor de wetenschap, de historische taalwetenschap in het bijzonder.

Het is niet mijn bedoeling de verdiensten van De Bont hier uitvoerig te gaan bespreken; dit valt buiten het kader van deze rubriek, en ik zou de herdenking in "Campinia" aan anderen overgelaten hebben, ware het niet, dat De Bont ook belangrijk werk op toponymisch gebied heeft verricht. Ieder die zijn "Dialect van Kempenland" kent, weet dat, en ook in deze rubriek is zijn naam herhaaldelijk gevallen. Zijn bekendste toponymisch werk is een reeks artikelen: "Noordbrabantse etymologieën" verschenen in "Mededelingen van de vereniging voor naamkunde te Leuven en de commissie voor naamkunde te Amsterdam".

Ik wil op deze plaats zijn nagedachtenis eren met de bespreking van twee toponiemen uit zijn geboorteplaats Oerle, namelijk die van de gehuchten Scherpenharing en Tootefout, waarvan hij - hoe kan het ook anders - de definitieve etymologie heeft gegeven.

Maar eerst een kleine aanvulling op de bespreking van de etymologie van Oerle (Campinia, 3de jaargang, januari 1973, nr. 8, pagina 173).

39. "Oerle" (haring)

De Bont verklaart Oerle als "het aan de overzijde (van het Look) gelegen bos". Tegen deze verklaring heb ik het volgende bezwaar aangevoerd. Ik citeer: "Het merkwaardige van deze verklaring is, dat die zou inhouden, dat de naam Oerle gegeven is vanuit een oostelijk daarvan en van het Look gelegen plaats en dat kan alleen Zeelst zijn, wat zou betekenen dat op een of andere wijze Zeelst belangrijker, ouder of eerder bewoond geweest moet zijn, hetgeen in tegenspraak is met dat wat over Oerle en Zeelst bekend is."

Om deze redenen hield ik het op de verklaring van De Vries en Moerman. Toen ik deze regels schreef, had ik De Bonts artikel "Het toponiem

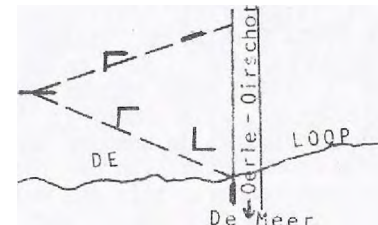
In dit en volgende citaten kon om technische redenen niet altijd De Bonts fonetische transkriptie gehandhaafd blijven.

Oerle" in genoemde 'Mededelingen' nog niet gelezen. In dat artikel blijft hij hij de etymologie oer <over en loo e bos. "Over" betekent volgens De Bont "hoger gelegen" zoals het eerste lid in het Limboursse toponiem Oirlo (bij Venray). Zo verklaart ook Tummer &mond". In een voetnoot op pagina 16 van het onderhavige artikel zegt De Bont van "over" : "niet in de zin van aan gene zijde" gelijk we in Dialect van Kempenland II, blz. 681b abusievelijk deden". Oerle betekent dus, zegt hij aan het slot van zijn artikel "het hoger gelegen bos". Met deze verklaring vervalt mijn bezwaar aan het begin van dit stuk gememoreerd en met zijn "nieuwe" verklaring "het hoger gelegen bos" kan ik me verenigen, daar in deze verklaring recht gedaan wordt aan de situatie ter plaatse "zand en bos" (zie mijn vorige artikel over Oerle).

" , 'la's er ijs, dan gonge we schkatserè.ie an kak a's bè 't baocie et méest op de Blow Blaek. Soms gonge we n& de Drie Venne, néb de Schoutelblaek op de Schaerpenherring." (Dialect II, pag. 809)

47. "Schaerpenherring" (Scherpenharing)

De Scherpenharing is een gehucht ten noorden van Oerle aan de weg naar Oirschot. Dit toponiem is een samenstelling van "scherpen" en "haring". Van haring zegt De Bont dat het een afleiding is van het suffix -ing. Het grondwoord van - haring is dus haar, hetgeen betekent: "hoge zandgrond, een met hout begroeide hoogte" "Uur een met struikgewas begroeide woeste plek". De Bont wijst erop, dat deze etymologie o.a. onderschreven wordt door Verdam en Stoett, door Hoeufft, Gallée, Jellinghaus, Scheinfeld en Gijsseling, die het terugvoert op haru - (f) zandige heuvelrug: De Bont merkt dan op - hij laat nooit na rekening te houden met de situatie ter plaatse (!) - dat het stroompje "De Loop" niet door, maar aan de zuidzijde langs het gehucht loopt, en dat het terrein ten zuiden van dit stroompje "de Meer" en "de Schaerpenherringse meer" heet: een moerassig terrein, dat evenals het gehucht zelf links van de weg Oerle - Oirschot ligt. Beide feiten zijn duidelijke aanwijzingen dat de Scherpenharing wat hoger ligt. Het eerste lid van de samenstelling "scherpen" komt in Nederland in tal van toponiemen voor, zij het niet altijd in dezelfde betekenis. De Bont houdt het op wat J. Heissen in "Plaatsnamen der Antwerpsche Kempen" over "scherpe" heeft gezegd, namelijk dat dit adjectief kan slaan op een driehoeksvorm. Tachtig jaar geleden stonden op de Scherpenharing zes boerderijen, alle links van de weg Oerle - Oirschot, "op de haring" dus, en deze boerderijen lagen gegroepeerd in de vorm van een scheppe, vrijwel gelijkzijdige driehoek: 1,

Met nadrukkelijke instemming citeer ik eep opmerking van De Bont in voetnoot 2 op pag. 73:

"Op de gemeentesecretarie van Veldhoven heeft men jammer genoeg de naam Scherpenharing met duidelijk hoorbare h veranderd in en verknoeid tot Scherpenering, juist alsof daar ooit nering en dan nog wel scherpe is gedaan."

(Zie A.P. De Bont "Noordnederlandse etymologieën" 'Mededelingen Ver. Naamkunde', XLIV, 1968 pag. 73 - 75.)

'Mè de jacht kwamd' in 't nojoor weer op dezlfd plakke w8or g'in 't veurjoor vdoltjes hadt gezocht of op den eekhoore wart geweest. Ggene wonder dan ok da ge zeudoende ieder bussel, iedere maast, ieder pè.ike, ja ieder sloepken dur tin dgur kende..."

Zo zal De Bont ongetwijfeld ook de Tootefout "dgur an dgur" gekend hebben, een toponiem dat in archeologische kringen beroemd is vanwege de meer dan 40 onderzochte grafheuvels.

48. "Tootefouth (Toterfout, Teutefout en Teuterfout)

Het toponiem Tote(r)fout is wel beschouwd als "voord"-naam (een voorde is een plaats waar men te voet of per voertuig een rivier(tje) overstak.) Daartegen heeft De Bont twee bezwaren aangevoerd. Het eerste: de afstand tussen het gehucht de Toterfout en het enige beekje dat Oerle kent "De Loop" is ongeveer 10 minuten. Een afstand die te groot is om het waarschijnlijk te maken, dat de Toterfout vernoemd zou zijn naar de "doorwaadbare plaats" in de Loop. Men zou zich echter af kunnen vragen, of niet een van beide zich in de loop der eeuwen verplaatst heeft. Het tweede bezwaar is van taalkundige aard en maakt het onmogelijk Tootefout gelijk te stellen met "Tote der voord": in alle klankvormen: Tootefout, Toterfout, Teutefout en Teuterfout hebben we met de scherp- of hardlange oo(cau te doen en dit maakt het onmogelijk Tote gelijk te stellen met tete (mal. tate). Tegen fout = voord verzet zich bovendien het vrouwelijk woordgeslacht van voord, terwijl Toterfout getuige "Den Toterfout" m. of o. is.

Alle etymologieën die Tote(r)fout in verband brengen met "dood" "dodenrijk" etc. verwijst De Bont zonder meer naar het rijk der fabelen van "boer of burger". In Oerle, zegt De Bont, is van zulk een volksverklaring of volksoverlevering niets bekend.

Hij acht Toterfout ontstaan uit: t + oote + fout = het oode (= woeste) woud.

In deze verklaring behoeven de anlautende en inlautende t, de r en de f een nadere bespreking.

In zijn "Dialect van het Kempenland" had De Bont deze verklaring al eerder gegeven. In "Tijdschrift" LXXXIX pag. 281 heeft men (De Bont zegt niet wie) De Bonts verklaring "mislukt" en "onwaarschijnlijk" genoemd, juist op grond van die t, de r en de f.

In "Brabants Heem" I (1949) heeft Mandos een aantal oude schrijfwijzen van Toterfout bijeengezet, alle zonder r: "het totefeijts ackercken", huysken op den toetefat; de smeelen aenden groeten acker ter plaetse denToetefa.t onder Oerle; van den totafatsen pat; totevatsen akker; etc.. De vormen zonder r zijn dus wel de primaire; die met r wel anorganisch, maar toch regelmatig, want het is in de Yederlandse

dialekten zeer gewoon, dat een (zwakbetoonde) open syllabe door een sonore medeklinker (r,l,m,n) wordt afgesloten, het meest door een r: achtergaal = nachtegaal, apperteeet = appetijt, vaogelvuur = vagevuur, etc..

De anlautende t is het onzijdige lidwoord bij woud; in Tootefout hebben we te doen met de zogenaamde agglutinatie van het lidwoord. In de toponymie zijn daar veel voorbeelden van, b.v.: In Valkenswaard is bekend Dalkerndje, elders Treek<Ter Eke Den Twisseltge't wis loo = het bos van de wissen.

N.B. Bij de verklaring van deze t = lidwoord gaat De Bont er wel van uit dat de etymologie in fout = woud juist is!

oote.geood(e)Ggot ags

De verscherping d> verklaart De Bont als "medeklinkerharmonie% hij wijst erop, dat de d in "Toode" stond te midden van de scherpe medeklinkers t en f en "daar was het voor de van scherpe medeklinkers houdende Oerle" welhaast onmogelijk de zachte d te handhaven. "In de oude vormen komt veel klinkerharmonie voor: totafatsen, totofatsen.

fout<veutd<volde<wolde

Wezenlijk voor het bewijs Toterfout = het woeste woud is het aannemelijk maken van f<Zw in het laatste bestanddeel.

Voor het dialect van Oerle echter is de stemloze f voor een tweeklank geen enkel bezwaar. Dit dialect houdt van scherpe medeklinkers getuige o.a. de volgende voorbeelden: flier i.p.v. vlier, floor i.p.v. vloer, vink Enk, vakantie ferkantie e.a.. Steun vindt deze overgang in de nog oude vorm "totevatsen akker", fout i.p.v. woud levert dus geen moeilijkheid op.

Dat faut een vervorming is van woud blijkt op de eerste plaats uit de anlautende t die op een onzijdig/genus van het laatste bestanddeel wijst. En rliia volledig in overeenstemming met het woordgeslacht van woud.

Ook in andere dialektische ontwikkelingen vindt de overgang fout<woud steun. Het werd namelijk op dezelfde wijze behandeld als andere au woorden die alle de overgang au> aa vertonen, 20 werd haat (hout) haat, Waut (Woud; baat, zaut (zout) zaat, etc.. Bij de oude vormen vinden we ook faut (fout) faat. Ook voor de overgang w>v wijst De Bont op parallellen namelijk op le.vènt voor lijnwaad en op vagen voor wagon.

(N.B. De klankontwikkeling au<old in het Nederlands is volkomen regelmatig, vergelijk oud - hgd alt kou hgd. kalt, woud hgd. Walt etc.) Volgens Edelman waren er op de hogere zandgronden echter geen wouden. Want: "a271 de term woud verbindt de overlevering de begrippen woest, ontoegankelijk, afgelegen, gevaarlijk en geheimcinnig." Maar daarop zijn uitzonderingen: woud<walfu,m = zompig bos zegt Gijsseling.

In Nederland vindt men wel meer de naam woud in de betekenis van "moerasbos". Ook in Tootefout kan die betekenis schuilgaan. "Ten Noorden en dichtbij het gehucht "(Der) Toote(r)fout" ligt een moerassig terrein het ee genaaMde "Ooijersvenneke". Het begrip woest sluit dus goed, zii net pleonastisch aan bij fout<voud<volde<wolde in laatstgenoemde'Detekenis.

"Ge hadt den ombezEirgde, gongt 5n stondt wer ge wg'ot dn dgedt vuileed wa ge wdoot, 511 a's ge s'aoes muur g kn wel in ew bed

laagt, dan dochte nog mè plezieër trug áan de dingen die d'ouverd'ag ha'dt beleefd. E kort gebè.ike, somtè.ien ok geen :án gerust gongde slaope, de volgenden dag zóo wger op e nèt.itzet brenge." Zo eindigt De Bont zijn levenswerk: n'n gerust gongde slaope roste in vrede. Hij

Oerle, september 1973
J.A.J. van den Bosch

VII. GENEALOGICA

1. HET GESLACHT VAN DOOREN te Veldhoven van 1686 af (Gegevens, verzameld uit de doopboeken respektievelijk geboorteregisters van Veldhoven, chronologisch geordend per ouderpaar.) (vervolg)

(JOANNES VAN DER HEIJDEN) 1- 7-1728 Petrus (illegitimus)	X	GISBERTA VAN DOREN
	get.	Arn.v.d.Heijden, Cath.v.Doren
FRANCISCUS VAN DOREN 27- 8-1729 Christina	X	PETRONILLA VAN DEN BROECK
	get.	Guil.v.Doren, J.M.v.d.Broeck
HENDRIK VAN DOOREN 26-11-1729 Antonia 12-12-1732 Laurens 23-11-1734 Jacob 21-12-1737 Michael 20- 4-1739 Goverdina 20- 7-1743 Johannes 6-10-1746 Jacoba 5- 9-1751 Johanna 5- 9-1751 Maria	X	ANNA VAN GERWEN
	get.	Jan v. Gerwen, Johanna v. Dooren Hendrik v. Gerwen, Petr. v. Dooren Jan Boogaers, Johanna v. Gerwen Peter van Dooren, EI. Bartels Jacob Aerts, Petr.v.Gerwen Chr.v.Dooren, Mecht. v. Dooren Paulus Verlegh, Petr.v.Gerwen A.v.Gerwen, Christina v. Gerwen Willem Boogers, Mecht.v.Dooren
FRANCISCUS VAN DOREN 18- 4-1732 Christina 2- 8-1736 Wilhelma 25- 5-1740 Anthonius 1- 3-1743 Margarita	X	PETRONILLA VAN DER HEIJDEN
	get.	Guil.v.Doren, J.M.v.d.Graff A.v.d.Broeck, Maria v.Doren L.v.d.Heijden, 1 ^o 1.v.d.Meiren L.v.d.Heijden, Cath.v.d.Broeck
MARCELLIJS VAN DOREN 4-12-1732 Albertus 31- 5-1735 Joannes 21- 3-1745 Joannes	X	HELENA VERSCHUEREN
	get.	Godefridus Smits, Ida Thonies " J.v.d.Heijden, M.v.d.Bichelaer H.v.Son, Al. Joannis Elsen
GUILIELMJS FRANCO VAN DOREN X 6- 3-1736 Joanna 3-11-1739 Joanna 13- 6-1744 Anthonia	X	MARIA ANTEONIJ SENDERS
	get.	Fr.v.Doren, EI. Anth. Senders M.J.Thijssen, H.Fr. Pero Gerardus Pero, Cath. Senders
ANTON VAN DOOREN 13- 4-1736 Johannes	X	HENDRIKA BOOGERS
	get.	Hendrik Boogers, Petr. v. Dooren

7- 1-1738 Jacob
PETER VAN DOREN
16- 7-1739 Maria
9-11-1740 Petronella
27- 2-1742 Maria
28- 1-1743 Michael
26-11-1744 Justina
5- 9-1746 Michael
24-12-1748 Hendrik

MARCFL VAN DOOREN
26- 8-1745 Arnoldus
14- 2-1747 Johanna
18-10-1743 Wouter
2- 8-1750 Johannes
18- 2-1752 Peter
21- 1-1753 Peter
10- 8-1755 Johanna
19- 3-1757 Joseph
15- 1-1759 Catharina
14- 3-1761 Adriana

WILUEU4JS VAN DOREN
25- 9-1743 Henricus
23-11-1744 Joannes
20- 5-1746 Joannes
21- 1-1748 Anna Maria
5- 7-1752 Johannes
20-10-1754 Johanna Maria
13- 5-1756 Joannes
16-12-1757 Catharina Elisabeth

MANTIS VAN DOREN
16- 9-1744 Joanna

WALTHERUS VAN DOOREN
30-11-1745 Catharina
28- 2-1748 Mechtildis
22- 2-1751 Arnoldus

PETRUS VAN DOOREN
1-10-1746 Joannes

P.E.TER VAN DOOREN
23-10-1752 Johannes

HENRICUS VAN DOOREN
26- 4-1755 Petrus

JACOB VAN DOREN
22-12-1757 Maria Anna
13-10-1760 Willem
8- 4-1'64 Anna Maria

		get. Th. Boogers, Anna v. Dooren
X	PETRONELLA DER WEDUWE	
get.	Peter der Weduwe, Mecht.v.Dooren Roland v.Dooren, Aleg.v.d.Heuvel	
✓	Jan der Weduwe, Mecht.v.Dooren	
1?	A. der Weduwe, Mecht.v.Dooren	
✶	Peter der Weduwe, Anna v.Dooren Ader Weduwe, Mecht.v.Dooren Laurens v.Dooren, Anna der Weduwe	
	ELISABETH VAN DER BOJLEN	
get.	Jan van der Boomen, M.v.Kemena A.v.d.Boomen, Gijsb.v.d.Heijden A.v.d.Boomen, Hester v.d.Heijden	
"	w.v.Dooren, Joh.v.d.Boomen Wouter v.Dooren, Petr.Vermeeren P.v.d.Heijden, Joh.v.d.Boomen Joh.v.d.Boomen, Elis.Boogers	
"	Joh.v.d.Boomen, Johann.v.d.Boomen Hendrik Vermeiren, Catlia Berck Arnold v.Dooren, Petr. Pancken	
X	ELISABETHA BOGERS	
get.	Th. Bogers, Maria v. Kemena Petrus Bogers, Gijsb.v.d.Heijden Petrus Bogers, Gijsb.v.d.Heijden Peter Boogers, Elis.M.v.Dooren w.v.Dooren, Adr.v.d.Heuvel Peter Boogers, Elis.van Dooren Wouter van Doren, Ida Verlegh Wouter van Doren, Ida Verlegh	
1?		
X	GERTRUDIS KERCKHOF	
get.	Alexander Kerckhof, Joanna v. Dooren	
X	CATHARINA VAN DEN BERCKT	
get.	Guil.v.Dooren, M.v.d.Berck Fr.v.d.Berck, Maria van Doren Marc.v.Doren, Joanna Berckers	
X	ELISABETHA VAN DEN HURCK	
get.	Arn.van Dooren, Joanna v.d.Hurck	
X	JOHANNA BOOGERS	
get.	Wouter Boogers, Petr.P.Schoofs	
X	ELISABETHA COPPELAERS	
get.	Chr.v.Groote-Brugel, M.v.Lieshoudt.	
X	JOHANNA MARIA COLÉN	
get.	Anton Sledsen, Johanna. van Doren Johannes van Dijck, Joh.v.Doren Arnold Colen, Maria van Doren	

ADELBERTUS VAN DOOREN X MARIA VAN KEULEN
 27- 5-1759 Marcellinus get. Leonardus van Dooren, Godefr. v. Keulen
 22- 5-1760 Joanna Leonardus van Dooren, Godefr. v, Keulen
 26-10-1765 Anna Maria Joannes van Kuylen, Hendrina van Dornen
 16- 2-1775 Anna Maria Joannes van Kuylen, Hendrina van Dornen
 18- 8-1778 Maria Anna Walterus van Erckel, Marg.Verhoeven

AEGIDIUS VAN DOOREN X MARIA VAN NUNEN
 11-11-1759 Joanna get. Joannes Beijnsens, Joanna van Dooren
 20- 7-1763 Petronilla Henricus van Dooren, Maria Tilemans
 22- 7-1766 Elisabeth Petrus de Greef, E.Beijnsens loco Margareta van Nunen

ANTONIUS VAN DOOREN X CORNELIA BEIJNEN
 8- 2-1760 Petrus get. Petrus Beijnen, J.M.v.Dooren

(wordt vervolgd)

2. Genealogische reeks van w.J.C. SENDERS, geb. 17 oktober 1935 te Valkenswaard (Zeelst, Bergeijk, Luyksgestel, Valkenswaard)

Zie: Hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz.155

3. DE MANNELIJKE LIJN IN DE STAMBOOM VAN CATHARINA MARIA GEMMA ANNA MERCX, geb. 27-5-1973 te Oirschot, wonende Molenstraat 26a te Oirschot.

I. MICHEL MERCK

II. MR. JAN MERCK
 zoon van Michiel
 ged. + 1637 te Rouquieres, België
 gehuwd op 13-4-1678 te Oirschot met Catharina Coppens, dochter van Jacob

III. a. Kinderen uit huwelijk II, te Oirschot gedoopt
 Franciscus Joannes Anna Alydis Henricus
 23-8-1678 11-5-1680 14-4-1682 27-5-1685 14-3-1688

Jacobus
 25-4-1694

nENRICUS, zoon van Jan
 gehuwd mvt: Anna Wuij tens (dochter van Gaspar, gedoopt op 1-1-
 NAM to Oirschot) op 26-2-1713 te Oirschot

IV. a. Kinderen uit huwelijk III,b te Oirschot gedoopt
 Catharina GasparIddegondis Petronella Joanna
 12-7-1714 6-8-1717 14-7-1720 16-4-1723 15-3-1726

Joannes
 8-6-1729

b. JOANNES, zoon van Henricus Mercx
 gehuwd met: Maria Elisabeth Hulseimans (dochter van Hendrik,
 gedoopt 25-7-1741 te Beerd, overleden 13-9-1789 te Oirschot)
 op 9-5-1762 te Oirschot
 overleden: 28-2-1801 te Oirschot

V. a. Kinderen uit huwelijk IV, b, te Oirschot gedoopt
 Henricus Adriana Gaspar Adrianus
 5-11-1763 14-8-1765 26-10-1767 14-12-1769

Henrica Anna Johanna Joannes Catharina
 11-8-1772 28-10-1774 16-10-1777 18-12-1780

b. ADRIANUS, zoon van Joannes.
 gehuwd met: Joanna Leijten (dochter van Joannes, gedoopt te
 Oisterwijk, overleden te Lage Zwaluwe)
 overleden: 10-10-1848 te Oirschot

VI. a. Kinderen uit huwelijk V, b, te Oirschot gedoopt
Joannes wilhelmus Maria Elisabeth Maria
 22-3-1801 27-8-1802 27-10-1803 13-3-1806

b. JOANNES, zoon van Adrianus
 gehuwd met Maria Christina Elisabeth van de Wetering (gedoopt
 8-4-1814 te Middelbeers, overleden 1-10-1883 te Oirschot) op
 10-2-1839 te Middelbeers
 overleden: 24-9-1892 te Oirschot

VII. a. Kinderen uit huwelijk VI, b, te Oirschot geboren
 Hendrik Cornelis Adrianus Johannes Anthony Joseph
 3-2-1840 12-4-1841 30-9-1843
 overl. 2-1-1891 overl. 29-1-1893

Peter Franciscus wilhelmus Jacobus wilhelmus Jacobus
 24-4-1845 11-3-1847 6-9-1848
 overl. 17-4-1934 overl. 16-7-1847 overl. 21-10-1936

Maria Johanna Elisabeth Cornelia Christina
 17-4-1851 23-2-1854
 oven. 11-11-1932 overl. 4-10-1919

b. WILHELMUS JACOBUS, zoon van JOANNES
 gehuwd met: Josephina Maria Schuurman (geboren 2-10-1864 te
 Vught) op 28-6-1902 te Oirschot
 overleden: 21-10-1936 te Oirschot

VIII.a. Kinderen uit huwelijk VII, b, te Oirschot geboren
Johannes Josephus Cornelis
 7-1-1904

- b. JOHANNES JOSEPHUS CORNELIS, zoon van Wilhelmus Jacobus
gehuwd met: Johanna Maria Adriana Paijmans (geboren 29-2-1904
te Oisterwijk) op 22-7-1931 te Oisterwijk
- IX. a. Kinderen uit huwelijk VIII, b, te Oirschot geboren

Wilhelmus W.J.M.	Anna J.G.M.	Wilhelmus W.G.M.
3-6-1932	27-5-1933	19-10-1934

 overl. 6-7-1972

Josephina L.A.M.	Gemma	Woutherus
29-3-1936	30-11-1937	- 9-1-1940

Johannes N.J.M. — Norbertus J.P.E.L
 8-10-1942 15-3-1945
- b. JOHANNES N.J.M., zoon van Johannes Josephus Cornelis
gehuwd met: Margaretha M. Janssens (geboren 8-11-1945 te
Noenen) op 24-6-1971 te Noenen
- X. Kind uit huwelijk IX, b, te Oirschot geboren
Catharina Maria Gemma Anna
27-5-1973

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

(vervolg)

19. en 20. ~~"De pastorij van Jan Daems (Molen-
straat 15) en
"Het Gasthuys van Daems (Molen-
straat 17 t/m 25)~~

In het begin der 17de eeuw vormden deze panden (Molenstraat 15 t/m 25) een eenheid in de zogenaamde "Fundatie der zeven camerem". Kanunnik en scholaster Jan Daems van Nuenen stichtte toen drie fundaties. De eerste stichting van 14-10-1603 bestond in een zondags- en feestdags-school, Waarin naast lezen en schrijven godsdienstonderwijs werd gedoceerd en wel in O.L.Vrouwekerk op het Vrijthof van 13.00 tot 14.00 uur. In de St. Pieter zou bovendien maar één preek worden gehouden en in de plaats van de tweede preek zou godsdienstonderwijs voor belangstellenden worden gegeven. De tweede stichting van 1-8-1613 betrof 5 studiebeurzen te Oirschot en twee zondagsscholen (te Nuenen en Mierlo). De derde stichting van 26-8-1613 was "De fundatie der zeven camerem". In deze laatste vindt men wel de eerste fundatie van 1603 terug. Er is hier namelijk sprake van de "stoel Dondnicaal ende Festivael" en tevens van een verdeling der "zeven camerem" : a) De twee eerste camerem (lees behuizingen) ten behoeve van de pastoor, die dan gehouden was de zondagsschool voor de jeugdigen te leiden. Mocht hij van deze "twee camerem" geen gebruik willen maken, dan zullen deze worden verhuurd en de opbrengst zal voor de armen worden besteed. b) De twee volgende camerem waren bestemd voor "twee schaemele geestelijck7

maechden" boven de 40 jaar oud. c) De drie andere camerem werden ter beschikking gesteld aan "drie oude mans- ofte vrouwspersoonen, daarvan hene vrouwen ofte mans zijn overleden ofte die nyet gehouden en sijn geweest, out sijnde over de vijftich jaeren ende stamel ende impotent sijnde om hen broot te winnen, al waer't oijck dat dusdanige mans ofte vrouwen ennige kinderen waeren hebbende.." - Het is dus duidelijk, dat er zeven "Camerem", huisvestingen of huisjes waren. Geheel ten onrecht te l7i fa In het verleden wel eens aangenomen, dat uit de fundatie der 5 beurzen van Jan Daems later die der 5 Jan Daems-huisjes is voortgekomen. De oorspronkelijke verdeling der "zeven camerem" is later gewijzigd. In 1780, het jaar van de restauratie of vernieuwing, was blijkens de gevelsteen ("Gast Huys gefondeert in het jaar 1613 bij wijlen Heer Jan Daems van Nuenen van drie manspersoonen en drie vrouwspersoonen in het jaar 1780") de doelstelling betreffende de "camerem" voor 3 oude mannen of vrouwen nog niet veranderd. De twee eerste camerem herkennen wij dus in het tegenwoordige pand Molenstraat 15, in de verpondingsregisters genoemd "De Pastorije van Jan Daems". De 5 andere camerem vormen de panden Molenstraat 17 t/m 25, in de verpondingsregisters genoemd "Het Gasthuys van Heer Jan Daems". Van beide percelen geven wij hierna volgend een kort historisch overzicht.

19. "De pastorije van Jan Daems", Molen

De lijst van onroerende monumenten der gemeente Oirschot geeft van dit pand de volgende omschrijving: "Woonhuis met verdieping, lijstgevel en zadeldak tussen zijtopgevels met vlechtingen, XVIII, gevel XIXc. Vier stoeppalen. Fraai gebouw van eenvoudige doch harmonische architectuur en van oudheidkundige waarde." De oude verpondingsregisters vermelden van 1648 tot 1810 de volgende eigenaren respectievelijk bewoners van dit pand (de eerste twee camerem):

A. DE PASTORIJE VAN JAN DAEMS GASTHUIJS
"Huijs ende hoff"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fel. 124	1613
B. DE ARMEN VAN OIRSCHOT
"Huijs ende hoff aen Daems gasthuys"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fel. 144	omstreeks 1705
C. J.D. BARON SWEERTES DE LANDAS, HEER VAN OIRSCHOT, bij koop
"Huijs ende hoff"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 14211 en 3 fol. 187	1743
D. CAREL HENDRIK JACOB BARON SWEERTS DE LANDAS,
Drossard alhier
"Huijs ende hoff"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 14211 en 3 fol. 187	

- E. LODEWIJCK JAN BAPTIST BARON SWEERTS DE LANDAS, HEER VAN OIRSCHOT 1761
"Huijs ende hoff"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 3, fol. 188 en 4, fol. 133
 - F. CAREL HENDRIK JACOB BARON SWEERTS DE LANDAS, Drossard **alhier** bij koop 1782
"Huijs ende hoff"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek nr. 4, fol. 132v
 - G. JACOBA PETRONELLA SMITS, weduwe van C.H.J. Baron Sweerts de Landas 1796
"Huijs ende hoff"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek nr. 4, fol. 132v
 - H. PAULUS STRAALMAN, gehuwd met de. weduwe (j.P.Smits) van **C.H.J. Baron Sweerts** Landas 1798
"Huijs ende hoff"
grootte 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 131
 - I. ELISABETH EN IDA, DOCHTERS VAN WILLEM COPPENS, bij koop 1803
"Huis ende hoff"
grootte: 8 roijen, aanslag 2 g. 10 st. 12 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 131 en 6, fol. 131v
- Aan de hand van de oude kadastrale leggers kunnen wij thans verder de rij der eigenaars respectievelijk bewoners van pand Molenstraat 15 vervolgen:
- J. IDA, DOCHTER VAN WILLEM COPPENS 1830
"Huis, schuur en erf", sektie F 786, 2 roeden 16 ellen
art. 326
 - K. JOH. SOHNGEN, **Fr.** Kostschoolhouder, na diens overlijden Lucretia van Dorp de Groot, zijn weduwe 1832
"Huis en erf", sektie F 786, 2 roeden 16 ellen, art. 650
 - L. ANTHONIA ELISABETH SOHNGEN EN JACOB SOHNGEN 1879
"Huis en erf", sektie F1935, 2 roeden 16 ellen, art. 1135
 - M. JAN LAURENS DE KROON, bierbrouwer, bij koop 1882
vleeshok en stal"
sektie F 2647, art. 2691
Vereniging van art. 2459/2 en art. 3092/2 in 1888: 4 roeden 82 ellen
 - N. JOHANNES JOSEPHITS DE KROON (kapelaan in Den Bosch), GERARDUS JOHANNES DE KROON (bierbrouwer) en 8 cons. 1902
vruchtgebruiker: Gerardus Johannes de Kroon, weduwnaar
"Huis en stal", sektie F 2647, 4 roeden 82 ellen,
art. 4125/45

- O. HENDRIK ALPHONS NUIJENS, fabrikant te Oirschot, en JOHANNA MARIA DE KROON, daarna JUSTINUS NIC. NUIJENS met S cons., bij koop 1908
"Huis, stal en vleeshal"
sektie F 2647, 4 A 20 CA, art. 4303/52
- P. ADRIANUS VAN ASSOUW, voerman 1930
na zijn overlijden de weduwe Adriana Leijten en cons. bij koop
"Huis, stal en vleeshal"
sektie F 2647, 4 A 20 CA, art. 4413/8
- Q. WILHELMUS TH.M. DEENEN, timmerman 1952
"Huis, stal en vleeshal"
sektie F 2647, 4 A 20 CA, art. 6361/3
- N. CORNELIA VAN ASSOUW, weduwe van Wilh. Th. M. Deenen
"Huis, stal en erf"
sektie **F 2647, 4 A 82 CA**, art. 8015/1

20. **"Het Gasthuis van Jan Daem Nuenen"**, Molenstraat 17-19-21-23-25

De lijst van onroerende monumenten in de gemeente Oirschot geeft van dit pand de navolgende omschrijving: "Gasthuis gesticht 1613 -door Jan Daems van Nuenen, vernieuwd 1780. Tesamen een brede gevel met afwisselend telkens een raam en deur; zadeldak tussen zijtopgevels met vlechtingen. Raampjes met kleine witte roedenverdeling en vensterluiken; deuren met bovenlichtjes waarin ruitmotief. Boven de middelste deur gedenksteen uit 1780. In de linkerzijtopgevel een groot sieranker tegen de schoorsteen en jaarankers 1 6."

Uit de verpondingsregisters van de Vrijheid Oirschot kunnen de volgende gegevens worden verstrekt: eigenaar, benaming, grootte, aanslag en bijzondere aantekening zijn gedurende 2 eeuwen (dus in alle 6 boeken van de hertgang Kerkhof) dezelfde gebleven:

HET GASTHUIJS VANDEN HEER JAN DAEMS (FUNDATIE VAN JAN DAEMS VAN NUENEN)

"De huijsinge metten hoff"
grootte: 16 roeden, aanslag 3 g.
bijzondere aantekening: "werdt hier door order van schepenen 't Gasthuijs en de hoff afgeschreven vermits 't selve bij arme menschen wert bewoont, ergo hier vermindert drie gulden."

Zie: verpondingsboeken van de hertgang Kerkhof: 1 fel. 124v, 2 fel. **144, 3 fol. 188v, 4 fol. 133, 5 fol. 132, 6 fel. 131.**

De oude kadastrale leggers, art. **165/29, sektie F 454** noteren eveneens als eigenaar het Gasthuis van Jan Daems: 5 huizen, erf en tuin, groot 8 A 20 CA, vereniging van de sektionunners F 789, 790, 791, **792 en 793 in 1954 (F 788 werd aan de gemeente verkocht, art. 485/222).**

Met raadsbesluit van 29 april 1969 werd de GEMEENTE OIRSCHOT eigenaar van het Gasthuis, art. 485.

IX. BEERSER GASTVRIJHEID IN 1683.

Dat de Beerzenaren gastvrije en behulpzame mensen zijn, is aan ieder bekend die ooit contact met hen gehad heeft. Bij het snuffelen in alles wat nog in geschreven vorm van het goede oude Beers is overgebleven, vond ik echter een akte uit 1683, waaruit blijkt dat men deze gastvrijheid wat heeft Overdreven.

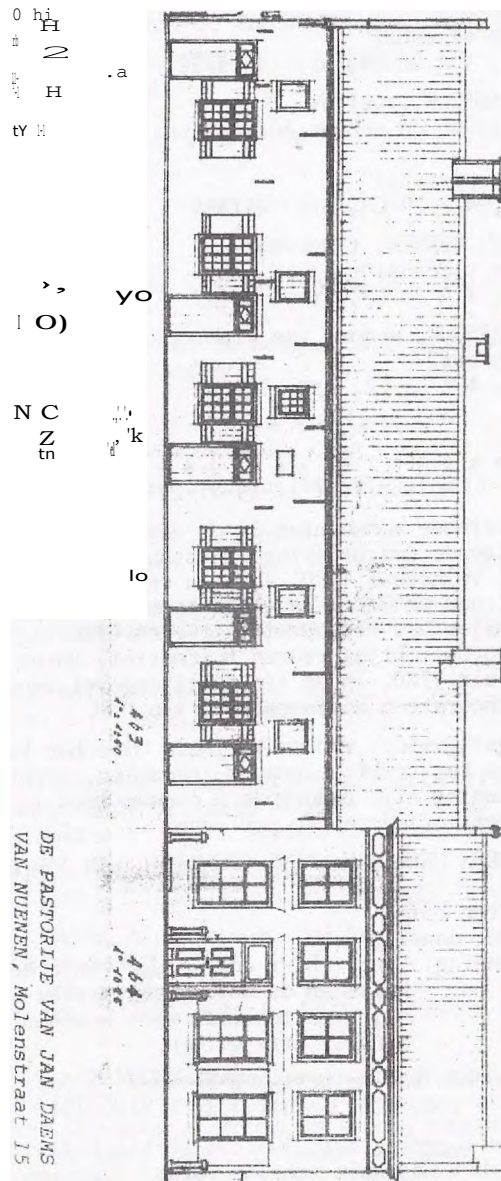
In die tijd hebben sommige meisjes, die buitenechtelijk in verwachting waren geraakt, de schande van hun misstap trachten te ontlopen door de bevalling in een andere dan hun woonplaats te laten plaatsvinden. En ja, natuurlijk hebben de Beerzenaren velen van hen opgenomen, wellicht als dienstmeid op de boerderij, maar waar zij toch ook op een goede verzorging konden rekenen. De bestuurders van Beers, die ook de zorg hadden voor de armen in het dorp, waren bang dat door die zorg voor de jonge ongehuwde moeders de eigen armen te kort kwamen. Bovendien zouden deze in Oostel- of Middelbeers geboren kinderen ten laste komen van de gemeente, wanneer ze later eventueel tot armoede zouden vervallen.

Daarom verboden de bestuurders de ingezetenen van Beers om deze meisjes in hun huis op te nemen, op straffe van een boete van 21 stuivers per dag.

Na een raadpleging van de Doopboeken van Oostel- en Middelbeers blijkt, dat deze bedreiging wel geholpen heeft. Waren er van 1667 tot 1683 elf onwettige geboorten opgetekend, van 1683 tot 1706 vond ik er slechts drie, waaronder het zoontje Elias van de in onderstaande akte genoemde Maeyken, dat op 19 augustus 1683 te Middelbeers gedoopt werd.

Middelbeers, R 63, f 10, 28-5-1683.

'Wij, G. Remijs, pres., Aert Aertsen, Lambert Roymans, Jan Adriaen Anthonis, Wijnandt Verrijt, Jan Claes Kémers ende Claes Jansse Bullens, schepenen der Dinghbancke van Oistel- en Middelbeers, ter kennisse gecomen sijnde dat seecker vrouwspersoon, gent. Maeyken, tegenwoordig wonend bij Jan Wouter Paulus, haer buyten echt heeft laten beswangeren ende deselve persoon buyten onse dinghbancke voors. geboortigh is, ende dat sulx meer en meer soude connen comen te gebeuren, ende tot onse arme van Oistel- en Middelbeers beswaringe soude connen comen, het weick niet behoort, als wet hebbende dat wij onse arme ingezetenen selver onderhouden, soo ist dat wij goet gevonden en versteen hebben, gelijk wij goet vinden en versteen mitsdesen dat niemant wie hij soude mogen wesen hem sal verstouten soodanige persoon of persoonen sal verieenen huys, dack, ende cost en dranck versorgen, die bevonden soude worden swanger gaende ende niet binnen onse Dinghbancke geboortigh of gegoet oft geerft wesend ende die bevonden wort sulcx te doen het sij wie het soude mogen wesen, sal verbeuren yeder dach soo

menichmael oft dach datse daer bevonden wort, 21 st. des daegs ten behoeve van het Officy, want wij sulcx ten besten van onsen armen goede ingesetenen bevonden hebben alsoo te behooren, welck peen voor dan als nu ende nu als dan wort verclaert executabel met macht om alle ende yeder die sulx doet paratelijk van te executeeren. Actum den 28 Mey 1683 ter vergadering extraordinarius. Ter ordonnantie van selve."

Jos van Gils
Raadhuisstraat 229, Best.

X. LIJST VAN KEMPISCHE DORPEN MET. OPGAVE VAN DE QUOTE DER DOOR HET KWARTIER KEMPENLAND TE LEVEREN 36 VAN DE 150 WAGENS IN HET JAAR 1639.

"Repartitie van tgeene de dorpen hier onder genoemd sullen hebben te draegen inde quantiteit van sessendertich waegens als quote voordien quartiere van Kempelant inden nombre van hondert ende vijftich waegens."

Oirschot	7
Oistelbeers en Middelbeers	1
Eerssel, Duijssel, Steenssel	3
Bercheijck, Westerhoven, Rythbven	6
Hapaert, Hoogeloon, Casteren	2
Bladel, Reussel, Loemmel	5
Oerle, Merefelthoven	1
Knechsel, Vessem, Wijntelroij	2
Gestel, Strijp	1
Weerde, Waelren, Dommelen	
Straeten, Aelst	1
Velthoven, Blaerthum, Seelst	
Woenssel	2

"Leeger stondt, den heere Commandeur Thuijl verklaart indien ieder een van dese bovengestelde dorpen niet precies op mergen vroech hier en sij met sijnen nombre van voorgenoemde waegens, dat hij die geene die in gebreke alsdan bevonden worden feijtelijcken daervoorens sal executeeren. Actum Shertogenbossch VIII Junij 1639 ende was onderteekent: H. Bergaingien, alnoch leeger dese is van soo ouden datum omme dat die van Kempelant op voirge aenschrijvens aen haer gedaen opden vijffden deser van binnen vier dagen (naer geseijden vijffden deser) haeren nom-

bre van sessendertich waegens alhier te leveren, van des te doen onbehoorlijcken sijn gebleven in gebreke."

(Gemeentearchief Oirschot)

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875.
(door Th. A. Kuypers)

B. De nieuwe kerk (vervolg)

In maart 1834 stuurde het kerkbestuur de tweede tekening, bestek en begroting naar het Departement voor de zaken van de R.C. Eerendienst. De begroting bedroeg nu f 14.535,--. Bijgevoegd was een nota, waarin door het kerkbestuur uiteengezet werd, op welke wijze men dacht de bouw te financieren en wel aldus:

1. Bijdrage uit de kerkekas	f 509,--
2. Rijkssubsidie	5.000,--
3. Afkoopsom uit het Amortisatiesyndikaat	- 1.700,--
4. Door parochianen toegezegde bijdragen	- 1.305,--
5. De geschatte waarde van schuurkerk en land	- 1.300,--
6. De geschatte waarde van kapitaal werkelijke schuld	- 1.000,--
7. De geschatte waarde van afbraak van oude toren	- 1.500,--

In mei 1834 gaf het Departement verlof om tot het bouwen over te gaan. Nog eens werd erop gewezen, dat het werk in overleg met Rijkswaterstaat uitgevoerd moest worden en dat binnen 6 maanden na voltooiing een algeheel overzicht van inkomsten en uitgaven naar het Gouvernement in Den Bosch gestuurd moest worden.

Intussen was men in april 1834 met de afbraak van de oude toren en de fundering van de nieuwe kerk begonnen. Het graafwerk en het aanvoeren van zand en steenpuin werd gratis gedaan. Bijna iedereen deed mee. De afbraak van de toren was voor f 130,-- aangenomen door M. Kluitmans, hierbij geholpen door vele gratis arbeidskrachten. Van de afbraak van de oude toren verdwenen 1500 vrachten steenpuin en 65.000 stenen in de fundering van de nieuwe kerk.

In een brief, gericht aan archivaris W. Klaasen te Veldhoven, van 31 mei 1371 vertelt drs. H. Moeskops uit Den Haag en oud-Veldhovenaar enkele mondeling overgeleverde gebeurtenissen, die zich tijdens de afbraak afspeelden.

"In de voet van de toren werden de stenen geleidelijk weggehakt en door houten balken vervangen. De bedoeling was om dit hout in brand te steken en aldus de toren te laten instorten. Deze operatie is echter niet volgens plan verlopen. Toen de werkzaamheden zover waren gevorderd dat de toren geheel of nagenoeg geheel door hout werd geschraagd en derhalve het ogenblik van het in brand steken van het hout was aan gebroken stortte de toren voortijdig in. Dit gebeurde echter gelukkig

tijdens de schafttijd, zodat er geen slachtoffers vielen. Pastoor Gerardus Verhoeven was hierbij met zijn onafscheidelijke hond aanwezig. Toen de toren instortte, zou hij - niet terstond zijn hond ziende - hebben uitgeroepen: "Waar is mijn hondje?" Het transport van de stenen van de afgebroken toren naar de kom van het dorp geschiedde door de bewoners van Veldhoven, die een keten vormden van het oude kerkhof naar het dorp en aldus de stenen van hand tot hand doorgaven." (Archief gemeente Veldhoven) *

Op ... Mei 1834 werd de eerste steen gelegd. De juiste datum is in het Groot Rekenboek (p. 255) opengelaten. In een schrijven van 12 juni 1834 deelde de Directeur-Generaal van het departement van Eeredienst mede, dat de f 5000,-- rijkssubsidie in ontvangst konden worden genomen en dat de afkoopsom uitbetaald zou worden bij voltooiing van de bouw. 18 juni 1834 inkasseerde het kerkbestuur in Den Bosch het geld.

De werkzaamheden verliepen vlot en daar bij de aanbesteding bepaald was dat zoveel mogelijk mensen uit de eigen parochie voor werk in aanmerking zouden komen, kwam er ook wat meer geld onder de mensen. Pastoor Verhoeven kon het merken aan de opbrengst van de kerkeschaal (zie: Statistiek)

Nog in 1834 kwam de kerk, zonder de toren, onder dak. In de winter van -34 op -35 werd het houtwerk voor het plafond getimmerd en werden de pilaren afgebouwd. In april begon men aan de toren, tevens werden de pilaren bepleisterd en de glasramen ingezet. In september was men hiermee klaar. De plavuizen vloer volgde. Met verlof van Mgr. H. den Dubelden zegende de deken van Eindhoven, W. Suijs, op 21 oktober 1835 de kerk in. 23 oktober daaraanvolgend kon pastoor Gerardus Verhoeven met grote dankbaarheid en gerechtvaardigde trots de eerste plechtige H. Mis in zijn kerk opdragen. Groot was de toeloop, zowel van binnen als buiten de parochie. De opbrengst van de kerkeschaal (f 28,50) viel de pastoor tegen.

"Gedurende den winter en volgende zomer van 1836 zijn wij nog altijd werkzaam geweest met het plaatsen van portaal, oxaal, sacristijdeuren, etc. terwijl in dien tusschentijd de verdere werkzaamheden voor het inwendige mede voortgezet wierden, als het vernieuwen der banken, werken en plaatsen der kleine altaren, bijmaken van communiébank enz, totdat wij op den 16 augustus van hetzelfde jaar een begin gemaakt hebben met het bezetten der muren, hetgene werd voltrokken den 21 november, en waarna de kerk binnen en buiten verders is afgeverwd, zoo dat dezelve op den 31 december 1836 teenemaal was voltooid." (Groot Rekenboek, p. 255)

Met een woord van grote lof voor de hulp der parochianen besluit pastoor Verhoeven de beschrijving van de bouwwerkzaamheden.

De grafzerk van Gerardus Verhebbelen, pastoor alhier van 1556 - 1559, vanuit de oude kerk overgebracht naar de schuurkerk en gelegd voor het

Van de oude toren verhuisden mee naar de nieuwe kerk een klok van ruim 300 kilo, het kruis op de toren en wat hout en schaliën. De verdere afbraak werd verkocht voor f 964,25.

hoogaltaar, kreeg nu een plaats bij de ingang van de kerk. Een schansmuur aan weerszijden voltooide het geheel en sloot alles af. In "Veldhoven in oude ansichten" (p. 32) staat een afbeelding van de kerk met gezicht op toren en dak aan de zuidzijde gezien. De kerk stond slechts enkele meters van de straatweg af en lag ten zuiden van de tegenwoordige kerk, die in 1914 onder het pastoraat van H. Achterbergh in gebruik genomen is. Na in de mobilisatie van 1914-1918 nog dienst gedaan te hebben voor inkwartiering van militairen werd de nu "oude" kerk gesloopt. De zerk van pastoor G. Verhebbelen is toen ook verdwenen. Reeds bij het bouwen was het duidelijk geworden, dat ook de tweede begroting veel te laag was. Uiteindelijk bedroegen de bouwkosten ruim f 16.000,--. Heel het eigen bezit was verkocht en als enige mogelijkheid bleef over geld op te nemen en schuld te maken. Geldleningen werden aangegaan met:

1. Gerardus Verhoeven voor f 1.200,-- waarvan f 700,-- tegen 4% en f 500,-- vijf jaar renteloos;
2. het vikariaat van Den Bosch voor f 2.000,-- á 4%;
3. weduwe Catharina de Groot-Rijkers voor f 300,-- á 4%;
4. Anna Snoeren voor f 200,-- á 4%;
5. kerkmeester Josophus van Esbeek voor f 200,-- á 4%.

De kerkekas gaf een bijdrage van f 600,--. Alles tesamen een bedrag van f 4.500,--. Daarmede was, wat de financiën betrof, de zaak rond. Een van de voorwaarden voor het verkrijgen van de rijkssubsidie was geweest, dat binnen 6 maanden na het voltooiën van de bouw de Rekening en Verantwoording naar de gouverneur in Den Bosch opgestuurd zou worden, samen met op zegel gestelde afschriften van alle rekeningen. In deze Rekening staan twee kleine fouten. De verkoop van grond had in werkelijkheid f 20,-- meer opgebracht en de bijdrage van de kerk was in werkelijkheid f 20,-- minder. Daar uiteindelijk het resultaat hetzelfde bleef en er anders nieuwe verzegelde kopieën gemaakt moesten worden, heeft men het zo maar gelaten.

De tekst van deze Rekening en Verantwoording is te vinden in het Groot-Rekenboek, p. 258-61. De ontvangsten waren in het kort als volgt:

Rijkssubsidie	f 5.000,--
Uitkering door het Amortisatiesyndikaat	- 1.700,--
Vrijwillige giften ingezetenen	1.305,--
Opbrengst verkochte 2000 gulden werkelijke schuld -	998,48
Opbrengst verkoop van het land, waarop de schuurkerk stond	- 268,--
Opbrengst afbraak schuurkerk	- 903,52
Opbrengst afbraak oude toren	- 964,25
In kas kontante gelden	- 529,--
Genegotieerd t.l.v. de R.K. gemeente te Veldhoven -	4.500,--

De totale ontvangsten waren	f 16.248,25
De totale uitgaven bedroegen	- 16.222,69

Voordelig slot f 25,56

Na deze Rekening en Verantwoording volgen in het Groot Rekenboek (p. 261-271) de kopieën van alle 29 ingediende rekeningen met specificatie. De lijst is te groot om in zijn geheel over te nemen. Deze rekeningen geven wel een goed beeld van lonen en prijzen in het toenmalige bouwbedrijf. Hier enkele voorbeelden: 1000 stenen zonder vracht kostten f 7,75 en f 8,-- en met vracht f 9,25 en f 11,30. Het metselwerk werd aangenomen voor f 3,-- per duizend. De metselaars L. en J. Smulders, die de schansmuur voor aan de kerk maakten, verdienden 80 cent per dag, de opperman J. van den Hurk 50 cent, de schilders kregen 80 en 90 cent, de stukadoor Ant. Dingenen f 1,-- , steenhouwer H. Lath f 1,60 en het hoogste dagloon verdiende de bouwkundige R. van Driel, namelijk f 2,-- per dag. Voor steigerhout (rek. 5) werden gebruikt 186 sparren á 35 ct, 50 sparren á 30 ct en 20 sparren á 50 ct. Hierbij kwam nog een bedrag van f 36,40 voor steigertouw. De rekening werd op order van J.B. Somers ondertekend door zijn zoon L. Somers. De prijs van leien (rek. 9) varieerde van f 16,25 tot f 18,-- per duizend. De leidekkers Schoofs en van Woerkom ontvingen f 200,-- aan arbeidsloon voor heel het werk. Op de specificatie van rekening 15 staat vermeld dat de loods niet gekocht werd om als bouwkeet te dienen, maar het hout van deze oude tent werd voor steigerplanken gebruikt (kosten f 108,-- en aan vracht f 8,--). Het metselwerk (3 x 130.000 stenen á f 3,-- per duizend) werd aangenomen voor f 990,-- (rek. 17). Het kurieuze van deze rekening is, dat 3x 130.000 á f 3,-- per duizend f 1.170,-- bedraagt. In dit geval heeft de goede man zich voor f 180,-- misrekend. Telt men echter alle geleverde stenen (rek. 1,2 en 3) en de 65.000 stenen van de oude toren bijeen, dan zijn dat in totaal 353.000 stenen. De heer J. Booms zal dus wel geen financiële strop gehad hebben, alleen het aantal gemetselde stenen is wat overdreven. Het glaswerk (rek. 21) werd aangenomen voor 32 cent per voet, in totaal 826 voet. De 135 ruiten van de sakristie werden voor f 13,50 ingezet. Vrachtrijder P. Joosten rekende voor een vracht vanaf Eindhoven f 1,25, vanaf Geldrop f 2,-- , vanaf Boxmeer (voor halen van oksaal) f 10,-- en vanaf Den Bosch (voor halen van hardsteen) f 13,75.

(wordt vervolgd)

2. GENEALOGISCHE REEK VAN W.J.C. SENDERS TE VALKENSWAARD

(Zeelst-Bergeijk-Luyksgestel-Valkenswaard)

(door W.J.C. Senders, Valkenierstraat Oost 195, Valkenswaard)

- I. Willem Laurevssen
geb. circa 1560 (waarschijnlijk in Zeelst)
Willem koopt bij akte van 21-4-1615 Veldhoven R.3 fol. 67/2 van zijn zoon Jan Willemsen "Het Driesken achter den Bogart" gelegen Cleyn Eyndhoven in Zeelst.
huwt n.n. waaruit in circa 1590 Jan Willemsen geboren wordt

II. Jan Willemsen

geb. circa 1590 (Zeelst)

Hij was burgemeester van Zeelst

Bij akte van 5 juli 1614 Veldhoven R. 3 fol, 30/4 te Zeelst leent hij van Joost Marcelissen op 23 maart 1614 100 gulden, interest 6 gulden, 5 stuiver per jaar, 1ste vervaldag O.L.

Vr. Boodschap 1615.

huwt circa 1620 n.n. waaruit onder meer geboren worden:

1. Gijsbertus Jan Wilms

geb. circa 1630 te Zeelst

huwt circa 1655 Joanne Christianni van Cobbeek, dochter van Corstiaan Aerts van Cobbeek en Mayken

Uit dit huwelijk worden te Zeelst 4 kinderen geboren t.w.

1. Maria, ged. 21-3-1656 te Zeelst, huwt Jan Hendrix
2. Adriaentie, ged. 8-3-1659 te Zeelst, huwt Jan Jacobs van Dooren
3. Corstiaan, ged. 16-10-1665, overleden voor 28-2-1711 huwt 1689 te Zeelst Allegondis van de Vloet
4. Jenneke, ged. 2-5-1669.

Gijsbert Janssen Senders en Jenneken Corstiaens, zijn huisvrouw, maken hun testament te Zeelst voor schepenen 18-8-1679. Gijsbert overlijdt Zeelst 28-10-1698 ("obiit Gisbertus Jois Senders").

Op 28-2-1711 vindt voor schepenen van Zeelst (Veldhoven R.17 fol. 174) de scheiding en deling plaats tussen de kinderen en erfgenamen van wijlen Gijsbert Janssen Senders.

- a. Marija Senders, weduwe van wijlen Jan Henderickx, met haren momboir Wouter van Dijck het kleyn huysken, daar dezelve tegenwoordig in woont - daarbij ca. 12 R hoofs - 1 L teulant int aangelay nevens erve van de Heer van Pollaert af te meeten - aan de Armen van Zeelst te betalen 63 g. waarvan de intrest bedraagt een rijksdaalder jaarlijks - uit te betalen 20 gulden eens - ter betaling van de schulden, - den halven put.
- b. Jan Jacobs van Dooren als man en momboir van Ariaentje Senders zijn wettige huisvrouw den keuken, weeffkamer met de stallingen met den halve kelder - L lant - te betalen aan Jan van de Gevel 50 g. - te betalen 45 g. eens ter betaling van de schulden, den put met de kamer samen te onderhouden en te gebruiken.
- c. Jan Willem Senders als momboir en Willem Lodewijcs als toezieder over de twee onmondige kinderen van wijlen Corstiaan Senders de kamer met de halven kelder niet de opkamer - 29 R lant - te betalen aan Jan van de Gevel tot Eyndhoven 50 g. - 20 g. eens ter betaling van de schulden - den put.
- d. Jenneke Gijsbers Senders met haren momboir Johan Louwers,

een stuk ;roes en lant 31 L. belend: Jan Willems Zenders, de tegendeelders, de straat, de Heer van Pollaert, te betalen aan Jan van de Gevel tot Eindhoven 50 g. - 15 g. eens ter betaling van de schulden.

Bij akte voor schepenen van Zeelst (Veldhoven R. 17 fol. 26) d.d. 9-1-1700 verkoopt Jenneken, dochter van wijlen Corstiaen Aerts van Cobbick, weduwe van wijlen Gijsbert Janssen Senders een 7-tal stuks onroerend goed aan diverse kopers:

Aan Jan de Wael:

- a. "Huys, hoff en aengelach te Zeelst", groot 1 L.; belend: Willem Janssen Senders, Jan Luycas, straat, straat.
- b. "Het meulen ackerken te Zeelst", groot 30 R.; belend: Willem Janssen Senders, Loureys Héuvelmans, Jan Willems, Teunis Meeuwssen.
Koopsom 308 guldens en 3 vaten rogge en 71 st. aan de rentmeester van Deurssen.

Aan Catreyn, weduwe van Peter Janssen:

"Denen seekeren Dries" te Zeelst 7 L.; belend: Jan Willems, Peter Jacobs, straat. Koopsom 137 gulden.

Aan Maycke Jan n.n.:

"Stuk groesvelts de voorste meergent" te Zeelst 4 L 5 R; belend: Peter Jacobs, Jan Willems van Lijde, de straat. Koopsom 30 gulden.

Aan Jan de Wáel:

"Stuks groesvelts de achterste meergént" te Zeelst 2 L; belend: Hendrica Martens Biese, Peter Jacobs, de straat. Koopsom 72-10-0.

Aan Willem Janssen Senders:

e#voorste lant in den bogt" 2 L 12 R te Zeelst; belend: Jan Peters van Geevel, Poulus Goorts, straat, de verkrijger. Koopsom 90-10-0.

Aan Jan Peters van Geevel:

"Het achterste lant in den bogt" 1 L S R te Zeelst; belend: Willem Janssen Zenders, Poulus Goorts, de Heer van Dijck, de straat. Koopsom 50-10-0.

Aan Peter Jacobs:

"Een seeker cavet achter het huys van Peter Jacobs met den hof" te Zeelst 10 R; belend: Lijntje Peters, de straat. Verkrijger, de straat. Koopsom 52 gulden.

Het "meulen ackerken" te Zeelst dat 9-1-1700 ook wordt verkocht, had Gijsbert verkregen bij een minnelijke scheiding en deling tussen Willem Jan Willens en Gijsbert Jan Willems voor schepenen van Zeelst d.d. 2-6-1663 (Veldhoven R 13, fol. 18/19).

Bij deze akte verkreeg Gijsbert Jan Willems:

- 1. stuk in 't aengelagh 1 loop zoals afgepaald;
- 2. helft van het meulen ackerken of mortel ackerken, genaamd, belend: Reynder Paulus - Heylke Jan Staessen Catalijn weduwe Aert Thomas - Willem Jan Willens (comparant);
- 3. drie appelbomen gedurende 4 jaar te gebruiken;
- 4. te vergelden 3 vaten rogge aan het klooster Wenborg en in geld 7 stuyvers.

Gijsbert Janssen Senders leent tijdens zijn leven diverse malen.geld, namelijk ander meer:

- 2-12-1666 f 100,-- 5% van Jan Joesten, 1ste maal 1-12-1667 afgelost 9-2-1671 (Veldhoven R. 13 fol. 115)
- 1666 f 50,-- intrest 2 g. 10 st. van Andries Jansen, 1ste maal Lichtmis (Veldhoven R. 13, fol. 91)
- 9- 2-1671 f 200,-- 41% van Jan Joesten (Veldhoven R. 14 fol. 36), 1ste maal 2-12-1671, 23-11-1681 afgelost f 138, blijft f 62,--
- 12-4-1687 f 100,-- intrest 4 g. 10 st. (Veldhoven R. 16, fol. 3) van Willem Jan Senders en Mijs Jan Senders als executeurs van de boedel van wijlen Corstiaen-Jansen Senders (allen broers van Gijsbert Janssen Senders)
- 9- 1-1690 f 200,-- 5% van Johan Peters van Gevel, borger der Stadt Eindhoven (1726 afgelost)

Bij akte voor schepenen van Zeelst d.d. 11-11-1676 (Veldhoven R. 14 fol. 246/247) blijven Gijsbert Jan Senders en Willem Jan Senders borg voor hun broer Corstiaen Jan Senders die de rechten afkocht van Stijntje Gijsberts waarbij hij, Corstiaen, een kind zou hebben verwekt.

2. Willem Jan Wilms

Willem Janssen Senders (geboren circa 1630 en overleden tussen 1709 - 1714) huwt op 29-4-1663 (ondertrouw 14-4-1665 te Zeelst met Anneken Willem Michielsén de Biese, dochter van Willem Michielsén de Biese (overleden Zeelst 13-9-1666) en .kelken Smidts. Uit dit huwelijk worden te Zeelst 4 kinderen geboren, t.w.

- 1. Johan Willem Senders, ged. 11-10-1664, huwt op 22-2-1688 Pierijn Pauwels te Zeelst
- 2. Willemijna Willems Senders, ged. 1665, huwt op 4-1-1603 Rartel Corstiaens Bogaerts
- 3. Perijna Willems Senders, ged. 1667, overleden tussen 8-12-1714 en 8-1-1716
- 4. Marije Willens Senders, ged. 1668, overleden tussen 29-11-.. 1689 en 8-12-1714.

Veldhoven R. 13, fol. 18/19 d.d. 2-6-1663, scheiding en deling tussen Willem Jan Willems en Gijsbert jan Willems, gebroeders. Aan Willem wordt toebedeeld:

- 1. het oudt huys metten schop ende aengelagh, groot 2 L, zo-

als afgepaald;

2. de helft in "het moelen ackerken"; belend: Reynder Paulus - Gijsbert Jan Willems - Heylke Jan Staessen - Catalijne weduwe Aert Thomas;
3. te vergelden 2 vaten rogge aan het klooster "van de haeg";
4. te betalen aan Gijsbert Jan Willems 150 guldens ineens.

Bij een akte van dezelfde datum (Veldhoven R. 13, fol. 18 d.d. 2-6-1663) verkreeg Willem via koop van Dierck Geraerts "een deel int aengelagh groot omtrent een lopensaet soo het gepaelt is, den nordt oosten hoeck".

Voor schepenen van Zeelst vindt op 11-3-1689 (Veldhoven R. 16 fol. 34/35) de scheiding en deling plaats tussen de erfgenamen van Willem Michielsens de Biese en Aelken, namelijk: (Jenneken Willems de Biese gehuwd met Dielis Anthonis Maes - Catalijn Willems de Biese gehuwd met Jacob Maes - Anneken Willems de Biese gehuwd met Willem Jan Willems Senders.) De nalatenschap van de grootouders van Jenneken - en Anneken met name Willem Smidts en Heijlken wordt gedeeld op 4-1-1694 (Veldhoven R. 16 fol. 142/144).

20 juli 1678 (Veldhoven R. 62 fol. 78) maken Willem Jans Senders en Anneken dochtere Willem Mighiels de bies zijne huisvrouw hun testament (Baas en Meestertestament). Op 29 november 1689 (Veldhoven R. 16, fol. 40) blijft Willem Janssen Senders schuldig aan zijne 3 kinderen (Willemijna Peternella Marija) waarvan Michiel Adriaens de Biese momboir en Willem Senders toeziender - een som groot 127 g. 15 st. intrest 4 g. 10 st. per jaar, vervallende op St. Andriesdag, eerstmaals 1690.

Bij akte voor schepenen van Zeelst (Veldhoven R. 16 fol. 71/72) 19-2-1691 blijft Willem Janssen Senders schuldig aan zijn zoon Jan Willem Senders als momboir en hijzelf als vaderlijke toeziender over zijne kinderen verwekt bij Anneken Willem de Biese een same van 450 gulden, intrest 4% per jaar.,

Op 8-4-1709 (Veldhoven R. 17, fol. 129) leent Willem Janssen Senders van Johannes van Berten 100 Caroly guldens intrest 4%. Bartel Boogers lost deze af in hoedanigheid van voogd over Zijne kinderen d.d. 19-3-1716.

Op 8-12-1714 (Veldhoven R. 17, fol. 260/261) vindt de scheiding en deling plaats tussen de kinderen van wijlen Willem Janssen Senders (zijn vrouw Anneken blijkt reeds overleden voor 11-3-1689) te weten Willemijna - Perijna - Johan Willems Senders. Toebedeeld worden dan de volgende goederen:

1. Johan Willem Senders

den Veltacker groot 2 L; belend: Jan Nommerens - Wouter Boogers - kinderen Peter Jacobs; achterste part in den Bocht - belend: tegendeelders - de heer van Epaten - de kinderen Paulus Peters, de straat; het bochtjen achter den wijer 2 L, "Rondelom in zijn wallen gelegen"; het moelen ackerken 28 R, belend: Jan Nommerens - Jan Daniels -

Johan van der Heijden - de weduwe Mattijs van den Grinten (zuster van ondergenoemde Geertruy Maes); den willigh acker 1 L 20 R, belend: Evert van den Broeck - Anthoni Lauwers - de straat; een rente van 100 g. ten laste van Jan Janssen van Wintelre.

2. Perijna Willem Senders

Het half huys op het gebont van de kamer; het backhuys met de schop met het half aangelach suytwaarts, belend: tegendeelder Daniel Aerts - straat - de kinderen Gerart Jacobs; den halven beempt, belend: tegendeelder, Migiel Lamberts - Lenart Beyssens - straat; het middelste derde part in den Bocht, belend: tegendeelders - straat - Jenneke Peters ("het straetjen"); den halven acker achter Adrijaen Gijsbers, oostwaarts belend: tegendeelder - Willem Danckers - straat - Geertruy Maes; een schuld aan Cornelis Cornelissen van der Sanck groot 50 g.; aan de heere Fegelingh van Klaerbergen een gulden per jaar; uit te keren ineens 25 g.; de put en de oven samen te gebruiken met Willemijna Willem Senders (nr. 3).

3. Willemijna Willem Senders

Half huys op het gebont van de kamer; het half aangelach noordwaarts, belend: Jan Nommerens - tegendeelders - straat - Maria de Wit; den halven beempt noordwaarts, belend: Jacob Biese - tegendeelders - straat; het voorste derdendeel in de Bocht, belend: tegendeelders - Geraert Boogers - Jan Willems van der Leyden straat; den halven acker achter Arijaan Gijsbers, belend: Lenart Beyssens - tegendeelders Geertruy Maes - straat; een obligatie van 100 Carolus guldens ten laste van Paulus Hendericks tot Meerfelthoven; een schuld aan Johan van Berten, schoolmeester alhier; 2 vaten rogge aan het klooster van der "hagen tot Eyndhoven"; 50 g. ineens aan de mededeelders.

Bij akte van 8-1-1716 (Veldhoven R. 17 fol. 280/1) te Zeelst vindt scheiding en deling plaats tussen Johan Willem Zenders en Willemijna Willems Zenders (gehuwd met Bartel Corstiaens Boogers) van de goederen van wijlen Perijna Willems Zenders en wel als volgt:

1. Johan Willem Zenders

Stuk weylandt genaamt den Beempt, gelegen omtrent "de kuylen" groot 2 L. 2 R., belend: Lenart Beyssens, de kinderen Michiel Lambers, de gemeente, tegendeelder. Stuk akkerland gelegen in de "Meudenacker", groot 11 L. belend: Lenart Beyssens, de weg, tegendeelder, Jenneke van der Grinte. De helft van een derde past in "den Bocht", belend: tegendeelder, eigenaar, straat, Jenneke Paulus. De helft in een rente van 300 gulden ten laste van het corpus van Asten.

2. Willemina Willems Zenders

De kamer met het "huysken" en de helft van het aangelaag groot 11 L., belend: de eigenaar, Daniel Aerts, de straat, kinderen Gerart Jacobs.

De helft in het derde part van den "Bocht", belend: tegendeelder, eigenaar, straat, Jenneke, wed. Paulus toorts. De helft in een rente van 300 gulden ten laste van het corpus van Asten.

Te vergelden aan de rentmeester Vegelin van Klaerbergen 1 gulden per jaar.

Bij akte voor notaris Pieter de Loure te Eindhoven 1234 nr. 89 d.d. 277-1683 treedt Willem Jan Senders als getuige op voor zijn schoonzus Jenneken Willems de Biesen, weduwe van Dielis Maes. Jenneken maakt dan haar inventaris in verband met haar aanstaand 2de huwelijk.

Willem ondertekent de akte met "Willem Jan Senders".

3. Corstiaan Jan Wilms

Corstiaan Jansen Senders, geboren circa 1635 te Zeelst (overleden voor 31-1-1687)

huwt Anna Eliëns (Anne Thonis)

Uit dit huwelijk wordt 1 kind te Veldhoven geboren op 5-3-1684 genaamd Maria.

Anna Eliëns maakt haar testament op 31-1-1687 voor schepenen van Zeelst (Veldhoven R 62, fol. 25). Daarbij vermaakt zij allerlei roerende zaken aan haar dochter - aan Corstiaan de zoon van Joost Thomas van Mispelen het beste weefgetouw - aan Ant-honeth Tomas van Mispelen 50 guldens, het spek, koren op het veld en brandhout - aan alle vrienden 150 guldens - alle overige goederen aan de Armen van Zoelst - Mijs Janssen Senders en Willem Janssen Senders moeten het sterfhuys stichten en uitwinnen.

Bij akte van 11-11-1676 (Veldhoven R. 14, fol. 246/247) betaalt Corstiaan aan Stijntje Gijsbers een "Grote som geldt" ten einde de aanspraken af te kopen die zij heeft aangezien Corstiaan een kind (Jan Corstens) bij haar verwekt heeft. Zijn broers Gijsbert Jan en Willem Jan Senders blijven borg.

Uit de boedel van Corstiaan Jan Senders leent Gijsbert Jan Senders (zijn broer) in 1687 100,- g. (intrest 4 g. 10 st., 1ste maal 1-7-1688), akte Veldhoven R. 16, fol. 3 van 12-4-1687.

Bij akte Veldhoven (R. 16 fol. 37) d.d. 25-8-1689 verkopen de erfgenamen van wijlen Anneken Corstiaens en Corstiaan Jan Senders hun nalatenschap. De erfgenamen waren Willem Jan Senders, telijns Janssen, Hendrick Janssen Senders, Gijsbert Janssen Senders, Alken Dirckx, Jenneken Franssen, Joost Thomas, Antonis-ken Thomas van Mispelen, geassisteerd met Cornelis Verstraelen. Aan Cathelijn Jan Bertrams een "stuck weegvelts genaamt inde Boegaert straet", belend: Margriet Andries Sanders, straat,

Mijs Janssen Senders. De koopsom bedraagt 73 guldens.

Aan Walraven van Erkel "een stuck ackerlants gelegen aende molen groet omtrent y lopensaet".

Hieruit jaarlijks te vergelden "1 vat rogge aent cloester van der haeghen 't welck tot noch toe betaelt wort ijder vat 71 stuyvers" en nog jaerlijckx eenden rentmeester Beresteyn 5 stuyvers". De koopsom bedraagt 60 guldens en 10 stuyvers.

4. Mijs Jan Wilms

Mijs Janssen Senders, geb. circa 1630 Zeelst

huwt Heylken Janssen van Doiren

Uit dit huwelijk worden 3 kinderen geboren:

1. Helena

2. Maria; zij huwt op 25-2-1699 Trouwboek Ned. Herv. Gemeente Oerle - Wintelre - Zeelst met Anthony Daendels, geboren te Gemert, wonende te Zeelst.

3. Willemina; zij maakt op 20-3-1691 (Veldhoven, R. 62 fol. 11) wonende bij Mijs Janssen Senders, haar testament.

Zij maken hun testament op 29-7-1683 (Veldhoven R. 62, fol. 36) zogenaamd baas- en meestertestament.

Volgens Veldhoven R. 13 (fol. 139 1667 bezit Mijs Janssen Senders een perceel aan de Bogaardstraat te Zeelst.

Bij akte van 31-12-1665 (Veldhoven R. 13, fol. 78) wordt de boedel gescheiden van Jan Willem Marcellis (van Dooren).

Mijs Janssen Senders' deel bestaat uit het huys met schuur, schop, bakhuis en aangelaag gelegen tot Bartels velt, belend: weduwe Dierck Jacobs, weduwe Andries Senders.

Uit deze kavel te vergelden 100 gulden aan Jans Wouls (1) Hoerenbeek ten Bossche, aan Jacobs Jans 150 gulden en aan Frans Jans, zijnen broeder 70 gulden en aan Willem Jans 20 gulden; bovendien komt hij nog van zijn zwager, namelijk "Paulus Janssen als man en momboir van Mérijken dochtere Jan Willen Marcolis zijne huisvrouw" het "eeuwsel met den peynacker" voor 250 gulden; belend: weduwe Dierck Jacobs, Jan Janssen.

Bij akte 9-2-1666 (Veldhoven R. 13, fol. 90) leent hii van Goeris Janssen 400 guldens, intrest 30 gulden per jaar, 1ste maal Lichtmis 1667, december 1707 wordt op deze lening 347-13-0 afgelost uit de verkoopcedule van 20-10-1707 en 2-11-1707 en 5-12-1707.

5. Jan Jan Wilms (volgt III)

6. Ida Jan Willems Senders

Ida Jan Willens Senders werd geboren circa 1625 te Zeelst huwt circa 1649 Lucas Wilborts (Willibrordus) van der Vloet, zoon van Wilbort Janssen van der Vloet.

Kinderen uit dit huwelijk onder meer:

3-6-1650 te Zeelst: Joannes, doopheffers Gijsbertus Janssen en Maria Willibrordus van der Vleet

Bij akte van 2-6-1663 (Veldhoven R. 13 fol. 18) vindt de

scheiding en deling plaats van de boedel van de ouders van Ida Jan Willems.
 De deling vindt plaats tussen Willem Jan Willems als koper van Dierck Geraerts als man en momboir van zijn huisvrouw en Jan Peter Timmermans en Lucas Wilborts van der Vloet, respectievelijk als momboir en vaderlijke toezienner van de kinderen, verwekt bij Ida Jan Willem Senders zijn gewezen huisvrouw.
 Aan de kinderen van Lucas Wilborts van der Vloet verwekt bij Ida Jan Willem Senders wordt toebedeeld "den moeien ackerken, gelegen onder de parochie van Zoelst", groot omtrent 38 roeden, en "een gedeijlt in het aengelach groot een lopensaet" belend: de weduwe Jan Ariens, tegendeelder, de straat.
 Uit deze kavels moet betaald worden aan Willem Jan Willems 60 gulden.

(wordt vervolgd)

3. **NOG EENS: "De Blouwverwer" (Rijkesluisstraat 4) (Zie CAMPINIA, aflevering, blz. 139), door H. Teurlincx, Peckiuslaan 15, Eindhoven**

Transport van een huis en hof aan Jan Cornelisse Theurlings (22-11-1796)

"Dat voor ons tomen zijn Johannes Sijmons Cauwenbergh, inwoonder alhier en Johannes Gerrit Cauwenbergh, woonende te Loon op Zand, als Last en procuratie hebbende van den Eerwaarde Heer Franciscus Sijmons Cauwenbergh Rooms Pastoor tot Baartwijck op hem gepasseert voor Schepenen van Waalwijck den 2e November 1796, hier agter van woorde tot woorde staande geregistreert, deweleke verclaerden in die qualiteijt wel en wettelijck te cederen, transporteren en in valle eigendommen over te geven gelijck doende zijn bij ende mits dezen aen ende ten behoeve van Jan, Cornelisse Teurlings, mede inwoonder alhier, Een huys, stal en hof gen^d den Blauwverwer, groot omtrent vijf Roeden of soo groot en cleyn hetselve onder den hertgangh van den Kerckhof, binnen deese vrijheijt van Oirschot gestaen en gelegen is, aan d'een zijde en een eijnde Anna Maria Verhoeven, wed. Reynier van Heumen, d'anderzijde het steegje van de wed. Adriaan Moppenbrouwers en Albertus van Nahuys, d'ander eynde voor aan de Straat of Merkvelt, haar vader aangekomen bij transport van Paulus Antonius Verhoeven voor schepenen alhier gepasseert den tienden January 1748, los en vrij uijtgenoomen 's Lands vrijheijt en gemeijne Lasten met de weegen van Regt en met soodanige voor en nadelige usantien en servitueten als het selve hebbende ende hebbende voorn. transportanten op het voorn. huys, stal en hoff, mitsgaders op alle letteren brieven en regt haar daarinne competeterende ten behoeve van den voorn. Jan Teurlings coopere helmelingen verthege moir solito gelovende den Eerste comparant op verband van sijn eijghen persoon en den tweeden comparant op verband van sijns constituants Persoon en beijde haere goederen hebbende en verkrijgende het voort cederen van voorn. en vervolgende d'erde transport hier so 't staende geregis-

treert.

Den coop is twaalf hondert gulden
 Dico - - - - - 1200-0-0
 waarvan den 40 Penn. volgens Gu van den
 31 oktober is betaalt 30-0-0

Aldus gedaan en gepasseert sonder arg en list ter presentie en overstaen van Peeter van Heumen en Adam Somers, scheepenen in Oirschot, dezen twee en twintighsten November 1700 ses en negentigh.

Het voor en staende Renvooy is voor het passeren hier bij gevoegt ter presentie van Partijen.
 w.g. Joannes Cauwenberg w.g. P. v. Heumen
 w.g. Joannes Sijmons Cauwenberg w.g. A. Somers
 w.g. Schouw

In de margine staat:

"Aan te vaarden aanstonds met de verpondingen en lasten onder voorwaarde, dat Antony Verhoeven het huys en hof sal moogen bewoonen en gebruijcken tot half Maart en St. Jan den 24e Juni 1798, waartegen den cooper de huur sal proviteren."

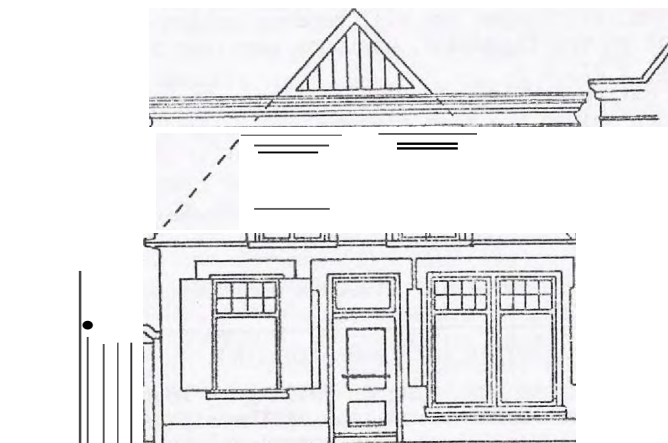
4. **PAND RIJKESLUISSTRAAT, sektie F 3402 (geen monument) (door H. Teurlincx, Peckiuslaan 15, Eindhoven)**

De verpondingsregisters van de hertgang Kerkhof uit de 17de, 18de en 19de eeuw vermelden de volgende eigenaars respectievelijk bewoners van dit oude pand.

- A. HENRICK LENAERTS VAN GESTEL + 1650
 Huijs en hof
 grootte: 11 roijen, aanslag: 1 g. 14 st. 4
 Kerkhof 1, fol. 104
- B. DELIANA WED. VAN BARTEL VAN GESTEL 1686
 Huijs en hof
 grootte: 11 roijen, aanslag: 1 g. 14 st. 4
 Kerkhof 2, fol. 115
- C. DIRCK BARTEL VAN GESTEL en HENDRICK BARTEL VAN GESTEL 1712
 Ieder de helft van
 Huijs en hoff
 grootte: 11 roijen, aanslag: 1 g. 14 st. 4 p.
 Kerkhof 2, fol. 114 vo
- D. DE ARMEN VAN DEN KERCKHOFF 1751
 Huijs en hof
 grootte: 11 roijen, aanslag 1 g. 14 st. 4 p.
 Kerkhof 3, fol. 150
- Scheiding door verkoop: 1762

- E. a) CORNELIS THEURLINGS
Huijs en hof
grootte: 51 roijen, aanslag 17 st. 2 p.
- b) MATTHIJS VAN OVERBEECQ
Huijs en hof
grootte: 51 roijen, aanslag 17 st. 2 p.
Kerkhof 3, fol. 149vo, Stratensboek fol. 74
Zie: Uittreksel uit de schepenakte R Oirschot 302 op blz.167
- F. LOUIS CORNELIS THEURLINGS 1804
Huijs en hof
grootte: 51 roijen, aanslag 17 st. 2 p.
Kerkhof 5, fol. 107vo, Kerkhof 6 fol. 107vo
Zie: Uittreksel uit een erfdelingsakte, R Oirschot 280
op blz.167
- De oude kadastrale leggers vermelden hierna de volgende eigenaren,
medeigenaren en vruchtgebruikers.
- LOUIS TEURLINCX 1830
Artikel 685
Sektie F 831 tuin, 1 roede 32 ellen
F 832 huis, schuur, erf, 2 roeden 9 ellen
- G. THOMAS VERHOEVEN, hoedenmaker te Oirschot 1851
MARIA ELISABETH VERHOEVEN
JACOBA MARIA WILLEMS
PEIVONELLA MARIA ELISABETH WILLEMS
Artikel 731
Sektie F 831 tuin, 1 roede, 32 ellen
F 832 huis, schuur en erf, 2 roeden 9 ellen
- H. FRANCIS VAN HAAREN, stroodekker te Oirschot 1879
bij successie in 1890:
ADRIAANTJE HABRAKEN, weduwe van FRANCIS VAN HAAREN
Artikel 1746
Sektie F 831 tuin, 1 roede 32 ellen
F 832 huis, schuur en erf, 2 roeden, 9 ellen
in 1880 samengevoegd
nu: sektie F 2620 huis, schuur en erf, grootte 3 roeden
41 ellen
- I. HERMAN PETER DONKERS, schoenmaker te Oirschot
Artikel 3363
Sektie F 2620 huis, schuur en erf 3 A 41 CA
gedeeltelijke sloop in 1890, in 1915 vergroot met
18 CA uit artikel 4577
nu sektie F 3402
- J. CLEMENT HENRICUS DONKERS te Oirschot
ANNA CLARA DONKERS te Oirschot
HENRICA BERNADINA DONKERS te Deurne
FIERIMANUS PETRUS DONKERS te Oirschot

- JORDANUS MAAS te 's-Hertogenbosch
Vruchtgebruikers:
DE WEDUWE VAN HERMANUS PETRUS DONKERS te Oirschot
Artikel 4741
Sektie F 3402 huis en tuin 3 A 59 CA
- K. ANNA CLARA DONKERS, winkelierster te Oirschot 1942
Vruchtgebruiker:
GERTRUDIS GOEDHART, winkelierster te Oirschot
Wed. van Herenanus Petrus Donkers
Artikel 5280
Sektie F 3402 huis, tuin 3 A 59 CA
bijz. volgens afgegeven legaat in 1956
- L. JOHANNA HENRIETTE VAN BALLEKOM, winkelierster te Oirschot, Rijksluisstraat 13 1956
Artikel 6902
Sektie F 3402 huis en tuin, 3 A 59 CA
- ADRIANUS CORNELIS LIEBREGTS, drogist te Oirschot, Rijksluisstraat 13 1973
Artikel 6902
Sektie F 3402 huis en tuin, groot 3 A 59 CA

e de/45S z' roal 13

CITAAT UIT DE VERKOOPAKTE VAN DE SCHEPENEN VAN OIRSCHOT,
R. OIRSCHOT 302

Eerste Coop,

"Eerstelijck werd ingevolge van de voorn. voorgelesene generaale, en naervolgende speciaale Conditien ten Beurden gestelt. Een huijs en hoff groot ontrent seven Roeden of soo groot en cleijn het selve onder den Hertgang van den Kerckhoff aen Rijckersluis binnen deese vrij en heerlijckheijt van Oirschot gestaen en gelegen is, aen d'een zijde Hendrick van den Biggelaar, smit, d'ander zijde den tweeden coop, schrijdende op den Halven ganck en soo regt door den Hoff, soo als afgetekent en gepaalt is, d'een eijnde Hendrick van Achel, d'ander Eijnde de gemeene Straat en sal dit huijs vrij waater moogen en moeten Naalen aan de Put, leggende agter den tweeden coop, en gemeen met dit huijs en de huijsen van Michiel de Visser en moeten de ook samen onderhouden werden, de Arme Taaffele aangekomen bij Testament van wijlen Dirck van Gestel, los en vrij uijtgenomen 's Lands vrijheijt en gemeijne Lasten met de weegen van Regt. Ende daer en boven op den Last van het uijt jaerlijcx bij den cooper te moeten vergelden Eene stuijver vier Penningen Chijs aan het Beneficie van St.-Joris, alhier, competerende den Heere van Oirschot, aen te vaarden den Hoff te half Maert ende huijsinge te Sint Jan in deeze jaere 1700 Een en sestigh Ende verpondingen Beeden en Reelee Lasten met Primo April 1700 Een en sestigh in te gaen ende ten aanzien van de Chijs met het loopende jaer ingeset op twee hondert gulden bij Francis van Orten, afgehangen van vijf hondert gulden en gedaalt op tweehondert vijf en veertiggulden, waarvoor gemeijnt bij Cornelis Theurlings 245 g. 0 st. 0 p. Ende staat dat op dartigh slaagen, stellende 't selve daer mede voor alle man, den selven nog tien slagen.

Tweede coop etc. etc.
w.g. Cornelis Teurlincx
en vele andere ondertekeningen."

CITAAT UIT ERFDELING TUSSEN DE KINDEREN VAN CORNELIS THEURLINGS EN
MARTA HENDR. BAIJENS. R. OIRSCHOT 280.

Eerste Lot (gedeeltelijk),

"Mits welke erfelijcke scheiding en deiling te looten en ten deele gevallen is aen en ten behoeve van Louwies Theurlings. Eerstelijck 't huijs en aangelag staende in de Bestsestraat, groot ontrent vijf roeden of soo groot en soo cleijn 't selve onder den hertgang van den Kerckhoff alhier gestaen, gelegen is aen d'een zijde Wilh. van de Sande, d'ander zijde Louwis Spape, 't een eijnde de franse School, 't ander eijnde de Bestse Straat."

Bij de ondertekening van bovengenoemde akte R. Oirschot 280 staan de namen: Lowies Teurlincx A. Lemmens
Hendrik Teurlincx A. van Baar

Cornelia Teurlincx P.J. Heijblom
J. Teurlincx Schouw - sekr.
Willem van Beers (gehuwd met Maria Teurlincx - red.)

XII. OIRSCHOTSE LEENGOEDEREN (OIRSCHOT EN BEST) 4

(door A.M.C. Zom)

HET LEENGOED HERSELLE

(vervolg)

Met de komst van Hendrik van Zevender in de rij der bezitters van het leengoed Herselle zien we, dat het leengoed weer in één hand terug gaat vallen, want dezelfde Hendrik van Zevender was tevens opgetreden als erfgenaam van Aert Hendricxsen Buckingh en had dientengevolge ook het andere $\frac{1}{3}$ deel in leen verheven, eveneens mede namens zijn broer Philips. Zowel Hendrik als Philips van Zevender hadden ieder recht op een helft van het leengoed.

Wanneer Hendrik van Zevender verhef deed van de nalatenschap van Aert Hendricxsen Buckingh is niet bekend. Op 21 december van hetzelfde jaar deed Hendrik van Zevender afstand van zijn rechten op het $\frac{1}{6}$ deel ten behoeve van zijn zoon Dirck, door dit deel ten behoeve van hem te verheffen. Als Philips van Zevender in 1652 komt te overlijden, verheft Hendrik ook diens $\frac{1}{6}$ deel ten behoeve van zijn zoon. Dit geschiedde op 3 september 1652 (50). Het resterende $\frac{1}{3}$ deel dat aan Philips had toebehoord, behield Hendrik voor zichzelf. Van dit deel hoefde hij geen verhef te doen, omdat hij in 1634 als laatste de leeneed hernieuwd had. Met ingang van 3 september 1652 bezat Hendrik van Zevender dus $\frac{2}{3}$ en zijn zoon Dirck $\frac{1}{3}$ deel in het leengoed. Evenals zijn voorgangers bezat ook Hendrik van Zevender het eeuwig leven niet. Hij stierf in 1657. Op 26 november van datzelfde jaar deed genoemde zoon Dirck verhef van het $\frac{1}{3}$ deel, dat hem al toebehoorde, ten behoeve van zijn zoon Adriaan (51). Het overige $\frac{2}{3}$ deel waarover Dirck erfgenaam was geworden, verhief hij in december 1657 voor zichzelf. Dirck van Zevender, net als zijn vader schout van Roosendaal, was gehuwd met Jacomina Boevenaars. Jacomina liet na het overlijden van haar man in 1665, diens $\frac{2}{3}$ deel van het leengoed Herselle verheffen ten behoeve van hun eerder genoemde zoon Adriaan. Als leenverheffer trad voor haar op Johan Teulings, stadhouder van Oosterhout, die bij akte van prokuratie daartoe gemachtigd was (52). Hoewel het leengoed Herselle in 1665 ten slotte weer in één hand teruggevallen was bij Adriaan van Zevender, evenals zijn vader en grootvader schout van Roosendaal en later drossaard van het Oosterkwartier van het Markizaat van Bergen op Zoom, bleef dit leen sindsdien toch als twee afzonderlijke lenen in de leenregisters opgenomen, al sprak men vanaf dat moment wel over de helft en de wederhelft in het leengoed te Heerzele. Adriaan van Zevender had nogal wat problemen in de financiële sfeer. Wat precies de aanleiding is geweest dat het leengoed Herselle in 1651

in het openbaar te koop werd aangeboden, is hier ook niet zo belangrijk. Van belang is te weten, dat Mr. Petrus van Andel op 12 november 1681 het leengoed koopt "bij decreet op de rolle van de Rade ende Leenhove van Brabant" (53). Op 26 november daaraanvolgend liet Mr. Petrus van Andel een akte van prokuratie opmaken ten overstaan van de schepenbank te Oirschot, waarin hij Monsieur Philippus van Delden, eerste klerk ter Griffie van de Edelmogende Rade en Leenhove van Brabant, machtigde om in zijn naam voor de Edelmogende Raad en Leenhof van Brabant te 's-Gravenhage het goed Herselle te verheffen met alle toebehoirten en daarvan in zijn naam hulde, eed en manscappe te doen en de heergewaden en de hofrechten te betalen. Aldus geschiedde.

Mr. Petrus van Andel was kanunnik te Oirschot, griffier van het kwartier Kempenland en sekretaris der vrijheid Oirschot. Als geestelijke had hij slechts neven en nichten om hem op te volgen in zijn enorme nalatenschap, toen hij op 25 januari 1700 kwam te overlijden (54). Voor deze erfenis waren er drie gegadigden, onder wie Adriana van Andel, weduwe van Artus (Arnoldus) Verlegh, die te Dongen woonde. Waarschijnlijk liet Mr. Petrus van Andel geen testament achter, want op 19 juni 1700 (55) werd voor de schepenbank van Waalwijk de akte van scheiding en deling opgemaakt. Daartoe werd de gehele erfenis in drie evenredige parten gesplitst en elk part kreeg een lotnummer. Zonder de inhoud van het lot te kennen moest elk der drie erfgenamen een lot trekken en dat werd zijn erfdeel. Adriana van Andel trok het lot waaronder ook het leengoed Herselle viel, dat in de boedelbeschrijving omschreven werd als volgt: "Een hoeve genaemt de Hersselse Hoeve, met alle de landerijen, weijden, etc., mitsgaders het leenboek daer aen dependerende, gelegen onder de Notel tot Oirschot, geëstimeert op vier duijssent gulden." Het erfdeel van Adriana bedroeg overigens een totale geschatte waarde van 34.793 gulden en 4 stuiver. De hele erfenis van Mr. Petrus van Andel had een geschatte waarde van 110.941 gulden en 5 stuivers. De akte van scheiding in het Waalwijkse protocol vermeldt vervolgens, dat alle de comparanten zeer wel voldaan waren met hun erfdeel, hetgeen hij het zien van de omvang van zo'n deel te begrijpen is.

Adriana van Andel liet beide helften van het leengoed Heersel voor het Leenhof van Brabant verheffen, op respectievelijk 25 april en 26 juli 1701 (56). Nogmaals trad Philip van Delden, die inmiddels notaris geworden was te Den Haag, op als prokureur. En haar zoon Hermanus Verlegh verleende zij bij notariële akte van 26 augustus 1700 volmacht om haar goederen in Oirschot te beheren (57). Adriana van Andel had evenwel zes kinderen. Zij liet dan ook op 24 november 1701 reeds haar testament opmaken voor de schepenbank van Dongen (58), "overdenkende de korthijt des levens en dat er niet sekerder is als de doof en niet onsekerder als de tijt en uren van deselve". In dit testament werd haar dochter Elisabeth, weduwe van Franchois Francken, het leengoed Herselle toebedeeld. De "Herssel Hoeve" werd toentertijd op 5000 gulden getaxeerd. Op 14 oktober 1703 bekrachtigde Adriana van Andel dit testament nogmaals ten overstaan van Cornelis van Vorrssel, notaris te Oosterhout, maar bovendien schenkt zij bij die gelegenheid reeds het vruchtgebruik van het leengoed aan haar dochter Elisabeth. Daarnaast

schonk zij in die akte ook nog de som van 100 gulden aan haar dochter in verband met het huwelijk dat zij ging sluiten (59). Elisabeth hertrouwde namelijk met Paulus Brugman. Plaats en datum zijn niet bekend. Adriana van Andel overleed omstreeks 1727. Elisabeth Verlegh, inmiddels voor de tweede maal weduwe, woonde op dat moment te Waalwijk, waar zij als erfgename van het leengoed Herselle een akte van prokuratie laat opmaken ten overstaan van de schepenen op 11 april 1728. Hierin machtigde zij Hendrik Bastiaanse de Rooij, oud-burgemeester der heerlijkheid Besoijen, om haar leengoed namens haar voor het leenhof van Brabant te verheffen, hetgeen op 13 april geschiedde (60). Op 27 februari 1743 liet zij voor notaris Heermans A.z. te Waalwijk (61) een akte opmaken, waarbij Jan Michielse Brouwers gemachtigd werd, onnemens haar de administratie te voeren over haar bezittingen, daar zij zelf vanwege haar hoge leeftijd hier niet voldoende zorg aan kon besteden. Jan Michielse Brouwers was de echtgenoot van Mechelina Francken, een dochter van Elisabeth Verlegh uit haar eerste huwelijk met Franchois Francken. Vermoedelijk was Elisabeth evenals haar moeder Adriana van Andel vrij gefortuneerd, want in de akte van prokuratie leest men vrij nauwkeurig de werkzaamheden die de administratie over haar bezittingen omvatte, namelijk "goederen verhuuren en verkopen, capitaelen uijt te setten, huur en coopenningen mitsgaders interessen te ontfangen, daer van quitantien te geven ofte passeren, de verkogte goederen te transportereren naer behoren, alle onwillige debiteuren door middelen van regten tot betalinge te constringeren, ten dien eijnde advocaten en procureurs te employeren, enz.". Elisabeth Verlegh overleed vermoedelijk in 1748, want op 6 september 1748 verklaren Jan Brouwers en Mechelina Francken ten overstaan van de schepenen te Waalwijk, dat zij afstand doen van al hun rechten en aanspraken op het leengoed Heersel, ten behoeve van hun zoon Adriaan Brouwers (62). Op dezelfde dag machtigde Adriaan Brouwers, Abraham Cortebrant, notaris te 's-Gravenhage, om voor hem het leengoed Heersel te verheffen voor den Heere Stadhouder van de leenen ende leenmannen van de Edele Souveraine Raede ende Leenhove van Brabant (63). Op 4 december voldeed Abraham Cortebrant aan de wettelijke verplichtingen, die aan een leenverhef verbonden waren (64).

Vier jaar later, op 14 juni 1752, verkoéht Adriaan Brouwers het leengoed Herselle ten overstaan van Raad en Leenhof van Brabant aan Gijsbert Beekmans, die te Oirschot woonde. De koopsom bedroeg 3300 gulden (65). In verband met deze verkoop verzocht Adriaan Brouwers ontslagen te worden van de leenplichten en deze over te mogen dragen aan Gijsbert Beekmans. De Raad stemde hierin toe en sindsdien mocht Gijsbert Beekmans zich eigenaar noemen van het leengoed Herselle. De bezittingen waaruit dit leengoed bestond, worden in het verpondingsboek Notel II (1700 - 1753) als volgt omschreven:

- huijs en aenstede	6 lopens
- Den Herik acker agter den hof	2 lopens 40 roeden
- den acker over het pat	7 lopens 30 roeden
- den Groten Acker	21 lopens 33 roeden
- Inde Rotten over de Street	6 lopens
- 't Heijvelt inde Rotten	5 .lopens
- De Koeijweij in de Rotten	18 lopens

- De Lant Rijt 41 lopens
- De Vorste Mortel 5 lopens
- Termeijen Beempt 14 lopens
- D'Eghendonq bijde Corten dijk 21 lopens
- in't Smal Morteltje 11 lopens

Gijsbert Beekmans had het leengoed Herselle echter samen met zijn broer Peter Cornelis Beekmans gekocht zodat zij beiden voor de helft eigenaar waren. Beiden woonden zij ook op de hoeve van het leengoed, die zij de Pannehoeve noemden. In 1769 werd Gijsbert ziek en liet, zoals dat in die tijd vaak gedaan werd, zijn testament opmaken voor de schepenen Willem Meeuwe en Dirck Otters op 16 juni 1769. In dit testament wordt voor het eerst gesproken over de Pannehoeve. Zijn aandeel in de Pannehoeve verdeelde Gijsbert onder de kinderen van zijn broers en zusters (66). Om over het leengoed op deze wijze te mogen beschikken, vroeg Gijsbert Beekmans oktrooi aan bij de Raad en het Leenhof van Brabant, hetgeen hem op 20 juni 1769 werd toegestaan (67). De ziekte van Gijsbert bleef aanhouden, want op 16 maart 1770 verschenen de genoemde schepenen nogmaals aan zijn ziekbed, nu echter om een codicil op te maken (68), waarin Gijsbert zijn testament nogmaals bekrachtigde. Bovendien bepaalde Gijsbert, dat de boerderij en de daarbij horende landerijen, die zijn broer Goijaart op 10 mei 1764 (69) had gekocht uit de nalatenschap van Juffrouw Barbara van Elmpt, voor zover deze leenroerig waren aan het leengoed Herselle, uit deze leenroerigheid werden ontslagen en als allodiaal bezit moesten worden beschouwd, ten eeuwigen dage toe. Leenroerig betekent in leen gehouden worden van. Nadien is Gijsbert weer genezen, maar toch kwam ook voor hem het einde, zij het dan eerst in augustus 1791. Hij werd begraven op 14 augustus 1791 te Oirschot (70).

In het leenregister werd op 16 december 1791 aangetekend, dat na het overlijden van Gijsbert Beekmans, diens neef Peeter Beeksnars verhef deed over het leengoed. Vermoedelijk heeft men zich hier vergist en moet hier vermeld worden, dat Peeter Beekmans een broer was van Gijsbert (71). Van een verdeling van het goed, zoals in het testament van Gijsbert was aangegeven, is nog geen sprake.

Met de komst van de Bataafse Republiek kwam er ook een einde aan het leenstelsel. Vanaf die tijd is men dan ook aangewezen op andere archiefbronnen dan de leenregisters. Een aansluiting vindt men in de verpondingsboeken uit het oud-administratief archief van Oirschot. In deze registers werd aantekening gehouden van de grondbelasting, die door de grondbezitters betaald moest worden. In het verpondingsboek van de hertgang Notel nr. V (1780 - 1804) vindt men het gegeven, dat na het overlijden van Peeter Beekmans, zijn echtgenote Marie Rooskens opvolgde als belastingplichtige over de Pannehoeve. Peeter Beekmans werd op 12 september 1796 te Oirschot begraven (72). Marie Rooskens werd op 27 maart 1806 (73) te Oirschot begraven. Toch ziet men in 1798 al, dat de grondbelasting door de gezamenlijke erfgenamen van Gijsbert Beekmans werd betaald.

Uit de registers in het oud-rechterlijk archief van Oirschot blijkt, dat de verdeling van de nalatenschap eerst in 1800 plaatsvond en bestond uit 13 parten. Maar voordat deze verdeling plaatsvond, had één

van de erfgenamen, te weten Jan Claasse Vogels, reeds enkele mede-erfgenamen benaderd en hun deel van de erfenis opgekocht. Zo kocht hij op 13 april 1799 het erfdeel van Judocus Dielisse Hobbelen (74) en op 15 maart 1800 de erfdeelen van Anthony Michielse Scheepens, Jan Dircx Brouwer en Cornelis Goyaarts Beeckmans (75). Zodoende viel hem bij de uiteindelijke verdeling 5/13 deel toe. Deze scheiding vond plaats op 26 april 1800, door trekking van een lot (76). Peter Claasse Vogels trok de loten 1, 4, 5, 9 en 12, met het resultaat dat hij erfgenaam werd van:

- het huijs, hof en aangelagh
- de Herick acker
- een gedeelte van Den Acker over het pat
- 2/3 gedeelte van de Grooten Acker
- de koeijweij in de Rotten
- De Groote of Voorste Mortel.

Op 3 mei 1800 kocht Peeter Claasse Vogels "'t Heijvelt in de Rotten" en de akker "in't Smal Morteltje" van de erfgenamen Peter Beekmans en Adriaen van Kerkoerle, alsmede het resterende gedeelte van de "acker over het pat" (77). Ten slotte kocht Peeter Claasse Vogels op 23 juni 1800 "'t hooijvelt inde Rotten" (78). Rekent men deze laatste aankopen eveneens voor 3/13 deel van het oorspronkelijke erfgoed, dan bezat Peeter Claasse Vogels uiteindelijk toch weer 8/13 gedeelte van het oude leengoed Herselle. De oorspronkelijke naam Herselle werd omstreeks 1810 nergens meer gebezigd in akten en andere dokumenten.

Met deze laatste gegevens eindigt in feite het historisch overzicht van het leengoed Herselle. Wel is na te gaan wat er sindsdien gebeurd is met de hoeve zelf, maar een overzicht van alle aan- of verkopen sinds 1810 voor zover zij de landerijen betreffen en voor zover deze hebben plaatsgevonden, zou een studie apart vergen. Voor zover de verdere geschiedenis de Pannehoeve betreft valt op te merken, dat deze een geschiedenis is van erfopvolgingen. In de kadastrale leggers van Oirschot kan men deze lijn volgen.

In 1832 volgde Martinus Peter Vogels zijn vader Peter Claasse Vogels op. De hoeve was sedert de eerste kadastrale indeling gemerkt sectie D nummer 1479. Na diens overlijden erfde zijn dochter Goordina Vogels de hoeve. Zij was gehuwd met Francis van der Schoot. Uit dit huwelijk stamde Jan Cornelis van der Schoot, die op zijn beurt de hoeve naliet aan Gerardus van der Schoot. Momenteel wordt de Pannehoeve bewoond door de heer P. Versteden en zijn echtgenote Adriana Maria Adriana van der Schoot. De boerderij zelf heeft een typisch Brabantse stijl. In de voorgevel zijn vier jaarankers aangebracht met het jaartal 1683. Vroeger was ze omgeven door een gracht, hetgeen in het reliëf van de omliggende weiden nog duidelijk te zien is. Het bakhuis, dat iedere boerderij vroeger had, is omgebouwd tot varkensstal. Nog vindt men in woonhuis en stallen de oude balkenkonstrukties. Het dak van de boerderij is belegd met rode pannen, waarin de naam Pannehoeve met zwarte dakpannen is ingelegd.

Zo het eeuwenoude volksvermaak, dat doorgaans de zondagswandeling wordt genoemd, ook heden ten dage in Oirschot nog als zodanig geldt, dan is het voor de inwoners van Oirschot beslist de moeite waard, om de schreden eens te richten naar De Notel, in het bijzonder naar Schansstraat

nr. 11, om daar nog eens te kijken naar die eeuwenoude boerderij, die iedere voorbijganger zo zelfbewust zijn naam laat zien "De Pannehoeve".

Noten:

50. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1325 folio 204
51. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1325 folio 204
52. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1325 folio 203
53. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1325 folii 203 en 204
54. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr . 227 (1700) folio 34
55. R.A.N.B. Rechterlijk Archief waalwijk inv. nr. 965, folii 216 t/m 276
56. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1325 folio 204
R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1325 folii 203 en 203 verso
57. R.A.N.B. Notariële Archieven inv. nr . 5435
58. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Dongen inv. nr . 140
59. R.A.N.B. Notariële Archieven inv. nr . 5449
60. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1344 folii 69 verso en 70 recto
R.A.N.B. Rechterlijk Archief waalwijk inv. nr . 971 folii 110 - 111
61. R.A.N.B. Notariële Archieven inv. nr . 8420
62. R.A.N.B. Rechterlijk Archief waalwijk inv. nr . 977 folio 214
63. R.A.N.B. Rechterlijk Archief waalwijk inv. nr . 977 folio 215
64. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1345, folii 8 en 8 verso
65. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1345, folii 44 en 44 verso
66. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot [inv. nr.](#) 286 folio 14
67. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr. 1351
68. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 286 folio 30
69. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr . 250 folii 216 verso en 217 recto
70. R.A.N.B. Collectie Doop-, trouw- en begraafboeken, Oirschot nr. 42
71. R.A.N.B. Archief Raad van Brabant inv. nr . 1348 folii 164 verso en 165 recto
72. R.A.N.B. Collectie Doop-, trouw- en begraafboeken, Oirschot nr. 42
73. R.A.N.B. Collectie Doop-, trouw- en begraafboeken, Oirschot nr. 57 en nr. 11

74. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv, nr. 256 folii 186 verso en 187
75. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv, nr. 256 folio 227
76. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr. 279 folii 321 verso t/m 324
77. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr . 257 folio
78. R.A.N.B. Rechterlijk Archief Oirschot inv. nr . 257 folio 21 verso en 22.

Op bladzijde 175 staat het in Campinia nr. 10 reeds toegezegde schematisch overzicht van de verheffingen van het leengoed Herselle (huidige Pannehoeve).

5
0
%00.261
2.8g
I
IOgZOC
-12-1Sc:ic

Z
1
eeft een erfrente van 3 mud rooge ui

_____ gelost in 1525

Arnt Arnt Jacobssoen
J. 1546
Jacop Arnt Jacobssoen

1633 verhef heerssele Tiende door:

H F
o
C
i: 1 - " 1 ' - ' : P
B x
N

XIII. DE PEST IN HAPERT, HOOGELOON EN CASTEREN (1656 - 1659)

(door C.L.J. Leuris, Gildestraat 18, Riethoven)

Het was in de jaren 1656 - 1659 dat de bevolking van Hapert, Hoogeloon en Casteren geplaagd werd door pestepidemieën. Zoals de heren "Schepenen ende Regerders der dingbancke" op 20-8-1659 op schrift lieten stellen "sijn die voorscreven plaetsen van de Hant des Heeren met seer virige ende pestilentiale sieckten nu een ijaer twee a drije herwaerts besocht geweest, ende in sonderheijt nu meest in desen jare 1659". Deze ziekte (of was het een kwaadaardige griepedemie? zoals men nu wel eens veronderstelt) sloeg zo hard toe "datter veele huijssgesinnen uitt gestorven sijn, ende andere met hunne familien bestialen ende labeuren tot andere naeburige plaetschen ende dorpen op de heijden in hutten ende andersints gevluucht sijn".

Met de primitieve geneeskunde van die dagen niet in staat de oorzaken van de epidemie te onderkennen en te bestrijden, zag men als gelovige mensen hierin "De Hant des Heeren" en ontvluchtte de besmette woonsteden. Niet ten onrechte vrezend, dat ook de omliggende gebieden besmet zouden kunnen worden, werden nogal drastische en wat panisch aandoende maatregelen getroffen: "tis mede sulcx dat d'omleggende naeburige plaetsen ende dorpen all omme hebben doen publiceren ende verbieden op groote peenen te verbeuren egeene vluchtende luijden uijt die geinfec-teerde Dorpen t'onthalen, intenemen oft te logieren, ende dat oock ijeder een hem wachten salt van daer te verkeeren noch eenige waren van bestialen granen fruijt oft andere van daer naer andere dorpen te verbrenge".

De ramp, die de inwoners van Hapert, Hoogeloon en Casteren al enkele jaren trof, was niet te keren en men kon hoogstens bidden dat "Godt Almachtich door sijn genade ende grondelose barmharticheijt sijne plagen ende straffen compt aff te wenden".

Voor de ingezetenen van de getroffen plaetsen moet het een grote opluchting zijn geweest toen de besmetting merkbaar af begon te nemen om ten slotte geheel te verdwijnen. Dank zij de heren schepenen en regerders, die zulks schriftelijk hebben laten vastleggen ("Zoo hebben wij Schepenen ende Regerders in kennisse der waerheijt dese op tspatium met onsen gemeijnen schependons zegele besegelt ende door onsen secretaris laten depescheren ende uijt reijcken") weten wij thans van dat gebeuren.

"Allen dengeenen die dese onse opene letteren van certificatie sullen werden gethoont saluijt, wij schepenen ende regerders der Vrijheijt Oirschot, Meijereije van S'Bertogenbossche, quartire van Kempelant onder tresort van Hare Hoog Mbgenden mijn Heeren de Staten Generael der Vereenichde Nederlanden, doen condet eenen ijegelijcken certificerende voor d'oprechte waerheijt ter instantie ende requisitie van schepenen ende regerders der dingbancke van Hapert, Hoogeloon ende Casteren, dorpkens mede gehoorende onder den voorscreven quartire van Kempelant ontrent drije ueuren van Oirschot gelegen, dat die voorscreven plaetsen van de Hant des Heeren met seer virige ende pestilentiale sieckten nu een yaer twee a drije herwaerts sijn besocht geweest, ende in sonderheijt nu

meest in desen jare 1659, sulcx dat de peste daer soo grasseert ende die plaetsen soo geïnfecteert heeft, datter veele huijssgesinnen uijt gestorven sijn, ende andere met hunne familien bestialen ende labeuren tot andere naeburige plaetschen ende dorpen op de heijden in hutten ende andersints gevlucht sijn, soo danich dat die voorscreven besmette ende geïnfecteerde plaetsen bij naer geheel desert verlaten onbewoont ende ongecultiveert sullen blijven leggen ten sijn Godt Almachtich door sijn genade ende grondelose barmharticheijt sijne plagen ende straffen niet en compt aff te wenden, 'tis mede sulcx dat d'omleggende naeburige plaetsen ende Dorpen all omme hebben doen publiceren ende verbieden op groote peenen te verbeuren egeene vluchtende luijden uijt die geïnfecteerde dorpen t'onthalen, in tenemen oft te logieren, ende dat oock ijeder een hem wachten sall van daer te verkeerren noch eenige waren van bestialen granen fruijt oft andere van daer naer andere dorpen te verbrennen dwelck genochsaem is streekende tot totale ruine der voorscreven geïnfecteerde plaetsen, ende want het billick ende redelijck is der waerheijt goede getuijgenisse te geven in sonderheijt des versocht zijnde, zoo hebben wij schepenen ende regerders in kennisse der waerheijt dese op tspatiun met onsen gemeijnen schependoms zegele besegelt ende door onsen secretaris laten depescheren ende uijt reijcken.

Gegeven den 20en Augustij 1659. "

(Schepenarchief Oirschot)

XIV. ARCHIVALIA AANGAANDE DE OUDE KEMPISCHE GILDEN

(vervolg)

3. ONZE LIEVE VROUWEGILDE TE ZEELST

Charter van het O.L. Vrouwegilde te Zeelst (17de-eeuwse kopie; van de laatste folio is de helft verdwenen, vandaar dat wij aangaande de oprichtingsdatum in het duister tasten. Het slot kon uit een kopie van 1893 worden aangevuld.)

Caarte, ordonantie ende regelement voor de gulde van Onze Lieve Vrouwe als volcht:

1. "In den eersten is bijden Coninck oft hooftman, dekenen ende ouderlingen ende gemene gulde broeders der voorschreven gulde eendrachtelijck geordineert dat nijemant in deser gulde geadmittleert ende ontfangen en sal worden ten sijn bij volcomen consent van de dekenen ende ouderlingen der selver gulde ende dat de selve sijn steende tot goede naeme ende faame ende goet comportement ende onder de gehoorsamheijt van den heere ende sijn officieren, ende ontfangen wesende sal belooven alle gehoorsamheijt deser caarte in alle haer punten als een getrou guldebroeder te onderhouden."
- (Toelating tot het gilde kan alleen geschieden met volledige in-

stemming van dekens en ouderlingen, nadat is vast komen staan, dat het gedrag en de handel en wandel van de kandidaat onberispelijck sijn. Na toelating zal hij moeten beloven, alle voorschriften van dit reglement in gehoorzaamheid na te leven.)

2. "Item dat diedekenenmetten coninck, hooftman, vaendrager ende ouderlingen op Onse Lieve Vrouwe geboorte dach terstont naer het afschieten van den papegaeij sullen kieser eenen nieuwen deeken den weleken met den ouden deeken in officie blijvende voor het toecommende jaer dienen sal en moet den selven wesen een eerlijck gulde broeder die welcke sal gehouden sijn het welvaert ende profijte vande gulde naer sijn best vermogen te soecken."

(Op de verjaardag van O.L.Vrouw zal men na het afschieten van de papegaai een nieuwe deken kiezen, die met de oude deken in het komende jaer als zodanig zal fungeren. Hij moet een eerlijck guldebroeder sijn en voor het welzijn van het gilde sijn uiterste best doen.)

3. "Item sal insgelijckx gecoozen warden den hooftman ende vaendrager bijde meeste voose ofte stemre vande dekenen ende ouderlingen die welcke als dan oock gehouden sullen wesen in alle punten die deelen het best profijte ende welvaert deser gulde te soecken als boven."

(Tevens zal men dan de hooftman en vaendrager kiezen en wel bij meerderheid der stemmen van dekens en ouderlingen.)

4. "Item den hooftman ende vaendrager als voor gekoozen wesende sullen als dan de gulde vereeren tot haerder eeuwiger memorie met ... biers ofte ... galde daer voor die welcke men als dan eerlijck sal ontfangen ende inhalen naer advijs vande dekenen ende ouderlingen."

(De gekozen hooftman en vaendrager zullen het gilde op bier trakteren of een bedrag geld schenken, waarvoor Men hen dan volgens advies van de dekens en ouderlingen zal ontfangen en inhalen.)

5. "Item soo wanneer die dekenen den knecht rontomme seijnde dat alle gulde broeders vergaderinge houde om van eenige saken der gulde aengaende te trakteren soo sal een iegelijck gulde broeder gehouden wesen te compareren ter gestelder ure ende plaetse op verbeurte van drie stuivers te imploreren tot profijte van de gulde behoudelijck wettige excusatie."

(Wanneer de gildeknecht op last van de dekens alle broeders ter vergadering oproept om enige gildezaken te behandelen, is ieder gildebroeder verplicht op de gestelde tijd en plaats te verschijnen. Wie zonder wettig excuus afwezig is, moet 3 stuiver boete betalen.)

6. "Item Onse Lieve Vrouwe geboorte dach sullen alle gulde broeders gehouden sijn te compareren ende ordentelijck te trecken naer de kercke om het woort Godts aldaer te hooren ende alsdan te offeren een oort-stuivers op verbeurte dat hij wie niet compareert, sal moeten betalen aende dekenen tot profijte van de gulde onder halven stuiver."

(Op Maria Geboorte moeten alle gildebroeders in goede orde optrekken naar de kerk am daar Gods woord te beluisteren en een oort-

stuiver te offeren. Wie niet verschijnt moet aan de dekens anderhalve stuiver boete betalen.)

7. "Behoudelijck dat in desen geexcipieert sullen wesen die buijtens lents sijn ofte soo verre bujten dorps datse niet en tonnen ten gestelden tijden present wesen mette die door sieckte ofte andersints nootsakelijck beledt sijn weer van sij aende dekenen wettige excusatie sullen doen blijcken."
(Uitgezonderd zijn hier de broeders die in het buitenland vertoeven of zo ver buiten hun dorp, dat zij niet op tijd aanwezig kunnen zijn. Wie door ziekte verhinderd is, moet hiervan aan de dekenen kennis doen geven.)
8. "Item op Onse Lieve Vrouwe geboorte dach moeten alle guldebroeders vergaderen op de gestelde ure ter plaetse daer toe bij de dekenen geordineert sijnde om alsoo tesamen ordentelijck ende sonder confusie ten tijde van het Woort Godts naer de kercke te trecken ende den dienst Godts geeijndicht sijnde wederom in goeder order naer ouder costuijme ende gewoonte reserveerende de exceptien boven verhaelt ende soo wie andersints niet en compareert sal verbeuren vijf stuijvers te imploreeren als boven."
(Op Maria Geboorte zullen alle guldebroeders op een door de dekens vastgestelde plaats en tijd bij elkaar komen om in orde en vrede ter kerke te gaan. Na de dienst zullen zij wederom in goede orde en volgens oud gebruik en gewoonte vertrekken. Uitzonderingen: zie nr. 7)
9. "Item den dienst inder kercke geheel voldaan sijnde sullen alle gulde broeders gehouden wesen te coomen ter maeltijden daertoe bij de dekenen bestelt wesende ende sullen gehouden wesen twee dagen vast te staen endeden wert alsdan oock loffelijck betalen de welcke de dekenen sullen gehouden sijn over maeltijt op te haelen ende den wert tot sijn volcoomen betalinge te helpen reserverende de voor verhaalde exceptien ende soo wie bevonden wort contrarie te doen sal verbeuren te betalen halven maeltijt te appliceren als voor."
(Na de dienst in de kerk zijn alle guldebroeders verplicht aan de gemeenschappelijke maaltijd, die de dekens hebben besteld, deel te nemen. Zij zullen dan twee dagen bij elkaar blijven en de kastelein hun gelag prompt betalen, waarvoor ook de dekens zorg zullen dragen. Uitzonderingen: zie nr. 7. Wie zonder wettelijk excuus afwezig is, zal de halve maaltijd moeten betalen.)
10. "Item sullen de dekenen gehouden wesen goede rekeninge bewijs ende reliqua te doen ende als dan alle vervallen peenen ende breucken die onbetaelt staen op gaen haelen ende soo wie in gebreke blijft de selve promptelijck volgens deser caarte bij te leggen ende aan handen van de dekenen te voldoen sal door den knecht terstont geexcuteert ende uijtgepant worden tot volle voldoeninge van sijne vervallen breuken sonder eenige oppositie daer tegens te intenderen ende sullen dusdanige gebrekelijcke personen boven den vervallen breuken alnoch verbeuren voor hun pertingnatie vijf stuijvers ten behoeve als boven."

(De dekens moeten rekening en verantwoording afleggen en alle onbetaalde boeten ophalen. Wie alsdan nog in gebreke blijft, zal door de guldeknecht door panding tot betaling gedwongen worden. Dergelijke personen zullen bovendien voor hun hardnekkigheid 5 stuivers boeten moeten betalen.)

11. "Item of het gebeurde dat den Coninck hooftman ende dekenen eenige dagen ordineerden om de gulde broeders op te laten trecken tot loff van Godt sijn moeder, dat igelijcken guldebroeder gehouden sullen sijn te compareren met hare wapenen ter gesette plaetse op peene van vijf stuijvers te imploreeren als boven behoudelijck excusatie als voor."
(Indien koning, hoofdman en dekens de guldebroeders op bepaalde dagen tot eer van God en zijn moeder Maria willen laten optrekken, moeten alle broeders ter bestemder plaatse met hun wapens verschijnen. Overtreders van dit artikel moeten 5 stuiver boete betalen. Uitzonderingen: zie onder nr. 7.)
12. "Item ten schietens dage sal men ordentelijck nae den schutboom trecken om den papegaeij te schieten ende den boom behoorlijck bij den officier bevrijt wesende sal hem een igelijck wachten nae den papegaeij te schieten voor ende al eer dat den Heere ende sijnen officier ende daer naer den coninck de eerste scheuten gedaen sullen hebben ende daer naer sal een igelijck guldebroeder mogen schieten om prijs te behalen ende soo wie contrarie deses sal bevonden worden te doen sal verbeuren vijftwintich stuijvers ten behoeve als boven."
(Op de schietdag zal men in orde naar de schutboom trekken. Nadat luid de boom de nodige veiligheidsmaatregelen door de officier zijn genomen, zullen de Heer en zijn officier en de koning het eerst mogen schieten. Daarna mogen de guldebroeders met de schietwedstrijd beginnen. Overtreders van dit artikel worden met 25 stuivers beboet.)
13. "Item en sal niemant mogen schieten onder den papegaeij die geen guldebroeder en is sonder volcomen consent van de over hoofden aen wiens handen hij geloven sal inde gulde te tomen ende alle gerechtigheden der selver naer inhoud deser caarte te onderhouden op verbeurte van vijftien stuijvers te appliceren als voor."
(Niemand buiten het gilde mag zonder volledige toestemming van de opperhoofden op de papegaai schieten. Hij is dan eerst gehouden in handen van deze opperhoofden de belofte af te leggen, dat hij tot het gilde zal toetreden en aan alle verplichtingen van dit reglement wil voldoen. Overtreding hiervan wordt met 15 stuiver beboet.)
14. "Item en sal niemant onder den papegaeij mogen schieten meer als met een roer of voetboge noch oock met getrocken loopen musschet noch geketende geveterde cogels of looen op die eerbeurten van 12 stuiivers verbeurende de selve soo dickwils als hij desen artikel sal overtreden ende te bujten geen te appliceren als voor,"
(Er mag alleen met een roer of voetboog worden geschoten, niet met een vuurroer of kettingkogels. Overtreders worden telkens niet een

geldboete van 12 stuivers bestraft.)

15. "Item of het gebeurden dat in het afschieten oft vallen vanden papegaeije meer als eenen scheute t seffens gedaen worden ende daer door twist gerees sullen de twistachtige hun refereren aen de dekenen die daer toe beroepen sullen alle de geene die het gesien ende daer aen kennisse hebben ende naer t seggen van de meeste vocse oft stemure sullen de dekenen de uijtsprake doen daer mede partije te vrede sullen moeten wesen en sal hij coninck wesen die alsoo coninck sal genoemt worden."
(In een twijfelgeval bij het afschieten of vallen van de papegaai - door meer dan één schot - zullen de twistenden zich tot de dekens wenden, die dan op alle ooggetuigen een beroep zullen doen. De meeste stemmen geven de doorslag, waarna de dekens de koning zullen aanwijzen.)
16. "Item sal den coninck den papegaeij afgeschoten hebbende op de selve plaets ontfangen van den ouden coninck den silveren vogel met alle het silverwerck daer aen sijnde ende sal daer voor aen handen vande overhoofden der guldestellende sufficiente borge t selve onbeschadicht te houden ende wat daer aen ten tijde des overleverens gebreect dat sal hij repareren ende niet arger meer beter maken alles tot welbehagen vande hoofden ende gulde broederen of men sal de borge daer voor aenspreken."
(De nieuwe koning, die de vogel dus heeft afgeschoten, zal ter plaatse van de oude koning de silveren vogel met al het silverwerk ontvangen en aan de opperhoofden van het gilde voldoende borgstelling geven dat hij vogel en silverwerk onbeschadigd zal houden. Indien ten tijde van de overdracht een gebrek wordt gekonstateerd, zal hij het beschadigde moeten repareren en wel tot genoegen van hoofdman en broeders.)
17. "Item sal den coninck gehouden sijn aen de borsie of silver te geven en te hangen eenen schilt met sijnen neem, wapen, dagh, jaer, maent, werdich wesende in silver ten minsten twee gulden ende dat voor den naesten schietensdagh daer naest volgende op peene van eenenvijftigh stuijvers daer de dekenen eenen schilt voor sullen laten maken."
(De koning is verplicht aan het gilde silver toe te voegen een nieuw schild met zijn naam, wapen, dag, jaar en maand, dat aan silver tenminste twee gulden waard is. Dit schild moet vóór de eerstvolgende schietdag afgeleverd zijn, en wel op straffe van 51 stuivers, voor welk bedrag de dekens dan een schild zullen laten vervaardigen.)
18. "Item oft gebeurden dat eenighen gulde broederen den papegaeij drijmael achter den anderen af schoot ende alsoo keijser worde sal den selven naer dat hij den silveren vogel met allen het silverwerck wederom aen de gulde geschoncken heeft sal daer voor sijn leef dage naer beliefde vande dekenen ende gulde broeders op de behoorlijcke teerdaghe inden maeltijt sonder naer gelagh vrij wesen."
(Wie drie keer achtereenvolgens de vogel heeft afgeschoten, wordt

- keizer. Nadat hij de silveren vogel en al het silverwerk aan het gilde heeft geschoncken, zal hij zijn leven lang zonder kosten aan de gemeenschappelijke maaltijden deelnemen.)
19. "Item sal den coninck op de behoorlijcke teerdage met sijn coninckginne in tost ende dranck vrij wesen, des sal hij voor sijne coninckx feeste de voorsreven guldebroeders vereeren met een half tonne biers te gebruijckén naer reet van de hoofden."
(De koning en zijn koningin zullen op de teerdag vrij gehouden worden. Voor zijn koningsfeest zal hij da gildebroeders op een halve ton bier trakteren, te verteren volgens besluit van de hoofden.)
 20. "Item den papegaeij afgeschoten sijnde en sal hem niemant mogen absenteren meer sullen gelijkjer haat in goeder ordonnantie naer ouder gewoonten omme trecken ende daer neer wederom inde herberge comen op peene van ses stuijvers te appliceren als boven mede en sal niemant met schieten ofte andersints eenighe insolventie mogen voorts stellen tot corectie als voor."
(Nadat de papegaai is afgeschoten moeten alle broeders zonder uitzondering de rondgang meemaken en daarna wederom in de herberg verschijnen. Overtreders van dit artikel worden met 6 stuivers beboet. Niemand mag bij het schieten of op andere wijze onvermogen voorgewen.)
 21. "Item of het gebeurde dat in eenighe vergaderinge der gulde aengaende twist ofte vechterije onder de gulde broeders gerees uijtgescheijde dat lijf of lief aengaet ende des Heeren breucken, sulckx sullen die dekenen beslichten ende nederleggen naer gelegentheijt vander saken ende soo wie de dekenen daer inne niet gehoorsaem en wil wesen sal verbeuren een **tunne** biers oft rijf gulden daer voor ende deer en boven sullen hun de dekenen mogen uijter gulde setten met een witte roede ende een negenmanneken tot een schandael d weldk men hem door den knecht sal tuijs seijnden."
(Bij twisten of vechtpartijen tussen de gildbroeders tijdens hun vergadering - uitgezonderd als het om leven en lijf gaat of om inbreuk op de rechten van de Heer - zullen de dekens moeten bemiddelen en de zaak beslechten. Wie niet wil gehoorzamen aan de beslissing der dekens zal een ton bier of 5 gulden moeten betalen. Bovendien mogen de dekens hem uit het gilde stoten. Tot zijn schande zal men hem door de gildeknecht een witte roede en een "negenmanneken" thuis laten brengen.)
 22. "Item op de voorscreven teerdagen of anderen behoorlijcke vergaderingen en sal hem niemant mogen vervoorderen eenighe specie als kaartspeule of anderen diergelijcke voorts te brengen ende sal hem een igelijck neertelijck wachten voor onmenierelijcken over daer in spijsse en dranck te gebruijcken waer door de gulde eenigh schen deel mochte overtomen op peene van twelf stuijvers ende daer en boven tot behoorlijcke correctie vande dekenen als boven."
(Op de teerdagen en vergaderingen worden geen spelen zoals kaartspelen en soortgelijke spelen geduld. Overdaad in spijs en drank, hetgeen het gilde tot schande zou strekken, moet volstrekt worden vermeden. Overtreding van dit artikel wordt met 12 stuiver beboet.)

23. "Item of het gebeurde dotter imant vande guldebroeders geraeckte totten houwelijcken staet dat als dan de guldebroeders daer toe versacht sijnde gehouden sullen wesen om mede te tomen ende hem helpen vereeren op hun eijgen costen al waert oock twee ure van dese plaets mits sal den bruijdegom gehouden wesen om hun te schenken een half tonne biers."
(Bij een trouwpartij van een guldebroeder zijn de genodigde broeders verplicht op eigen kosten de bruiloft te komen opluisteren al is de bruiloft ook in een plaets op 2 uur afstand van hiera De bruidegom zal aan het gilde een halve ton bier schenken.)
24. "Item of imant vande guldebroeders quame te sterven sal de gulde gehouden wesen den selven te overluijden het lijd(te dragen ende eerlijck ter aerden te bestaeden ten waere dat de selve van eenighe pestilentiale oft contagieuse siekten overleden waere waer voor de erfgenamen vonden overleden sullen gehouden sijn te betalen aen handen vande dekenen de some van twee gulden tien stuijvers."
(Bij overluijden van een guldebroeder is het gilde verplicht de klok voor hem te luiden, het lijk te dragen en ter aarde te bestellen. Deze verplichting bestaat niet, indien de broeder tengevolge van de pest of een andere besmettelijke ziekte is overleden. De erfgenamen van de overledene zijn verplicht aan de dekens twee gulden en tien stuiver te betalen.)
25. "Item soo wie vande gulde broeders niet en compareert om den duoden te overluijden ende mede te begrafenisse te gaen des behoorelijcken bij den knecht geadverteert sijnde behoudelijck wettighe excusatie als boven, sal verbeuren drie stuijvers te imploreren als voor."
(Wie bij de begrafenis van een guldebroeder niet verschijnt, zal behoudens wettig excuus drie stuivers boete moeten betalen.)
26. "Item oft eenige gulde broeders met verboden ende onrechtverdigen handel omginghen of in eenigen schandaleuse enonniteijt ende notabile excessen bedreven tot schandael ende infame der gulde ende deer over bij de dekenen vermeent wesende hun niet en beterden, sullen de dekenen met advijs vande ouderlinge ende guldebroederen nae de tweede derde vermaninghe de selve mogen uijtsetten hun seijndende een witte roede met een negenmanneken tot een eeuwige schande."
(Wanneer guldebroeders in onrechtvaardige handel, schandaal en openbare excessen zijn betrokken tot schande van het gilde, en door de dekens vermaand, hun leven niet beteren, zullen de dekens deze na advies te hebben ingewonnen van de ouderlingen en guldebroeders, na twee en drie vermaningen uit het gilde mogen stoten en hun tot eeuwige schande de witte roede met het "negenmanneken" sturen.)
27. "Item niemant vande gulde broeders en sal vermogen eenen anderen geen gulde broeder wesende in enich geselschap ofte vergaderinge der gulde te brengen sonder voorgaenden oorlof vande hoofden ende

- ofte sulcken ingebrochte persoon twist maeckte of eenighe insolventie bedreef, zal den inbrenger des selfs daer voor moeten instaan ende verantwoord en de peene betalen als boven."
(Zonder verlof van de hoofden mag een guldebroeder geen andere persoon meenemen op de bijeenkomsten en vergaderingen van de guldebroeders. Wanneer een dergelijke persoon twist veroorzaakt of onverantwoorde dingen doet, wordt de betreffende guldebroeder hiervoor aansprakelijk gesteld en zal hij de betreffende boete moeten betalen.)
28. "Item of het gebeurde dat daer imant quame van buijtens lents ofte bujten dorps niet wetende van wat naem oft fame ofte comportedese niet en sullen mogen werden ingeschreven voor ende aleer hij behoerlijcken blijck ende attestatie en sijn toon van sijn geboort plaets deer de hoofden der gulden mede sijn geconsenteert."
(Iemand uit het buitenland of buiten het dorp, wiens naam of gedrag niet bekend is, mag niet worden ingeschreven, voordat hij een behoorlijke attestatie van zijn geboorteplaats heeft afgegeven.)
29. "Item alle gulde broederen sullen gehouden sijn de dekenen in alles obediencie te presenteren op de peene ende breuke in alle articulen dezer caarte verheelt ende sullen de voorscreven dekenen hun oock in alles hebben te reguleren ende voeghen naer teneur der voorscreven caarte sonder eenighe similitijt haet of humilatie van loonden alles tot eere faveur welvare ende profijte der voorscreven gulde."
(Alle guldebroeders zijn aan de dekens gehoorzaamheid verplicht. Ook de dekens hebben zich te voegen geheel volgens de teneur van dit reglement en wel zonder similitieit, haat en zonder iemand te vernederen.)
30. "Item sal den knecht ofte diender der voorscreven gulde verobligeert sijn de dekenen ende gulde broeders gehoorsaem te wesen neer behooren ende in alles sijn officie nertselijck voldoen voor welcke hij alsdan zal sijn behoerlijck recompense aen den hoet ofte andersints ontfangen zal naer ouder gewoonten, meer contrarie doende sal men hem uijtsetten als boven."
(De gildeknecht is aan de dekens en de guldebroeders gehoorzaamheid verschuldigd en moet zijn opdrachten zorgvuldig uitvoeren, waarvoor hij dan een behoorlijke waardering - aan zijn hoed of op een andere wijze - zal ontvangen volgens oude gewoonte. In het tegenovergestelde geval zal men hem afzetten.)
31. "Item sal clement uijt de voorscreven gulde mogen geen hij en sal eerst en vooral betalen sijne persoonlijke schuld die hij van enge derselver gemeackt heeft einde daer benefens sijn contingent van alle onkosten ende schulden, die de gulde in sijnen tijd gemaackt heeft, ende den dag van uijtganck sal wesen des anderen daags naer Onze Lieve Vrouwe geboortedag ende soo die dan begeert uijt de gulde geschreven te worden sal behoerlijck oorlof nemen van de hofden deser gulde ende sal aen de selve voor't uijtgaan betalen een pandt was of twelf stuijvers te imploreren als boven."
(Niemand mag uit het gilde treden voordat hij zijn persoonlijke schulden heeft betaald en zijn contingent van alle onkosten,

het gilde tijdens zijn lidmaatschap heeft gemaakt, heeft bijgedragen. De dag van uittreding zal de dag na Maria Geboorte zijn. Hij zal van de hoofden behoorlijk afscheid nemen en een pond was betaalen of twaalf stuivers.)

4. ST.-JANGILDE, OERLE

"Verpachting van het gildebier omstreeks 1700"

De pacht van het gildebier van St.-Jan tot St.-Jan werd de herbergiers te Oerle door het schuttersgilde van St.-Jan bepaald niet gemakkelijk gemaakt. De guld stelde onverbloemd hoge eisen. Het bier moest "goot bequaam" zijn en de herbergier moest zijn huis "bequaam en goet stellen ten gebruijcke der schutterije". In het algemeen mocht de laagste inschrijver het gildebier in het komende jaar tappen en voor de gildelagen zorg dragen. De glad hield echter ook dan nog het recht van vrije keus. De aannemer-herbergier moest voldoende uitstekend wit en bruin bier in zijn kelder hebben, dat twee dagen vóór het feest door de regenten van het gilde werd geproefd en gekeurd. Voor iedere ton, die niet goed bevonden werd, moest de herbergier 6 gulden boete aan de guld betalen. De guld zelf was dan vrij een andere herberg te kiezen. De meerkosten bij de nieuwe herbergier moesten door de eerstgenoemde aannemer worden betaald. In feite gebeurde dit waarschijnlijk nooit. Het moest een soort intimidatie van de herbergier betekenen om het gilde het beste van het beste te leveren. De tegenprestatie van de gildebroeders was prompte betaling. Zie hierna de oorspronkelijke tekst van de desbetreffende aantekening van omstreeks 1700:

" Den Heere Coninck, Hboftman, Alpheris, ouden coninck ende deeckenen, als regenten der schutterije van Oerle, willen ten hoogsten ende schoonsten voor alle man besteden de heele schutterije soo sterk deselve is te eeten ende drincken des Vrijdags ende Saterdags naer St. Jan 4 uren lanck, ende te versorgen goede bequame wel geprepareerde spijs lofbaer vande regenten ende deekenen vande schutterije.

Den aennemer sal moeten hebben goet bequaem leverbaer bier, wit ende bruijn, •soo men hem ordineren sal, ende 't selve vier daegen van te vooren eer den dagh is moeten in huijs en inde kelder hebben, 'twelck de regenten der schutterije 2 daegen te vooren sullen comen proeven, ende geen bequaem bier vindende sal den aennemer verbeuren voor ieder ton dat niet bequaem ofte leverbaar is 6 gulden ten behoeve der schutterije, ende daer en boven sal de schutterije haer mogen bestellen in een ander huijs, ende al wat sij daer meer voort bier moeten betaelen als in des aennemers huijs, sal den aennemer moeten opleggen voldoen ende betaelen.

Den aennemer sal moeten sijn huijs bequaem ende goet stellen ten gebruijcke der schutterije, sonder daerin te mogen ontfangen eenige andere luijden, 'tsij om te eeten, drincken, herbergen ofte andersints, sonder believeen ende consent der regenten der schutterije, op peene van een ton bier voor de schutterije. Den aennemer sal tot het drincken moeten leveren potten, pinten ende glaesen daertoe genoeg leverhaer,

ende al die onder de schutterije ghebroecken worden, sullen daer van behoorlijck worden betaelt, ten waere moetwillighlijck die de selve sal moeten betaelen die gene deselve moetwillighlijck comt te breecken. Den aennemer sal hebben het verval der schutterije met de comparitien ten dien eijnde te doen van St. Jan tot St. Jan ende niet langer, meer sal de schutterije vrije steen, om die tegen St. Jan daer naer te veranderen, te verhuysen ofte weder te besteden t'haeren goeden gelieven, waernaer sijn een ieder moet reguleeren, want daerin nae desen niemant voordeel sal hebben, ten sij het de regenten der schutterije goot vinden deer weder te comen, te gaen ofte te besteden soo het heer gelieft, dogh en sal de schutterije in de waege te hangen niet gehouden wesen, meer die wegen hangen daert haer E. oft den paghter daer van gelieft, 't verval ende 't gene buijten 't eeten ende drincken de 4 uren soo voorscr. is gedronken wort der schutterije, sal betaelt worden volgens de ton 6 gulden.

De deekenen der gilde sullen sorge draegen dat den aennemer sijn geit sal hebben binnen een meent nae St. Jan precies, ende sonder langer uijtstel sijn daer voor verbindende op parate ende reele executie, meer de teorders ende gildebroeders sullen aenstonts op yederen dagh moeten betalen heer gelagh. op parate ende reele executie.

Die voor het minste gelt ofte voor den carelsten prijs sal willen aennemen sal dese hebben of daer salmen de schutterije gaen, echter soo daer imant waere daer hij niet gaen en wilde die dese aennam, heeft de schutterije ende regenten haeren vrijen ceur om te gaen daer 't heer gelieft, sonder becroon van ymanden te mogen helden.

Item is geordineert dat te St. Jan sal worden een Coninck voegelen geschooten weer toe sijn een yeder des gelievene sal hebben te versin."

"Tegen St. Jan 1700 aengenomen vervolgens de voorscr. conditien bij Willem Jan Heeren voor 124st. ende 3 vrij luijden te houden ende te . geven aenstonts 1 ton bier."

CAMPINIA

DRIEMAANDELIJKS BLAD VAN HET STREEKARCHIVARIAAT

NOORD-KEMPENLAND

3e jaargang

januari 1974

nr. 12

Redactie: W. Klaasen, archivaris

Redactieadres: Torenstraat 1, Oirschot

tel. 04997 - 1424, toestel 001

De prijs voor een abonnement bedraagt f 6,-- per jaar, te storten op postgirorekening 1069032 van de gemeente Oirschot met vermelding abonnement Campinia.

Uitgeversrecht: Streekarchivariaat Noord-Kempenland

N.B. Op schriftelijk verzoek tot stemming tot overname
worden gegeven.

Geachte abonnee,

Vooreerst wensen wij U in materialibus en spiritualibus een voor-
spoedig en prettig 1974 toe! Aan de archiefkommissie van het streek-
archivariaat Noord-Kempenland, die de uitgave van onze periodiek door
haar morele en materiële steun mogelijk heeft gemaakt, willen wij hier-
bij onze oprechte dank betuigen. Een bijzonder woord van dank ook aan
onze technische en wetenschappelijke medewerkers.

Het is uitermate **verheugend te kunnen konstateren, dat** CAMPINIA
velen van onze lezers heeft geactiveerd, om zelf in **oude** literatuur en
archieven navorsingen te doen en de daar verworven kennis onbaatzuch-
tig te publiceren, een waarlijk "christelijk **kommunisme**" op het gebied
van archiefstudie en heemkunde. Een aantal zeer kapabele amateur-
paleografen is begonnen, de oude rechterlijke archieven van Oirschot,
Best en Veldhoven voor gevarieerd **onderzoek** toegankelijk te maken.
Voorts warden in diverse plaatselijke bladen door amateurs interessante
gegevens omtrent een ver of recent verleden, geput uit de oude archie-
ven, gepubliceerd. Het aantal archiefbezoekers is gestegen. De paleo-
grafische kursussen worden druk bezocht. Er komen vele schriftelijke
reacties en aanvragen binnen. Dit vervult ons in alle bescheidenheid
met vreugde en moed, om op deze weg voort te gaan.

Aan al onze abonnees en lezers onze bijzondere dank voor hun waar-
dering en steun en nog eens onze beste wensen voor 1974.

De redactie.

I NHOUD

I.	"Oirschat"	
	(opgetekend door Meester Cornelis Rijken, 1930)	187
	De vrijwillige rechtspraak in de dingbank Zeelst-Veldhoven-Blaarthem (vervolg)	188
III.	De notulen der vergaderingen van schepenen, burgemeesters, armmeesters, kerkmeesters, zettters en notabelen der in de dingbank van Zeelst-Veldhoven-Blaarthem verenigde dorpen (vervolg)	192
IV.	De oude landrechten en het gewoonterecht der Vrijheid van Oirschot-Best (vervolg).	197
V.	a. De oorkonden van Best en Oirschot vanaf de 14e eeuw (vervolg)	200
	b. De veldhovense oorkonden (Oerle, Meerveldhoven, Zeelst, Veldhoven, Zonderwijk) vanaf de 13e eeuw (vervolg)	202
	c. De oorkonden van Bergeijk vanaf de 14e eeuw (vervolg)	204
	d. Oorkonden van Beers vanaf de 14e eeuw (vervolg)	204
	e. Oorkonden van Valkenswaard (en waalre) vanaf de 14e eeuw (vervolg)	205
VI.	Oude toponymica (vervolg)	205
VII.	Genealogica (vervolg)	211
VIII.	Huizen en hun bewoners te Oirschot van de zeventiende tot de twintigste eeuw (vervolg)	214
IX.	Archivarisschap	218
X.	Lijst van Kempische plaatsen met opgave van hun geldelijke bijdrage in een omslag over het kwartier Kempenland in 1700, berekend in procenten	220
XI.	Lezers leveren hun bijdrage	221 •
	1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875	
	B. De nieuwe kerk (vervolg)	221
	2. Genealogische reeks van W.J.C. Senders te Valkenswaard	226
	3. Stamreeks van Stefan J.J.F. en Hugo M.J.H. Bijnen	230
	4. Pand Markt 6 - Sektie F 2088	231

I NHOUD (vervolg)

XII.	Oirschotse leengoederen (Oirschot en Best)	234
XIII.	Een prins van Nassau in 1668 te Oirschot overleden aan de cholera	234
XIV.	Archivalia aangaande de oude Kempische gilden	236

CORRIGENDA

Aflevering nr. 11
bladzijde 145, IX. a,
overlijdensdatum van Wilhelmus W.J.M. 6-7-1972
moet zijn 6-7-1932

I. "CIS RIET"

(opgetekend door Meester Cornelis Rijken, 1930)

Te Waalré leefde 'n brave, oude man, Sis Bijnen, bijgenaamd "Cis Riet". Des Donderdags van elke week bezocht hij geregeld Veldhoven met 'n hengselkorfje aan den arm, dat van witte teenen was gevlochten, maar er zeer antiek uitzag. Daarin lagen doorheen gemengeld doosjes "blink-smeer" (= schoensmeer) en doosjes Zweedsche luciferS, die toen pas in den handel waren. Hij bood ze te koop aan langs enkele deuren bij vaste klanten, in 't bizonder bij z'n familie-leden (fam. Bijnen). 't Was voor hem slechts een Vrijbrief om te bedelen.

Als de man 's winters zijn gewonen omgang deed, opende hij de deur met 'n vriendelijken groet en onder de woorden "'t Was va mèrge kaauw (1) (= koud) in de kerk!" wreef hij zich de handen en begaf zich naar het haardvuur of de kachel en schaarde zich daar om heen. Kocht iemand wat van hem, dan was hij dankbaar en voegde den keeper toe: "Ik zal de kraauwsweg (= kruisweg) voor Uw bidden!" Zou de man aan al z'n beloften hebben kunnen voldoen?

Cis kreeg op vrij gevorderden leeftijd nog zin in den trouw. Hij zocht zijn dulcina onder de meisjes van z'n dorp. En hij vond ze. 't Was een boerendochter, die 't voorwerp werd van zijn liefde. 't Kwam zoover dat "men" zou "aanteekenen". Maar 't meisje scheen veranderd van richting. Ten minste, toen Cis op den bepaalden dag kwam om zijn "aanstaande" naar 't stadhuis te geleiden ten einde in ondertrouw te worden opgenomen, en hij haar aantrof op den stal, de koeien melkende, zei ze doodleuk: "Cis, ik doew't (= doe het) nies" en heel goedig-onnoozel antwoordde Cis haar: "Dandoewik't ookmer
En Cis ging heen en is heel z'n leven lang celibatair gebleven.

(1) Toch woonde hij ongeveer 1/2 uur van de kerk.

II. DE VRIJWILLIGE RECHTSPRAAK IN DE DINGBANK ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTWEM.

(vervolg)

306. Zo.-Ve. 9-5-1617 blz. 117/2

Tielman Jacobsen heeft overgedragen aan Jan Willemsen een stuk groesveld genaamd "De Molendijck" te Zonderwijk (belendende percelen: de kinderen van Michiel Claessen, Jacob Tielmans en de gemeijnt).

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Tielmans

307. Zo.-Ve. 9-5-1617 blz. 117/3

Jan Willems verklaart aan Tielman Jacobs voor bovenvermelde overdracht schuldig te zijn een bedrag van 140 gulden, waarvan 70 gulden kontant en de andere 70 gulden over twee jaar tegen een jaarlijkse rente van 6%

Schepenen: Jacob Tielmans - Jan Jacobs
(afgelost: eerste f 70,-- 6-4-1626, tweede f 70,-- 9-3-1627.)

308. Zo.-Ve. - 9-5-1617 blz. 117/4

Tielman Jacobsen heeft aan zijn zoon Jacob Tielmans overgedragen een weideveld genaamd "De Beckbroecken" (belendende percelen: de kinderen van Lenart Jaspers, de kinderen van Peter Janssen, Jan Gerits en de gemeijnt).

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Tielmans

309. Zo.-Ve. 9-5-1617 blz. 117/5

Jacob Tielmans verklaart voor de bovenvermelde overdracht aan zijn vader Tielman Jacobs schuldig te zijn een bedrag van 110 gulden, de helft kontant en de andere helft over 1 jaar tegen een rente van 6%.

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Tielmans
(afgelost 24-5-1620)

310. Zo.-Ve. 9-5-1617 blz. 117/6

Tielman Jacobsen heeft overgedragen aan Jan Henricxen een akkerland genaamd "De Flierakker" te Zonderwijk (belendende percelen: Postelse Hoeve, de kinderen van Lenart Jaspers en de Boschweg).

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Tielmans

311. Zo.-Ve. 9-5-1617 blz. 117/7

Jan Henricx verklaart voor bovenvermelde overdracht schuldig te zijn de som van 51 gulden, de helft kontant en de andere helft over 1 jaar tegen een rente van 6%.

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Tielmans

312. Zo.-Ve. 9-5-1617 blz. 117/8

Niclaes Janssen verklaart aan Jacob Tielmans schuldig te zijn een som

van 60 gulden en wel van Lichtmis j.l. tot over drie jaar tegen een jaarlijkse rente van 6 gulden en 5 stuiver per 100 gulden, waarmede een obligatie van 50 gulden d.d. 22-12-1612 is afgelost.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(afgelost 19-10-1620)

313. Zo.-Ve. 24-3-1616 blz. 118/1

Ansem Peters verklaart schuldig te zijn aan Aleijt Tielens van Lichtmis a.s. tot over twee jaar een bedrag van 25 gulden tegen een rente van 30 stuiver per jaar. Mocht Aleijt dit geld tussentijds nodig hebben, dan mag zij het geleende kapitaal eerder terugvorderen.

Schepenen: Pauwels Mathijssen - Jan Jacobs
(afgelost 2-5-1623)

314. Zo.-Ve. 24-1-1616 blz. 118/2

Conegonda de weduwe van Jan Hanssen met haar voogd en Jan Janssen, haar zoon, hebben aan Jan Janssen Staessen overgedragen een akker in de Schoot (belendende percelen: koper en de Gemeijne Akkerwech).

Schepenen: Jacob Tielmans - Jan Jacobs

315. Zo.-Ve. 27-3-1616 blz. 118/3

Joris Henricxen verklaart schuldig te zijn aan de minderjarige kinderen van Nijs Nijssen van Lichtmis j.l. tot over drie jaar de som van 100 gulden tegen een rente van 6 gulden en 5 stuiver per 100 gulden.

Schepenen: Jacob Tielmans - Pauwels Mathijssen
(afgelost 8-9-1653)

316. Zo.-Ve. 15-1-1616 blz. 118/4 - 122/1

Erfdeling van de nalatenschap van wijlen Peter Dircx en diens vrouw Mariken, dochter van Embrecht Everts Kusters, onder Dirck zoon van Peter Dircx, Jenneken, dochter van Peter Dircx, weduwe van Servaes Goijart Jongers, geassisteerd door haar mombler Geraert van Aelst, die tevens mombler van haar kinderen is, Jan zoon van wijlen Reijnder Henricx als man en mombler van Aleijt, dochter van Peter Dircx, Jacob zoon van Peter Jacobs als man en mombler van Mariken, dochter van Peter Dircx.

1) Aan Dirck Peters worden toebedeeld: a) de akker genaamd "De Dircx Cuijl" in de Schoot (belendende percelen: Michiel Nijssen, Dierick Jacops, Matheus Janssen, de Zoeakker), b) "De Woutenakker" (belendende percelen: Jonker Floris, Dirck Peters, Dierick Henricx), c) "De Cleijne Tonisacker" (belendende percelen: Art Francen, Dierick Jacops, Barbara de weduwe van Peter Henricx, Jenneken dochter van Peter Dircx en haar kinderen), d) "Het Ackerbochtjen" (belendende percelen: Dirck Jacops, Dirck Peters, Art Francen, Willem Daniels), e) een derde in de akker genaamd "De Smekbocht" (belendende percelen: Jacob Peters, Art Francen, Peter Jacops, Art Lenarts), 6) "'t Vorst Coppelken" aan het erf van Dirck Peters zelf, g) "De Jacob Emmen Beemt" met een heideveld in de Begbroecken (belendende percelen: Joris Henricx, Peter Jacobs, Art Francen, de

- gemeijnt), "Den Hogen Dries" (belendende percelen: Dierick Jacops, Dirck Peters, Jan Reijnders), i) het vierde deel in een heideveld (belendende percelen: Jacob Peters, Jacop Theeuwens, Michiel Nijssen, Barbara, de weduwe van Peter Henricx), j) een jaarrente van een half mud rogge volgens schepenbrief van Oerle d.d. 24-9-1507, overgedragen aan zijn vader Peter Dircx door Herman Goijarts, k) de helft van het woonhuis en de hof met de dries en de boomgaard, waarvan de andere helft is toebedeeld aan Jacob Petersen, l) een bedrag van 61 gulden, te ontvangen van Eijsken tot Steensel in mindering van een door haar verschuldigd bedrag van 211 gulden, m) een bedrag van 103 gulden betreffende direkte schulden. Aan het Kapittel van Den Bosch moet Dirck Peters jaarlijks betalen zeven spint rogge uit een pacht van zeven lopen rogge.
- 2) Aan Jenneken, de dochter van Peter Dircx, en aan haar kinderen, verwekt door Servaes Goijart Jongers, worden toebedeeld: a) "De Zoemaker" in de Schoot (belendende percelen: Dirick Jacops, Jonker Floris, Dirick Petersen), b) de helft in "Tonis Creijn Acker" (belendende percelen: Jacob Peters, Art Francen, Willem Huijbrechts), c) "Het Hoochvelt" (belendende percelen: Dirick Peters), d) de helft in "Hannekens Bochtken" met de "Dwersgracht" (belendende percelen: Jan Jacops, Jacob Peters, Pauwels Peters, Joris Henricx), e) "De Voort Beemt" met een heideveldje (belendende percelen: Joris Henricx, Jacob Theeuwens, de gemeijnt), f) een hofje, genaamd "De Cuij" met de wal (belendende percelen: Jan Jacops, Jenneken en haar kinderen, Dirck Jacops), g) een vierde deel in het genoemde heideveld (belendende percelen: Heijl Crijns, Jacop Peters, Jan Reijnders, Barbara Henricx), h) het weefgetouw met toebehoren, staande bij Jacop Peters, i) de helft van de schuur met de grond, de dries en de boomgaard (zie juiste lokalisatie in protokol), j) de helft van een rente van 3 gulden en 6 lopen rogge per jaar, die eerder aan Goijart Hermans toebehoorde, k) de akker "Het Achter Coppelken" (belendende percelen: Dirck Peters). Ook Jenneken moet aan het Kapittel van Den Bosch een jaarlijkse rente van 7 spint rogge betalen uit een pacht van zeven lopen rogge.
- 3) Aan Jan Reijners en zijn vrouw Aleijt worden toebedeeld: a) "De Heijnenacker" in de Schoot (belendende percelen: Dirck Peters, Joris Henricx, Jonker Floris, Jacop Peters), b) "Jacop Teeuwens Tonisacker" (belendende percelen: Barbara, weduwe van Peter Henricx, Art Fransen, Pauwels Peters), c) een derde deel van de akker genaamd "De Smeekbocht" met de gracht (belendende percelen: Jacob Peters, Laureijs Henricx, Peter Jacops, de Ackerstraat), d) een akker genaamd "De Roubocht" (belendende percelen: Art Lenarts, Dirck Jacops, de Ackerstraat), e) een weiland genaamd "De Rijten" (belendende percelen: Joris Henricx, Dirck Peters, de Waterlaat), f) het vierde deel in het heideveld (belendende percelen: Luijcas Cocx, de wal, Barbara Henricx, Jenneken, dochter van Peter Dircx en haar kinderen, de Goorstraat), g) het weefgetouw, staande bij Jan Lucas, h) de helft van de schuur met grond, dries, boomgaard en schop, i) hij moet betalen een jaarlijkse rente van 10 stuiver aan Joris Henricx en van 10 stuiver aan Dirck Jacobs. Ook Jan Reijners en zijn vrouw Aleijt moeten aan het Kapittel van Den Bosch een jaarlijkse rente van 7 spint

- rogge betalen uit een pacht van 7 lopen rogge.
- 4) Aan Jacob Peters en zijn vrouw Mariken worden toebedeeld: a) "Het Vreijssenackerken" (belendende percelen: d'Eckersdael, Jonker Rossum, Jacop Peters en Jonker Floris), b) de helft van "De Thonis Creijen Ecker" (belendende percelen: Jenneken, dochter van Peter Dircx, en haar kinderen, Jan Arts, Willem Huijbrechts, Art Francen), c) het middelste derde van de "Smeekbocht" (belendende percelen: Laureijs Henricx en Peter Jacops), d) de helft in het "Hannekens Bochtken" (belendende percelen: Jonker Floris, Jenneken, Pauwels Peters, Joris Henricx), e) een stuk weiland genaamd: "D'Oersbeemten" (belendende percelen: Aart Franssen, Jan Gerit Hasselmans, Jan Jacops, Pauwels Peters), f) het middelste deel in het genoemde heideveld (belendende percelen: Barbara Henricx, Wouter Corstens), g) het weefgetouw staande bij Dirck Jacops, h) de helft van het woonhuis, hof, dries en boomgaard, i) een rente van 16 gulden, te ontvangen van Eijsken tot Steensel, j) ook Jacob Peters moet uit deze percelen aan het Kapittel van Den Bosch een jaarlijkse rente van 7 spint rogge betalen uit een pacht van 7 lopen rogge.
Schepenen: Jacop Tielmans - Jan Jacops
317. Zo.-Ve. 30-3-1616 blz. 122/2
Jan Lenarts en Dierick Lenarts als momber van zijn vrouw Sophie hebben aan Willem Anthonissen in erfrecht overgedragen een akkerland genaamd "De Flierboom" te Zonderwijk (belendende percelen: Art Wilberts, Peter Diericx Vercoijen, De "Jk lich Cruijs Acker). De koper moet hieruit jaarlijks aan het R if tte.1 van Oirschot betalen 9 lopen rogge min een spint (met thans éée vervallen pacht en een tweede nu lopende pacht).
Schepenen: Pauwels Thijssen - Jan Jacops
318. Zo.-Ve. 30-3-1616 blz. 123/1
Jan Henricx heett in een erfruul overgedragen aan Jan Willemsen van Straelen "De Flieracker", die hij van Tielman Jacopsen in koop verkregen had, gelegen in Zonderwijk (belendende percelen: het Godshuis van Pastel, de "Cruijsacker", de Wáterwech, de kinderen van Lenart Jaspers.)
Schepenen: Pauwels Tjissen- Jan Jacops
319. Zo.-Ve. 30-3-1616 blz. 123/2
Jan Willemsen van Straelen heeft in erfruul overgedragen aan Jan Henricx de akker genaamd "Den Vogelsanck" te Zonderwijk (belendende percelen: Mr. Jan Janssen van Weerde, de kinderen van Jan Huijben, het Godshuis van Postel, Peter Lenarts).
Schepenen: Pauwels Tjissen, Jan Jacobs
320. Zo.-Ve. 6-4-1616 blz. 123/3
Jan Willemsen van Straelen verklaart schuldig te zijn aan Jan Diericx van Straelen voor de tijd van Pasen 1616 tot over drie jaar een bedrag van 50 gulden tegen een jaarlijkse rente van 3 gulden en 11 stuiver. Opzegtermijn 3 maanden voor Pasen.

Schepenen: Jan Jacobs - Jacob Tielmans
(afgelost 3-10-1618)

III. DE NOTULEN DER VERGADERINGEN VAN SCHEPENEN, BURGEMEESTERS, ARM-
MEESTERS, KERKMEEESTERS, ZETTERS EN NOTABELEN DER IN DE DINGBANK
VAN ZEELST-VELDHOVEN-BLAARTHEF*1 VERENIGDE DORPEN.

(vervolg)

274. B. 31-7-1784 2/143v

Franciscus van der Leen, schepen, en Mattijs van den Oever, burgemeester van Blaarthem, kawaaitteren de schepen Jan van den Heuvel, om zich op 14 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1784 tot 30 september 1785.

Getekend: F. van der Leen, Mattijs van den Oever, sekretaris Brocx.

275. B. 6-8-1784 2/144-149

Extrakt uit de resoluties van de Raad van State aangaande het onderhoud aan de Kerk te Blaarthem naar aanleiding van het rapport van de thesaurier-generaal Gilles op het bericht van rentmeester Verster naar aanleiding van het rekwest van de officier en schepenen van Blaarthem en de schepenen van Gestel als opperprovisoren van de kerk te Blaarthem (zie nr. 249 en nr. 257). Daarin wordt gesteld: a) dat het onderhoud van kerk en toren te Blaarthem oorspronkelijk was geregeld als volgt: 1. de toren door Gestel voor twee derde, 2. door Blaarthem voor één derde, 3. het schip der kerk van de toren tot de brandgevel door het Gemene Land en het grote koor door F. Hyacinthus baron van Dongelbergen, 4. twee kleinere koren, waarvan het eerste door de erven van vrouwe Maria Machtilda baronesse de Bausele, douarière de Heusch, het tweede door Johannes Raassens als eigenaar van het adellijke huis Gagelbosch, b) dat de Raad van State met plakkaat van 17-9-1778 aan de provisorsen der kerk te Blaarthem heeft medegedeeld, dat het land niet meer in het onderhoud van de Blaarthemse kerk kon voorzien aangezien het onder Blaarthem geen tienden bezat en de inkomsten van de kerkrenten, die het land had, niet voldoende waren voor het onderhoud van het schip, en dat de rentmeester Verster werd gelast met ingang van 1779 ten behoeve van de kerk niet alleen over te dragen een zekere rente van 3-0-0 ten name van Jan Couwenbergh, die de kerk toekwam, maar ook de kapitalen der renten van 3-2-8 en van 6-0-0, in 1766 afgelost (304-3-5), c) dat alle akkoorden van het plakkaat d.d. 16-1-1778 zijn vervallen en de tiendheffers onder Blaarthem zijn gehouden voor het onderhoud der kerk te zorgen, t.w. Willibrordus van de Ven als executeur-testamentair van de nalatenschap van wijlen Francis Hyacinthus baron van Dongelbergen, de erfgenamen van wijlen vrouwe Maria Machtilda baronesse van Bausele, douarière de Heusch, en Matthijs van den Oever, d) dat deze tiendheffers in gebreke zijn gebleven, waarom de rentmeester werd verzocht, de reparaties publiek aan te besteden en de kosten na aftrek van het batig saldo der laatste kerkerekening op de tienden van de nalatige

tiendheffers te verhalen, e) dat ontvangen zijn diverse missiven van de rentmeester aangaande een bericht van Matthijs van den Oever en J.G. de Voegt, tiendheffers te Blaarthem en aangaande een verklaring van de schepenen van Blaarthem en Gestel, dat Blaarthem en Gestel een en dezelfde parochie uitmaken, verder aangaande het schriftelijk antwoord van Matthijs van den Oever en J.G. de Voegt als gemachtigden van A.H. baron de Heusch cum suis als tiendheffers te Blaarthem, f) dat tenslotte ontvangen is een antwoord van de rentmeester op de vraag van de Raad van State d.d. 7 april 1784, of het niet beter was de godsdienstoefeningen eenmaal in de maand in de kerk te Gestel te houden met bijvoeging van een brief van de kwartierschout en van sekretaris Brocx, uit welke stukken blijkt 1. dat het kapelletje te Gestel als school wordt gebruikt en voor godsdienstoefeningen niet geschikt kan worden gemaakt, 2. dat de kerk te Blaarthem mooi en sterk is en dat daarin nu de gereformeerde kerkdiensten worden gehouden door de predikant van Veldhoven, waarmede Blaarthem en Gestel kerkelijk gekombineerd zijn, waarom het jammer zou zijn, voor de reparaties hiervan geen matige subsidie te verlenen, 3. dat de tiendheffers onder Blaarthem in de verponding kontribueren t.w. F.J.L. del Marmol van Eijck als erfgenaam van wijlen F.H. baron van Dongelbergen 9-0-0, de erfgenamen van wijlen vrouwe M.M. baronesse van Bausele douarière de Heusch 4-10-0 en Matthijs van den Oever 4-10-0, dat echter de tienden van de eerstgenoemde onder Blaarthem bij sententie van de Raad van Brabant van 18-11-1882 vrij verklaard zijn van de bijdrage in het onderhoud der kerk, 4. dat Blaarthem en Gestel ongetwijfeld onder één parochie vallen en de tiendheffers van Gestel ook moeten worden aangesproken om in het onderhoud bij te dragen, zijnde a) het Gemene Land, dat 69-0-0 in de verponding kontribueert, b) P.J. del Marmol van Eijck, die 6-0-0 in de verponding kontribueert, 5. dat volgens missive van de stadhouder de Jongh en sekretaris Brocx aan de rentmeester, Jan Raassens niet als tiendheffer maar als eigenaar van het huis het "Gagelbosch" tot het onderhoud van het kleine zuiderkoor gehouden is, dat het kleine noorderkoor altijd als begraafplaats voor de familie van baron van Heus gediend heeft en zodoende door hem altijd is onderhouden, dat het grote of oosterkoor niet alleen gediend heeft tot privé-begraafplaats voor de ouders van F.J.L. del Marmol van Eijck (de laatst overleden baron van Dongelbergen is daar nog begraven) maar dat deze zijn blijven weigeren, - -

- - is goedgevonden en besloten: I. dat degenen die de drie koren tot nu toe hebben onderhouden, nu ook de kosten moeten dragen, t.w. voor het zuiderkoor Raassens als eigenaar van Gagelbosch, voor het noorderkoor baron de Heus, voor het grote koor F.J.L. del Marmol van Eijck als erfgenaam van Baron van Dongelbergen, II. dat de verdere kosten ad 400-0-0 worden gesubsidieerd door de twee tiendheffers onder Blaarthem, wier tienden niet vrij zijn verklaard en door de tiendheffers te Gestel en wel in proportie van hetgeen een ieder in de verponding kontribueert t.w. door de erfgenamen van vrouwe M.M. baronesse van Bausele, douarière de Heusch, onder Blaarthem 21-10-0, door Matthijs van den Oever onder Blaarthem 21-10-0, door het Gemene Land onder Gestel 328-10-0, door F.J.L. del Marmol van Eijck onder Gestel 28-10-0, totaal dus 400-0-0. Met dit geld moeten de opperprovisoren van de kerk te Blaarthem de reparaties aan het schip van de kerk en de toren doen verrichten.

Getekend: C. van Lichtenborgh.

276. Z. 24-6-1785 2/150r

Joachim Geene, schepen, Godefridus Janssens en Govert Eliëns, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om op de jaarlijkse vergadering van het kwartier Kempenland op 4 juli a.s. te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te beslissen,

Getekend: J. Geene, Godefridus Janssens, Govert Eliëns (kon niet schrijven) en sekretaris Brocx.

277. B. 25-6-1785 2/150v

Jan van den Heuvel, schepen, en Jan Martense Baselmans, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Franciscus van der Leen, om op de jaarlijkse kwartiersvergadering te Eindhoven op 4 juli a.s. te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J.v.d.Heuvel, Jan Baselmans, sekretaris Brocx.

278. V. 30-6-1785 2/151r

Jacobus van Heijst en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Anthonij van Meurs, om op de jaarlijkse kwartiersvergadering te Eindhoven op 4 juli a.s. te verschijnen, om met de andere gekommitteerden van Kempenland te delibereren en te besluiten.

Getekend: J.v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

279. V. 28-7-1785 2/151v

Anthonij van Meurs en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de schepen Jacobus van Heijst, om zich op 19 augustus a.s. in 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1785 tot 30 september 1786.

Getekend: A.v. Meurs, H. Ross, sekretaris Brocx.

280. Z. 29-7-1785 2/152r

Joost van Breda, schepen, Godefridus Janssens en Govert Eliëns, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joachim Geene, om zich op 19 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1785 tot 30 september 1786.

Getekend: Joost van Breda, Godefridus Janssens, Govert Eliëns (kon niet schrijven), sekretaris Brocx.

281. B. 30-7-1785 2/152v

Franciscus van der Leen, schepen, en Jan Martense Baselmans, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepenen Jan van den Heuvel, om zich op 19 augustus a.s. te 's-Hertogenbosch als pachter der gemene middelen aan te dienen voor de periode van 1 oktober 1785 tot 30 september 1786.

Getekend: F, van der Leen, Jan Baselmans, sekretaris Brocx.

282. B. 24-9-1785 2/153r en v

Jan van den Heuvel, schepen, en Jan Martense Baselmans, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Franciscus van der Leen, om op 10 oktober met de gekommitteerden van Kempenland ten stadhuize te Eindhoven te vergaderen in verband met de resolutie van H.Ho.Me. van 23 augustus j.l., om aldaar twee afgevaardigden van Kempenland te nomineren, die met de gekommitteerden van andere kwartieren in Den Bosch de onderhandelingen inzake oprichting van een tuchthuis zullen opnemen.

Getekend: J.v.d.Heuvel, Jan Baselmans, sekretaris Brocx.

283, V. 29-9-1785 2/154r

Jacobus van Heijst en Hendrik Ross, schepenen van Veldhoven, kommitteren de president-schepen Anthonij van Meurs, om op 10 oktober a.s. met de gekommitteerden van Kempenland ten stadhuize van Eindhoven te vergaderen in verband met de resolutie van H.HO.Mo. d.d. 23 augustus j.l., om aldaar twee afgevaardigden van Kempenland te nomineren, die met de afgevaardigden van de andere kwartieren in Den Bosch de onderhandelingen inzake de oprichting van een tuchthuis wederom zullen opnemen.

Getekend: J.v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

284. Z. 30-9-1785 2/154v

Joachim Geene, schepen, Godefridus Janssens en Govert Eliëns, burgemeesters van Zeelst, kommitteren de schepen Joost van Breda, om op 10 oktober a.s. met de gekommitteerden van Kempenland ten stadhuize van Eindhoven te vergaderen in verband met de resolutie van H.Ho.Mo. d.d. 23 augustus j.l., om aldaar twee afgevaardigden van Kempenland te nomineren, die met de afgevaardigden van de andere kwartieren in Den Bosch de onderhandelingen inzake de oprichting van een tuchthuis wederom zullen opnemen.

Getekend: Govert Eliëns (kon niet schrijven), J. Geene, Godefridus Janssens, sekretaris Brocx.

285. V. 18-1-1786 2/155

President, schepenen, burgemeesters, zettters en anameesters van Veldhoven verklaren bij deze volgens missive van de rentmeester-generaal der domeinen van Brabant te kommitteren en te machtigen de heren Anthonij van Meurs, president-schepen en Cornelis van Lieshout, burgemeester, om op 23 dezer met de gekommitteerden van Zeelst, Blaarthem, Gestel en Meerveldhoven te Den Bosch ten huize van de rentmeester te vergaderen aangaande de verdeling van het gemene Broek.

Getekend: A.v. Meurs, J.v. Heijst, H. Ross, Hendrik Blom, Cornelis v. Lieshout (kon niet schrijven), Wouter van den Eijnden, Antonie van der Linden, Jan van Don, sekretaris Brocx.

286. Z. 20-1-1786 1/156

Schepenen, burgemeesters, zettters en anameesters van Zeelst, verklaren bij deze, volgens missive van de rentmeester-generaal der domeinen van Brabant te kommitteren de heren Herbertus Petrus Borgers en Joost van

Breda, schepenen, om op 23 dezer met de gekommitteerden van Veldhoven, Blaarthem, Gestel en Meerveldhoven ten huize van de rentmeester te vergaderen aangaande de verdeling van het gemene Broek.

Getekend: Godefridus Janssens, Covert Eliëns (kon niet schrijven), Adriaen Bergers, H.P. Renders, Pieter van Breugel, G. Wouters, sekretaris Brocx.

287. B. 20-1-1786 2/157

Schepenen, burgemeesters, zettters en armmeesters van Blaarthem, verklaren bij deze, volgens missive van de rentmeester-generaal der domeinen van Brabant, te kommitteren en te machtigen de heren Jan van den Heuvel, schepen, en Mattijs van den Oever, burgemeester van Blaarthem, om op 23 dezer met de gekommitteerden van Veldhoven, Zeelst, Gestel en Meerveldhoven te Den Bosch ten huize van de rentmeester te vergaderen aangaande de verdeling van het gemene Broek.

Getekend: Jan Baselmans, Jan Hoemans, W. van Baarschot, M. Krooijmans, sekretaris Brocx.

288. Z. 5-4-1786 2/158

Vergadering van de schepenen, burgemeesters, zettters, anmeesters en kerkmeesters van Zeelst (afwezig: de zetter van Dinther wegens ziekte en de kerkmeester van Breugel wegens verblijf in het buitenland): gezien het feit, dat de schoolmeester en koster van Zeelst dezelfde functie ook voor Meerveldhoven heeft, is het billijk, dat ook Meerveldhoven in de kosten van reparatie van de schoolmeesterswoning bijdraagt en wel voor eenzelfde percentage als in de gewone korporele diensten wordt bijgedragen, zoals bij appointment van H.Ed.Mo. van 6 februari 1769 is vastgesteld voor de nieuwbouw van de school. Besloten wordt een rekwest in te dienen bij de Raad van State, met het verzoek, de regenten van Meerveldhoven te gelasten om in de reparatiekosten voor de schoolmeesterswoning een zesde bij te dragen.

Getekend: J.v. Breda, H.P. Bergers, Adriaen Bergers, H.P. Renders, Godefridus Janssens, Govert Eliëns (kon niet schrijven), sekretaris Brocx.

289. V. 22-4-1786 2/159

Vergadering van officier en schepenen van Veldhoven naar aanleiding van de apostille der Leen- en Tolkamer te Den Bosch op de rekening der Koningsbede van Veldhoven over het jaar 1781/1782. Daarin wordt bepaald dat de bede op een en dezelfde voet moet worden geheven en de vaststelling ervan bij de Ed.MO. ligt. Tevens wordt daarin gezegd dat, indien de heffing tot een vierde van de verponding voldoende is tot betaling van het Comptoir der Beden, kollektloon etc., de regenten hierop approbatie moeten vragen. Daarop is besloten, een rekwest aan de Raad van State te richten en niet alleen om machtiging voer kontinuele heffing der beden etc. te verzoeken tegen een vierde van de verponding, maar tevens om de toestemming, om de rekening der beden met die der verponding te mogen combineren, zoals in de meeste plaatsen der Meierij reeds geschiedt.

Getekend: J.W.D. de Jongh, A. van Meurs, J.v. Heijst, H. Ross, sekretaris Brocx.

290. B.G. 8-6-1786 2/160

Het verzoek van officier en schepenen van Blaarthem en Gestel als provisoren van de gekombineerde armen van Blaarthem en Gestel, om een huisje en hofje (groot 14 roeden) gelegen te Gestel in de Grote Straat, in een jaarlijkse erfpacht van 3 gulden aan Theodorus van Mierlo over te dragen (eerste vervaldag Pinksteren 1787), wordt door de Raad van State ingewilligd mits het geschiedt buiten kosten der gekombineerde armen.

Getekend: J.H. Mbllerus.

291. B. 24-6-1786 2/161r

Jan van den Heuvel, schepen, en Willem Geraards van Baarschot, burgemeester van Blaarthem, kommitteren de schepen Franciscus van der Leen, om op 3 juli a.s. ten raadhuize van Eindhoven met de gekommitteerden van Kempenland op de algemene jaarlijkse vergadering te delibereren en te besluiten.

Getekend: J. van den Heuvel, W.G. van Baarschot, sekretaris Brocx.

(wordt vervolgd)

IV. DE OUDE LANDRECHTEN EN HET GEWOONTERECHT DER VRIJHEID VAN OIRSCHOTBEST

(vervolg)

2.

Is geordineert van nu voertaen, een ijegelijck die huijsingen, ende gronden van erffven voer verschenen pachten, chijnssen, renthen, schulden, penningen, met alle puncten ende solemniteijten van recht, die nae deser bancken recht daer toe behoorende opgewonnen heeft, daer aff den vonnisbrieff gepasseert ende geprothocolleert is, ende de renthier oft crediteur noch niet betaelt en worden, die sal bij den Heer oft sijne dienaers in presentie van schepenen den saeckhouder ofte bruijcker van den onderpanden aen sijnen persoon oft tot sijnen geweer ende anders niet mogen doen affgebieden, opten hoogkisten brueck, te weten een ende twintigh stuijvers, ende ingevalle die saeckhouder oft bruijcker noch niet en betaelt, oft egeen handtlichtinge en doet van den opgewonnen onderpanden, soe sal die renthier comen moeten aen den gerichte ende claeen daer gerichtelijck voer den Heer ende schepenen dat hij niet betaelt en wordt, ende dat niettegenstaende den affgeboth die bruijcker egeen hantlichtinge en doet, versoekende alsoe aen den Heer den gebruijcker andermael affgeboden te worden, op ten hoochsten brueck ende soe voorts totten derden affgeboth toe inclusive ende dan voerts op te criminele bruecken, naer ouder gewoonten, meer om wel te versteen soe en sal die renthier meer eens mogen doen affgebieden, hij en sal ierst

aen de gebannen vierschaere comen claegen, als voerscreven is, ende soe verre die gebruycker oijck niet en coompt voer Schouteth ende voer schepenen aen de gebannen vierschaere, ende doet hantlichtinge van den opgewonnen onderpanden, soe sullen die Heeren voor die bruecken mogen leijden schepenconden ende brueckachtige bevonnissen alsoe behoerlijk is.

Is noch geordineert, want hen die schepenen tot verscheijden tijden moeten vergaederen ende costen doen om ander luijden saecken ende processen, te visiteren, ende vonnisse daer aff te geven, datmen van elcken diffinitief vonnisse die de schepenen wijsen sullen, geven sal voer hen ne costen ende interest indijen der erfftaelen aengaet seven stuijvers, dat's voor elcken schepen eenen stuijver, van elcke partije vierdalven stuijver, ende indijen pennincxschult aengaet, soe verre egeen verpenningen en sijn vierdalven stuijver te betaelen, al eer men verbonden sal sijn het vonnisse te geven, ende oft de gene die vermoijde t' vonnisse te verliesen sijn gedeelt niet en betaelde sal partije advers t'selve mogen verleggen, ende die in der saecken succombeert sal die geheele costen moeten betaelen, ten warde anders bij schepenen gewesen. Is noch geordineert ende geconditioneert partijen die tegen malcanderen processe gesustineert hebben, ende d'een parthije sijn stucken van den proces vuyjten clercq gelost heeft ende d'ander partije niet, sal partije advers t'processe vuyjten clercq oijck mogen lossen, mits betaelende elck vanden parthijen veerthien stuijvers, ende die in der saecken succombeert sal van beijden processen moeten betaelen, ten worden anders bij schepenen gewesen in onser bancken.

Is geordineert dat een verweerdre die ten eedt aengesproken is, ende hem bedinght plette waarheijt soe veel bij te brengen dat hij geenens eedt schuldigh en sal sijn te doen, dat die verweerder daer tegen maer eens dach waarheijt leijen en sal mogen.

Is noch geordineert partijen die dingachtich sijn, pennincxschult aengaende dat die hen principael waerhijt, schutwaerhijt, ende salvatie van elcken maer eens dach-waarheijt en sullen mogen leijden, ende een ijegelijck sal schuldich sijn alle sijn waarheijt te leijden goets tijts voer den noenen.

Is noch geordineert dat die voerstes egeene erffpanden en sullen mogen haelen, noch wijtroepen, noch den gebruyckers affgebieden sonder voer gaende decreet oft vonnisse, ende dat in presentie van schepenen.

Is noch geordineert dat egeen voerstes eenige beslaegen goeden en sullen mogen ontslaen, dan met consent van partijen ende in presentie van schepenen, ende dat op ten salaris daer toe staende, dat 'is voer den twee schepenen daer over staende, elck eenen stuijver, ende den voerster twee blancken.

Is noch geordineert dat geen procureurs alhier inden gerichte en sullen mogen dienen, sijn en sullen ierst hennen behoerlijcken eedt gedaen hebben om te onderhouden d'ordinantie ende gerechticheijt deser Vrijheijt gelijk die Heer hen staven sal, maer en wordt den eedt van den procureurs tegenwoordich niet gedaen noch onderhouden, ende indijen de procureurs niet en dienen soot behoort, ende bijden Heere beclaecht worden, sullen van elcker beclaeginge schuldigh sijn te geven twee stuijvers, d'een helft voor den Heere, ende die ander helft voer den schepenen.

Is noch geordineert dat die procureurs parthijen dienende voer hennen salaris van elcken termijn hebben sullen eenen stuijver, soe wel als die partijen hen waarheijden leijden, als op ten dach van rechte, ende indijen dat die procureurs der partijen saecken aennemen te vervolgen, ende te verwaeren oft te defenderen, ende die versuijmen, sullen worden gecondemneert in de costen..

Is noch geordineert dat een ijegelijck, die sijn selfs woort wil doen oft alle procureurs, aen den genechte schuldigh sullen sijn te seggen, heer Schouteth met oerloff, gelieft U dat ick mijnssselfs woort doen mach oft dies mans woort, ingevalle niet gedaen en wordt, salse die Schouteth mogen becalengieren voert selve.

Aengaende den stijl van procederen voor de Wethouderen tot Oirschot, soe en wordt aldaer geenens besonderen stijl gevolcht. Dan worden alle die processen bij partijen oft henne procureurs beleijt naer henne goetduncken, besondere pennincxschult ende personele actien aengaende, het zij bij daegement op de Rolle, met aenspraecken, bij versuecke, oft anderssins bij requeste communicatoir, sonder daer inne te volgen eendegen sekeren stijl van practisijnen, gelijk oijck bij den voers. parthijen egeenen sekeren voet op te termijnen en worden gehouden, ende daerom en wort hier van den coustuijmen den processen aengaende egeen voerder vermeen gedaen.

Dan alleenelijck wordt hier voor memorie gestelt dat in der voerscreven dingbancken van Oirschot over memorie van menschen, ende tegenwoordigh alnoch wort gecoustuijmeert, dat de Schouteth naer eenigen redelijcken intervallen van tijde ende gehouden dingdaegen den schepenen maent omme leste vonnisse gewesen te worden, d'welck de schepenen nae henne discretie ende goetduncken daernaer wijsen, oft anderssints omme redenen hen daer toe moverende verhouden, mits welcken lesten vonnisse alle parthijen die aengesproken sijn, ende hen niet en hebben verantwoord soe recht is, worden versteken ende gecontumaceert, volgende den selven vonnisse.

Item is in de voerscreven Vrijheijt ende dingbancke gecoustuijmeert, dat een ijegelijck hem bij eenigen vonnisse gegraveert vindende, eens daer van mach contradiceren, onder den salaris ende peene daer toe staende, behoudelijck dat niemant in contradictie en mach ontfangen worden nae den vierden affgeboth, in der saecke der erfelijckheijt aengaende, mits dat het selve vierde affgeboth smaect ende wordt gehouden voer criminele.

Ende aengaende den salaris ofte loon van den schepenen d'welck hen in de voers. saecken ende processen ter cause van het wijsen der vonnissen ende appointementen wort toegevuecht ende toegeleijt, is soo clijn ende sober dat daer van hier egeen vermaen en wort gedaen, als van een incidentael appointement te wijsen niet meer genieten oft hebben voer hennen salaris voer seven schepenen twee stuijvers, ende van de voers. leste vonnisse ende andere diffinitieve vonnissen niet, maer wort betaelt van de acte van den vonnisse twee stuijver, den eenen tot behoef vanden clercq ende den anderen den schepenen competerende. Ten lesten den voerscreven processen ende gewesen vonnissen aengaende, soe mogen die voerscreven gecondemneerde partijen daer van appelleren aen den Raede van Brabant, alwaer de schepenen ende ingesetenen van Oirschot ter appellatien sijn staende, gelijk dat over memorie van

menschen is geplogen geweest, den oerspronck ende redenen van dijen genomen sijnde vuyten privilegien der voers. Vrijheijt van Oirschot bij hooghloffelijcker memorien Hertoginne Joanna den ingesetenen der voers. Vrijheijt den vijften decembris in den jaere derthienhondert ende sevenentachtentich verleent, daer d'ingesetenen voers. voor hen hoeft is geordineert ende geaccordeert mannen van leen woonachtich aldaer, oft in den Ambacht van Kempelant, in plaetse van welke aensiende de slechticheijt ende onervaerentheijt der selver leenmannen, mitsgaders de groote ende excessive tosten oft onkosten der parthijen daer vuyt spruijgende, is van over hondert jaeren ende meer den Raedt van Brabant gesurrogeert geweest, ende noch daegelijcx voer het immediaet Overhoofft van de Vrijheijt van Oirschot wordt gehouden, gelijkck dat bij der Rollen ende Registers van den voers. Raede oijck soude mogen blijcken.

(wordt vervolgd)

V. a. DE OORKONDEN VAN BEST EN OIRSCHOT VANAF DE 14e EEUW

[vervolg)

57. OORKONDE VAN WALTERUS TOYART, RENTMEESTER VAN DE HERTOG VAN BRABANT
13 mei 1311

(17e-eeuwse kopie)
(uit: Archief van de Vrijheid en Heerlijkheid Oirschot-Best)

Universis presentibus ac posteris presentia visuris vel audituris nos Walterus dictus Toyart receptor reddituum domini ducis Brabantie et summus forestarius nemorum seu silvarum eiusdem in villicatione de Bdsce notum facimus, publice protestantes quod nos ex parte dicti domini nostri ducis hominibus eiusdem in villis de Eertbrugghen, de Heersel, de Notele commorantibus et eorum convicinis totam communitatem cum fundo infra terminum dictum vulgariter Nevelhovel, usque ad quendam locum dictum Tregelaer et ab illo loco dicto Tregelaer usque ad jurisdictionem viri nobilis domini Willelmi domini de Bocstel militis directe et a jurisdictione eiusdem domini de Bocstel usque ad viam communem dictam Heerstraet et ab illa via communi dicta Heerstraet usque ad locum de Ertbrugghen predictum inclusive iacentem tam in campestribus quam in silvestribus humidis et siccis consistentem pro ipsius domini nostri ducis predicti et dictorum hominum suorum utilitate dedimus et per presentes donamus ab eisdem et eorum successoribus seu heredibus habendam jure hereditario et tenendam, pro annuo et hereditario censu viginti solidorum ipsi domino nostro duci et post ipsum suis heredibus seu successoribus ab eisdem hominibus et eorum successoribus seu heredibus annis singulis in festivitate omnium sanctorum dando et solvendo, pro qua communitate dicti homines dicti domini nostri ducis quadraginta libras monete in Buscoducis communiter currentis videlicet uno grosso

Turonensium regis Francie antiquo pro sedecim denariis in hiis computato nomine prelevii seu pretii primitivi nobis ad opus eiusdem domini nostri ducis predicti plenarie persolverunt. Quibus hominibus predictis villarum predictarum concessimus et concedimus ex parte eiusdem domini nostri ducis per presentes quod ipsi de dicta communitate tantum vendere et ad annuum et hereditarium censur exhibere libere possint de quanto ipsi dictam summam quadraginta librarum recipiant, et de quanto ipsi summam dicti census viginti solidorum percipiant et obtineant minuatum prout sibi visum fuerit expedire. Concedimus insuper ex parte eiusdem domini nostri ducis eisdem hominibus ut ipsi dictam communitatem apertam non preclusam circumseptam prout iacet nunc et ante iacuit teneant et tenere valeant in futurum et quod in dicta communitate sic aperta sine preclusionem vel septione iacente pecora et bestias extraneae ville vel extraneorum villarum repertas arrestare et detinere libere valeant quod vulgariter scuten appellatur, et inde emendam quinque solidorum recipere, de quibus duo solidi ipsi domino nostro duci, duo solidi dictis villis et duodecim denarii officiato dictarum villarum habenti huiusmodi officium arrestandi cedent et cedere debebunt. Si quis etiam de commorantibus in dictis villis Eertbrugghen, Heersel, Notele et earum conviciniis ratam suam de dicto prelevio seu pretio primitivo ipsi domino nostro duci pro dicta communitate soluto, aut de dicto annuo et hereditario censu ipsi domino nostro duci et post ipsum eius successoribus seu heredibus inde solvendo annuatimolvere et exponere noluerit cum effectu, poterint reliqui homines ipsius domini nostri ducis villarum predictarum illi vel illis, qui ratas eiusmodi de dicto prelevio seu pretio primitivo vel censu annuo et hereditarioolvere noluerint vel noluerint, dictam communitatem et usum eius ipsius dicti domini nostri ducis auctoritate efficaciter prohibere, de qua communitate et eius usu nos ex parte eiusdem domini nostri ducis dictos homines ipsius et eorum successoribus promittimus quantum in nobis est pro eo et post ipsum pro eius successoribus seu heredibus contra quoslibet eos in hac communitate turbantes vel eis iniuriam facientes in premissis defendere bona fide et tueri. In quorum testimonium et robur perpetue firmitatis nostrum sigillum hiis litteris presentibus duximus apponendum. Datum anno domini tricentesimo undecimo in die beate Servatii.

(Uitgifte van de "gemeijnt", die zich uitstrekt van de Nevelheuvel tot aan het Tregelaer, van daar tot aan het jurisdictiegebied van Ridder Willem, heer van Boxtel, van diens gebied tot aan de Heerstraet en van de Heerstraet tot Eertbrugghen, door Walterus Toyart, rentmeester van de hertog van Brabant namens de hertog aan de bewoners van Eertbrugghen, Heersel en Notel te Oirschot.)

58. OORKONDE VAN HERTOGIN JOHANNA
14 juni 1365

(kopie uit het archief van de Heerlijkheid en Vrijheid Oirschot-Best)

Johanne bij der gratien Godts hertoghinne van Lucembourg van Lotthringen, van Brabant, van Limbourg ende marckgravinne des Heijlichs Rijcs, doen condt allen luden, dat wij om der goeder gonsten wille die wij dra-

gen tot Jordaen van Hersel onsen bottelgier ende man van leen vande gruten van Oirschot hem in meerdernissen des selffs leens gegeven hebben ende geven mit dese brieven alsulcke ongelt te nemen ende te doen nemen van sijne wegen van hoppen ende van allen vremen biere, als men boven ende beneden neemt in anderen dorpen, alsoe verre als die hoppe oft andere vreetden bieren binnen der prochien van Oirschot vercoft werden. In oirconden des briefs mit onsen segel besegelt. Gegeven te Brussel XIII° in junio int jaer ons Heeren 1365.

(Jordaen van Hersel, bottelier en leenman van de gruit van hertogin Johanna, verkrijgt van de hertogin het recht, op hoppen- en vreemd bier, dat te Oirschot wordt verkocht, zoals in de dorpen boven en beneden Oirschot, een gebruiksbelasting te mogen heffen.)

V. b. DE VELDHOVENSE OORKONDEN (OERLE, MEERVELDHOVEN, ZEELST, VELDHOVEN, ZONDERWIJK) VANAF DE 13e EEUW.

(vervolg)

14. SCHEPENAKTE VAN OERLE ZEELST
28 mei 1345

Wi Jhan Happen zone was ende Jhan vander Meer van Cnechtsel scepenen in Oerle tughen onder onse seghele, dat voer ons is tomen Kateline Jhan Lilmans dochter was ende heeft ghegheven ende gheliet ende ghekent, dat si ghegheven heeft den goedhuze van Postel in enen erfliken recht voer haer voer haer erfghename na haer ende voer haer nacomelinghe een stuc lands gheheiten die Hoghe Ecker ghelegghen beneven Wouters Colen ziens erve in die prochien van Zeelst also verre alst Katelinen voerseit tobehoert ende seven penninghe erf tijns auds ghelts die haer Martelijs wanden Bekecker jaerlijcs ghilt nitter vorwarden dat die vierdehalven penninghe erf tijns die Kateline voerseit den goedhuze van Postel voerseit jaerlijcs ghilt quijt solen wesen ende vergouden overmits dese vorwarden voerscreven. Ghegheven int jaer ons Heren doe men scryf dusent drihondert veirtich ende vive op den acht ende tweintichsten dach van meye.

(Kateline, dochter van Jan Lilmans, heeft ten overstaan van de scepenen van Oerle aan het Godshuis van Postel in erfrecht overgegeven een stuk land genaamd "die Hoghe Ecker" naast het erf van Wouterzn. Colen in de parochie van Zeelst en zeven penningen erfcijs (oud geld) die haar Marcelis van den Beke-ecker jaarlijks schuldig was. Hiervoor zullen Kateline de 4; penningen erfcijs die zij jaarlijks aan het Godshuis van Postel moet betalen, worden kwijtgescholden.)

Handwritten text in a medieval script, possibly a fragment of a document related to the main text.

r?Teij
s.
ti
7 1
1 ct
4 i

1 9 i N E4i - 1/2 -
« t +
5
4

2i
t i c c C j
i v 4 j
J

SCHEPENAKTE VAN OERLE
28 mei 1345

V. c. OORKONDEN VAN BERGEIJK VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

5. OORKONDE VAN NEAPOLEO DE FILIIS URSI, AARTSDIAKEN TE LUIK
18 oktober 1318

Neapoleo de Filiis Ursi Dei gratia Leodiensis archidiaconus presbytero officianti ecclesiam de Eyckelberge ac aliis in nostro archidiaconatu constitutis ad quos presentes littere pervenerint salutem in Domino. Magistrum Johannem de Monasteriis advocatum in curia Leodiensi clericum ad ecclesiam parrochiale de Eykeberge predictam vocantem ad presens ex presentatione nobis de ipso facto per religiosum virum dominum Hubertum abbatem monasterii de Tongrelo ordinis Premonstratensis Cameracensis diocesis patronum dicte ecclesie ut dicitur debitis proclamationibus precedentibus et omnibus aliis que circa huiusmodi requiruntur rite actis admisimus et admittemus per presentes curam anima = et custodiam reliquiarum ipsius ecclesie comittentes qua circa nobis percipiendi mandamus ita quod in hiis exequendis unus vestrum alium non exspectet quominus dictum magistrum Johannem vel Arnoldum de Tyaule clericum suum procuratorem ad hoc specialiter coram nobis constitutum in corporalem dicte ecclesie vice et auctoritate nostris inducatis possessionem claves calicem missale ac singula ornamenta ipsius ecclesie eidem magistro Johanni vel dicto suo procuratori nomine suo deliberantes certasque sollempnitates que in talibus requiruntur eidem magistro Johanni vel dicto suo procuratori eius nomine faciatis ac precipiatis generaliter in facie ecclesie predicte sub pena suspensionis et excommunicationis quatenus de fructibus redditibus proventibus et pertinentiis universis ipsius ecclesie eodem magistro Johanni vel dicto suo procuratori eius nomine tempore ad hoc apto integraliter respondeatis, contradictores et rebelles per censuram ecclesiasticam compescendo et quid de premissis feceritis nobis rescribatis. Datum anno Domini millesimo trecentesimo decimo octavo feria quarta post octavam beati Dyonisii.

(Aartsdiaken Neapoleo de Filiis Ursi oorkondt, dat Johannes de Monasteriis, advokaat bij het geestelijk hof te Luik, tot pastoor te Bergeijk is benoemd, en wel op voorstel van Hubertus, abt van Tongerlo, die het patronaat heeft van genoemde kerk.)

V. d. DE OORKONDEN VAN BEERS VANAF DE 14e EEUW

(vervolg)

3. SCHEPENOORKONDE VAN 'S-HERTOGENBOSCH
29 december 1388

Johannes dictus Spikerman junior legitime et hereditarie vendidit Egidio dicto Zecker annum et hereditariam pactionem unius et dimidii modiorum siliginis mensure de Buschoducis solvendam anno quolibet hereditarie in festo purificationis beate Marie virginis et pro primo solutionis termino a festo purificationis beate Marie virginis proximo futuro ultra an-

num et in Buschoducis tradendam et deliberandam ex domistadio quodam dicto communiter DIE AUDE HOFSTAT sito in parochia de Oestelberze iuxta communem platheam inter hereditatem Johannis dicti Ackermans ex uno latere et inter predictam communem platheam ex alio latere atque ex attinentiis eiusdem domistadii iuxta predictum domistadium consistentibus sive sitis ut dictus venditor dicebat ab eodem emptore jure hereditario possidendam et habendam dictamque pactionem dictus venditor prefato emptori supportavit et effestucando resignavit modo in talibus consueto promittens dictus venditor ut debitor principalis super se et bona sua omnia quod ipse dicto emptori de dicta pactione ei vendita atque ex dicto domistadio cum eius attinentiis annuatim ut dictum est solvenda debitam et iustam prestabit warandiam, et quod omnem aliam obligationem in dicto domistadio cum dictis attinentiis existentem exceptis duobus pullis censualibus annuatim prius exinde de jure solvendis ut dictus venditor dicebat prefato emptori deponet omnino et quod ipse venditor predictus pro solutione prescriptum domistadium cum dictis eius attinentiis pro solutione dicte pactionis unius et dimidii modiorum siliginis dicto emptori annuatim exinde ut premittitur solvendorum sufficiens beneque nalens semper efficiet et satis securum. Testes interfuerunt scabini in Buschoducis Willeimus coptiten et Johannes de Dordrecht. Datum feria tertia post festum nativitatis Domini anno eiusdem millesimo CCC° octuagesimo octavo.

(Johannes Spikerman jr. heeft aan Egidius Zecker een jaarlijkse erfpacht van 11 mud rogge verkocht en wel uit de AUDE HOFSTAT te Oostelbeers gelegen tussen de Gemene Straat en het erf van Johannes Ackermans.)

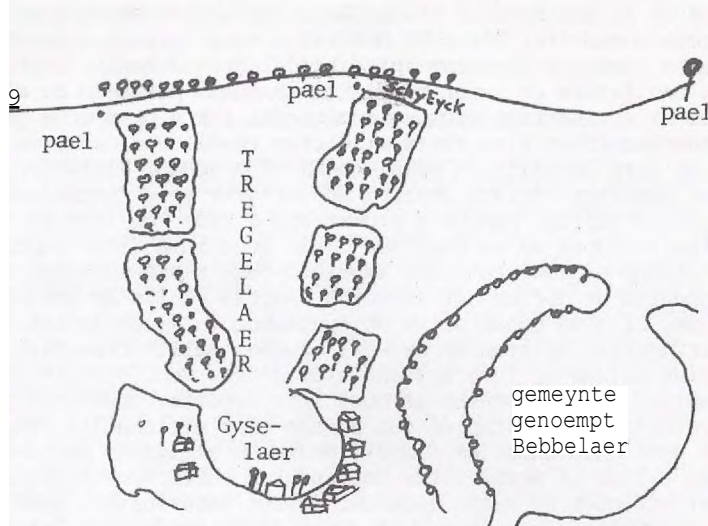
V. e. OORKONDEN VAN VALKENSWAARD (en Waalre) VANAF DE 14e EEUW

Dit hoofdstuk wordt in de volgende aflevering voortgezet.

VI. OUDE TOPONYNICA

(vervolg)

Op een met de hand getekend kaartje uit het jaar 1532 van de naaste omgeving van Oirschot komen de ook nu nog bestaande toponiemen "fregelaer", "Gijselaer" en "Bebbelaer" voor. Ter verduidelijking neem ik een gedeelte van dit kaartje over. (Zie blz. 206) Dat we hier met echte laarnamen te doen hebben, lijdt geen twijfel, daarop wijst het neutrum hetgeen blijkt uit de t in Tregelaar, waarover straks meer. In "Mededelingen van de Vereniging Voor Naamkunde" XLV 1968, p. 81, heeft De Bont in zijn artikel "Een onjuiste verklaring van een Noordbrabants toponiem" al gewezen op het feit, dat de toponiemen Mosselaar en Hagelaar, niet zover van onderhavige laren gelegen, ter plaatse door "een daar geboren en getogen boer" genoemd werden: et Haggeloeir (athagalSir) en et Mosseloor (-atmosalo.r).

Dit "echte" laar, dus niet een (1)aar<latijnse-arius, betekent (zie ook Campinia le jaargang, juli 1971, p. 87) "een open plek in het bos, waar de gerechtigden hout moesten koven en opstapelen" (zie "Nederlandse plaatsnamen", H.J. Moerman, Leiden 1956, p. 140). Bovenstaand kaartje laat die open plekken overduidelijk zien, wat een tweede bewijs is voor de echtheid van de laarnamen. De laren zijn duidelijk om-bost.

Een andere kaart van kort na 1600 toont ons echter het volgende beeld:

Het verschil is opvallend: de plaatsnamen zijn natuurlijk gebleven, maar waar in 1532 bossen getekend stonden, zijn nu beemden = weilanden gelegen. Of hier sprake is van een vroege "ontginning", of dat het een onnauwkeurigheid in de tekening is, weet ik niet. Nader archief-onderzoek zou dat misschien kunnen uitmaken. Is de situatie echter

juist weergegeven dan is het duidelijk, dat "laar" op het tweede kaartje zijn oorspronkelijke betekenis heeft verloren, de bossen immers zijn verdwenen en er kan van een open plek dus geen sprake meer zijn.

Leverd de verklaring van het achtervoegsel "laar" geen moeilijkheden op, de voorvoegsels "Tregel-", "Gijse-" en "Bebbe-" doen dat des te meer. De etymologieën zijn duister zoals dat heet en het is slechts aarzeland dat ik de volgende suggesties doe.

49. "Tregelaar"

Laat ik bij het moeilijkste beginnen: Tregelaar. Het enige wat ik met zekerheid over dit toponiem kan zeggen is dat het een echte laarnaam is, en dat het woord te splitsen valt in 1) het (=het onzijdige, bepaalde lidwoord), 2) rege en 3) laar = open 151a in het bos, waar de gerechtigden hout moesten kloven opstapelen. De moeilijkheid schuilt in het middenstuk "rege".

De kaartjes op blz. 206 lijken de volgende conclusie te wettigen, namelijk dat Tregelaar ten opzichte van zijn directe omgeving wat hoger gelegen is: een open plek in het bos die bestemd is voor het kloven van hout en het opslaan ervan mag niet nat en vochtig of drassig zijn; het feit, dat op het tweede kaartje de vroegere open plek omgeven is door weiden bevestigt die hogere ligging: weiden kunnen immers wat vochtigheid best hebben. Letten we daarbij op de gerektheid van Tregelaar dan zou de veronderstelling vege .rug te wagen zijn, en zou Tregelaar betekenen: de lang gerekte wat hoger gelegen open plek in hét bos, dus rug in de betekenis zoals we die kennen in de Hondsrug e.a.. Te bewijzen valt dan nog, dat de overgang rugeereg(e) taalkundig juist is. Het verschijnsel rugyreg is een geval van ontronding, dat met name in de Nederlandse kustdialekten voorkomt van Noord-Holland tot in West-Vlaanderen. Het is dus een Ingvaeoons verschijnsel (zie Sch5nfeld "Historische Grammatica, p. 49 vlg.). Parallellen vinden we in Brugghe, naast brigge en Terbregge; Put naast Pit: in de Reinaert komt dé beroemde Kriekenpitte voor en vergelijk verder Petten (N.H.) naast Putten (Gelderland), en mnl. rugge, oud-gents Crumb-righa, tegenover uni. reg(gh)e. Deze ontronding komt ook in de Noordbrabantse dialekten voor. Prof. Dr. A. Weijnen wijst daarop in zijn "Nederlandse Dialectkunde" (Assen, 1958) p. 163; hij noemt als voorbeelden uit Bergeijk meelen voor molen, gedild voor geduld, biek = boeken, en in Lieshout heeft hij blek gevonden voor blok = klompen. We behoeven de ontronding rugeereg diis niet a priori uitte sluiten.

Voor de rekking rege>rege kan ik geen bewijs geven en daarmee staat de hele etymologie op losse schroeven.

Dit af te doen met het kan invloed van spelling tijd of het is een dialectische of individuele variant of nog sterker een. klankwettige uitzondering gaat me te ver:

Maar er is een andere etymologie mogelijk, die taalkundig iets minder moeilijkheden oplevert.

In "Nederlandse Plaatsnamen" H.J. Moerman (Leiden 1956) p. 163 citeert Moerman J. Lindemans' verklaring voor het Belgische "Regenmortel", in het eerste lid ziet Lindemans regen, met de variant rein = grensschei-

ding. Deze gereconstrueerde vormen brengt Moerman in verband met reën, rein mnl., (p.188), dat betekent: "hoge akkerrand, boszoom, grenspaal", zoals dat ook voorkomt in Reenkuilen a° 1425 op de Gelderse grens bij Oldebroek.

De reconstructievorm regen zou ik willen zien als het middenstuk van ons toponiem T - rege - laar.

Semantisch klopt dat prachtig: het hoge laar (met een boszoom) dat een grensscheiding vormt.

We hebben die hogere ligging al aannemelijk gemaakt. Veel interessanter echter is het feit, dat Tregelaar inderdaad een grensscheiding is (met Boxtel). Op het eerste kaartje is de grens duidelijk aangegeven door de zogenaamde "grenspael" en bovendien blijkt uit de plaatsing van de "paelen" dat de grens gevormd wordt door een boszoom. De enige moeilijkheid is (weer) van taalkundige aard, namelijk de Tregelaar heeft geen n, maar het verdwijnen van die n is niet onregelmatig. De Bont "Dialect van Kempenland" p. 145 zegt: "de klank n is in sommige gevallen verdwenen". Hij geeft als voorbeelden eweg<enweg, steman<steenman, stweg.<steenweg, e.a.. Hij geeft jammer genoeg geen voorbeelden van het verdwijnen van de n voor l. Niettemin, ik geef de voorkeur aan de laatste etymologie en ik verklaar Tregelaar dus als het laar (met de oorspronkelijke betekenis van open plek in het bos etc.) dat (met zijn boszoom) een grensscheiding vormt: "Het grenslaar".

50. **Gijse** (11200102)

Gijs- als eerste lid in verband brengen met woorden als geest<germ. gaistu of Gies (verg. rijt-riet) stuit ofwel op onoverkomelijke taalkundige of semantische bezwaren, daarom zie ik (voorlopig) geen andere mogelijkheid dan Gijs te zien als eigennaam. Dat toponiemen vooral van landerijen vaak eigennamen bevatten van de eigenaar of de gebruiker staat vast: zie Scheinfeld "Veldnamen in Nederland", Amsterdam 1949, pag. 133 vlg..

De e in Gijse is dan volkomen regelmatig. In de Kempische dialecten is de verbuiging van persoonsnamen in de niet-onderwerpsvorm regel (zie De Bont, Dialect, par. 381). Hij geeft o.a. als voorbeelden Dé zen de Bárte, Haalt Nelle párd már en BiGijse = bij Gijs. In een voetnoot bij dit laatste voorbeeld zegt de Bat: In deze uitdrukking bedoelt men de plaats, niet van de persoon, maar van diens eigendom of gewoon verblijf.

Ik houd het voorlopig op het laar van Gijs.

51. **Bebbe** (11200162)

Ook "Bebbelaar" is een echte laarnaam, wat blijkt uit het onzijdig genus. Het eerste lid van dit toponiem "Bebbe" acht ik identiek met "Babbe" in Babbelaar. Dit Babbelaar komt (o.a.) voor als de naam van een buurtschap in het Belgische Hofstade, een plaatsje bij Aalst. Het is geregistreerd door J. de Brouwer in "Oostvlaamse Plaatsnamen", Leuven-Brussel, 1950. Op pag. 22 van dit werk noemt hij het met als oudste vindplaats een akte uit 1429.

Hij zegt: "de verklaring van deze wijknaam is moeilijk" en citeert

dan als mogelijke etymologie die van J.v.Overstraeten: 'Ten babbe was in de middeleeuwen een moeras, ook een aanwas en vandaar een kwakvormige uitsprong van een stuk land (aan een beek)". Kijken we naar onze kaart dan lijkt die "kwakvormige uitsprong van een stuk land" wonderlijk wel te kloppen met de vorm van Bebbelaar (N.B. op de grote kaart is dat nog duidelijker). "Bebbe" zou dan een umlautsvorm van "Babbe" moeten zijn, en hoewel ik zeker geen primaire umlautsfactor kan aanwijzen, omdat oudere vormen ontbreken, geloof ik toch, dat het niet te gewaagd is "Babbe" en "Bebbe" als identiek te beschouwen. De palatisering van de westgermaanse a (ik ga van de veronderstelling uit dat Babbe de oorspronkelijke vorm is) is in het Brabants dialect zo gewoon, en kan door zoveel factoren veroorzaakt worden, dat we een umlautsfactor gerust kunnen veronderstellen als de verwantschap van woorden, hier Bebbe-Babbe, op andere gronden gewettigd is. (Zie o.a. De Bont "Dialect van Kempenland", vormleer par. 26 t/m 30.)

Ik houd het dus op het laar "in de vorm van een kwakvormige uitsprong van een stuk land".

52. **Zittard** (OERLE, gem. VELDHOVEN)

In Campinia, Zde jaargang, nr. 6 van juli 1972 staat op blz. 70 een viertal mogelijke etymologieën van dit toponiem, Kort weergegeven:

- 1) Zittert.:etr = verzameling runderhutten (Carnoy-Mansion)
- 2) Zittert<sectura = Lt. secare maaien = gemeenschappelijke maaiweide (Lindemans)
- 3) Zittart = geroid bos (Kurth)
- 4) Zittart = plaats waar zegge groeit zeggecsigidropá (Gijsseling)

Hoe belangrijk het is op de hoogte te zijn van de situaties ter plaatse is hierboven en ook in de vorige stukken al herhaaldelijk gebleken, in bovengenoemde etymologieën echter is op geen enkele wijze met die omstandigheid rekening gehouden.

De schrijver in "Campinia" nr. 6 was kennelijk onbekend met de verklaring van De Bont, die Zitterd maar al .te goed kende. Zijn verklaring is neergelegd in nr. 13 van zijn "Noordbrabantse etymologieën" in "Ned. Ver. Naamkunde". Die verklaring laat ik hier volgen:

De Bont wijst erop, dat men vroeger, en in iets mindere mate is dat nog zo, in Zitterd, gerekend van het noorden naar het zuiden aan de linkerkant akkerland had liggen tot de buurt Zonderwijk: het was één kale vlakte. Rechts is het anders gesteld: in de eerste plaats zijn er een zestal boerderijen waarvan er een op de Rijt, onderdeel van Zitterd, ligt en een kleinere, niet-boerenwoning. Naar het westen toe hiervan vindt men behalve enige door heggen omsloten stukken bouwland zogenaamde bochten, weiland, houtgewas en hei. Zo was daar de toestand tot de eerste wereldoorlog en het gaf de indruk, zegt De Bont, dat het landschap zo honderden jaren lang geweest is.

De Bont volgt op de eerste plaats D.P. Blok die in "Brabants Heem" XVIII (1966) p. 32 Dittmaiers citeert: "Nu blijkt echter uit Dittmaiers onderzoek, dat in het overgrote deel van het Rijngebied deze naam (Zitterd) voorkomt in de vorm van Seiter, Seitert, hetgeen bewijst, dat de -i- oorspronkelijk lang was en alle genoemde verklarin-

gen dus onjuist",
 Hij, De Bont, gaat vervolgens akkoord met Zink, Christmann en Bach, die Zitterd laten teruggaan op Sit(w)ert = terzijde gelegen grensstuk. Verdam geeft sidewaert als bijwoord met de betekenis ter zijde, op zijde. Als er een naam volkomen van toepassing is, dan is het wel Zittard voor het gehucht onder Oerle. Zoals uit bovenstaande schets blijkt, heeft "dit Zitterd om het zo eens te zeggen een "eenzijdige" ligging, namelijk uitsluitend aan de rechterkant van de thans verharde weg Oerle-Veldhoven (gehucht Schoot) en voor hen, die van de situatie aldaar van oudsher op de hoogte zijn, maakt alles de indruk dat het zo altijd is geweest: de huizen aan de rechterzijde." Taalkundig zijn er ook geen bezwaren. De w als eerste klank in een zwakbetoonde lettergreep verdwijnt meestal; boekweit>boeket>wboekent; Bolsward>Bolsert; Boterwijk>Bootrik; Schadewijk> Schaak; Waalwijk:>Waaalek, etc.. Zo dus ook Zitwert'Zitterd met nog de parallellen: windwaart>windert, opwaarts>opperd.
 Rest nog de verkorting I" tot i. Deze is niet noodzakelijk, getuige Zijtaart bij Veghel, . raar ze is wel mogelijk. Verkorting van vokalen kan in samenstelling en afleidingen met allerlei suffixen optreden, b.v. buizerd:>Misserd; haring>herring, e.a..
 En wat ligging van het gehucht en wat de taalkundige kant van het woord betreft, is de etymologie zo duidelijk, dat men redelijkerwijs er niet aan kan twijfelen of Zittard bij Oerle moet betekenen en betekent: het zijwaarts gelegene.
 De Bont besluit zijn artikel met de eer van dit het eerst gezien te hebben, te geven aan de Duitse toponymie' Zink, Christmann en Bach. Aan de Bont de eer deze zienswijze in Nederland geïntroduceerd te heb-

ben.

Oerle, november 1973
J.A.J. van den Bosch.

VII. GENEALOGICA

1. HET GESLACHT VAN DOOREN te Veldhoven van 1686 af
 (Gegevens, verzameld uit de doopboeken respectievelijk geboorte-registers van Veldhoven, chronologisch geordend per ouderpaar.)
 (vervolg)

LEONARDUS VAN DOOREN	X	ANNA BUCKUMS
24- 4-1766 Cicilia	get.	A.van Dooren, Henrica van Deuren
3- 2-1768 Joannes		J.van Dooren, M. Buckums
11-11-1772 Henricus		J. van Hout, Henrica van Doeren
25- 4-1778 Anthonius		M. Laukis, Maria v. Keulen
JACOB VAN DOREN	X	PETRONELLA VAN GEMERT
15- 9-1766 Joanna Maria	get.	Fr.v.Gemert, M.v.Doren
10- 9-1768 Elisabeth		Er.v.Doren, Hel.v.Gemert
2- 9-1771 Margarita		M.v.Gemert, C.v.Doren
20- 1-1775 Michael		J.v.Deren, Josijna Huysmans
JOANNES VAN DOOREN	X	MARIA VALCKX
15-11-1768 Marcellinus	get.	J.v.Dooren, H.Baselmans
8- 8-1770 Joanna		H.Vallicx, H. van Doore
8- 3-1772 Joannes		Anna BUCIMS
11- 5-1774 Walthera		A.v.Dooren, J.v.Litsenborgh
JOANNES VAN DOREN	X	JOHANNA VERPAELEN
27-11-1770 Dorothea	get.	E.Verpalen, J.Boogers
8- 5-1772 Simon		H.Verpaelen, Hendrika Verpaelen
10- 1-1776 Joanna Maria		H.Donckers, Maria Aelen (?)
25- 8-1777 Ardien		J.v.d.Heuvel, M. Rijckers
12- 6-1779 Anton		P. Verschueren, M. Rijckers
1-10-1780 Anton		S. Verpaelen, A.M.Michielsen
7- 4-1783 Jacob		Mich.Rijckers, C.v.Dooren
19- 4-1786 Evert		P. Verschueren, Th.v.Doren
JOANNES VAN DOOREN	X	JOANNA BIESEN
23- 7-1771 Marcellinus	get.	L. Biesen, H. Verscheuren
4- 7-1773 Gerardus		L.v.Dooren, H.Biesen
8- 5-1776 Maria		W. Biesen, H. v. Doren
7- 4-1778 Lambertus		A.v.Dooren, C.Verbiesen
JOANNES VAN DOOREN		JOANNA VAN TIL (LEN)
30-10-1785 Joanna	get.	M.v.Dooren, Chr. van lieve
17- 1-1789 Henrica		H. Tops, H.v.Dooren
HENRICUS VAN DOOREN	X	MkRIA VAN HOVE
30- 4-1793 Bartholomeus	get.	W. van Hove, Al. Natus

PETRUS VAN DOOREN 21- 4-1797 Anna Elisabetha 8-11-1800 Joannes	X	MARIA OOMS get. J. Ooms, M. v. Dooren A. Ooms, P. van Doren
LAMBERTUS VAN DOREN 7- 3-1801 Johanna	X	PETRONELLA VAN DEN BERCK get. J. Vleeuten, M. van Dooren
ANTONIUS VAN DOOREN 9- 9-1801 Anna Maria 19- 2-1803 Jacoba 13-10-1804 Antonia 19-10-1806 Leonarda 29-11-1808 Jacobus 5-10-1809 Leonarda	X	MARIA DE GREEF get. J.v. Dooren, A.M. van Rooy " J. de Greef, P. de Greef " W. de Greef, M. Smulders " J. de Greef, P.C. Praat " H. de Greef, A.M. van Rooy " J. van Dooren, W. de Greef
JOANNES VAN DOOREN 17- 1-1802 Gasper 26- 3-1804 Anna Elisabetha 7-10-1806 Elisabeth	X	MARIA SMULDERS get. H.v.d.Looy, A. Verscheuren " A. van Dooren, C. van Ham " W. van Beers, M. de Greef
HUYBERT VAN DOREN 23- 2-1803 Huyberdina 29-12-1805 Johannes	X	PETRONELLA VAN DEN BERCK get. M. van Doren, J.v.d.Berck tr J. Ketelaars, J.v.Doren
ANTON VAN DOREN 30- 7-1803 Jacob	X	JOHANNA DIJKMANS get. J. van Doren, M. Dijkmans
ALBERT VAN DOREN 11- 5-1808 Albertus	X	PETRONELLA VAN DEN BERK get. G. van Doren, H. van Doren

(wordt vervolgd)

2. Genealogische reeks van w.J.C. Senders, geb. 17 oktober 1935 te Valkenswaard (Zeelst, Bergeijk, Luyksgestel, Valkenswaard)

zie: Hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 2, blz.226

3. Stamreeks van Stefan J.J.F. en Hugo M,J.H. Bijnen

zie: Hoofdstuk XI: Lezers leveren hun bijdrage, nr. 3, blz.230

4. Stamreeks van BERNARDUS ADRIANUS V. LEUVEN, geb. 17-8-1918 te Tilburg

- I. ARNOLDUS VAN LOMEN
ged. + 1630
gehuwd + 1655 met Elisabeth, dochter van Adrianus v.d.Bosch
- II. JOHANNES VAN LOMEN, zoon van Arnoldus
ged. 19-10-1657 te Oirschot
gehuwd op 5-5-1686 te Oirschot met Barbara, dochter van Egidius Moeskops

- III. ARNOLDUS VAN LEUVEN, zoon van Johannes
ged. 21-8-1692 te Oirschot
gehuwd op 24-4-1712 te Oirschot met Barbara, dochter van Oduiphus Goossens
- IV. LAURENS VAN LEUVEN, zoon van Arnoldus
ged. 31-5-1722 te Oirschot
1ste huwelijk op 26-5-1754 te Oirschot met Christina, dochter van Jacobus Habraken
2de huwelijk op 6-8-1769 te Oirschot met Peternels, dochter van Dielis van Dun
- V. JACOBUS VAN LEUVEN, zoon van Laurens (uit 1ste huwelijk)
ged. 9-4-1766 te Oirschot
beroep: knoopmaker
gehuwd op 1-6-1789 te Oirschot met Cornelia van Hapert, overleden op 6-6-1837
overleden op 12-8-1847
- VI. JOHANNES VAN LEUVEN, zoon van Jacobus
ged. 1-6-1801 te Oirschot
beroep: wever
1ste huwelijk op 14-11-1824 te Oirschot met Catharina v.d. Heuvel, ged. 7-1-1791 te Best, overleden 11-1-1831 te Oirschot
2de huwelijk op 15-9-1833 te Oirschot met Anna van Nunen, overleden 20-6-1868
overleden 2-6-1884
- VII. ADRIAAN VAN LEUVEN, zoon van Johannes (uit 1ste huwelijk)
geb. 15-9-1830 te Oirschot
beroep: schoenmaker
gehuwd op 24-6-1859 te Oirschot met Hendrina, dochter van Adriaan Hens, geb. 12-1-1833 te Oirschot, overleden 24-10-1886
overleden op 13-2-1895
- VIII. CORNELIS VAN LEUVEN, zoon van Adriaan
geb. 28-5-1865 te Oirschot
beroep: koperslager
gehuwd op 23-5-1898 met Maria Henrica Verheiden, geb. te Oirschot op 3-1-1866
overleden op 4-5-1933
- IX. ADRIANUS JOSEPHUS VAN LEUVEN, zoon van Cornelis
geb. 29-12-1906 te Oirschot
beroep: koperslager
gehuwd op 29-1-1934 met Josephina Maria Meurs, geboren te Oirschot op 23-11-1909
- X. ADRIANUS JOHANNES VAN LEUVEN, zoon van Adrianus Josephus
geb. 25-2-1942 te Oirschot
gehuwd met Johanna Somers, geb. te Tilburg
- XI. BERNARDUS ADRIANUS VAN LEUVEN, zoon van Adrianus Johannes
geb. 17-8-1968

VIII. HUIZEN EN HUN BEWONERS TE OIRSCHOT
VAN DE ZEVENTIENDE TOT DE TWINTIGSTE EEUW

(vervolg)

In deze rubriek trachten wij op zeer bescheiden wijze de nog bestaande oude panden of hun opvolgers wat betreft eigenaars, ligging, grootte en belastingaanslag van 1600 tot heden te beschrijven. Wij zijn thans bezig van deze panden al hetgeen wij in de diverse registers van de gemeentelijke, rijks-, kerkelijke, klooster- en particuliere archieven aan oude en recente akten, kaarten en tekeningen aantreffen, te verzamelen om uiteindelijk een duidelijk beeld van de diverse situaties door de eeuwen heen te kunnen komponeren. Het ligt in de bedoeling over enkele jaren een desbetreffend verzamelwerk te doen verschijnen onder de titel: "Vijf eeuwen bewoning te Oirschot". Een zelfde poging zal ook worden ondernomen voor Best en Veldhoven. De onder deze rubriek gepubliceerde gegevens zijn hiervan een zeer bescheiden begin.

21. St.-Odulphusstraat 9, 11, 13, en Dekanijstraat 2

De lijst van onroerende monumenten in de gemeente Oirschot beschrijft deze panden als volgt:

- a. St.-Odulphusstraat 9: "Lage woning met zadeldak van rode pannen waarvan de nok evenwijdig aan de voorgevel. Vermoedelijk XVII. Vormt één complex met Dekanijstraat 2 en St.-Odulphusstraat 11 en 13, tesamen als een soort hofje gebouwd."
- b. St.-Odulphusstraat 11 en 13: "Woning met wolfdak van rode pannen; korfbogig omtogde vensters met geschilderd metselmozaïek in de hoogtrommels boven vensters en deur. Een tweede deur (11) later ingebroken. Het huis is L-vormig gebouwd, aan de noordzijde een topgevel met vlechtingen. Vormt één complex met St.-Odulphusstraat 9 en Dekanijstraat 2."
- c. Dekanijstraat 2: "Behoort tot de woning St.-Odulphusstraat 9, is daarvan één vleugel in het L-vormig complex. Zadeldak van rode pannen."

De genoemde vier panden hebben blijkens de verpondingsregisters en de oude kadastrale leggers der gemeente Oirschot gedurende drie eeuwen als één groot geheel steeds aan dezelfde eigenaars toebehoord. De verpondingsboeken vermelden van 1640 tot 1810 de volgende eigenaren:

- A. DE KINDEREN VAN JANS VAN ESCH en LAMBERT PETERS VAN COLLENBORCH p.m. 1640
"Huijs ende hoff"
grootte: 39 roijen, aanslag 4 g. 3 st.
"Noch inden hoff"
grootte: 23 roijen, aanslag 7 st.
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fol. 87

- B. DIRCK en ALLEGONDA VAN DOOREN veleir 1681
"Huijs ende hoff"
grootte: 39 roijen, aanslag 4 g. 3 st.
"Noch inden hoff"
grootte: 23 roijen, aanslag 7 st.
verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fol. 87
- C. ALLEGONDA VAN DOOREN, weduwe van Jasper van Esch na 1681
" T' Huijs ende hoff"
grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 91v-92v en nr. 3, fol. 124
- D. JACOBUS TROMP, gehuwd met Jasperina van Esch p.m. 1700
" T' Huijs ende hoff"
grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 91v-92v en nr. 3, fol. 124
- E. JASPERINA VAN ESCH, weduwe van Jacobus du Tromp 1732
" T' Huijs ende hoff"
grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 91v-92v en nr. 3, fol. 124
- F. JASPAR en MARIE ANNA DU TROMP 1742
" T' Huijs ende hoff"
grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 91v-92v en nr. 3, fol. 124
- G. MARIA ANNA DU TROMP 1770
" T' Huijs ende hoff"
grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 2, fol. 91v-92v en nr. 3, fol. 124
- H. FRANCIS DECKERS, JOSEPHUS HENRICUS VAN DOOREN, AMI INS VAN VELSEN nomine uxoris, bij erfenis 1783
" T' Huijs ende hoff"
grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 4, fol. 90
- I. CHRISTIAAN ANTHONIUS VAN VELSEN (Rotterdam) nomine uxoris bij deling 1784
" T' Huijs ende hoff"
grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 4, fol. 90 en nr. 3, fol. 93
- J. MARIA ANNA DU TRCMP, weduwe van Christiaan Anthonius van Velsen 1797
" T' Huijs ende hoff"
grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 93 en nr. 6, fol. 94

- K. JACOBUS, JAN en MARIA CATHARINA (kinderen van H.J. van Dooren), testamentaire erfgenamen van wijlen Maria Anna du Tromp, weduwe van Christiaan Anthonius van Velzen (Rotterdam) 1807
 " T'Huijs ende hoff"
 grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 6, fol. 94
- L. JAN Srtians (drossaard en burgemeester), bij transport 1807
 " T' Huijs ende hoff"
 grootte: 1 lopen 12 roijen, aanslag 4 g. 10 st. 4 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 6, fol. 93v
- De kadastrale leggers vermelden de volgende eigenaren:
- L. a. JAN STEIJVERS
 Artikel 670
 Sekties F 382 t/m 393, 4 huizen, 3 schuren met erf, 4 tuinen en bouwland
 totaal: 69 roeden 99 ellen
- M. CORNELIA JOANNA STEIJVERS, gehuwd met Petrus van Hoof 1877
 (koperslager)
 Artikel 670
 Sekties F 382 t/m 393, 4 huizen, 3 schuren met erf, 4 tuinen en bouwland
 totaal: 69 roeden 99 ellen
- N. PETRUS FRANCISCUS VAN HOOFF en cons. 1885
 Artikel 1236
 Sektie F 2572, huis, schuur en erf, 5 roeden 40 ellen, uit F 382, waarvan 2 roeden 70 ellen voor aanleg van een weg
 Sektie F 2813, huis en tuin, 1 roede 87 ellen, uit F 383 t/m 385
 Sektie F 2814, huis 27 ellen, uit F 384
 Sektie F 2815, huis en tuin, 2 roeden 93 ellen, uit F 385
 Sektie F 2812, huis en tuin, 6 roeden 42 ellen, uit F 383 en 387
- O. HELENA VAN HOOFF, EVERARDUS ARNOLDUS VAN HOOFF (pastoor te Escharen), CORNELIA WILHELMINA VAN HOOFF en ANTONIA IGNATIA VAN HOOFF (winkelierster te Bostel), na overlijden van Helena en Everardus Arnoldus CORNFIIA WILHELMINA. en ANTONIA IGNATIA VAN HOOFF 1913
 Artikel 3155
 Sektie F 4233: 5 huizen, schuur en tuin, 16_k 77 Ca
- P. DE R.K. GEMEENTE - PAROCHIE ST.-PETRUS AD VINCULA 1957
 Artikel 814, volgnr. 81
 Sektie F 4233, 5 huizen, schuur en tuin, 16_k 77 Ca

22. Markt 6, Sektie F 2088
 zie: Hoofdstuk XI, Lezers leveren hun bijdrage, nr. 4, blz.231
23. " s t . - A n n a e n O d a g a s t h u i s ' , H e i s t r a a t] e n 3, F 5143 (Beelaertshofie)
- De fundatie van St.-Anna en St.-Oda werd gesticht op 7 februari 1489 door Henricus Belaers en diens zuster Margaretha. Doelstelling van deze fundatie was de huisvesting en het onderhoud van twee arme lieden. Margaretha stichtte in 1507 bovendien een pacht of rente voor het St.-Anna en Oda-altaar ad f 50,40 en twee derde van negen mud rogge. De fundatie kwam in 1811 onder het beheer van het Bureau voor Weldadigheid. Bij de opheffing van genoemd Bureau in 1815 werden alle bescheiden wederom overgedragen aan de oude administrateur. De oude doelstelling "huisvesting voor twee arme lieden" is later gewijzigd in "huisvesting voor bejaarden of invaliden". In tegenstelling tot de andere Oirschotse fundaties is de Stichting van St.-Anna en Oda geheel zelfstandig gebleven en wordt nog steeds door een Beelaerts van Blokland bestuurd.
 Uit de verpondingsregisters van de hertgang Kerkhof hebben wij de volgende gegevens kunnen. noteren:
- DE FUNDATIE ST.-ANNA EN ODA GASTI-UIJS p.m. 1630
 " T'Huijs metten hoff ende den acker daeraen gelegen"
 grootte: 2 lopen, aanslag 1 g. 8 st. 8 p.
 verpondingsboek Kerkhof nr. 1, fol. 61v, nr. 2, fol. 53, nr. 3, fol. 71, nr. 4, fel. 49
- 'Verset aan den regel van Maurits Adr. Phaf een stuk hof 1803
 grootte: 20 roeden, aanslag 5 st. 12 p.
 volgens conditie van de Hr. Straalman"
 verpondingsboek Kerkhof nr. 5, fol. 47 en nr. 6, fel. 44
 blijft dus: 11 lopen, aanslag 1 g. 2 st. 12 p. •
- Aan de kadastrale leggers konden de volgende gegevens worden ontleend:
- FUNDATIE ANNA EN ODA (of BEELAARS) 1832
 Artikel 171
 Sektie F 738 tuin, 6 roeden 40 ellen
 Sektie F 739, huis en erf, 45 ellen
 Sektie F 740, huis, schuur en erf, 1 roede 63 ellen
 Sektie F 741, bouwland, 39 roeden 98 ellen
- Aan Verkeer en Waterstaat voor de aanleg van het kanaal verkocht van sektie F 741: 27 A 90 Ca 1916
- Vereniging van F 738, 739, 740 en de rest van F 741 tot sektie F 4248 1954
 " 2 huizen, tuin, schuur, erf en bouwland"
 grootte: 20 A 8 Ca
- Verkoop van 2 A 28 Ca aan de provincie Noord-Brabant 1967

Blijft:

" 2 huizen, tuin, bergplaats en bouwland"
artikel 171, volgnr. 9, sektie F 5143
grootte: 17 A 70 Ca

1973

IX. ARCHIVARISSCHAP

Nog niet zo lang geleden beschouwde men hem als een soort tijdsvreemd wezen, wars van iedere moderne progressie, een zonderling, "beschlag-nahmt" door een zonderlinge hobby, bestaande in het speuren en snuffelen door eeuwenoude archiefstukken. Dit was volgens verklaringen, afkomstig uit het kamp van niet-ingewijden, de typering van de figuur "archivaris". Men beschouwde hem als een kleine "Stubengelehrte", begrensd door de nauwe horizon van een "dberholte" wereld.

Een kursist van de door ons streekarchivariaat georganiseerde cursus in de paleografie verzocht mij, mijn persoonlijke opvatting aangaande het archivariisschap eens op schrift te stellen en aan de lezers van Campinia te presenteren. Het lijkt mij inderdaad nuttig, de buitenwereld en vooral de belangstellende lezer van onze periodiek een en ander over het archivariisschap te verduidelijken. Wat in dit blad naast vakkundige uiteenzettingen en reproducties wordt gepubliceerd, is namelijk ook een uitvloeisel van archivale werkzaamheden.

Mijn ambt heb ik in de loop der jaren leren beschouwen als een der uitgesproken ideale beroepen.. Ik meen, dat het archivariisschap een roeping is zoals dit ook bij het beroep van de geneeskundige en verpleger of het ambt van de geestelijke en het werk van de opvoeder het geval is. Met betrekking tot het in alinea 1 gelanceerde zou ik zonder enig blozen precies het tegenovergestelde willen beweren. Het archivariisschap is namelijk een uiterst modern vak, dat in onze moderne tijd juist enorm opgang maakt. Het werk en de visie van een behoorlijk aantal van mijn kollega-archivarissen kunnen de volgende uiteenzettingen zonder meer illustreren en bevestigen.

Archivarissen hebben de taak, de neerslag van het verleden in al zijn facetten toegankelijk te maken voor onze tijd. Zij willen aan historici, sociografen en andere belangstellenden geordende en duidelijk beschreven archieven presenteren. Zij willen helpen de oude teksten te interpreteren op hun staatkundige, politieke, rechterlijke en geestelijke achtergronden. Niemand wordt dagelijks zo zeer met het verleden en de historische evolutie gekonfronteerd als de archivaris. Hij is als het ware de verbindingsman tussen verleden en heden. Door zijn speciale opleiding (paleografie, geschiedenis en staatsinstellingen, kerkelijke instellingen, archivistiek, archiefwetgeving, Mid-delnederlands, Middeleeuws Latijn, Oud-Vaderlands Recht, kartografie en andere hulpwetenschappen) en door zijn gedurige training en dagelijkse ontdekkingen is hij in staat gesteld, een groter historieminded publiek met de zuiverste bronnen der geschiedenis in contact te brengen en aan historici en gedegen amateurs gesorteerd geestelijk voedsel te bieden. Hij kan en wil hen zelfs aktiveren, om een gezonde

heroriëntatie op licht en schaduw van een ver en recent verleden mogelijk te maken, een heroriëntatie van oorzaken en gevolgen, om zodoende een vergelijkende of problematische geschiedbeoefening te kunnen doceren. Door het onderkennen van deze historische evolutie zal het wel en wee van onze tijd duidelijker worden gezien en begrepen. Men zal een betere planning voor het toekomstige kunnen opstellen. De taak der historici is uitermate groot. Het is van belang, dat bestuurders, politieke en kerkelijke leiders historisch georiënteerd zijn of zich laten voorlichten door waarheidliebende erudiete beoefenaars der geschiedenis. Het begrip historicus is hiermede duidelijk omschreven: waarheidsgetrouw, erudiet in de geschiedkunde, zonder eigendunk, zonder groeps- of partijbelang, dus zonder enige tendens. De objektieve schriftelijke neerslag in de archieven biedt hiervoor - het "dagelijks brood". De archivariissen, in zekere mate voorlopers der historici, ordenen, beschrijven en presenteren deze stof. Maar het is van belang, dat de archivariissen hun ambt in een ideale geest opvatten en bezield uitoefenen. Het is van belang, dat zij ook tussentijds hun ervaringen en kennis aan anderen doorgeven, dat zij publiceren en vooral laten publiceren. Een goed archivaris stelt zijn kennis onbaatzuchtig aan anderen ter beschikking. Hij aanvaardt gaarne de medewerking en het medeweten van gedegen amateurs en tracht hen zoveel mogelijk met zijn enthousiasme te "besmetten". Daarom zal hii aktiviteiten als het geven van paleografische kursussen, van lezingen op historisch en heemkundig terrein, van bronnenuitgaven, van opgravingen, van elk onderzoek in een ver of recent verleden, ten eerste bevorderen. Een goed archivaris moet als het ware bezeten zijn van de grote importantie der geschiedenis en haar hulpwetenschappen. Daarom is hij juist modern in de goede zin van het woord, aangezien hij als geen ander de voorwaarden presenteert voor een ideaal huwelijk tussen goede oude verworvenheden en goede zich aandienende nieuwe vormen. Door zijn dagelijkse konfrontatie met oud en nieuw blijft hij zich echter ook bewust, dat hij op het persoonlijke vlak vanzelfsprekend een heel klein rolletje speelt, hetgeen hem noopt tot bescheidenheid. Zijn eerste en voornaamste taak is het inventariseren dus toegankelijk maken der archieven voor iedere bezoeker. Alleen reeds deze taak kan een levenswerk betekenen als het om grotere archieven gaat, een werk dat jarenlang onopgemerkt blijft. Pas met de uitgave van een definitieve inventaris treden de meeste archivariissen enigszins in de publiciteit. Ook deze tijd van voorbereidend zwoegen is een natuurlijke hulp bij de beoefening van zijn bescheidenheid. Er is dus geen sprake meer van een "Stubengelehrte". De archivariissen zijn bij al hun zorg en liefde voor de oude archieven mensen van hun eigen tijd. Juist door hun konfrontatie met het verleden hebben zij een veelzijdige interesse. Maar dit wil niet zeggen, dat zij op deze interesse-gebieden een belangrijke tol willen gaan spelen. Ook voor ons archivariissen geldt: "schoenmaker blijf bij je leest". Wij zijn geen historici, geen heemkundigen, geen archeologen. Wij zijn archivariissen, die het materiaal en de werkkraft leveren voor de in alle tijden onmisbare bruggen tussen gisteren, vandaag en morgen. Moge deze uiteenzetting ertoe bijdragen dat het archivariisschap door velen in een ander licht zal worden gezien!

W. Klaasen.

X. LIJST VAN KEMPISCHE PLAATSEN MET OPGAVE VAN HUN GELDELIJKE BIJDRAGE IN EEN OMSLAG OVER HET KWARTIER KEMPENLAND IN 1700, BEREKEND IN PROCENTEN.

"Repartitie over den Quartiere van Kempelant, hoe veel jeder vrijheijt, Dorp ofte plaetse in het hondert is."

Oirschot	19- 5- 0
Oystelbeers	1-17-12
Middelbeers	1- 2- 3
Eerssel	4- 7-12
Bercheijck	6- 6-11
Duijssel	1- 1- 3
Hapart	1-14- 8
Hoogenloon	2- 5- 6
Cas te ren	1- 2- 3
Westerhoven	3- 4- 5
Dommelen	1- 7- 4
Rijthoven	2-12-12
Steensel	1- 3-15
Bladel	4- 9- 4
Reusel	3- 5- 1
Loemel	6- 9-15
Oirle	2- 0-10
Vessem	2- 1-14
Knechsel	0-14- 2
Mereffelhooven	0- 8- 5
Wijntelroij	1- 6- 8
Gestel	2- 4-10
Strijp	2-12-12
Stratum	1-16- 9
Weerde	3- 0- 8
Waelre	2-10-15
Aelst	1-14- 5
Velthoven	2-17- 0
Blaerthem	1- 0- 3

Woenssel	4-19- 5
Zeel st	1-16- 5
Eijndhoven	6-10-11

100- 0- 0
- - - - -

XI. LEZERS LEVEREN HUN BIJDRAGE

1. De parochie van de H. Caecilia te Veldhoven onder het pastoraat van Gerardus Verhoeven, 1826 - 1875.
(door Th. A. Kuypers)

B. De nieuwe kerk (vervolg)

Oorspronkelijk had het in de bedoeling gelegen, een stenen toren te bouwen, maar uit bezuiniging werd de toren geheel uit hout gebouwd. "Deze toren," schreef P. Verhoeven in 1862, "heeft mij zeer dikwerf in groote ongerustheid gewikkeld; wenschelijk ware het, dat zelfs tot sterkte van de kerk en om somtijds nog ongelukken voor te komen, onze kerk van eenegoede steenen toren voorzien was, waar na ik altijd getracht heb, doch waarvan ik heb moeten afzien, omdat zulks de fianantiën van onze kerk alsnog niet toelieten, en op de bijdragen van gemeente of gemeentenaren ook niet is te hopen." (Groot Rekenboek, p. 337)

Al heel spoedig na het ingebruiknemen van de kerk begon de toren lekkages te vertonen. De miserie met, de toren is ook af te lezen uit de Rekening en Verantwoording over de jaren 1837, 1839, 1841 en 1842. De aanhoudende onkosten waren het kerkbestuur een doorn in het vlees. Zo kwamen zij op het idee "om eenen nieuwen steenen toren aan de kerk te bouwen; toch dewijl deze kosten, die begroot wierden op 2500 Guldens, ondragelijk waren voor het kerkbestuur, zoo bood zich zeke-ren persoon, welken hier niet wil genoemd worden (de pastoor zelf?) aan, om 1500 Guldens zonder intrest voor uit te schieten onder voor-waarde, dat het gemeentebestuur uit den dorpsomslag hier van 's jaarlijks 200 Guldens zoude restitueren tot dat de volle som zoude voldaan wezen; doch het gemeentebestuur, hierin zwaarigheid makende, heeft tot het wederom repareren van den toren toegestaan eene somme van 250 Guldens; alsdan is de kuip van den toren, die te voren van planken was, met schaliën gedekt, boven en onder de koepel met loot voorzien en is het frontespiece met tink bekleed."

Ook deze oplossing bracht geen blijvende remedie, maar bleef een noodoplossing. Na de dood van pastoor Verhoeven moest in 1875 pastoor Christianus van Gerwen (hij was slechts een half jaar hier pastoor en keerde toen naar zijn vroegere standplaats bij de zusters in Deursen terug) in de korte tijd dat hij hier was, de toren vernieuwen daar hij "dreigde in te vallen". (Groot Rekenboek, p. 304) In de Re-

kening en Verantwoording van dit jaar staat genoteerd "tot herstel van kerkgevel, dak en toren f 613,20".

Een andere kwaal, die met het bouwen als zodanig niets te maken had, openbaarde zich in 1841. Toen bleek namelijk dat het voetstuk van de pilaar bij de preekstoel alsook de trappen van de beide zijaltaren door zwam waren aangetast. Veertig jaar later maakt pastoor Joannes Vingerhoets (1875 tot 1896) in de Rekening en Verantwoording van het jaar 1881 eveneens melding van deze kwaal.

Een nader onderzoek bij de andere pilaren ingesteld bracht aan het licht, dat alleen de pilaar bij de preekstoel aan het rotten was, terwijl alle andere pilaren kerngezond bleken. Onder de aangetaste pilaar werd metselwerk aangebracht en de andere pilaren en de zijaltaren werden voorzien van schuiven, om zo nu en dan verse lucht erbij te laten.

In het Groot Rekenboek (p. 61) staat bij de reparaties van de altaren nog het volgende te lezen: "Wegens deze vernieuwing der trappen van de kleine altaren valt op te merken, dat den grondslag van onze kerk, als moergrond zijnde, zeer "rumanthiek" is, en zulks was vooral kort na het bouwen van onze kerk, zoo dat deze trappen, in 1835 daar nieuw in geplaatst, geheel versleten waren; onder dezelve groeide een soort van plant, den wilden zwam genaamd, en welken plant al hooger klimmende weldra de tomba van de altaren zoude bereikt en verteerd hebben, zoo wij het volgende jaar aan den pilaar, waar den predikstoel tegen geplaatst is, ondervonden hebben; dan hier dient tot waarschuwing verder opgemerkt te worden, dat juist die plaatsen waar vroeger de schoonmaaksters van de kerk zeep gebruikt hebben, zoo als bij den predikstoel en deze kleine altaren het geval is geweest, door dezen zoo oenen vernielende plant zijn aangetast geweest, welken immers door den zeep, vooral op dezen moerigen grond zijn voedsel schijnt te verkrijgen - intusschen hebben wij, om zulks voor te komen, de trappen met luchtgaten laten maken."

Aflossing der schuld

Schulden maken is niet moeilijk. Schulden aflossen is een zwaardere opgave. Het eist een steeds nauwlettend toezien op de uitgaven. Bij de voltooiing van de kerk, einde 1836, beliepen de schulden een totaal bedrag van f 3.900,--; f 500,-- was renteloos geleend, voor f 3.400,-- moest een rente van 4% betaald worden en ook de koopsom van het bouwterrein f 100,-- moest nog steeds voldaan worden. Jaarlijks moest f 136,-- aan rente worden opgebracht. Wanneer men ziet, dat in het jaar 1837 de opbrengst van de kollekte voor het hele jaar f 129,05 bedroeg, dan begrijpt men dat het kerkbestuur voor een bijna hopeloze opgave stond. Daarbij kwam nog een tweede faktor. Het kerkgebouw moest aangekleed en ingericht worden. Dan pas werd het echt een huis van God. Daarom moesten in die eerste jaren nogal wat noodzakelijke uitgaven gedaan worden voor het interieur van de kerk. Het is verwonderlijk: tot 1848 sloten de Rekeningen en Verantwoordingen nog steeds met een batig saldo. De jaren 1849, 1850, 1851, 1852 en 1854 (dit jaar zelfs f 256,891) leverden een nadelig saldo op. Telkens paste pastoor Verhoeven voorlopig het ontbrekende bedrag bij.

In 1840 werden de eerste honderd gulden terugbetaald. Tot 1858 loste het kerkbestuur gemiddeld tweehonderd gulden per jaar af. Bij de laatste aflossing in 1858 kon pastoor Verhoeven met voldoening schrijven in Rekening en Verantwoording van dat jaar: "Hiermede is de gehele schuld op de kerk voldaan." Een faktor, die zeker geholpen heeft, dit mogelijk te maken, was het feit, dat vanaf 1843 aan de pastoor een rijkssalaris van vierhonderd gulden werd toegekend, waardoor in plaats van f.250,-- nog maar f 100,-- uit de kerkekas voor salaris aan de pastoor uitbetaald behoefde te worden. (Brief van Mgr. H. den Dubbelden, 23 aug. 1843)

Om ieder dubbeltje werd gevochten. Zo was het voor de pastoor een ergernis, dat van de twee kapitalen werkelijke schuld de rente van het ene kapitaal rechtstreeks ontvangen werd en de intrest van het andere kapitaal door de gemeenteontvanger werd uitbetaald, wat weer extra kosten meebracht. In de overeenkomst met het gemeentebestuur gesloten in verband met de afbraak van de oude toren, was dit door beide partijen uitdrukkelijk vastgelegd. Toch werd meermalen naar Gedeputeerde Staten geschreven, om te proberen dit kapitaal op naam te krijgen en de rente dus rechtstreeks te ontvangen. Alle pogingen haalden niets uit, "hetgene ik nergens aan kan toeschrijven als aan de nadelige berigten hierop gegeven." (Rekening en Verantwoording 1838).

Een beetje roekeloos ging men soms toch wel te werk. Eind 1835 werd de brandverzekering opgezegd. Pas in 1842 sloot men weer een nieuwe polis af. Ook een geschiedenis, die zich in 1844 afspeelde, laat zien dat het kerkbestuur niet altijd verantwoord te werk ging. De gegevens over deze zaak zijn alleen bewaard gebleven in het Archief van het Bisdom. Hieruit valt het volgende op te maken.

22 Februari 1844 stuurde het kerkbestuur van Veldhoven een rekest naar Gedeputeerde Staten in den Bosch met het verzoek om een stuk werkelijke schuld, groot f 2.500,-- te mogen verkopen, om daarmee schulden af te lossen. Bedoeld kapitaal was bij het bouwen van de kerk door Koning Willem I gegeven met de uitdrukkelijke bedoeling om de jaarlijkse intrest daarvan te besteden voor onderhoud van de kerk.

Gedeputeerde Staten stuurden 5 maart een net briefje naar Mgr. H. den Dubbelden met het verzoek om inlichtingen en met de vraag wat het kerkbestuur van Veldhoven gedaan had om de schulden af te lossen. Monseigneur wist van heel de kwestie niets af en het is begrijpelijk dat hij het kerkbestuur ter verantwoording riep. De reprimande werd door de deken van Eindhoven, G.W. van Someren, overgebracht. Daarop stuurde pastoor Verhoeven de volgende brief aan de deken van Eindhoven:

Veldhoven den 17 maart 1844

Zeer Eerwaardig Heer!

Het spijt mij zeer Monseigneur door het indienen van bewust rekwest misnoegen veroorzaakt te hebben, en betuig dat geensints mijn voor-nemen is geweest om Zijne D.H. hierin te miskennen; maar had des-aangaande met de Heer H. de Wijs gehandeld, welke mij het formulier voor gemeld rekwestje ook heeft overgezonden, en mijn plan, wanneer

ik in hetzelfde konde slagen, goed vond. ik dacht dus, de wijl Z.D.H. zoo ik verneem met gemelde Heer zich in deze zaken verstaat, dat het onnoodig was Z.D.H. hierover verder lastig te vallen, des te meer daar ik vroeger bij het bouwen mijner Kerk in alles wat hiermede in betrekking stond met gemelde Heer heb geraadpleegd en volgens deszelfs raad ben te werk gegaan. Hetgene Z.D.H. niet onbekend was. Ik verzeker UEerw. in waarheid, dat ik tot dusverre mij niet voorgesteld heb ergens in te misdoen, maar gemeend heb wel te doen met de belangen mijner kerk te betrachten. Immers de eenigste reden, waarom ik tot, het indienen van gemeld rekwest ben overgegaan is geweest gemeld kapitaal te verrekenen, en hier mede de schulden op dezelve gevestigd af te losschen, te meer omdat deze fondsen tegenwoordig alhoewel hoog, nochtans mijns dunkens, wisselvallig staan, en indien dezelve vroeg of laat kwamen te mankeeren, zoude ik mij met de schulden ten lasten mijner kerk in eene moeilijke omstandigheid bevinden, daar immers deszelfs inkomsten van schaal en kerkegelden door de toenemende armoede ook in mijne gemeente 's jaarlijks verminderen. Mijne meening was dus, zoals ik aan de Heer Dewijs ook geschreven heb, de schulden bij Monseigneur ten lasten onzer kerk af te losschen. Ik weet voor het overige geene reden in te brengen, dan dat behalven deze 2000 Gl bij Monseigneur de kerk nog verschuldigd is bij mijn 700 Gl en bij mijne gewezen dienstmeid (Catharina de Groot) 300 Gl. Indien nu Monseigneur konde berigten, dat voor deze 1000 Gl de kerk wierd aangesproken en zoo veel contanten niet had om te betalen, nog in den tegenwoordigen tijd daar ieder zijn geld noodig heeft, elders konde bekomen, dan konde ik in geval de auctorisatie wierd verleend, die 300 Gl. bij mijne gewezen dienstmeid aflosschen, welke ik toch weldra zal moeten restitueren, en het overige konde ik op de obligatie van Monseigneur terugschieten. Want wat die 700 Gl bij mijn betreft, zal UwEerw. zich nog wel herinneren, UwEerw. onlangs gezegd te hebben, dat ik voornemens was deze later ten dienste van de kerk te gebruiken.

Zie hier de eenige reden, welke ik nog zoude kunnen bijbrengen, en welke waarlijk 'smijns dunkens als eene causa extraordinaria kan beschouwd worden; dat te weten de kerk word aangesproken om gelden terug te schieten, welke zij in contanten niet heeft, nog elders kan bekomen. Ik vertrouw, dat UwEerw. wel de goedheid zal hebben zulks aan Z.D.H. te communiceren. Niettemin zoude l.D.H. deze reden ook niet als genoegzaam beschouwen en ter verwerping van gemeld rekwest oordeelen te moeten adviseren, zal ik mij net alle bereidwilligheid aan deze beslissing onderwerpen. Ja, indien Monseigneur, zooals ik tot mijne smart uit de overgezondene letteren van den Zeer Eerw. Heer Secretaris heb opgemerkt, zich hierdoor in verlegenheid zag gebracht, dat dan Z.D.H. mij niet spare, maar bij het bericht aan zijne Excellentie de geheele schuld op mij weroe, zoo als Z.D.H. zal goedvinden. Gelief mede Z.D.H. uit mijnen naam ootmoedig om verschooning voor het gebeurde te vragen, en Zijne D.H. van mijne onderwerping in alles te verzekeren.

Wat nu de vraag van den Minister betreft: Welke middelen gebezigd zijn om de gevestigde schulden af te losschen? hierop kunnen de re-

keningen welke ik zedert die jaren ingediend heb, antwoorden, waaruit immers blijkt dat wij zedert de jaren 1837, wanneer onze kerk bezwaard was met 4500 Gl schulden, deze nu zijn verminderd met 1500 Gl, welke gelden gevonden zijn uit het inwendige der kerk, schaal, banken etc. alsmede uit eenige liberale giften.

Dan Eerw.Heer! evenmin is mijne bedoeling of meening geweest UwEerw. te miskennen of voorbij te gaan, en vertrouw dat het bovengemelde, hetgene ik ter verschooning bij Monseigneur heb bijgebracht, mij ook bij Uw Eerw. zal verschoonen, in welk vertrouwen ik mij met allen eerbied onderteeken

Zeer Eerw. Heer
Uw Eerw. dw. dn. G. Verhoeven pastor."

26 Maart gaf Mgr. H. den Dubbelden antwoord aan de Minister van het Departement voor zaken van den R.K. Eeredienst. Hierin deelde hij mee, dat naar zijn mening gemelde aanvraag "gansch ondoelmatig" was. Tot dusver had de kerk f 1.500,-- uit eigen middelen afgelost. Zij kon op dezelfde wijze best doorgaan. Daarom gaf hij het advies "om de zaak daarheen te zullen wenden, dat het adres, zoo als het daar ligt, moge worden gewezen van de hand, ten einde ook andere rekesten van dien aard worden voorgekomen. Naar het mij toe schijnt, kunnen alleen puitengewone omstandigheden dergelijke verkoop wettigen." In een sc rijven van 11 april 1844 deelde Minister De Pelichy aan het kerkbestuur van Veldhoven mee, "dat hij heeft goedgevonden: aan de rekestranten te kennen te geven dat in hun verzoek niet kan worden getreden en hetzelfde mitsdien wordt afgewezen." Mgr. H. den Dubbelden ontving een afschrift van deze beschikking. Daarmee was deze zaak af. In zijn Groot Rekenboek maakt pastoor Verhoeven met geen enkel woord melding van deze geschiedenis. De kerk, die hij bouwde, werd veertig jaar na zijn dood gesloopt. We kennen haar uit oude ansichten. Zelfs nu zal niemand om de afbraak treuren. Het was een heel eenvoudig kerkje zonder enige fraaie of markante trekken. In het boek van Drs. H.P.R. Rosenberg: 'De 19de-eeuwse kerkelijke bouwkunst in Nederland' (1972) wordt Veldhoven met geen woord genoemd. Jan Kalf in: "De Katholieke kerken in Nederland" (1906, p.408) wijdt er enkele regels aan: "Dit in 1834 onder leiding van eenen opzichter van den Waterstaat gebouwde kerkje werd 1 juli 1845 gewijd door Mgr. Zwijsen. Het bestaat uit een vijf traveeën diep schip en halfroond gesloten koor. Er zijn 74 zitplaatsen (dit moet wel een vergissing zijn). Achter den met een fronton gedekten voorgevel schiet een klokkentorentje omhoog."

Al kunnen we dan misschien weinig waardering hebben voor het bouwwerk zelf, wel moeten we een groot respect hebben voor de bouwer, die onder uiterst moeilijke omstandigheden en met inzet van heel zijn persoon dit werk voltooide en in stand hield. Het behoort tot de dingen, waarvan men achteraf zegt:

"Hoe is het mogelijk geweest?".

November 1972.

2. GENEALOGISCHE REEKS VAN W.J.C. SENDERS TE VALKENSWAARD
(Zeelst-Bergeijk-Luyksgestel-Valkenswaard)
(door W.J.C. Senders, Valkenierstraat Oost 195, Valkenswaard)
(vervolg)

- III. Jan Jan Wilms
geb. circa 1630 (Zeelst)
huwt circa 1664 Gertruda Marcelis. Uit dit huwelijk worden de volgende kinderen te Zeelst geboren:
1. Martellus susc. Henricus Joannis - Mechteldis Marcelis (volgt rv)
geb. 28-10-1664
 2. Joannis susc. Joannis Martelli Maria Joannis
geb. 11-2-1666
huwt op 7-1-1696 met Alegonda Heuvelmans, uit welk huwelijk 3 meisjes werden geboren.
 3. Adrianus susc. Theodorus Adriani Joanna Jacobi
geb. 8-2-1668
- Veldhoven R. 13 fol. 35, 24-2-1664
Jan Janssen Senders schuldig aan de Tafel van de Armen tot Zeelst een erfpacht van 5 gld. jaarlijks le maal Lichtmis 1665 en dat uit onderpand van:
huis, hof en erf, groot 42 lopen, gelegen in de parochie van Zeelst ter plaatse Cleyn Eindhoven, belendende percelen: Geeraert Hendrickx - de weduwe van Roeloff Andriessen - de gemene straat.
Hieruit te vergelden 5 vaten rogge aan de Arren van Woensel, hetwelk tot nog toe betaald is met half koren en half 6 stuivers per vat, verder nog 6 gld. 12 st. jaarlijks ineens aan het Capittel ter Bossche.
- IV. Marcelis Jansen Senders
ged. te Zeelst 28-10-1664
susc. Henricus Joannis en Mechteldis Marcelis
overl. waarschijnlijk te Zeelst 30-10-1739
huwt te Zeelst op St. Jacobsdag 25-7-1658 (ondertrouw 12-7-1688) met Marija Peters van Asten
Uit dit huwelijk worden te Zeelst 7 kinderen en te Meerveldhoven 1 (liet laatste) kind geboren.
1. Oda
geb. 15-10-1689
huwt op 5-8-1725 met dispensatie te Zeelst net Jan Senders
 2. Petrus
geb. 11-11-1691
waarschijnlijk jong overleden
 3. Petrus (volgt V)
geb. 1-2-1693

4. Cornelis
geb. 9-5-1696
5. Maria
geb. 19-11-1698
6. Anna
geb. 12-2-1702
huwt op 15-2-1733 te Zeelst met dispensatie Henricus Bogaars
7. Joannis
geb. 30-11-1704
8. Franciscus
geb. 21-11-1707 te Meerveldhoven
huwt op 30-10-1729 te Zeelst met dispensatie Joanna Bogaars

Marija Peters van Asten overlijdt te Zeelst op 20-11-1728. Veldhoven R. 64 fol. 171 d.d. 10-8-1730 maakt Marcelis Jansen Zenders een staat van inventaris.

- V. Peeter Marcelis Senders
ged. 1-2-1693 te Zeelst, susc. Joes Senders en Guilliëlma Sijmons
wellicht overleden te Zeelst 11-3-1775
van beroep wever.
huwt op 16-6-1715 te Zeelst Maria Peters van Woensel met getuigen Gerardo Huyberts en Maria Biese (1ste huwelijk)
huwt voor de 2de maal op 7-7-1743 Ida Jacob Leemans (overleden 11-3-1782 te Zeelst als weduwe van Pieter Senders, zonder wettige geboorte na te laten)
Uit dit huwelijk worden te Zeelst 8 kinderen geboren.
1. Peeter Peeter Peeterse Senders
geb. 14-5-1716
huwt op 3-11-1743 te Zeelst Geertruy van Maaren (overleden 11-1-1785 te Zeelst)
Bij akte Veldhoven R. 48 fol. 116/118 d.d. 3-6-1774 wordt de nalatenschap gedeeld van Geraard van Maren en zijn vrouw. Aan Peeter Peeter Senders als man en momboir van Geertruy van Maren valt ten deel het derde lot en wel:
een perceel groesveld binnen Zeelst in het muggenhool genaamd het "Eeusel", groot 1 lopensaet 24 roeden, belend: Je heide - weduwe Lucas de Louw - Jan van Doorn - Nicolaas Vermeeren.
 2. Godefridus
geb. 19-9-1719
huwt voor de 1ste maal op 23-9-1753 te Zeelst Joanne Maria Bijnen, uit welk huwelijk 3 kinderen te Zeelst worden geboren.
huwt voor de 2de maal op 4-9-1763 te Zeelst Elisabeth Meulendijckx, uit welk huwelijk 5 kinderen te Zeelst worden geboren.
Godefridus overlijdt te Zeelst op 22-7-1772

Veldhoven R. 45 fol. 28/30 d.d. 2-9-1763 maakt hij een staat van inventaris ten behoeve van zijn nog 2 in leven zijnde kinderen. 14-7-1772 maakt Goort Senders, ziek in bed liggende zijn testament (Veldhoven R. 48, fol. 19).
 Veldhoven R. 48 fol. 26 d.d. 10-9-1772 verhuren Peeter Senders en Willem van den Bergh testamentaire voogden over de kinderen van wijlen Hoort Senders het huis etc. aan diens weduwe.
 Op 8-10-1773 (Veldhoven R. 48 fol. 80) maakt Elisabeth Meulendijks, weduwe Goort Senders haar staat van inventaris; 20-11-1773 (Veldhoven R. 48, fol. 92) is er een huurcedule tussen de voogden van de kinderen van Goort Senders en Joost van de Heyde.

3. Elisabetha
 geb. 8-6-1722
 huwt op 7-11-1745 te Zeelst met Peter van Rooy
 Uit dit huwelijk worden te Zeelst 10 kinderen geboren
 Elisabeth Pieter Senders is begraven te Zeelst op 10-2-1780
4. Ida
 geb. 5-9-1724
5. Lambertus
 geb. 5-7-1727
 Lambertus Senders is op 7-9-1809 begraven, volgens de aangever 86 jaar oud, te Zeelst wonende in het Muggenhool.
 huwt op 24-2-1754 te Zeelst Angelina Poppuliers
 getuigen waren Arnoldus Senders en Henricus Cuypers. Op 7-9-1809 waren nog 4 kinderen uit dit huwelijk in leven.
 Bij akte Veldhoven R. 49, fol. 94 d.d. 27-10-1775 wordt de nalatenschap van Clasina Peeter Peeters eerst weduwe van Lambert Poppeliers en laatst van Corstiaen Cuypers resp. moeder en grootmoeder van de erfgenamen met name:
 - a. Lambert Peeter Senders, man en momboir van Engelina Poppeliers, wonende te Zeelst
 - b. Lambert Eliens, man en momboir van Elisabeth Poppeliers, wonende te Zeelst
 - c. Lambert van de Ven, man van Maria Verspieren
 Aan Lambert Peeter Senders wordt toebedeeld:
 1. huis, hof, aangelay te Zeelst in het Muggenhool, groot 28 roeden
 2. perceel land en groes aan de hei, groot 1 lopen 29 roeden
 3. perceel 1 lopen 29 roeden, belend: Willem Senders - de weduwe van Andries van Nuenen c.s. - Hendrik van Keulen - de straat
 4. het "Witveld" groot 38 roeden, belend: Adriaan Baselmans - de heide - Hendrik van der Meeren
 5. perceel groes van Putmans, groot 38 roeden, belend: Willem Senders - de weduwe van Andries van Nuenen - voorgaande percelen

6. 2 lopen naast Hendrik Maas (die het 2de lot trok) uit een perceel genaamd "het heyveld" groot 6 lopen, belend: Dirk Maas - Peeter Senders - de weduwe van Lucas de Lorin - de straat

6. Anna Maria
 geb. 9-12-1729
 huwt op 20-1-1753 te Zeelst Jan Dirckx van Weert
 als getuigen treden op Godefridus Senders en Waltero van Nuenen
 Uit dit huwelijk wordt te Meerveldhoven 1 kind geboren:
Antonius
 geb. 19-12-1763
7. Arnoldus (volgt VI)
 geb. 19-11-1732
8. Gertrudis
 geb. 28-7-1738
 Veldhoven R. 42 fol. 144 d.d. 11-7-1743 staat van inventaris van de wever Peter Marcelis Senders, weduwnaar Marija Peters voor schepenen van Zeelst t.b.v. 8 kinderen, dit in verband met zijn huwelijk met Ike Jacob Leemans.
 Veldhoven R. 43, fol. 54 d.d. 31-10-1750 huurt Peter Marcelis Senders van Jan Borgers een huis aan de heystraat te Zeelst met annex weg een teelland, groot circa 24 lopen. De huurtijd belooft 8 jaar, de huur bedraagt 43 g. 10 st. per jaar.
 Veldhoven R. 48 fol. 135 d.d. 23-2-1776
 Procuratie van Ida Leemans, weduwe van Peeter Senders
 Verpondingsboek nr. 1422 fol. 70 (1750 - 1760)
 Peter Marcelis Zenders
 Huys, hoff en aengelagh 4 lopen 12 roy 1-2-0
 Item den Bloemstock, 1 lopen 35 roy 1-0-0
 Item den halven bogt aan de hey van Ant.
 Zegers, groot 1 lopen 181 roy 0-9-0
 Item lapt in de grote dries aan de hey gecome van Jan Cuypers 1 1 31 r 0-16-4
 opt Jaer 3-7-12
 Verpondingsboek nr. 1422 fol. 93 (1750 - 1760)
 Peter Marcelis Zenders
 huys, hoff en groes 2 1 33 r 8 pen is 0-1-5
 Item Zant daer 1 1 30 r 8 pen is 0-0-13
 den bloemstock 1 1 41 r 10 pen is 0-1-2
 Item den 1 agterste bogt aan de hey van Ant.
 Segers groot 1 1 181 r 0-0-11
 Lant in de grote Dries aan de hey geeuw van Jan Cuypers 1 1 31 r 0-0-13
 Bede 0-4-12

{wordt vervolgd}

3. STAMREEKS VAN STEFAN J.J.F. en HUGO M.J.H. BEJNEN (16 geslachten)
door J.F.C.M. Bijnen, Clementinalaan 2, Oerle

I - X Waalre, XI - XVI Veldhoven

- I. JAN WOUTERS:
leeftde vermoedelijk van 1450 - 1500 te waalre
- II. MIRTHICNEUS JAN WOUTERSZ.
geboren omstreeks 1470, overleden omstreeks 1522
huwt omstreeks 1496 Katelijne N.
- III. GIJSBRECHT BARTHOLOMEUS JAN WOUTERS
geboren omstreeks 1498, overleden omstreeks 1565
huwt omstreeks 1520 Katelijne N.
- IV. mmInomEus GIJSBERT BARTHOLOMEUSZ. (BIJNEN)
geboren omstreeks 1520, overleden tussen 1566 en 1609
huwt omstreeks 1547 Anna N.
- V. JASPER BARTHOLOMEUS GIJSBERTSZ. B(E)IJNEN
geboren omstreeks 1560, overleden omstreeks 1630
huwt omstreeks 1595 Elisabeth Adriaensdr, overleden na 1631
- VI. LAURENS JASPERS BIJNEN
geboren omstreeks 1605, overleden omstreeks 1672
huwt te Veldhoven op 18-7-1632 Catharina Christiani
zij hertrouwt v66r 28-10-16'3 met Bartholomeus Swane
- VII. JASPER LAUREIJS BIJNEN
geboren omstreeks 1640, overleden tussen 1690 en 4-3-1694
huwt omstreeks 1670 met Elisabeth Bottbergen, overleden te
waalre v66r 1-3-1714
- VIII. PETER JASPER B(E)IJNEN
geboren waalre omstreeks 1675, begraven aldaar op 7-4-1733
huwt te Veldhoven op 2-6-1707 met Anna Henrici Sledsen, ge-
doopt aldaar op 4-1-1681, begraven te waalre op 19-10-1739
- IX. GASPAR B(E)IJNEN
gedoopt te waalre op 2-12-1714, overleden aldaar op 28-1-1790
huwt te Valkenswaard op 29-11-1750 met Joanna Theresia van
Ham, gedoopt aldaar op 28-6-1727, overleden te waalre op
24-5-1797
- X. ALEXANDER B(E)IJNEN
gedoopt te waalre op 19-6-1765, overleden te 's-Hertogen-
bosch op 22-11-1826, huwt voor de iste maal te Zevenbergen
op 27-11-1794 met Dimphna Verheggen, gedoopt te Veldhoven op
19-6-1772, overleden te waalre op 2-3-1812; huwt voor de 2de
maal te waalre op 17-12-1812 met Helena van Boxneer, gedoopt
te Helden op 28-5-1781, overleden te waalre op 27-2-1832.
- XI. JOHANNES BIJNEN
gedoopt te waalre op 24-11-1804, overleden te Veldhoven op
24-11-1869, huwt aldaar op 17-11-1826 Johanna Maria Riga,

gedoopt aldaar op 3-3-1800, overleden aldaar op 8-12-1877.

- XII. ALEXANDER BIJNEN
geboren te Veldhoven op 16-1-1836, overleden aldaar op 26-8-
1919, huwt te Zeelst op 22-1-1864 met Maria Eendrica Eliens,
geboren aldaar op 26-1-1838, overleden aldaar op 6-5-1893.
- XIII. JACOBUS BIJNEN
geboren te Zeelst op 15-8-1877, overleden te Veldhoven op
1-3-1951, huwt te Bergeijk op 22-4-1907 met Henrica Francisca
Moeskops, geboren aldaar op 4-3-1880, overleden te Veldhoven
op 2-1-1946.
- XIV. FRANS JACQUES CORNELIS RIJNEN
geboren te Bergeijk op 22-2-1915, huwt te Veghel op 2-10-1939
met Henrica Wilhelmina van Grinsven, geboren te Erp op 8-1-1914
- XV. JACQUES FRANS CORNELIS MARIA BIJNEN
geboren te Veldhoven op 27-6-1940, huwt te Oost-, West- en
Middelbeers op 17-7-1965 met Martina Johanna Maria Hens, gebo-
ren aldaar op 22-5-1942.
- XVI. a. STEFAN JACQUES JOHAN FRANS BIJNEN
geboren te Eindhoven op 7-12-1969
b. HUGO MARTIN JACQ HENRI BIJNEN
geboren te Veldhoven op 13-10-1973

Aan belangstellenden,

Deze stamreeks moge een bijdrage zijn aan een uitgebreider genealo-
gisch onderzoek, waaraan door mij wordt gewerkt. Voor inlichtingen,
op- en aanmerkingen, houd ik mij zeer aanbevolen.

Oerle, herfst 1973
J, Bijnen.

4. Pand Markt 6 - Sektie E 2088
door S.v.d. Steen

De monumentenlijst der gemeente Oirschot omschrijft dit perceel als
volgt: "Eenvoudig witgeverfde halsgevel, met rollaag afgedekt en met
kleine rondbogige topfronten, een der vensters met luiken; twee
stoeppalen."

Op een oude primitieve tekening van de markt in 1620 staat als eige-
naar van dit pand genoteerd:

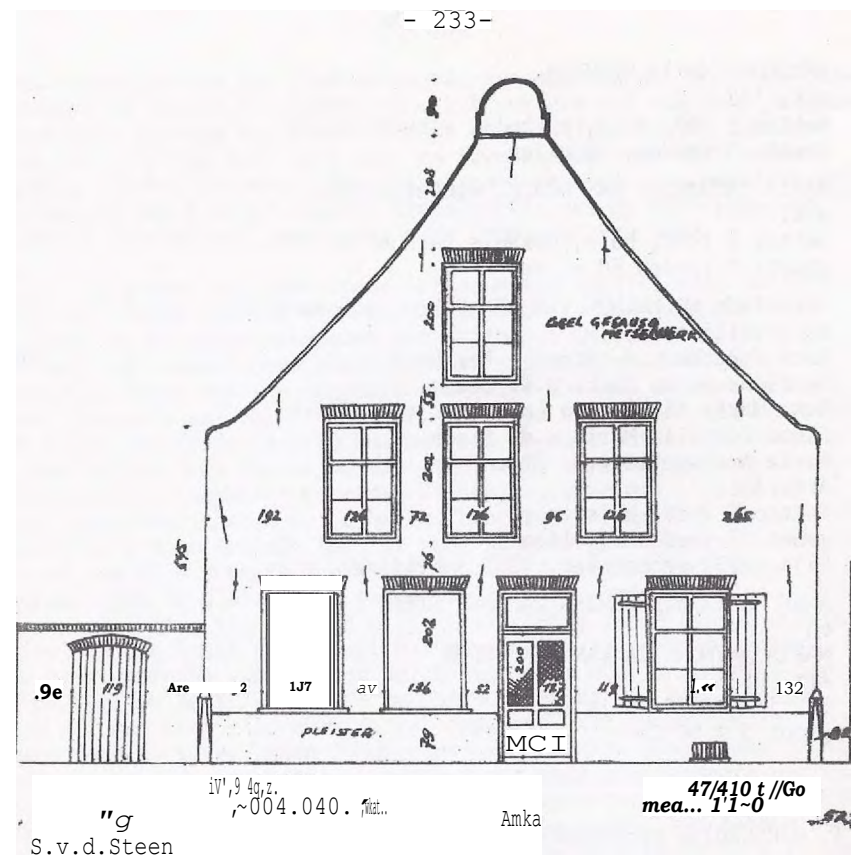
A. LEONART MOYSIS

De oude verpondingsregisters vermelden de volgende eigenaars respek-
tiefelijk bewoners:

B. MOYSES LENAERTS VAN AELST
"Huijs en hoff"

grootte: 3 roijen, aanslag 3 g. 5 st. 4 p.

- verpondingsboek Kerkhof K 1, fol. 64 p-115v°
- C. PEETER HENRICKS VAN ACHEL, na overlijden zijn weduwe MARIA 1666
 Vertaen van Moyses Lenaerts van Aelst
 de hellicht in huijs en hoff tot een en half roy
 aanslag 1 g. 12 st. 10 p.
- Vertaen vuijt den regel van Moyses Lenaerts van Aelst 1684
 "de andere hellicht in t'huijs en hof f"
 grootte 11 roy aanslag 1 g. 12 st. 10 p.
 verpondingsboek Kerkhoff fol. 66 K 1
- D. DAENDEL PETERS VAN ACHEL 1709
 "Verfoei' van Maria, Wed. van Peter van Achel"
 "Huijs metten hoff"
 grootte: 3 royen, aanslag 3 g. 5 st. 4 p.
 Verpondingsboek Kerkhoff Nr. 2, fol. 153
- E. DE KINDEREN VAN DAENDEL PETERS VAN ACHEL 1732
 "Huijs metten hof f"
 grootte: 3 royen, aanslag 3 g. 5 st. 4 p.
 1740
 1 roy erve naar Peter Ant. Verhoeven
 K 2 fol. 150 " " "
 verpondingsboek Kerkhof K 2, fol. 153
- F. MEIJLICHEN VAN GINCK 1751
 "Vertaen bij coop uijt den regel van de twee kinderen
 van Daendel Peters van Achel"
 "Huijs metten hoff"
 grootte: 21 royen, aanslag 2 g. 13 st. 4 p.
 Verpondingsboek Kerkhoff K 2, fol. 152
- G. HENDRIEN DIRCX VAN 1-anm bij koop 1753
 "Huijs metten hof f"
 grootte: 21 royen, aanslag 2 g. 13 st. 4 p.
 Verpondingsboek Kerkhoff K 2, fol. 152, K 3, fol.
 199, K 4, fol. 141
- H. DEN HOOGED.GEB. EN GESTR.HEER CAREL HENDRIK JACOB 1772
 BARON SWEERTS DE LANDAS, drossard, bij koop
 "Thijs en hoof"
 grootte: 21 royen, aanslag 2 g. 13 st. 4 p.
 Verpondingsboek Kerkhof Nr. 4, fol. 132
- I. DE HEER WILLIAM STANDERT 1773
 "Wijs en hoff"
 grootte: 21 royen, aanslag 2 g. 13 st. 4 p.
 Verpondingsboek Kerkhoff K 4, fol. 144v°
- J. ABRAHAM DAVITS, bij koop 1783
 "Huijs en hoff"
 grootte: 21 royen, aanslag 2 g. 13 st. 4 p.
 Verpondingsboek Nr. 4, Lol. 141, K 5 fol. 158, K 6 fol....

- S.v.d.Steen
 Markt 6, Oirschot, anno 1600
- De huisnummeringslijst van 1808 vermeldt op nr. 230 ABRAHAM DAVITS. Daarna werd het nr. 238. Als nieuwe eigenaar: 1808
- K. ARNOLDUS HENDR. LEMMENS 1808
 De kadastrale leggers vermelden in 1832 de volgende eigenaren:
 ARNOLDUS HENDR. LEMMENS, vrederechter
 Art. 397
 Sektie F 769, huis, schuur en erf
 groot: 2 roeden 60 ellen
- L. JAN LEMMENS, koopman en winkelier 1834
 na overlijden
 MARIA CATHARINE DEYCK, de weduwe, en NORBERTUS 1871

ARNOLDUS MARIA LEVENS

Art. 1382

Sektie F 769, huis, pakhuis, schuur en erf
groot: 3 roeden, 90 ellen

M. MARIA CATHARINA VAN DIJCK, winkelierster 1872

art. 2771

Sektie F 2088, huis, pakhuis, schuur en erf
groot: 3 roeden 90 ellen

N. HENDRIKUS WILHELMUS VAN DER S1'hEN, schoenmaker 1880

na overlijden

Anna Johanna v.d. Steen - Kerkhofs 1923

Henricus Simon Anth. v.d. Steen

Anna Maria Wilhelmina Laurentis v.d. Steen

Simon Cornelis Maria v.d. Steen

Maria Anthonetta v.d. Steen

Art. 4331

Sektie F 2088, huis en erf

groot: 3 roeden 90 ellen

bijz. 1937 verbouwing, 1955 scheiding

O. ANNA MARIA WILHELMINA VAN DER STEEN 1953

en

MARIA ANTHONETTA VAN DER SITEN

Art. 6833

Sektie F 2088, huis en erf

groot 3 A 90 Ca

XII. OIRSCHOTSE LEENGOEDEREN (OIRSCHOT EN BEST)

Dit hoofdstuk wordt in de volgende aflevering voortgezet.

XIII. EEN PRINS VAN NASSAU IN 1668 TE OIRSCHOT OVERLEDEN AAN DE CHOLERA.

Of het na een langer verblijf te Oirschot gebeurde of slechts op een doorreis, staat niet vast. In elk geval is Philips Carel Prins van Nassau Hademar in 1668 te Oirschot plotseling overleden. Zijn dode lichaam werd op verzoek van zijn hofmeester in de herberg "Den Dobbelen Arent" door de geneesheren Theodorus Verheijden en Arnoldus Feij aan een lijkschouwing onderworpen. Uit dit onderzoek resulteerde volgens genoemde medici, dat zijn plotselinge dood een gevolg was van de cholera, een in de oudheid veelvuldig voorkomende ziekte, die ook in onze twintigste eeuw wederom van zich laat horen.

De vraag is echter, of de term "cholera" drie eeuwen geleden niet een geheel andere ziekte betekende. Wij weten, dat Arnoldus Feij en Theo-

dorus Verheijden in hun tijd vermaarde geneesheren waren en hun diagnose uiterst sekuur en wetenschappelijk verantwoord stelden. Aangaande het dode lichaam van prins Philips Carel wijzen hun bevindingen in de richting van een zware gal- en leveraandoening. Toch noemen zij deze ziekte "cholera". Mogelijk kunnen de medici na nauwkeurige bestudering der hierna volgende transkriptie van de oude akte een duidelijk uitsluitel geven over deze "cholera" van 1668.

Allen den geenen die dese opene letteren van certificatie sullen sien ofte hooren saluyt. Wij Jan Matheijs Oerlemans ende Anthonis Dircx van de Vleuthen schepenen der Vrijheijt Oirschot Meijerije van Sherthogenbossch doen condett eenen iegelijcken ende certificeren mits desen voor de oprechte waarheijt dat wij op versoeck van Monsr. Fredrick van Saliel hoofdmr. van sijn Doorlucht mijn heer Philips Carel Prince de Nassau Hademar ons op date deser hebben gevonden ten huijsse van Chatarina van Elmpt inde herberge genaampt den dobbelen Arent binnen de voorscr. Vrijheijt, ende dat aldaer in onse tegenwoordicheijt bij d'heere Theodorus Verheijden doctor medicinae ende d'heer Arnoult Feij is geopent ende gevicitteert het doode lichaem van sijn gemelte Doorlucht om 't ondervinden voor soo veel als mogelijck is d'oirsaecke vande subite doodt ende dat alsoo uijt het verhael vande sieckte als uijt de visitatie vande binnen nobele partheijen men heeft geoordeelt dat de sieckte is geweest gholera ofte overloopinghe van gal het welck sich daer door inde selve binnen partheijen heeft verthoont om dat men bevont dat het blaesken vande gal was zeer slap ende de gal opwaerts uijt geborsten inder voegen, dat de lever inden lobus naest aende galle aengelegen gansch zwart bruijn ende merckelijck geïnfecteert ende geïnflaneert was ende ter wijlen de andere inwendige partheijen genne merckelijcke infectie naer exacte visitatie ende inspectie en is bevonden, soo hebben die voorscr. heeren visitateurs geoordeelt dat de gemelte cholera is geweest de oirsaecke vande doodt staende het accident aen het hoofd zonder pijn inflamatie oft geswel in goeden staet met goede suijsvere materie om naer alle apparence door de hulpe vaneGodt in corten tijdt gehesen te sijn, ende des 't oirconde soo hebben wij gemelten attesteurs neffens ons schepenen eigenhandich onderteekent opden 22sten julij 1668. (w.get.) Theodorus Verheijden, Arnoldus Feij, Jan 'flathijs Oerlemans, Anthonis Dircx vander Vleuthen."

Mevr. J.M. van Leuven-Meurs
Nieuwstraat 20, Oirschot

XIV. ARCHIVALIA AANGAANDE DE OUDE KEMPISCHE GILDEN

(vervolg)

5. GILDECHARTER VAN ONZE LIEVE VROUWEN-BROEDERSCHAP TE OIRSCHOT

(20 oktober 1463)

Dat voer ons comen sijn eens deels goeder mane wondende inder Vrijheyte van Oerscot ende hebben God ten love ende Marien sijnre liever moeder tot eeren ende tot weerdicheyt geordineert ende aen genomen een bruederscap van Onser Liever Vrouwen gelovende die te houden ende te volvoeren in allen Manieren ordinantien ende condicien ende op alsulken broeken als in eenre cedelen daer op gemaect bescreven stemt van welt cedelen dat inhoud van woerde tot woerde aldus luydende is: want een yegelijc sculdich is wt allen sijnre herten ende met allen sijnre erachten God te dienen ende lief te hebben ende der maget Marien sijnre liever moeder loeff ende weerdicheyt te bewijzen, soe eest dat eens deels van goeden mannen tot Oerscot een bruederscap van Onser Liever Vrouwen geordineert hebben om die aen te nemen ter mynnen ende ter eeren Godts ende sijnre liever moeder niet in enigen achterdeele mer in vordel der parochie kercken Sunte Peters tot Oerscot in allen manieren ende onder condicien ende op die broeken hier nae vercleert:

Inden versten is geordineert dat die bruederen der voersc. bruederscappen sculdich sullen sijn te comen op allen hoechtiden Onser Liever Vrouwen ende opten kermisse dach der capellen Onser Liever Vrouwen tot Oerscot stadelijc met hoeren covelen in Ons Vrouwen capeele ter missen voer dat offertorium ende offeren aldaer ende tot onder vesperen op te verboeren die daer tot missen gelijc voersc. is niet en queem enen halven stuijver ende ter vesperen te verboeren die daer niet en queem een oertken van enen stuijver ende dat tot behoef der bruederscappen voersc. ten weer dat sake dat hij kenlijc noetsaken hadde om als dan niet te verboeren welt noetsaken sijn sullen te weten woer hij buyten Oerscot of leeth hij sieck te bedde ofte weer hij in geheltenissen des heeren ende anders niet, ende inder yerster vesperen soe sal een yegelijc sijn conciencien guiten om daer te comen mer niet te verboeren.

1. Item soe sullen die brueders der bruederscappen voersc. sculdich sijn te comen als dat beelt Ons Liever Vrouwen om dragen sal goets tijts tot yerster vesperen om dat beelt helpen uter capellen voersc. te dragen ende des anders dages helpen om te dragen op te verboeren die ten wtdragen niet en queem twee stuijver ende inden omdragen niet en queem VII stuijver ende inden weder in dragen see en salmen niet verboeren mer daer sal een yegelijcs conciencie in beswaert sijn om te comen wtgesceyden altijt moet saeck als boven, ende op des Meyligen Sacraments avont te vesperen ende des anderen dages ter missen ende ten omganck, op die ter vesperen niet en r.lueem op enen halven stuijver ende ter missen ende ten omganck :I stuijver.

2. Item die voersc. brueders sullen sculdich sijn tot tweek tiden 7gsyaers te seggen op Ons Vrouwen Lichtmisse dach ende opten dach der voersc. capellen kermisse te samen te teren ende die vanden brueders niet en queem mede ten eten die sal alsoe vele verboeren als den maeltijt loept van enen brueder die daer mede ten eten is ten weer dat hij moet saeck hadde als boven.
3. Item soe wanneer dat enich vanden bruederen van leven ter doot comen is, soe sal elck vanden gebruederen gehouden ende sculdich sijn ter wtvaart te comen te vigelien en ter missen om dien brueder ter eerden helpen te bestaden stadelijc met sijnen covel alsoe verre als hem die weet daer aff gedaen wort Op te verboeren die in die vigelijc niet en queem enen halven stuijver ende ter missen twee stuijver ten weer dat hij moet saeck hadde als boven ende malc vanden bruederen die sijnen seven psalm can sal lesen voer die ziel enen VII psalm ende die sijnen seven psalm niet en can die sal lesen XXV pater noster ende XXV ave Marien.
4. Item die bruederscap sal sculdich sijn te doen voer hoeren brueder een besunder wytvaart ende die te doen in Onser Vrouwen capelle tot welckx wytvaart die brueder die van leven ter doot coempt laten ende besetten sal een pont was Onser Vrouwen voer licht ofte Sunte Peter voer licht alsoe verre als die wytvaart tot Onser Vrouwen niet gedaen en micht sijn ende der bruederscappen sijnen covel ofte VII stuijver daer voer ende daer voer sal die bruederscap die wytvaart volcomelijc besorgen.
5. Item soe wye nae datum des brieff inder bruederscappen comen sal Tsal gheven voer ingaen Ons Liever Vrouwen een pont was ende der bruederscappen VI Vleemsch ende die vanden bruederen wytgaen wil die sal alsoe vele gheven als men van ingaen gheeft ende daer toe sijnen covel ofte seven stuijver daer voer ende soe wie vanden brueren dat wytgaen wil die sal wytgaen op Onser Vrouwen Lichtmisse dach ende anders niet.
6. Item een yegelijc vanden brueren sal besorgen tot allen tweek jaeren enen covel vande snede die die bruerscap ordineren sal ende dien covel hebben op Ons Liever Vrouwen Annunciacien dach ende soe wye vanden brueren daer in gebreckelijc is die sal verboeren tot elcken croenen vanden dekenen ende bruederen voersc. enen stuijver half Ons Vrouwen ende half der bruederscap.
Item soe sullen gecoren worden tot elcken twee jaeren twee rectoers die die bruederscap voersc. regeren die broeken boeren sullen ende ander goede mans die inder bruederscappen begeren te wesen aennemen met wil ende bijstant des meesten deels der brueders vande voersc. bruerscappen welt twee rectoers altijt ten tweek jaeren als sij aff gaen sullen ende men andere ordineren en kieszen sail voer die gemeijn brueders van hoeren regement wittige rekeninge doen sullen.
5. Item ofte enich discorde viel tusschen die brueders vander bruerscappen ofte die rectoers des discorde sullen die andere brueders gelooft sijn om neer te leggen sonder ander persoene daer toe te

rapen ende die daer in contrarien viel die sal verboeren ter bruederscapen behoef sijnen covel enen artsgulden ende uter bruederscapen te gaen.

9. Item soe wie inder bruederscapen nae daet des brieff tomen sal die sal geloven voer scepenen ende des heeren hant ofte die punten voersc. te houwen gelijc die voersc. sijn ende dese voersc. punten hebben die goymans geloofd te houwen ende te volvoeren op te verboerten die broeken voersc., dat die rectoers die al-tijt sijn sullen vande voersc. bruerscapen die broeken voersc. als die vervallen sullen mogen doen wytpanden sunderlinge oerloff daer aff te hegeeren behoudeleken den heeren hoer pant recht.

10. In kennissen der waerheijt soe hebben wij scepenen der Vrijheijt van Oerscot onsen gemeijnen segel aen desen brief gehangen inden jaer doemen streef duysent vierhondert drie entsestich XX dage in Octobri presentibus Stockelman, Dirc Hâijsken, Gielis Snel-larts.

(tweelc die heer den rectoers der bruerscapen voersc. geconsenteert heeft.)

1. Op alle hoogtijdagen van O.L. Vrouw en op de kermisdag van de kapel van O.L. Vrouw moeten alle broeders in gildetenu de mis en vesper in de kapel bijwonen. Tenzij wettig verzuim kan worden aangetoond zoals verblijf buiten Oirschot, ziekte of een verplichting t.a.v. de Heer, wordt afwezigheid tijdens de mis met 1 stuiver en verzuim van de vesper met 1 oord beboet.
2. In verband met de ommegang van O.L. Vrouw zijn de broeders verplicht haar beeld op de vooravond uit de kapel te halen en daags daarna in de processie te dragen. Wie bij het ophalen van het beeld ontbreekt, zal 2 stuiver boete moeten betalen. Wie tijdens de ommegang ontbreekt, wordt met 7 stuiver beboet. *Wie* bij het terugbrengen van het beeld ontbreekt, betaalt geen boete, maar zal in geweten bezwaard zijn. Eveneens moeten de broeders verschijnen in de vesper van Sakramentsavond en de volgende dag in de mis en de processie. Wie de vesper mist, wordt met 1 stuiver beboet, en wie tijdens de mis en de processie ontbreekt, betaalt 2 stuiver boete. Uitzonderingen als bovenvermeld.
3. Lichtmisdag en kapel-kermisdag zijn teerdagen. Wie niet bij de maaltijd verschijnt wordt beboet met een geldbedrag ter waarde van de maaltijd. Uitzonderingen als in artikel 1.
4. Bij de uitvaart van een lid der broederschap moeten alle broeders in tenue verschijnen. Wie tijdens de vigilie ontbreekt, moet 1 stuiver boete betalen en wie tijdens de mis ontbreekt, betaalt 2 stayer. Wie kan lezen, zal de eeven boetepsalmen voor de ziel van de overledene bidden; wie niet kan lezen, bidt 25 onzeveraders en 25 Ave-Maria's.
5. De broederschap is verplicht voor de overleden medebroeder in de kapel van O.L. Vrouw een bijzondere uitvaart te be-

zorgen. De familie van de overledene zal namens de dode een pond was offeren voor de verlichting in de O.L. Vrouwe-kapel of in de St.-Pieterskerk, indien de uitvaart niet in de O.L.-vrouwe-kapel plaats heeft. Voor het afstaan van de mantel van de overledene en betaling van 7 stuiver zal de broederschap de gehele uitvaart verzorgen.

6. Wie na datum van dit reglement in de broederschap wenstopgenomen te worden, zal voor de O.L. Vrouwe-kapel 1 pond was offeren en aan de broederschap 6 Vlaamsen (Vlaamse munten) betalen. Wie uit de broederschap treedt, zal hetzelfde moeten geven en bovendien zijn tenue moeten afstaan of 7 stuiver betalen. Uittreding kan alleen geschieden op Lichtmisdag.
7. Om de twee jaar zullen de broeders een nieuw tenue aanschaffen volgens model door de broederschap voorgeschreven. Dit tenue moeten zij dan op Maria-Boodschap reeds hebben. Wie in gebreke blijft, zal bij elke gelegenheid 1 stuiver boete moeten betalen.
8. Om de twee jaar zullen twee rektors worden gekozen, om de broederschap te leiden, de boeten te innen en nieuwe kandidaten met toestemming der meerderheid van de broeders aannemen. Bij hun aftreden zullen zij rekening en verantwoording moeten afleggen.
9. Ieder meningsverschil tussen de broeders of rektors zal binnen de broederschap moeten worden opgelost. Wie zich hieraan niet houdt, zal uit de broederschap moeten treden, zijn tenue moeten afgeven en een Artsgulden moeten betalen.
10. Wie na datum van dit reglement in de broederschap wenst opgenomen te worden, moet ten overstaan van de scepenen en de Heer beloven, zich getrouw aan deze artikelen te zullen houden.

6. VERDWENEN GILDEN VAN DE VRIJHEID OIRSCHOT-BEST

In het archief van Oirschot-Best ontdekten wij enige tijd geleden 18de-eeuwse lijsten van 8 verschillende toen nog binnen de Vrijheid Oirschot-Best bestaande gilden t.w.: St.-Jorisgilde, St.-Sebastianusgilde, St.-Barbaragilde, O.L. Vrouwebroederschap, St.-Catharinagilde, St.-Petrusgilde te Oirschot, en het St.-Odulphus en St.-Annagilde te Best. Drie van deze 8 gilden zijn dus verdwenen, namelijk het St.-Catharinagilde en St.-Petrusgilde te Oirschot, en het St.-Annagilde te Best. Wij vragen ons thans af, of er van deze verdwenen gilden verder niets is overgeleverd. Bevinden zich elders nog archiefstukken, die rechtstreeks of indirect nog iets uit het verleden dezer gilden kunnen mededelen? Bestaan er nog oude familiestukken, die enig licht of een desbetreffende aanknoping kunnen verschaffen? Wij weten, dat de Oirschotse gilden hun eigen gildealtaar hadden, en wij weten ook, dat de St.-Pieterskerk een Catharina- en Petrusaltaar had. Misschien zijn de genoemde verdwenen gilden van zeer oude oorsprong. Wij hopen bij een indiceringspoging van het omvangrijke rechterlijke archief

van Oirschot of via de Bossche Protokollen ooit deze sluiert te kunnen lichten. De redactie van Campinia houdt zich voor iedere desbetreffende tip aanbevolen.

colofon

Samenesteld en vervaardigd door:	Streekarchivariaat Noord-Kempenland
Rubriek: Oude Toponymica:	J. van den Bosch
Lay-out, typewerk:	C. Aarts-Keesom
Offset:	H. Tempelaars